www.burmeseclassic.com

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

ကျော်စွာ ၁၀၀

ပထမတွဲ

BURMESE CLASSIC .com

The 100 : A RANKING OF
THE MOST INFLUENTIAL PERSONS
IN HISTORY
by MICHAEL H. HART

graphic design: naymyohtun

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ခွင့်ပြုချက်အမှတ်
စာမူ ၇၆၄ (၈) ၂၀၀၁
အဖုံး ၁၀၈၇ (၁၂) ၂၀၀၁

ပုံနှိပ်ခြင်း
ပထမအကြိမ်

ထုတ်ဝေသည့်ကာလ
၂၀၀၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ

အုပ်ရေ
၁၀၀၀

မျက်နှာဖုံးနှင့်အတွင်းဒီဇိုင်း
နေမျိုးထွန်း

စာအုပ်ချုပ်
ကိုမြင့်

ကွန်ပျူတာစာစီ
မြန်မာသစ်

ပုံနှိပ်သူ
ဦးထွန်းထွန်းဦး၊ အင်းကြင်းဦးပုံနှိပ်တိုက်
အမှတ် ၁၅၊ တက္ကသိုလ်ရိပ်သာလမ်း၊ ဗဟန်း။

ထုတ်ဝေသူ
ဦးထွန်းထွန်းဦး
နှင်းဦးလွင်စာပေ၊ ၅၃၃၊ အေ၊ ဂ– ရပ်ကွက်။

မာတိကာ

အစဉ်	စာမျက်နှာ
စိစဉ်သူထံမှ	က
မြန်မာပြန်သူရဲ့ အမှာ	ခ
စာရေးသူရဲ့ အမှာ	စ
၁။ မိုဟမ္မဒ်	၁
၂။ အစ်ဆက်ဖြူတန်	၁၁
၃။ သခင်ရေရှု ဂျေဇပ်ခရိုက်	၂၁
၄။ ဗုဒ္ဓ	၂၉
၅။ ကွန်ဖြူရှပ်	၃၇
၆။ ရှင်ပေါလု	၄၃
၇။ ဆိုင်လန်	၄၉
၈။ ဂျိုဟန်ဂူတင်ဗတ်	၅၇
၉။ ခရစ်စတိုဖာကိုလံဘတ်	၆၃
၁၀။ အယ်လ်ဗတ်အိုင်စတိုင်း	၆၉
၁၁။ လူဝီပါ့စတာ	၇၉

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၁၂။ ဂလီလီယို ဂလီလေး ---------------- ၈၅
၁၃။ အရစ်တော့တယ် ------------------ ၉၃
၁၄။ ယူကလစ် ------------------------ ၁၀၁
၁၅။ မိုးစက် -------------------------- ၁၀၇
၁၆။ ချားလ်စ်ဒါဝင် -------------------- ၁၁၃
၁၇။ သျှီဟွမ်တိ ---------------------- ၁၂၁
၁၈။ ဩဂတ်စတပ်ဆီဇာ ------------------ ၁၂၉
၁၉။ နီကိုလပ်စ်ကောပါနီကပ်စ် ------------ ၁၃၇
၂၀။ အန်တွိုင်လော်ရင်လဗွိုင်ဆာ --------- ၁၄၃
၂၁။ မဟာကွန်စတန်တင်း --------------- ၁၄၉
၂၂။ ဂျိမ်းစ်ဝပ် ---------------------- ၁၅၅
၂၃။ မိုက်ကယ်လ်ဖာရာဒေး -------------- ၁၆၁
၂၄။ ဂျိမ်းကလပ်မက်စဝဲလ် ------------- ၁၆၇
၂၅။ မာတင်လူသာ -------------------- ၁၇၃

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

ကျော်စွာ ၁၀၀

ပထမတွဲ

The 100: Ranking of the most influen-
tial persons in History
By Michael H.Hart

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

စီစဉ်သူထံမှ

၂၀၀၀ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီလက ဦးရွှေကျော် မြန်မာသစ်ဂျာနယ် တိုက်ကို ရောက်လာပါတယ်။ ဆရာကြီးက ဒီစာအုပ်ကို အတော်သဘော ကျကြောင်း ဘာသာပြန်ပြီး မြန်မာသစ်မှာ ဖော်ပြနိုင်မယ်ဆိုရင် အပတ်စဉ်ရေး သားပေးမှာဖြစ်ကြောင်းပြောလာပါတယ်။ စာအုပ်ခေါင်းစဉ်ကိုတော့The 100: Ranking of the most influential persons in History ဆိုတော့ ကျွန်တော်ဝမ်းသာအားရလက်ခံလိုက်ပါတယ်။ ပထမဆုံးဆောင်းပါးကို ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်ထုတ် မြန်မာသစ်ဂျာနယ် အတွဲ ၁၊ အမှတ် ၁၄ မှာ စတင်ဖော်ပြနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီဆောင်းပါးတွေကြောင့် မြန်မာသစ်ဟာ ပရိတ်အတော်များများရဲ့ စိတ်ဝင်စားမှုရခဲ့သလို အောင်မြင်မှုလည်းပိုမို ရရှိလာခဲ့ပါတယ်။ ဒီစာစောင်ဆို ပြတ်သွားလို့ စာစောင်တစ်စောင်ကို တစ် ထောင်ကျော်ပေးဝယ်ရတဲ့အထိ ဈေးပေါက်ခဲ့တယ်လို့ ကြားသိရပါတယ်။

ဒီစာအုပ်ကို ကျွန်တော်က ဆရာကြီးဆောင်းပါးမထည့်ခင် ကတည်းက ထုတ်ဝေခွင့်တောင်းခဲ့ပါတယ်။ အခုဒီစာအုပ် ထုတ်ဝေနိုင် တာဟာ ဆရာကြီးဒေါက်တာသန်းထွန်းရဲ့ မြန်မာသစ်အဖွဲ့အပေါ်ထားတဲ့ စေတနာ၊ ဦးရွှေကျော်ရဲ့လေးစားဖွယ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းမှတ်တမ်းတင်အပ်ပါတယ်။

နေထွတ်
မြန်မာသစ်ဂျာနယ်

မြန်မာပြန်သူရဲ့အမှာ

World Famous Books in Outline ဆိုတဲ့ စာအုပ်တစ် အုပ်ကို သတိရပြီး စာအုပ်စင်က ထယူလိုက်တယ်။ စာအုပ်မှာ ကျွန်တော့် ငယ်သူငယ်ချင်း နာမည်ကိုတွေ့တယ်။ သူ့ဆီက ငှားထားတာ အနှစ် ငါးဆယ်ရှိပြီ။ နာမည်ကြီးတဲ့စာအုပ်ဆိုရင် ကျွန်တော်ရအောင်ရှာထား တယ်။ ဖတ်ကြည့်ပြီး ကျွန်တော်ကြိုက်ရင် အင်္ဂလိပ်က မြန်မာ၊ မြန်မာက အင်္ဂလိပ်ပြန်တယ်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြစ်အောင်လဲ ကြိုးစားတယ်။ ကမ္ဘာ ကျော်စာအုပ်တွေအကျဉ်းကို ဘာပြုလို့ မပြန်သလဲလို့ မေးချင်ကြ တယ်ထင်ပါတယ်။ အဲဒီစာအုပ်မှာ ပုံနှိပ်တဲ့အဖွဲ့အစည်း နာမည်က -

The Home Library Club conducted under the point management of the Times of India-the Statesman Associated Newspapers of Ceyan Ltd.

သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ) ပြည်ထွက်၊ ပုံနှိပ်တဲ့နှစ်မပါဘူး။ စာအုပ်တစ်အုပ်စီကပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ငါးဆယ့်ငါးအုပ်အကုန်လုံးကိုပဲ ဖြစ်ဖြစ် ဘယ်သူက အချုပ်ရေးတယ်လို့ မပါဘူး။ အဲဒီတော့ စာအုပ်ဟာထင် သေးစရာဖြစ်သွားတယ်။ ပါဝင်တဲ့စာအုပ်တွေကတော့ ကမ္ဘာ့ကိုကြီး ကျယ်တဲ့ စာအုပ်တွေပါ။ ဥပမာ မဟာဝံသ (မဟာဝင်ကို မြန်မာပြန်ရှိသလို ဂျာမန်ဘာသာပြန်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်လဲ ရှိတယ်) ကို မိတ်ဆက်ပေး တဲ့အခါ

> မဟာဝံသ (ရာဇဝင်ကြီး) ကို ခြောက်ရာစုနှစ်က ဒီဃသန္တ ကျောင်းတော်နေ မဟာနာမ်က ပါဠိဂါထာအနေနဲ့ရေးတယ်။ မူရင်းက သီဟိုဠ်ဘာသာစကားပြေနဲ့ ရေးပြီးရှိတာကို ပါဠိဘာ သာနဲ့ ဂါထာစီပြီး ဘာသာပြန်ခဲ့တယ်။ မူရင်းက အခုရှာမတွေ့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တော့ပါ။ ဥရောပဘာသာစကားနဲ့ ပထမဆုံးဘာသာပြန်တဲ့ကျမ်းဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလိုမိတ်ဆက်စကားနဲ့ပဲ ဒီအကျဉ်းကို ဖတ်ချင်အောင် ဆွဲဆောင်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်မဖတ်ပါ။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ မြန်မာပြန်နဲ့ အင်္ဂလိပ်ပြန်ကို အခေါက်ခေါက် ဖတ်ထားလို့ဖြစ်ပါတယ်။

လီယိုတောလ်စတွိုင်ရဲ့ စစ်နဲ့ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုရင် စာရိတ္တမကျိုင်ကြံ့ခိုင်ဖို့နဲ့ ဇာတ်ကွက်ဇာတ်အိမ်ဆင်တဲ့နေရာမှာ သိပ်ပြီး အသေးစိပ်နိုင်နိုင်နင်းနင်းရေးနိုင်ပြီး အတွေးအခေါ်မှာလဲ သိပ်နက်ရှိုင်းလေတော့ ဒီစာရေးဆရာကို ဥရောပရဲ့ စာရေးဆရာတွေထဲမှာ သူလဲ ထိပ်တန်းကပါတယ်။ နပိုလီယံစစ်ပွဲ ၁၈၀၀ ခုနှစ်တွေအတွင်းက ရုရှနိုင်ငံကြီးရဲ့ အခြေအနေကို မြင်ကွင်းကျယ်ရေးပြထားပြီး (၁၈၆၀ က ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေခဲ့တာဖြစ်လို့) ရေးခဲ့ဖူးသမျှ အံ့သြစရာကောင်းလောက်အောင် သြဇာထက်မြက်တဲ့ စာပေထဲမှာ ဒီဝတ္ထုရှည်ကြီးလဲပါတယ်။ သမိုင်းကို ဒဿနနဲ့ တိုင်ချည်ဖေါက်ချည်လုပ်ပြီး ယက်လုပ်ထားတဲ့အခါ လူ့လောက၊ လူသားတွေရဲ့သဘော သဘာဝကိုကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ဖော်ပြတယ်။ ချုံ့တာဆိုပေမယ့် အကြမ်းပုံပေါ်အောင် လုပ်ရတာကပဲ မနိုင်မနင်းဖြစ်နေပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ရဲ့ အရသာကို တကယ်သိချင်ရင်တော့ မူရင်းကိုမဖြစ်မနေ ဖတ်ရပါလိမ့်မယ်။

အဲဒါနဲ့ မူရင်းကို ကျွန်တော်မနည်းကုန်အောင် ဖတ်လိုက်ပါတယ်။ မူရင်းကို ဖတ်ဖြစ်အောင်ဖတ်ပါဆိုလို့ ကျွန်တော်က အကျဉ်းချုံ့ထားတာကို မဖတ်ဖြစ်တော့ပါ။

ကျော်စွာ ၁၀၀ ကိုတော့ အပေါ်ကပြောတာရဲ့ ပြောင်းပြန်ကို ပြောရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာကျော်ပုဂ္ဂိုလ်တွေကို စာမျက်နှာပေါင်းများစွာ အုပ်တွဲပေါင်းများစွာ ရေးထားပြီးရှိနေပါတယ်။ သမိုင်းလေ့လာသူဖြစ်လို့

ဒီပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေရဲ့ အကြောင်းကို အပြန်ပြန်အခေါက်ခေါက် ဝေဖန်တယ်၊ သမိုင်းအခြေခံထားပြီး တန်ဘိုးဖြတ်တယ်။ အခုသမိုင်းဆရာမဟုတ်တဲ့ သာမည စာရေးဆရာတစ်ယောက်က လူကျော်တစ်ဦးရဲ့အကြောင်းကို စာငါးမျက်နှာလောက်နဲ့ ချုံ့ရေးပေးတော့ ဖတ်ရတာအရသာတစ်မျိုးပေါ်တယ်။ သူ့ဆုံးဖြတ်ပုံက

(၁) ဘယ်အခြေခံနဲ့ ဒီပုဂ္ဂိုလ်ဟာကြီးမြင့် လာရပါသလဲ။
(၂) ဒီလူရဲ့အစွမ်းနဲ့ လူတွေဘယ်လောက်များများ အကျိုးခံစားရသလဲ
(၃) ဒီလူ့ကျေးဇူးကို လူတွေဘယ်လောက်ကြာကြာ ခံစားရပါသလဲ၊

အဲဒီမေးခွန်းသုံးခုနဲ့ပဲ လူတွေကို ပထမ၊ ဒုတိယဆိုပြီး တန်းစီလိုက်တယ်။ အဲဒီလိုလုပ်ပုံကို ကျွန်တော်ကြိုက်တယ်။ ဒါပဲ သမိုင်းနည်းကျတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ကျော်ကြားတဲ့စာအုပ်ကို မြန်မာဘာသာမပြန်မိဘဲ ဒီစာအုပ်ကျတော့မှ မြန်မာဘာသာပြန်မိပါတယ်။

လူနာမည် ဒေသနာမည်တွေကို မြန်မာအက္ခရာနဲ့ ရေးတဲ့အခါ မှန်ရဲ့လားဆိုတဲ့ ပြဿနာရှိပါတယ်။ ဒီကိစ္စကို ဥပမာတွေနဲ့ပဲ ပြောရမယ်။ ကျွန်တော် အင်္ဂလန်လေးနှစ်၊ ဂျပန်ငါးနှစ်၊ အမေရိကသုံးနှစ်နေဖူးတယ်။ သန်းထွန်းဆိုတဲ့ နာမည်ကို ကုလား၊ တရုတ်၊ အမေရိက၊ ဂျပန် မှန်အောင် မခေါ်တတ်ပါ။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အဓိပတိ မင်းသမီးအဲန်[illegible]မတ် ၁၉၉၀ ဗစ်တိုရီယနဲ့ အယ်လဗတ်ဟော ဘွဲ့နှင်းသဘင်မှာ ကျွန်တော့ကို D.Lit ဘွဲ့ပေးဖို့ အဓိပတိရှေ့ကို ဝင်လာဖို့ခေါ်တဲ့အခါ ကျွန်တော့်နာမည်ကို မှန်မှန်ခေါ်မှဖြစ်မယ်ဆိုပြီး လန်ဒန်တက္ကသိုလ် မော်ကွန်းထိန်းက သူခေါ်တဲ့အခါ အသံထွက်မှန်ဖို့ ကျွန်တော့်ဆီကိုလာပြီး နာမည်အသံထွက်မေးတယ်၊ ဆိုကြည့်တယ်။ ပြင်သစ်မြန်မာအဘိဓာန်လုပ်တဲ့ Madame Bernot ကို သူရွတ်ပြတဲ့အခါတိုင်း လိုက်ပြီးထွက်ကြည့်ပါတယ်။ အခုထိမှန်အောင် မခေါ်တတ်ပါ။ ရှေးရှေးက Burma, Rangoon

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဆိုတာတွေကို ဘာပြုလို့ နာမည်သစ်တွေပေးနေတာလဲလို့ နိုင်ငံခြားမှာ ကျွန်တော့်ကိုမေးကြတော့ နာမည်သစ်မဟုတ်၊ နာမည်မှန်လို့ရှင်းရတယ်။ Mubyne (Bombay) , Bejing (Peking). Molborn (l သံမပါ), Greenwich (w သံမပါ), Sa-v-di,Sa-id, ဆိုတာမျိုးတွေပေ့ါ။ ရှေးက မြန်မာတွေရေးတဲ့ ရောမ (Rome)၊ ဉရောပ (Europe)၊ အီစပါညို (spain)၊ ဣသရေလ (Isreal)၊ ပါရီ (Paris)၊ ကောရေယ (Korea) ဆိုတာတွေမှန်တယ်။ အခုကျွန်တော်တို့ ခေါ်နေတာကမှားတယ်။ အတိုချုပ်ပြောချင်တာကတော့ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာတွေကိုရောက်တော့မှ ကျွန်တော်တို့ အင်္ဂလိပ်ခေါ်သလိုလိုက်ခေါ်နေတာ မှားမှန်းသိပါတယ်။ ကျွန်တော်လဲ သိသလောက်ပြင်တယ်။ အီတလီ၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမန် နာမည်တွေကို ကျွန်တော်ရေးတာလဲ မှားဖို့နဲ့ မှန်ဖို့မှာ မှားဖို့ကများပါတယ်။

အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်းရေးထားတာ ကျွန်တော်ဖတ်ဖူးသမျှတွေထဲမှာ ဒီစာအုပ်ကတော်တော်ကောင်းတယ်။ ပြီးတော့ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီရဲ့ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို သန့်သန့်ရှာဖွေပြီး အကျယ်ရေးထားတာတွေ အများကြီးဖတ်ဖူးတယ်။ အခုစာအုပ်ကသိကောင်းစရာ အရေးကြီးတာတွေကို လေးငါးမျက်နှာနဲ့ သိရလို့ကျေးဇူးတင်တယ်။ မြန်မာပရိသတ်လဲ ဖတ်စေချင်တယ်။ ဒါနဲ့ မြန်မာပြန်ဖြစ်ပါတယ်။

သန်းထွန်း
၂၂ နိုဝင်ဘာ၊ ၂၀၀၀
ကွန်သာယာ
၁၅၅ က၊ ယောဂီကျောင်းလမ်း၊
လှိုင် ၁၁၊ ရန်ကုန်။

မိုက်ကယ် အိတ်ချ်ဟတ် (Michael H.Hart) ရေးတဲ့ ကျော်ကြား ၁၀၀ ပြင်ဆင်တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်ခြင်း ၁၉၉၂ အတွက်၊ စာရေးသူရဲ့ အမှာစာ

ကျော်ကြားတစ်ရာကို ထုတ်ဝေပြီးတာ တဆယ့်နှစ်နှစ်ကြာခဲ့ပြီဖြစ်ပေမယ့် အရောင်းရတွင်ကျယ်ဆဲ၊ ဘာသာမျိုးစုံပြန်ကြဆဲ၊ ဒီလိုဆိုတော့ တည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ပြီး ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်ဝေသင့်တယ် မဟုတ်လား?

ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်သင့်တဲ့ အကြောင်းထဲမှာ သမိုင်းက ၁၉၇၈ မှာရပ်သွားတာမဟုတ်၊ ဆက်လက်ချီတက်မြဲဖြစ်လို့ အဖြစ်အပျက်သစ်တွေ မမျှော်လင့်ဘဲ ပေါ်လာတယ်။ သမိုင်းမှာထင်ရှားသူ စာရင်းလဲတိုးလာတယ်။ ဒါ့ပြင် ဒီတစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်အတွင်းမှာ ကျွန်တော့်ပညာဉာဏ်လဲ အများကြီးတိုးတက်ပွင့်လင်းလာတဲ့အတွက် ပြောင်းလဲနေတဲ့ ကမ္ဘာနဲ့ယှဉ်တွဲမိအောင် ဒီစာအုပ်ကိုလဲ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ဖို့လိုနေပြီလို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါတယ်။

အမှန်ကလဲ ၁၉၇၈ က အတိတ်ဖြစ်စဉ်တွေနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ကျွန်တော့်အမြင်ကလဲ ကောင်းလှပြီလို့ မဆိုနိုင်ပါ။ ကြားကာလမှာ ကျွန်တော်ကလဲ ထပ်ပြီးပညာရှာတယ်၊ ဒီစာအုပ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ဟိုကဒီက ဝေဖန်ဆွေးနွေးကြတာကလဲ သိပ်ပြီးပညာရတယ်။ စာဖတ်သူတွေရဲ့ပေးစာမှာ ကျွန်တော်မသိ မမှုမိတဲ့ သမိုင်းကြောင်းတွေကို ထောက်ပြကြတာလဲရှိတယ်။ ဒါ့အပြင် သူတို့ဆီကအမြင်သစ်လဲရတယ်။ ကျွန်တော်မြင်ပြီးသားကောင်းချက်ထက်သာတဲ့ ကောက်ချက်လဲရတယ်။ ရေဒီယိုက ပညာပေးဟောပြောချက်တွေမှာ ကျွန်တော်က ပရိသတ်အဖြစ်နားထောင်လို့ အသိပေးရတာလဲ အမှန်ပါ။ ဒီတော့ ကျွန်တော့်ချို့တဲ့ ချွတ်ယွင်းချက်တွေကို ပြင်ချင်လာတယ်။

အခက်ခဲဆုံးနဲ့ (စိတ်ဝင်စားစရာ အကောင်းဆုံး) အပိုင်းကတော့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် အမျိုးမျိုးကို ကျော်ကြားတစ်ရာဆိုပြီး အဆင့်ခွဲတန်းစီပေးရတဲ့ကိစ္စပါပဲ။ ကျွန်တော်တို့နဲ့ နှိုင်းရင်သူတို့က သိပ်အစွမ်းထက်မြက်ကြီးမြင့်တယ်လို့ ထင်လေ့ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အရင်နှစ်အတော်ကြာက ခေါင်း

www.burmeseclassic.com

ဆောင်ကို သူနဲ့ရှယ်တူတွေက သူတို့ထက်အစစ အရာရာသာတယ် ထင်ခဲ့ကြပေမယ့် ခုတော့ သူတို့ကို မေ့သလောက်ရှိနေပါပြီ။

ရှေးတုန်းက ခေါင်းဆောင်ကို သူဘယ်လောက်စွမ်းရည်ထက်မြက်တယ်လို့ တန်ဖိုးဖြတ်ရတာလွယ်တယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ သူ့အစွမ်းနဲ့ ပေါ်ပေါက်လာ တဲ့ကိစ္စမှန်သမျှကို သိနေကြလို့ဖြစ်တယ်။ ခုလက်ငင်းနိုင်ငံရေးမှာ ထင်ရှားသူကို အကဲဖြတ်ဖို့က ပိုပြီးခဲခက်တယ်။ တနေ့ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဟာ အင်မတန် တန်ခိုးသြဇာကြီးပါစေ၊ အင်မတန် ဆန်းသစ်တဲ့ကိစ္စတွေကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါစေ၊ သူ့ကျေးဇူးကို လူအများက ဘယ်လောက်အရှည်အကြာခံစားနိုင်မလဲလို့ ခန့်မှန်း ဖို့ခက်တယ်။

မျက်ဝါးထင်ထင် တင်ပြစရာအကြောင်းကတော့ မော်စီတုံး (Mao Tse-tung)၊ အခု မော်ဇီဒုံး (Mao Zedong)ကို ဒီစာအုပ် ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်စဉ်က အမှတ် (၂၀) မှာ ထားတယ်။ မော်ကွယ်လွန်ပြီး မရှေးမနှောင်းမှာ ဒီစာအုပ်ထွက်တာကြောင့် သူ့ရဲ့စွမ်းဆောင်ချက်တွေကို ပူပူနွေးနွေးသတိရ တုန်းပဲရှိကြသေးတယ်။ နှစ်ကြာရင် သူ့ကျေးဇူးကို မေ့လိုက်ကြမှာပဲလို့ သာမည သိထားပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အခုလောက် မြန်မြန်ဆန်ဆန်ကြီး သူ့ဂုဏ်သတင်းဟာ လျှောကျတိမ်မြုပ် ပျောက်ကွယ်သွားမယ်လို့ ကျွန်တော်မထင်မိတာ အမှန်ဖြစ်ပါတယ်။ မော် (Mao) ကွယ်လွန်ပြီး နှစ်အနည်းငယ်အတွင်းမှာပဲ သူ့ကို ဆက်ခံသူ ဒန်ရှောင်ပင် (Deng Xiaoping) ရဲ့ မြုပြင်ရေးတွေက မော် (Mao) အထွက်အမြတ်ထားခဲ့တဲ့ ပေါ်လစီ (policies) တွေကို မညှာမတာပယ်ဖျက်ရုပ်သိမ်းပြင်ဆင်ဖြစ်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒန် (Deng) က ဒီလို မော် (Mao) ရဲ့ စီမံကိန်း (programme) တွေကို အများကြီးချိုး ဖျက်တွန်းဖယ်ဖြစ်လိုက်ပုံကိုတွေ့တော့ ကျွန်တော်ရဲ့ ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်စာအုပ်ထဲမှာ မော် (Mao) ကိုအကြာကြီးလေးစားကြည်ညိုနေကြဦးမယ်လို့ထင်တဲ့ ကျွန်တော့်တွက်ချေဟာ မှားတယ်လို့ ထင်ရှားသိသာလာပါတယ်။

ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတည်းရဲ့အဆင့်ကို ပြောင်းဖို့လိုတာတစ်ခုတည်းနဲ့ ဒီစာအုပ်ကို ခုလိုဒုတိယအကြိမ်တည်းဖြတ် ပုံနှိပ်တာမဟုတ်ပါ။ လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ် (decade) ထဲမှာ မော်ရဲ့သြဇာကျဆင်းသလို အခြားအကြောင်းအချက်တွေ တကယ့်ကို အများကြီးပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါတယ်။ ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်မှုကိုရေးစဉ်က ကွန်မြူနစ်လှုပ်ရှားမှုဟာ တကယ့်ကိုလန်းစရာလို့ နိုင်ငံတွေအများ

ကြီးမှာ တွေ့နေရတယ်။ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ပုံဟာ တကယ်ကျွမ်းကျင်တယ်။ ဘာကိုမှ မညှာမ ထောက်လိုချင်တဲ့ပန်းတိုင်ကို အရယူလေ့ရှိတယ်။ ဒါကြောင့် နောက်ထပ် ဆယ်စုနှစ်တွေ (decades) အများကြီး ခိုင်မြဲနေမယ်၊ ဆယ်စုနှစ်တွေက ရာစုနှစ် (century) တွေများစွာပွားပြီး တည်တံ့နေဦးမယ်လို့ ထင်ရတယ်။ ဒီလိုဆိုရင်တော့ တစ်ယူသန်အစွဲအလမ်းမကြီးတဲ့အပြင် ညှာတာထောက်ထားစိတ်တွေများနေတဲ့ အနောက်တိုင်းမှာတောင် ဒီဝါဒကနောက်ဆုံးအောင်ပွဲခံသွားလိမ့်မယ်လို့ ပြောကြထင်ကြတယ်။

ဒီလိုသာဆိုရင် ကွန်မြူနစ်စနစ်ကို စတင်ထူထောင်သူတွေဖြစ်တဲ့ မာ့ခ်စ် (Marx) လီနင် (Lenin)၊ စတာလင် (Stalin) တွေဟာ အလွန်အမင်းသြဇာကြီးမားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေလို့ ဆိုရမယ်။ ဒါပေမယ့် အခုမကြာမီနှစ်အနည်းငယ်အတွင်းမှာပဲ အများကြီးတန်ခိုးကြီးထွားပြီး အမြစ်နိုင်နိုင်မြဲမြဲ တွယ်လာစရာရှိတယ်လို့ ကျွန်တော်ကြောက်ရွံ့ထိုးရိမ်ခဲ့တဲ့ ကွန်မြူနစ်စနစ်ဟာ တန်ခိုးမရှိ မခိုင်မြဲပါကလားလို့တွေ့ရတယ်။ အမှန်က မာ့ခ်စ်ဝါဒကျဆင်းတာကို ကုန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ်အတွင်းမှာ သိပ်အံ့သြရတဲ့ သမိုင်းမှာထင်ရှားတဲ့ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုအဖြစ်နဲ့ တွေ့လိုက်ကြရပါတယ်။

ဥရောပအရှေ့ခြမ်း (Eastern Europe) မှာ ဆိုဗီယက်အင်ပိုင်ရာ ((Soviet Empire) ကြီးတစ်ခုလုံးလဲပြိုသွားပြီ။ လွတ်မြောက်နယ်တွေက ကွန်မြူနစ်ဝါဒ ကို ရှုံ့ချတယ်။ အီသီယိုပီယ (Ethiopia)၊ မွန်ဂိုလျ (Mongolia) တဲ့ နိုင်ငံတွေအများကြီးဟာ တစ်ကြိမ်တစ်ခါက ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုရဲ့ လက်ဝေခံနိုင်ငံတွေဘဝက၊ မာ့ခ်စ်ဝါဒ (Marxison) အောက်က ရုန်းထွက်သွားကြပြီ။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုလဲ အစိတ်စိတ်ကွဲပြီး သူ့နေရာမှာ အချင်းချင်းလွတ်လပ်တဲ့ သမ္မတနိုင်ငံ တစ်ဆယ့်ငါးခုဖြစ်ပေါ်လာပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာ ဘယ်နိုင်ငံမှ မာ့ခ်စ်လီနင်စနစ် (Marxist-Leninist) ကို ဆက်ပြီး ကျင့်သုံးတော့ပါ။

ကမ္ဘာမှာ ဗီယက်နမ် (Vietnam)၊ မြောက်ကိုရီးယား (North Korea)၊ ကျူးဘား (Cuba)၊ လာအို (Laos) နဲ့ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ (People's Republic of China) တဲ့ ကွန်မြူနစ်အစိုးရတွေ အသင့်အတင့် ကျန်ရှိနေပါသေးတယ်။ ဒီအထဲက ဘယ်နိုင်ငံမှာမှ စီးပွားရေးမတောင့်ဘူး၊ ဘယ်နိုင်ငံမှ အညီငြိမ်လှပါတယ်လို့ မဆိုနိုင်ဘူး။ လူဦးရေငွေတစ်ရာကျော်ဟာ ခုထိ ကွန်မြူနစ်အစိုးရချုပ်ချယ်ခြင်းအောက်မှာ နေရပေမယ့်၊ မာ့ခ်စ်ဝါဒတစ်ခါပြန် ခေါင်းထောင်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

နိုင်စရာ ရှိပါသေးတယ်လို့ သဘောတရားအရပြောရပေမယ့်၊ ကနေ့ကစပြီး ရှေ့ဆယ်နှစ်က အနှစ်နှစ်ဆယ်အတွင်းမှာ ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံးက ကွန်မြူနစ် အစိုးရ ထွက်ခွာသွားလေပြီလို့ဆိုရင်လဲ ဘာမှအံ့သြဖွယ်ရာမရှိပါ။

ဒီလိုဆိုရင် ကွန်မြူနစ်စနစ်ကို စတင်တည်ထောင်သူတွေဟာ ကျွန်တော်မူလက မှန်းဆအထင်ကြီးခဲ့တာလောက် အရေးပါအရာရောက်ခြင်း မရှိပါ။ အဲဒီတော့ တောမတ်ဂျက်ဖာဆင် (Thomas Jefferson) နဲ့ အဒမ် စမစ် (Adam Smith) တို့လို ကွန်မြူနစ်ဝါဒကို ဆန့်ကျင်တွေးခေါ်သူတွေဟာ ဒီစာအုပ်ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်စဉ်ကတည်းက ကျွန်တော်ထင်တာထက်ပိုပြီး သြဇာရှိ နေပါတယ်။

အဲဒါအပြင် သြဇာကြီးသူ စာရင်းမှာလူသစ်တစ်ဦးရဲ့ နာမည်ကိုဖြည့် ရပါမယ်။ သူဟာဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုရဲ့ ကံကြမ္မာကို ထင်ရှားစေတဲ့ (၁၉၈၅-၁၉၉၁) နှစ်များမှာ နိုင်ငံခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာတဲ့ မိခေလ်ဂေါ်ဗချော့ (Mikhail Gorbachev) ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ဝါဒ သူ့လုပ်ရှားမှုတွေဟာ၊ သူကိုယ်ရှိန်သတ်ပြီး အရေးကြီးတဲ့လမ်းဆုံမှာ ဘာမှမဆိုင်သလို နေလိုက်ပုံတွေဟာ စစ်အေး (Cold War) ကိုရပ်စဲဖို့ အရေးကြီးလှတဲ့ အခြင်းအရာတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ကွန်မြူနစ်ဝါဒ လျော့ကျဖို့ တွန်းပို့တဲ့ အခြင်းအရာတစ်ခုလဲဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင် စု အစိတ်စိတ်ကွဲစေတဲ့ အချက်လဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို သိပ်အရေးပါတဲ့ အဖြစ် အပျက် တွေကြောင့် ဂေါ်ဗချော့ (Gorbachev) နာမည်ကို ဒီပုံနှိပ်မှုမှာထည့်ရပါ တယ်။ သူ့နံပတ်က (၉၅) ဖြစ်လေတော့ လီနင်အောက်ရောက်နေပေမယ့် ရှေ့ခေတ်က နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် အများစုထက်တော့ အများကြီး သာသူဖြစ် ပါတယ်။

နောက်ထပ်ပြင်ဆင်ချက်တစ်ခု ရှိပါသေးတယ်။ အကျယ်တဝင့်ငြင်းခုံ စရာအချက်တစ်ချက်လို့ဆိုရင်လဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ တကယ့် ဝီလီယမ်ရှိတ်စပီယာ (William Shakespeare) ဟာ အဗွန်မြစ်ရိုးက စထြပ်ဖို့ (Stratford-on-Avon) မှာနေတဲ့ လူတစ်ယောက်ဖြစ်တယ်လို့ "ရှေးရှေးက" ရေးဖူးသမျှ လက်သုံးစာအုပ်တွေကဖော်ပြတာကို ပယ်ဖျက်ပြီး၊ အက်ဒွပ်ဒေဗား (Edward de Vere) ဖြစ်တယ်လို့ ဖြည့်စွက်တင်ပြချက်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို အပြောင်းအလဲကို သိပ်ပြီးစိတ်ပါလက်ပါရေး လိုက်တာမဟုတ်ပါ။ ဆင်ခြင်တွေး တောချက်တွေနဲ့ မရဲတရဲရေးရတာဖြစ်ပါတယ်။ ပထမပုံနှိပ်မှုမှာ ကျွန်တော်သိပ်

မှား သွားပါတယ်၊ အများနဲ့ရောယောင်ပြီး လိုက်မိပါတယ်။ အချက်အလက် တွေကို အသေအချာမစစ်ဆေးမိပါ။ အဲဒါကြောင့် သူတကာပြောသလို ပြဇာတ် ရေးဆရာဟာ စထြပ်ဖို့သားဆိုတာ လက်ခံခဲ့တယ်၊ အဲဒီအချိန်ကစပြီး ဒီပြဿ နာရဲ့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ထွက်ချက်တွေကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာတယ်။ သက်သေပြချက် တွေကို ချိန်ခွင်မှာ တင်ပြီးချိန်စက်သလို လုပ်လိုက်တော့ စထြပ်ဖို့သားထက် ဒေဗားဘက်က သိသိသာသာ အချိန်စီးနေတာတွေ့ပါတယ်။

အခုလို စာအုပ်မျိုးမှာ စထြပ်ဖို့သားထက် ဒေဗားသာ ဇာတ်ဆရာဖြစ် ထိုက်ကြောင်း တင်ပြသမျှအထောက်အထားတွေကို အားလုံးထည့်မရေးနိုင်တာ ကို ဝမ်းနည်းပါတယ်။ စာဖတ်ပရိသတ် အများစုက အခုလောက်ဖော်ပြတာကို ကျေနပ်လောက်တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ပိုပြီးပြည့်စုံအောင် အသေးစိတ်ဖတ်လို တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေက ချာလ်တန် အော့ဂ်ဗန်း (Charlton Ogburn) ရေး အထူးကောင်းတဲ့ လျှို့ဝှက်နက်နဲတဲ့ ဝီလီယမ်ရှိတ်စပီယာ *(Mysterious William Shakespeare)* ဆိုတဲ့ စိတ်ပါဝင်စား စရာအကြောင်းအရာတစ်ခုကို တိကျ အောင်ရှင်းလင်းနိုင်တဲ့ စာအုပ်ကိုဖတ်ပါလို့ပဲ ညွှန်းပါရစေ။

ဂေါ်ဗချော့အပြင် ပထမအကြိမ်ထုတ်စာအုပ်မှာ မပါဘဲ ခုမှထပ်ဖြည့် တာက အာနက်ရသာဖို့ (Ernest Rutherford) နဲ့ ဟင်နရီဖို့ (Henry Ford) ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်ဖြစ်ပါတယ်။

ရသာဖို့က နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်ရဲ့ အထင်ရှားအကျော်ကြားဆုံး သိပ္ပံပညာရှင်ဖြစ်တယ်။ ပထမအကြိမ်ထုတ်စာအုပ်မှာ ဒီလိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘာကြောင့် ချန်ပြီးမဖော်ပြမိသလဲလို့ မပြောတတ်တော့ပါ။ သိပ္ပံပညာရှင် အများက ကျွန်တော့်ပေါ့လျော့မှုကို အံ့သြကြတယ်။ သူ့သိပ္ပံတွေ့ရှိချက်ကို စိစစ်မိတဲ့အခါ ခေတ်အနုမြူသီအိုရီ (atomic theory) မှာ အမှတ် (၁၀၀) နေရာက နီးလ်ဘော (Niels Bohr) လုပ်ခဲ့တာထက်သာတယ်။ ရေဒီယိုဓာတ်သက်ပုံ (radioactivity) ကိုတင်ပြတဲ့အခါ သူက ဗက်ကရဲလ် (Becquerel) အမှတ် (၅၇) တင်ပြနိုင်တာထက် အများကြီးအဖိုးတန်အောင် တင်ပြနိုင်တာကိုတွေ့ရ ပါတယ်။

ဟင်နရီဖို့ကို ပထမအကြိမ်ထုတ်စာအုပ်မှာ အထိုက်အလိုက် (အသင့်အတင့်) ဂုဏ်ပြုထားပါတယ်။ စာဖတ်ပရိသတ်တွေ အတော်များများက သူ့ကိုကျွန်တော်က နှိမ်ထားတယ်၊ ဒီအချက်တွေ ကြည့်ပါတော့လား။ သူလဲ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ကျော်စွာ ၁၀၀ မှာ ပါသင့်တာပေါ့လို့ ထောက်ပြကြတယ်။ ဒါကိုမြင်ပြီး စဉ်းစားကြည့်တော့ ကျွန်တော့်ကို ဝေဖန်တဲ့လူတွေ မှန်တယ်လို့သိရပါတယ်။ ဒါနဲ့ အခုလိုပြင်ဆင်ချက်လုပ်ရတာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလိုလုပ်နေတာကို ဆန္ဒမဲယူပြီး ကပြောင်းကပြန်လုပ်နေတယ်လို့ မယူဆစေလိုပါ။ ကန့်ကွက်စာများလို့ ဖို့ (Ford) နဲ့ပတ်သက်ပြီး ကျွန်တော့် အယူအဆ ကိုပြင်တာ မဟုတ်ပါ။ တချို့အချက်တွေမှာ ကန့်ကွက်စရာတွေပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အားလုံးခြုံကြည့်ရင် စာရေးသူတွေမှန်တယ်။ ဒီစာရင်းမှာတော့ အထက်အောက် နေရာချတာကတော့ မှားမှားမှန်မှန် ကျွန်တော်တစ်ယောက်တည်းရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်ပါတယ်။ စာဖတ်သူတွေရဲ့ ညွှန်ကြားချက်မပါ,ပါ။

ထိပ်ပိုင်းတစ်ရာမှာ ဂေါ်ဗချော့ (Gorbachev)၊ ရုသာဖို့ (Rutherford)နဲ့ ဖို့ (Foru) ကို ထည့်လိုက်တော့ စောစောကတစ်ရာထဲက သုံးယောက်ကို ပယ်ရတယ်ပေါ့။ နေ့စ်ဘော (Niels Bohor) ပဗလိုပီကာဆို (Pablo Picasso) နဲ့ အန်တွိုင် ဟင်နရီဗက်ကျူရယ် (Antoine Henri Becqerel) တို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်လိုက်လို့ ဒီပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးဟာ အရေးမပါ အရာမရောက်လို့ မထင်ပါနဲ့၊ သူတို့ကိုကျွန်တော်က နေရာမပေးနိုင်ပေမယ့် ဂုဏ်ပြုထိုက်သူ အမျိုးသား အမျိုးသမီးတွေဖြစ်တယ်။ သူတို့လဲ ပါရမီရှင်တွေ၊ ထူးခြားတဲ့အရည်အချင်းရှိပြီး ဩဇာကြီးမားသူတွေ၊ ကျွန်တော်တို့ မှီတင်းနေထိုင်တဲ့ ဒီကမ္ဘာကို နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ရှိအောင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာက ဖန်တီးပေးနိုင်တဲ့ လူတွေသာဖြစ်ပါတယ်။

မိခယ်အိပ်ချ်ဟတ်
Michael H.Hart.
ဇန်နဝါရီ ၁၉၉၂

၁

မုဟာမ္မဒ်
(Muhammad)

(၅၇၀-၆၃၂)

မုဟာမ္မဒ် (Muhammad) ကို ကမ္ဘာ့သြဇာအရှိဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ထဲမှာ ထိပ်ကထဲ့လိုက်တာကို တချို့လဲ အံ့ဩမယ်၊ တချို့လဲဟုတ်ရဲ့လားကွဲ့လို့ မေးခွန်းထုတ်မယ်။ သမိုင်းကို ပြန်ကြည့်ရင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဘက်၊ ပြည်ရေးရွာမှုဘက် နှစ်ဖက်စလုံးမှာ အကြီးအကျယ်အောင်မြင်ခဲ့တဲ့

www.burmeseclassic.com

ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တယ်။

အညတြအနေက ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုတွေထဲမှာ တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်တဲ့ ယုံကြည်မှုကို ပေါ်ထွန်းစေတယ်။ အင်မတန် တန်ခိုးသြဇာရှိတဲ့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်လဲဖြစ်ခဲ့တယ်။ ကွယ်လွန်ခဲ့တာ အနှစ် တစ်ထောင့်သုံးရာရှိပေမယ့် မုဟမ္မဒ်ရဲ့ သြဇာကြီးမား ရှင်သန် လျက်ရှိပါသေးတယ်။

ဒီကျမ်းထဲမှာ ပါဝင်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်အများစုဟာ နိုင်ငံရေးအရ ဆုံလယ်လို အချက်အချာဒေသ၊ ခေတ်အရာမှာလဲ အမြင့်ဆုံးဒေသ၊ ယဉ်ကျေးမှု ဘက်မှာလဲ ဗဟိုဆိုတဲ့နေရာတွေမှာပဲ မွေးဖွားခဲ့တဲ့ အချက်ဟာ ဒီပုဂ္ဂိုလ် တွေအတွက် အခြေခံကောင်းတယ်လို့ဆိုရမယ်။ ဒါပေမယ့် မုဟမ္မဒ်ကို အဲဒီအခါက စာပေကျမ်းဂန်၊ အနုပညာနဲ့ ရောင်းဝယ်ရေး မထွန်းကား မတိုးတက်တဲ့ အာရေဘီယ (Arabia) တောင်ဘက် မက္ကာ (Mecca) မှာ ၅၇၀ က မွေးဖွားခဲ့တယ်။ ခြောက်နှစ်သားမှာ မိဘမဲ့ကလေး ဖြစ်ရရှာ ပါတယ်။ လူတန်းစေ့ရဲ့ အနိုင်နိုင်နေရတဲ့ အခြေအနေမှာ ကြီးပြင်းခဲ့ရ တယ်။ အ္စလာမ် (Islam) အစဉ်အဆက်ပြောစကားအရ စာမတတ်ပါ။ အသက် နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်မှာကြွယ်ဝတဲ့ မုဆိုးမနဲ့အိမ်ထောင်ကျလို့ အနေ အစားချောင်လည်လာပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အသက်လေးဆယ် အထိ သူ့ကို နောင်ထင်ရှားကြီးကျယ်မယ်လို့ ဘယ်သူမှ ထင်မှတ်ကြမယ် မဟုတ်ပါ။

ဟိုတုန်းက အာရပ် (Arab) အများစုဟာ မိစ္ဆာအယူရှိကြတယ်၊ ဘုရားပေါင်းစုံကိုးကွယ်တယ်။ မုဟမ္မဒ်ဟာ မက္ကာမှာ ဂျူး (Jew)နဲ့ ခရစ်ယန် (Christian) လူနည်းစုတွေဆီက စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကို စီမံအုပ်ချုပ်တဲ့ တစ်ဆူတည်းဘုရား၊ တန်ခိုးအကြီးဆုံးဘုရားရှိတယ်လို့ ပြောဟောတာကို နာယူခဲ့ဖူးဟန်တူပါတယ်။ အသက်လေးဆယ်မှာ ဒီစစ်မှန်တဲ့ တစ်ဆူတည်းသောဘုရား (Allah) က တမန်တော်ကြီး ဂေဗရီယယ် (Archangel Gabriel)က တစ်ဆင့် အယူမှန်ကိုပျံ့နှံ့ အောင်လုပ်ဖို့ သူ့ကိုရွေးချယ်တယ်လို့ သိရတယ်။

အစပထမသုံးနှစ်မှာ နီးစပ်ရာအရင်းနှီးဆုံး မိတ်သင်္ဂဟကိုပဲ ပြောဟောစည်းရုံးတယ်။ ပြီးမှ ၆၁၃ လောက်မှာ လူအများကို တွေ့ဆုံပြီး တရားဟောပါတယ်။ သူ့အယူဝါဒကို သက်ဝင်ယုံကြည်တဲ့လူ တဖြည်း ဖြည်းများလာတဲ့အခါ မက္ကာ (Mecca) ကို အုပ်ချုပ်သူတွေက အန္တရာယ် ပေးမယ့် မနှစ်မြို့ဖွယ် အနှောင့်အယှက်တစ်ခုလို့ သတ်မှတ်လိုက်တယ်။ ကမ်းအချုပ် လွတ်အောင် ၆၂၂ မှာ မက္ကာက မြောက် ဘက်မိုင် ၂၀၀ ကွာ မေဒီန (Medina) ကို ပြေးခဲ့ရတယ်။ မေဒီနမှာ နိုင်ငံရေးအာဏာ အသင့်အတင့် ရရှိသူတစ်ဦး ဖြစ်လာပါတယ်။

တိမ်းရှောင်တာကို ဟေဂိရ (Hegira) ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီလို တိမ်းရှောင်ခြင်းဟာ ပရောဖက် (Prophet) ဘဝမှာ အတက်တစ်ကွေ့ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ မက္ကာမှာတုန်းက နောက်လိုက် အသင့် အတင့်ရှိခဲ့တယ်။ မေဒီနမှာ နောက်လိုက်တွေပေါ်များပြီး ဘုရင်တစ်ဆူလို ကြီးမြင့်လာခဲ့ပါတယ်။ နှစ်နည်းနည်း အတွင်းမှာပဲ နောက်လိုက်ခြွေရံ သင်းပင်း အများကြီးဖြစ်လာတယ်။ မေဒီနနဲ့ မက္ကာတို့ စစ်ပွဲအပြန်အလှန် အများကြီးတိုက်ခိုက်ကြရတယ်။ ၆၃၀ မှာ မက္ကာကို စစ်အောင်နိုင်သူ အဖြစ်နဲ့ပြန်ရောက်ပါတယ်။ မကွယ်လွန်မီ တစ်နှစ်ခွဲအတွင်းမှာ ယုံကြည် မှုအသစ်ကို အာရပ်မျိုးနွယ်စုတွေ (Arab tribes) တစ်ဖွဲ့ပြီးတစ်ဖွဲ့ ကူး ပြောင်းလာကြလို့ မုဟမ္မဒ် ကွယ်လွန် တဲ့ ၆၃၂ အခါမှာ တောင်ဘက် အာရေဘီယ တစ်ခုလုံးကို ကောင်းစွာအုပ်စိုးနိုင်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လာပါတယ်။

အာရေဘီယရဲ့ ဗေဒွိုင် (Bedouin) လူမျိုးစုဟာ အင်မတန် ကြောက်စရာကောင်းတဲ့ အစီအစဉ်ကောင်းတဲ့၊ စစ်နည်းတွေလို့ ထင်ရှား ကျော်ကြားတယ်။ လူဦးရေကတော့နည်းတယ်။ အချင်းချင်း မညီညွတ်လို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်စလုံး ပြုန်းတီးပျက်စီးကျဆုံးရာ စစ်ပွဲတွေ ဆင်နွှဲနေကြလို့ သူတို့ရဲ့ မြောက်ဘက်က သူတို့ထက် အင်အားကြီးပြီး စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ အခြေတကျ ကြီးပွားနေတဲ့ နိုင်ငံတွေရဲ့ တပ်တွေကို မယှဉ်ပြိုင်နိုင်ခဲ့ကြပါ။ ဒါပေမယ့် မုဟမ္မဒ် စုစည်းပေးလို့ သူတို့သမိုင်းတစ်လျှောက်မှာ အခုလို

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

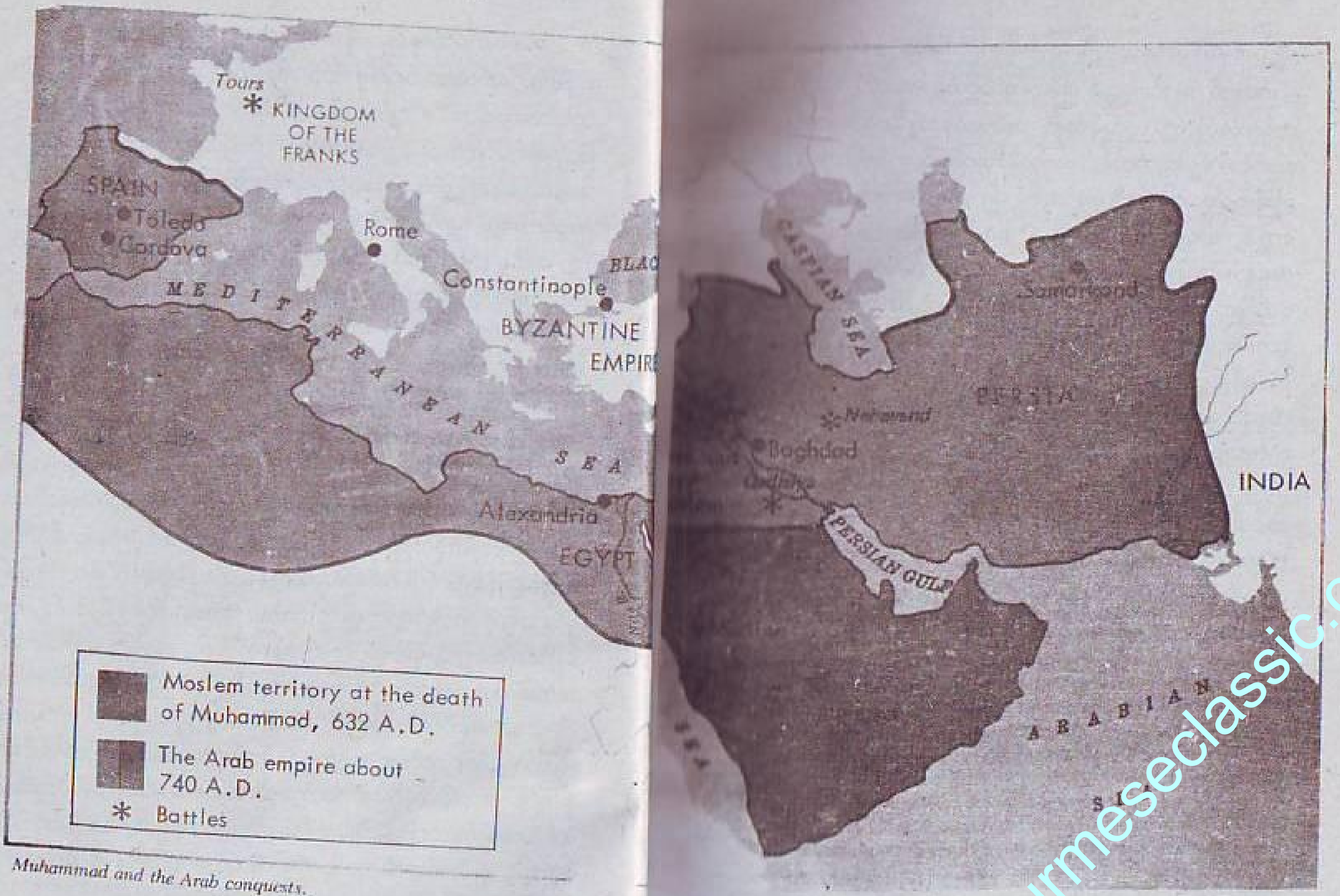

Muhammad and the Arab conquests.

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ညီညွတ်မှုကို မရစဘူးရပြီး တစ်ဆူတည်းဖြစ်ပြီး စစ်မှန်သော ဘုရား (God) ကို အပြင်းအထန် စွဲမြဲယုံကြည်စိတ်နဲ့ အာရပ် (Arab) တပ်ငယ် ကလေးတွေဟာ လူ့သမိုင်းမှာ အင်မတန်အံ့ဩစရာကောင်းလောက် အောင် တစ်ခါထက်တစ်ခါ သာလွန်အောင်မြင်တဲ့ ပွဲစဉ်တွေကို တိုက်ခိုက် ခဲ့ကြတယ်။ အာရေဘီယရဲ့ အရှေ့မြောက်မှာ ဇက်စနစ် (Sassanids) တွေရဲ့ ပါရှအင်ပိုင်ရာသစ် (Neo-Persian Empire) ရှိတယ်။ အနောက်မြောက်မှာ ကွန်စတန်တီနောပယ် (Constantinople) ကို ဗဟိုပြုတဲ့ ဗိုင်ဇန်တိုင် (Byzantine) ခေါ်တဲ့ အရှေ့ရောမ အင်ပိုင်ရာ ရှိတယ်။ ဂဏန်းအရေအတွက်ချပြီး ပြောကြမယ်ဆိုရင် ဒီရန်သူတွေကို အာရပ်တွေ မယှဉ်နိုင်ပါ။ လက်နက်နဲ့ ယှဉ်ရတဲ့ စစ်ပွဲမှာတော့ တစ်မျိုးပဲ ယုံကြည်မှုနှီးဆွထားတဲ့ အာရပ်တွေက ခပ်မြန်မြန်ပဲ မက်ဆိုပိုတေမီယ (Mesopotamia)၊ ဆီရီယ (Syria) နဲ့ ပါလက်စတိုင်း (Palestine) တို့ကို သိမ်းယူနိုင်ခဲ့တယ်။ အီဂျစ် (Egypt) ကို ၆၄၂ မှာ ဗိုင်ဇန်တိုင် အင်ပါယာထဲက ဖဲ့ယူပြီး ပါသျှ (Persia) တပ်တွေကို ၆၃၇ ကဒိစီယ (Qadisiya) စစ်ပွဲနဲ့ ၆၄၂ နေဟဗင် (Nehavend) စစ်ပွဲတွေမှာ ခြေမှုန်းနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒီနှစ်ပွဲဟာ အရေးအပါဆုံးပဲ။ ဒီပွဲနှစ်ပွဲနိုင်ရင် ကျန်ပွဲတွေဟာ မမှုလောက်တော့ဘူးလို့ဆိုရမယ့် ပွဲတွေပါပဲ။

မုဟမ္မဒ်ရဲ့ အရင်းနှီးဆုံးမိတ်ဆွေဖြစ်ပြီး မုဟမ္မဒ်ကိုဆက်ခံသူ တွေဖြစ်တဲ့ အဗုဗက္ကာ (Abu Bakr) နဲ့ ဥမန်အိဗန် အာခတ္တဗ် (Umar ibn al-Khattab) တွေက ကြီးမားလှတဲ့ အောင်မြင်သိမ်းပိုက်ပွဲတွေ ဆက်လုပ်ခဲ့တာမျှနဲ့လဲ အာရပ်တိုးတက်ကြီးပွားရေးဟာ မရပ်သေးဘူး။ အာရပ်တပ်မကြီးတွေဟာ မြောက်အာဖရိကကိုဖြတ်ပြီး အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာ ကမ်းခြေအထိ ၇၁၁ မှာ နယ်မြေသိမ်းယူပွဲကြီးလုပ်ပြီးနောက် မြောက်ဘက်ကို ဦးတည်ပြီး ဂျီဗရော်တာ (Gibraltar) ရေလက်ကြား ကိုဖြတ် စပိန် (Spain) က ဗီစီဂေါ့သ် (Visgothic) နိုင်ငံကို လွှမ်းမိုး လိုက်သေးတယ်။

ဥရောပရဲ့ ခရစ်နိုင်ငံတွေအားလုံးကို မုစလင် (Muslin) က ပါရှိတော့မလောက် စိုးရိမ်ရတဲ့ အခြေရောက်လုဆဲဆဲဖြစ်ပြီးမှ ၇၃၂ မှာ နာမည်ကျော် တိုး (Tours) ပွဲမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းအထိ ပေါက်မြောက်နေပြီဖြစ်တဲ့ မုစလင်တပ်ကို ဖရန် (Franks) တွေက နိုင်လိုက်ပါတယ်။ ဒီလိုတစ်ရာစုနှစ်မျှလောက် လှုပ်ရှားတိုက်ခိုက်ရုံနဲ့ ဗေဒွီရင် (Bedouin) လူမျိုးတွေဟာ တမန်တော် (Prophet) ရဲ့ အားပေးစကားမျှနဲ့ အိန္ဒိယနယ်စပ်က အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာထိ ကျယ်ပြန့်တဲ့ နယ်မြေကို ရယူနိုင်တာဟာ အံ့ဩရမှာဖြစ်တယ်။ အခုအထိ ကမ္ဘာမှာ ဒါလောက်ကျယ်ပြန့်တဲ့ အင်ပိုင်ရာမျိုး မမြင်ဘူးသေးပါ။ ဒါ့အပြင် သူတို့ သိမ်းတဲ့နေရာတိုင်းမှာ သူတို့အယူကို လူတွေ အများကြီးက ပြောင်းယူလာကြတာကိုလဲ တွေ့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလို အောင်ပွဲအကြာအရှည် တည်မြဲတယ်လို့တော့ မပြောနိုင်ပါ။ တမန်တော် (Prophet) ရဲ့အယူကို ဆက်လက်ခံယူတယ်ဆိုပေမယ့် အာရပ်လက်အောက်က လွတ်လပ်ရေးရခဲ့တဲ့ နိုင်ငံတွေရှိပါတယ်။ စပိန်မှာဆိုရင် အနှစ် ၇၀၀ ကျော်ကြာအောင်တိုက်ကြပြီးမှ ခရစ် အယူရှိ သူတွေက ကျွန်းဆွယ်တစ်ခုလုံးကိုပြန်ရပါတယ်။ ရှေးအကျဆုံး ယဉ်ကျေး မှု စတင်ထွန်းကားတဲ့ မေဆိုပိုတေမီယနဲ့ အီဂျစ်မှာလိုပဲ အာရပ်နိုင်ငံဖြစ်တဲ့ မြောက်အာဖရိက ကမ်းခြေတစ်လျှောက်မှာလဲ ဒီအတိုင်းပဲတွေ့ရတယ်။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုသစ်ဟာ အဲဒီနောက် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ မ[illegible] ဆက်လက်ပျံ့နှံ့ခဲ့ပါတယ်။ စတင်တည်ထွန်းရာဒေသကနေ အများကြီး ဝေးကွာတဲ့ အရပ်တွေကို ရောက်သွားပြီး အာဖရိကနဲ့အာရှ အလယ်ပိုင်း တွေမှာ ယုံကြည်သူ သန်းပေါင်းများစွာရှိသလို၊ ပါကစ္စတန်နဲ့ အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်း၊ ပြီးတော့ အင်ဒိုနေရှမှာ ပိုလို့တောင်များသေးတယ်။ အင်ဒိုနေရှဆိုရင် အားလုံးစည်းလုံးပေါင်းပါမိအောင် ကိုးကွယ်ယုံ ကြည်မှုက ဆောင်ရွက်ပေးနေပါတယ်။ အိန္ဒိယလို တိုက်ကြီးတစ်တိုက်နီး ပါး ကြီးမျှကျယ်ပြန့်တဲ့နေရာမှာတော့ ဟိန္ဒူ၊ မုစလင်ပဋိပက္ခဟာ ညီညွတ်ရေးရဖို့ အကြီးဆုံးအဟန့်အတား ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မုဟမ္မဒ်ကို လူ့သမိုင်းမှာ ဩဇာအရှိဆုံးလို့ အကဲဖြတ်ဖို့ ခက်မနေဘူးလားလို့ မေးစရာရှိပါတယ်။ တခြားကိုးကွယ်ယုံကြည်စရာ ဘာသာတရားတွေလိုပဲ က္ကစလမ်တရားက ယုံကြည်သူတွေရဲ့ ဘဝလမ်းကြောင်းကို ကောင်းကောင်းထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီအချက်ကြောင့်ပဲ ဒီစာအုပ်မှာ ဘာသာတရားခေါင်းဆောင်တွေကို ထိပ်တန်းကတင်ထားရတာဖြစ်ပါတယ်။ အကြမ်းအားဖြင့် ခရစ်သာသနာဝင် လူဦးရေက မုစလင်လူဦးရေထက် နှစ်ဆလောက်များနေတယ်ဆိုပေမယ့် မုဟမ္မဒ်က ဂျေဇပ် (Jesus) ထက်သာတယ်ပြောရင် လွယ်လွယ်ကူကူ ပြောကြတယ်၊ ဟုတ်ပါ့မလားလို့ မေးစရာဖြစ်တယ်။ ဒီဘက်ကပြစရာ အရေးပါတဲ့ အကြောင်းအချက် နှစ်ခုရှိပါတယ်။ ပထမတစ်ချက်က က္ကစလမ်ပြန့်ပွားဖို့ မုဟမ္မဒ်တာဝန်ယူပုံက ခရစ်ဝါဒပြန့်ဖို့ ဂျေဇပ်တာဝန်ယူပြီး ဆောင်ရွက်ပုံထက် အများကြီးထိရောက်ပါတယ်။ လူ့ဝလေ့ လူ့စရိုက်ဆိုင်ရာ ပဓာနသဘောတရားတွေမှာ ခရစ်အယူဝါဒက ဂျူးဝါဒီ Judaism နဲ့ ခြားနားသမျှကို ဖွင့်ဆိုဟောပြောရာမှာ ဂျေဇပ်ကတာဝန်ခံဟောပြောခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ခရစ်ကျမ်းကို အရင်းမူလကျနအောင် ဖော်ထုတ်ပြီး ပျံ့နှံ့စေတာ ဓမ္မသစ် (New Testament) ရဲ့ အခန်းပေါင်းများစွာကိုရေးတာ၊ မူလဂျူးဝါဒနဲ့ ပိုပြီးပြန်လည်ပေါင်းစပ်မိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးတာက စိန်ပေါလ် (St. Paul) ဖြစ်ပါတယ်။

က္ကစလမ်ရဲ့ ကျမ်းစာပိုင်းဆိုင်ရာနဲ့ အရင်းမူလလူမှုကျင့်ဝတ်တွေကို ဖော်ထုတ်ဟောပြောသူက မုဟမ္မဒ်ဖြစ်တယ်။ အယူဝါဒသစ်ကို ရှေးအယူနဲ့ညှိပေးတဲ့ နေရာမှာလဲရှေ့ဆောင်ဖြစ်တယ်။ က္ကစလမ်ယုံကြည်မှုကျင့်စဉ်ကို တီထွင်သူလဲဖြစ်တယ်။ မုစလင်ကျမ်းစာဖြစ်တဲ့ ကိုရန် (Koran) ဆိုတာကလဲ အထက်ကောင်းကင်က နှိုးဆော်တဲ့အတိုင်း ပြောတာပဲလို့ သူကိုယ်တိုင်ကဖွင့်ဟပြောပြီးတော့ ဟောပြောသမျှကို အစီအစဉ်ကျနအောင် ရေးပေးသူလဲဖြစ်တယ်။ ပြောသမျှကို အမှားအယွင်းနည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် မုဟမ္မဒ် အသက်ထင်ရှားရှိစဉ်ကပဲ ရေးသားကူးယူကြပြီး မုဟမ္မဒ်ကွယ်လွန်ပြီး မကြာမီမှာဘဲ မူရင်းမှုမှန်ဆိုတဲ့

ကျမ်းအနေအထားရောက်အောင် ရေးသားပြီးဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကိုရန်ဟာ မုဟမ္မဒ်ရဲ့ အတွေးအခေါ်နဲ့ ဆိုဆုံးမချက်တွေကို အမှန်ကန်ဆုံး ဖော်ပြတယ်။ သူ့နှုတ်မြွက်စကားတွေအတိအကျဖြစ်တယ်လို့ဆိုရပါမယ်။ ခရစ် (Christ) ရဲ့ စကားကိုအတိအကျ မှတ်သားချက်မကျန်မှုပါ။ မုစလင်တွေမှာ ကိုရန်ဟာ အရေးပါအရာရောက်သလို ခရစ်ဘာသာဝင်တွေမှာလဲ သမ္မာကျမ်း (Bible) ဟာ အရာရောက်ပါတယ်။ ကိုရန်ကို အရင်းမူလပြုပြီး မုဟမ္မဒ်ရဲ့စကားက အလွန်ဩဇာသက်ရောက်တယ်။ က္ကစလမ်မှာ မုဟမ္မဒ်ရဲ့ဩဇာကြီးမားပုံဟာ ခရစ်သာသနာမှာ ဂျေဇပ်ခရစ်နဲ့ စိန့်ပေါလ်နှစ်ဦးပေါင်းရဲ့ ဩဇာကြီးမားပုံထက် ပိုပါတယ်။ သာသနာသက်ဝင် ယုံကြည်မှုအဆင့်နဲ့ပြောရရင် သမိုင်းမှာ မုဟမ္မဒ်ရဲ့ လူသားများအပေါ်မှာ လွှမ်းမိုးပုံဟာ ဂျေဇပ်လွှမ်းမိုးတာနဲ့ အဆင့်တူ ဖြစ်မယ်ထင်ပါတယ်။

အဲဒါထက်ပိုတာရှိသေးတယ် (ဂျေဇပ်နဲ့မတူဘဲ) မုဟမ္မဒ်ဟာ ယုံကြည်မှုခေါင်းဆောင်ဖြစ်သလို လူမှုခေါင်းဆောင်လဲဖြစ်တယ်။ အာရပ်တွေရဲ့နယ်မြေသိမ်းယူ အောင်မြင်မှုတွေမှာ သူကနောက်က တွန်းအားလို့ဆိုရပါမယ်။ မုဟမ္မဒ်ဟာ ခေတ်အဆက်ဆက် ဩဇာအကြီးဆုံးနိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပါတယ်။

အဖိုးတန်တဲ့ သမိုင်းဖြစ်စဉ်အမျိုးမျိုးတွေထဲမှာ နောင်လာ ကြိုးကိုင်ပြီး စီမံခန့်ခွဲတဲ့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တစ်ယောက် ပေါ်လာမယ့်လဲ သူ့အလျောက်ဖြစ်သွားမယ်ဆိုတာမျိုး ရှိတတ်ပါတယ်။ (ဥပမာ) ဆိုင်မွန်ဘော်လီးဗား (Simon Bolivar) လို လူမျိုးမွေးဖွားပေါ်ထွက်မလာပေမယ့်လဲ တောင်အမေရိက ကိုလိုနီတွေဟာ စပိန်လက်အောက်ကလွတ်ပြီး လွတ်လပ်ရေးရကြမှာဖြစ်ပါတယ်။ အာရပ်တွေ နယ်ပယ်အများကြီးသိမ်းနိုင်တာမှာတော့ ဒီလိုပြောလို့မရနိုင်ပါ။ မုဟမ္မဒ် မပေါ်ခင်ကလဲ ဒါမျိုးမရှိခဲ့ဖူးဘူး။ သူမပေါ်ပဲနဲ့ဒါမျိုးဖြစ်မယ်လို့ အကြောင်းပြစရာမရှိပါ။ လူ့သမိုင်းမှာ နှိုင်းယှဉ်စရာ တစ်ခုတော့ရှိဖူးပါတယ်။ တစ်ဆယ့်သုံးရာစုနှစ်မှာ မွန်ဂို (Mongols) တွေ နယ်မြေအများကြီးတိုက်ခိုက်

www.burmeseclassic.com

သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့တာဟာ အရင်းခံကြီးကြပ်ဆော်ဩတဲ့ ဂျင်ဂျစ်ခန် (Genghis Khan) ကြောင့်ဖြစ်ပါတယ်။ နယ်မြေကျယ်ပြန့်တာက အာရပ်တွေထက် ပိုကျယ်ပြန့်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကြာရှည်မတည်ပါ။ အခုဆိုရင် ဂျင်ဂျစ်ခန်မပေါ်မီကနေမြဲဖြစ်တဲ့ ဇာတိအရပ်မှာပဲ မွန်ဂိုတွေ နေကြပါတယ်။ အာရပ်ပိုင်ဆိုင်အုပ်စိုးပုံနဲ့ သိပ်ကွာခြားပါတယ်။ ဣရပ် (Iraq) က မော်ရော့ကို (Morocco) အထိ အာရပ်နိုင်ငံတွေဟာ သံကြိုး ကွင်းဆက်လိုဆက်နေတယ်။ ဣစလမ်အယူကြောင့် ဆက်နေတာမျိုး မဟုတ်ပါ။ အာရပ်ဘာသာစကား၊ အာရပ်သမိုင်းနောက်ခံ၊ အာရပ်ဓလေ့ တွေပါ အားလုံးပေါင်းစပ်ယှက်တွဲနေပါတယ်။ မူလင် အယူဝါဒမှာ ကိုရန်က အခရာဖြစ်နေတော့ ကိုရန်ကိုရေးထားတဲ့ ဘာသာ စကားဟာ အာရပ်ဖြစ်တာနဲ့ပဲ အာရပ်ဒေသိကစကား (Dialects) တွေဟာ ပြီးခဲ့တဲ့နှစ်တစ်ထောင့်သုံးရာအတွင်းမှာ တစ်နယ်နဲ့တစ်နယ် စကားပြော မပေါက်ပေါက်အောင်၊ ပွားများမလာအောင် ဟန့်တားပြီးဖြစ် ခဲ့ရပါတယ်။ အာရပ်နယ်တွေ အချင်းချင်းကွဲပြားခြားနားသလို ရှိတတ်ပါတယ်။ ဒါလောက်နဲ့ မျက်စိမလည်ပါနဲ့၊ သူတို့မှာအမြဲရိုင်းပင်းညီညွတ်ရမယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကြီး တစ်ခုအမြဲရှိနေပါတယ်။ (ဥပမာ) ဣရန် (Iran) နဲ့ အင်ဒိုနေရှားနှစ်နိုင်ငံစလုံးဟာ ဣစလမ်အယူတူပြီး ရေနံအထွက်လဲတူ ပေမယ့် ၁၉၇၃-၇၄ ဆောင်းရာသီရေနံမထုတ်ဘဲရပ်စဲခဲ့တာမှာ မပါဝင် ခဲ့ဘူး။ ဒါပေမယ့်ဒီလို ရေနံမထုတ်ဘဲထားတာမှာ အာရပ်နိုင်ငံအား လုံးပါတယ်။ အာရပ်နိုင်ငံတွေကသာ ဒီကိစ္စကိုလုပ်တာဖြစ်တယ်။ အဲဒါ မတော်တဆ တိုက်ဆိုင်တယ်မထင်ပါနဲ့။

အာရပ်တွေရဲ့ ခုနစ်ရာစုနှစ်က တိုက်ခိုက်သိမ်းသွင်းခဲ့တဲ့စစ်ဟာ လူ့သမိုင်းမှာအခုထိအရာရောက်တုန်းပဲဆိုတာ မမေ့ထိုက်ပါ။ ယုံကြည် မှုနဲ့ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးကို တွဲဖက်ပေးတဲ့နေရာမှာ ဘယ်သူမှ မယှဉ်နိုင် အောင် ကောင်းမွန်အောင်မြင်တယ်။ အဲဒါရဲ့အရင်းခံက မုဟာမ္မဒ်ရဲ့ အစွမ်းဖြစ်လို့ သူ့ကိုလူ့သမိုင်းမှာ တန်ခိုးဩဇာ အကြီးမားဆုံးပုဂ္ဂိုလ်လို့ မှတ်ယူရခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

၂

အစ်ဆက်နျူတန်

(Isaac Newton)

(၁၆၄၂–၁၇၂၇)

သဘာဝနဲ့သဘာဝဥပဒေ ညဉ့်မှာဖုံးလို့နေ
ဘုရားသခင်က နျူတန်ကိုလွှတ်ပေးပေါ့၊ လင်းစေမယ်

(အလက်ဇင်ဒါ ပုပ်)

ပေါ်ထွန်းသမျှ အကြီးဆုံး၊ ဩဇာအရှိဆုံး သိပ္ပံပညာရှင်တွေထဲမှာ ၁၆၄၂ ခရစ်စမတ်နေ့က အင်္ဂလန် ဝူးစတော့ပ် (Woolsthorpe) မှာမွေးတဲ့ အစ်ဆက်နျူတန် (Isaac Newton) ဟာ အကြီးတကာ့ အကြီးဆုံး၊ ဩဇာ အရှိတကာ့ အရှိဆုံးဖြစ်တယ်။ သူ့ကိုမွေးတဲ့ ၁၆၄၂ မှာ ဂယ်လီလီယို (Galileo) သေဆုံးပါတယ်။ မုဟာမ္မဒ်လို ဖခင်ကွယ်လွန်ပြီးမှ သူ့ကို မွေးတယ်။ ကလေးဘဝကပဲ စက်ယန္တရားလိုအတတ်မှာ ထူးချွန်မယ့် လက္ခဏာကို မြင်နေရတယ်။ လက်မှုပညာကျွမ်းကျင်မယ့်ပုံရှိတယ်။ ဉာဏ်ထက်တယ်၊ ကျောင်းစာကို မလေးစားဘူး၊ စာမေ့တယ်လို့ ထူးခြား ချက်မပြပါ။ ဆယ်ကျော်သက်မှာ သူ့ကိုမိခင်က ကျောင်းထုတ်ပြီး လယ်ယာမှာ သင့်တော်လေမလားလို့ စမ်းကြည့်သေးတယ်။ ဒီဘက်မှာလဲ စွံမယ့်ပုံမပေါ်တော့မှ မိခင်က သူ့အသက်ဆယ့်ရှစ်နှစ်မှာ ကိမ်ဘရစ် ယူနီဗာစီတီ (Cambridge University) ကို လွှတ်တယ်။ ရောက်လို့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မျိုးဆက်မှာပဲ ဟိုခေတ်အခါကရှိသမျှ သိပ္ပံနဲ့သင်္ချာကို ကြိုးစားလေ့လာပြီး လူ့ဘာသာသီးခြားသုတေသန လုပ်ပါတော့တယ်။ အသက်နှစ်ဆယ့်တစ်နှစ်နဲ့ နှစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်အတွင်းမှာပဲ ကမ္ဘာကြီးကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံဖြင့် တောင်ပြနိုင်စွမ်းတဲ့ သိပ္ပံနည်းစနစ်သစ်တွေဖော်ထုတ်ဖို့ အစပျိုးပြီး ဖြစ်လာပါတယ်။

တစ်ဆယ့်ခုနစ်ရာစုနှစ်ဟာ သိပ္ပံပညာမှာ အသိပညာတွေ အဆက်လိုပွဲဖောက်ပြီး တက်လာသလို တက်လာမယ့်ကာလ ဖြစ်ပါတယ်၊ တယ်လီစကုပ် (Telescope) မှန်ပြောင်းကြောင့် ရာစုနှစ်စက နက္ခတ္တဗေဒမှာ အကြီးအကျယ် လှုပ်ရှားတိုးတက်ခဲ့ရဖူးပြီမဟုတ်လား။ အင်္ဂလိပ်ဒဿနိကဆရာ ဖရန်စစ်ဗေကွန် (Francis Bacon)နဲ့ ပြင်သစ်ဒဿနိကဆရာ ရဲနဲဒါကာတေ (Rene Descarte) တို့က ဥရောပတစ်ခွင်မှာ သိပ္ပံပညာရှင်တွေဟာ အရစ်တော့တယ် (Aristotle) ပြောသမျှနဲ့ တင်းတိမ်မနေကြပါနဲ့၊ အဲဒီကလွန့်ထွက်ပြီး ကိုယ့်ဘာသာစမ်းသပ်ချက်တွေလုပ်ပါ။ ကိုယ့်ဘာသာလက်တွေ့ကိုမှီပြီး ဆက်လက်တွေးတောကြံဆပါလို့ တိုက်တွန်းပါတယ်။ ဗေကွန်နဲ့ ဒါကာတေဟောပြောသမျှကို ဂလီလီယိုတို့က လိုက်လုပ်တယ်။ နက္ခတ်ကိုသူကြည့်ရင်း တယ်လီစကုပ်မှန်ပြောင်းကိုထွင်တယ်။ နက္ခတ္တဗေဒကို အများကြီးတိုးတက်စေတယ်။ စက်ယန္တရားနဲ့ ဆိုင်သမျှ လက်တွေ့စမ်းသပ်ချက် တွေလုပ်လာလို့ နယူတန်ရဲ့လှုပ်ရှားမှုဆိုင်ရာဥပဒေ (Law of Motion) ပေါ်လာခဲ့တယ်။

တခြားသိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေထဲက လူ့ခန္ဓာမှာ သွေးလည်ပတ်နေပုံကို စတင်တွေ့ရှိတဲ့ ဝီလီယမ်ဟာဗေး (William Harvey)၊ နေကိုပတ်ပြီး ဂြိုဟ်တွေသွားလာပုံဥပဒေကို ဖော်ထုတ်ခဲ့တဲ့ ဂျိုဟဲန်နစ်ကက်ပလာ (Johannes Kepler) တို့ကျေးဇူးကြောင့် သိပ္ပံပညာရှင်လောကမှာ အခြေခံသဘောတရားတွေ တိုးတက်သိရှိနေပါပြီ။ ဒါပေမယ့် သိပ္ပံပညာစစ်စစ်က ညာဏ်ကြီးရှင်တွေ အားကျက်စားရာ ကိစ္စလောက်ပဲ သဘောထားကြတယ်။ အဲဒီအသိကို နည်းပညာအနေနဲ့ လက်တွေ့လုပ်နိုင်ရင် လူ့ဘဝတစ်ခုလုံးဟာ အကြီးအကျယ်ပြောင်းလဲသွားမယ်လို့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဖရန့်စစ်ဗေကွန် ကြိုတင်မှန်းဆချက်ကတော့ ထင်ထင်ရှားရှား မပေါ်လာသေးပါဘူး။

ကော်ပါနီကပ်စ် (Copernicus) နဲ့ ဂလီလီယိုတို့က ရှေးခေတ်က သိပ္ပံနည်းနဲ့သိတယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်းအချက်တချို့ လွဲမှားနေတာတွေကို ချေဖျက်ပြီး စကြဝဠာဖွဲ့စည်းပုံကို အများကြီးပိုသိအောင် ဖော်ထုတ်ခဲ့တာတောင် ဟိုဟာလေးနည်းနည်းသိ၊ ဒီဟာလေးနည်းနည်းသိနဲ့ တစ်ခုနဲ့တစ်ခုတွဲဖက်ပြီး ဆက်သွယ်နေတယ်။ အဲဒါတွေရဲ့ အပေါင်းအဖွဲ့တစ်ခုကို အခြေခံပြီး သိပ္ပံသဘောတရားတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်မယ်၊ အဲဒီသဘောတရားကို တွက်ဆချင့်ချိန်ပြီး လက်တွေ့ဘယ်လို အသုံးချမယ်ဆိုတာ မသိသေးဘူး။ [ဆိုလိုတာက သိပ္ပံစစ်စစ်ကို (Pure Science) ကို လက်တွေ့အကျိုး (Applied Science) မဖော်တတ်သေးဘူး၊] အခုတော့ အစ်ဆက်နျူတန်က သဘောတရားတွေပေါင်းစပ်ပြီး ခေတ်သိပ္ပံပညာရဲ့ လမ်းကြောင်းကို ဖော်ထုတ်ပေးတဲ့အတွက် အခုအထိ ဒီလမ်းကြောင်းမှာပဲ သိပ္ပံပညာဟာ ဆက်လက်ချီတက်နေပါတယ်။

နျူတန်ဟာ သူရှာဖွေတွေ့ရှိတဲ့အကြောင်းအရာကို ဖော်ထုတ်ပြောပြဖို့ ဝန်လေးတယ်။ ၁၆၆၉ လောက်ရောက်တဲ့အခါ သူ့လုပ်ငန်းတွေရဲ့ အခြေခံစိတ်ကူးတွေကို ပုံစံချပြီးဖြစ်ပေမယ့်၊ အဲဒီနောက် အတော်ကြီးကြာမှ လူအများကိုအသိပေးပါတယ်။ ပထမဆုံးဖော်ထုတ်တဲ့ အကြောင်းအရာကတော့ အလင်းရောင်ရဲ့ သဘာဝဖြစ်တယ်။ အဲဒီသဘောတရားကိုအရင်ကဘယ်သူမှ မထုတ်ဖော်ဖူးသေးပါ။ စမ်းသပ်ချက်များကို အစဉ်တစိုက် ပြုလုပ်ပြီးမှ နျူတန်က အလင်းရောင်အဖြူမှာ သက်တန့်မှာပါတဲ့ ရောင်စုံပေါင်းစပ်တဲ့အခါမှ ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ အလင်းဖြစ်တယ်လို့ တင်ပြချက်ဖြစ်ပါတယ်။ အလင်းရောင်ပြန်ဟပ်ပုံနဲ့ ရောင်ပြန်ဟပ်လို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ပုံ အခြင်းအရာတွေကို ဥပဒေထုတ်ပြီး အသေအချာ ရှင်းလင်းပြောပြပါတယ်။ ဒီဥပဒေတွေကို အသုံးချပြီး ၁၆၆၈ မှာ ပထမဆုံးရောင်ပြန်ဟပ်တဲ့ မှန်ပြောင်းကို (Telescope) ကို တကယ့်လက်တွေ့ဖြစ်မြောက်အောင် ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ယနေ့

နာမည်ကြီး နက္ခတ်ကြည့်မျှော်စင်တွေမှာ သုံးမှန်ပြောင်းမျိုးတွေပဲ သုံးနေကြပါတယ်။ ဒီလို ဖော်ထုတ်တဲ့ (အသစ်တွေ့ရှိချက်) တွေ ထဲမှာ မျက်စေ့အမြင်ဆိုင်ရာ စမ်းသပ်ချက်တွေပါထဲ့ပြီး နျူတန်က ဗြိတိသျှ အသင်းတော် (British Royal Society) မှာ လာပြီးပြသတဲ့အခါ သူ့အသက်က နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ပဲရှိသေးတယ်။

အမြင်ကြည်လင်ခြင်း (ပသာဒ) တစ်ခုတည်းကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ရှင်းလင်းဖော်ပြနိုင်စွမ်း တစ်ခုတည်းနဲ့ နျူတန်ကို ကျော်စွာစာရင်းထဲမှာ ထည့်သွင်းသင့်နေပါပြီ။ ဒါပေမယ့် အဲဒီအမြင်လောကဆိုင်ရာတွေ့ရှိချက်ထက် သင်္ချာစစ်စစ် (Pure Mathematics) ဆိုင်ရာတွေ့ရှိချက်တွေက အများကြီးပိုမို အရာရောက်ပါတယ်။ သင်္ချာမှာ အကြီးကျယ်ဆုံး အသစ်ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်ကတော့ Integral Calculus ဖြစ်တယ်။ အဲဒါကို သူ့အသက်နှစ်ဆယ်သုံး၊ နှစ်ဆယ့်လေးကပဲ တီထွင်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ခေတ်သစ်သင်္ချာမှာ သိပ်အရာရောက်တဲ့ အသိသစ်ဖြစ်တယ်။ ခေတ်သစ်သင်္ချာမှာ သီအိုရီအဆန်းတွေအများကြီး မွေးထုတ်နိုင်တဲ့ မျိုးစေ့ဖြစ်တယ်လို့ ချီးမွမ်းတာတွေအပြင် ခေတ်သစ်သိပ္ပံမှာ အသိသစ်တွေတူးဖော်တွေ့ရှိဖို့ လက်နက်ကောင်းကြီးတစ်ခု ဖြစ်တယ်လို့လဲ ပြောရမယ်။ နျူတန်ဟာ ဒါတစ်ခုပဲလုပ်ဖြစ်ပြီး တခြားဘာမှဆက်မလုပ်ဖြစ်တောင် သူ့ကိုကျော်စွာစာရင်းမှာ ထိပ်နားကပ်ကပ်က တင်ပေးဖို့ဖြစ်ပါတယ်။

နျူတန်ရဲ့ အရေးအပါဆုံးရှာဖွေတွေ့ရှိချက်တွေက မှန်မှာ ယန္တရားဆိုင်ရာ နယ်ပယ်မှာများပါတယ်။ ရုပ်ဝတ္ထုတွေ ဘယ်လိုလှုပ်ရှားတယ်ဆိုတာ ထင်ရှားသိသာအောင် ဖော်ထုတ်တဲ့ သိပ္ပံပညာဖြစ်ပါတယ်။ ဂလီလီယိုက အပြင်အပက ခွန်အားမပါဘဲ အရာဝတ္ထုတွေရွေ့လျားတာရဲ့ ပထမရွေ့ရှားဥပဒေကို ဖော်ထုတ်သွားတယ်။ လက်တွေ့မှာ ဝတ္ထုမှန်သမျှ အပြင်တွန်းအားပါမှလှုပ်မှာပေါ့။ အဲဒီလို အပြင်ပယောဂပါရင် ရုပ်ဝတ္ထုတစ်ခုဟာ ဘယ်ပုံလှုပ်ရှားသွားမလဲသိပါရဲ့လားဆိုတာက အရေးအပါဆုံး မေးခွန်းပါပဲ။ ဒီပြဿနာကိုနျူတန်က သူ့ရဲ့ကျော်ကြားလှတဲ့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဒုတိယရွေ့လျားဥပဒေမှာ ရှင်းလိုက်ပါတယ်။ ဒီရှင်းလင်းချက်ဟာ ယခင်သိသမျှ ရူပဗေဒပညာမှာ အခြေခံအကျဆုံးဥပဒေလို့ ခေါ်ရင်လည်း မှန်ပါတယ်။ ဒုတိယဥပဒေကို (သင်္ချာနည်းနာမှာ $F=ma$ ဆိုတဲ့ ညီမျှခြင်းနဲ့ ရှင်းတယ်)၊ အရာဝတ္ထုတစ်ခုဟာ ပြောင်းလဲပုံ (velocity change) ပိုလာလေ နှုန်းထား (acceleration) မြင့်လေဖြစ်ပါတယ်။ နှုန်းကိုသိချင်ရင် အရာဝတ္ထုရဲ့အားကုန်ကို အရာဝတ္ထုရဲ့ အစိုင်ပမာဏနဲ့စားလိုက်ပါ။ အဲဒီအခြေခံ ဥပဒေနှစ်ရပ်မှာ နျူတန်က တတိယ ရွေ့လျားဥပဒေကိုထပ်ပြီး ဖြည့်ပေးပါသေးတယ်။ လှုပ်ရှားမှုမှန်သမျှ ရုပ်ဝတ္ထုအားဟာ အားညီတယ်၊ ဆန့်ကျင်ဘက်သွားတယ်။ နောက်တစ်ခါ သိပ္ပံဥပဒေတွေမှာ အကျော်ကြားဆုံးဖြစ်တဲ့ မြေရဲ့ဆွဲအားဥပဒေ (The Law of Universal gravitation) ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါတယ်။ ဒီဥပဒေလေးချက်ကို တွဲဖက်ပြီးပေါင်းထားတဲ့ စနစ်ဖြစ်အောင်လုပ်ပြီး ပကတိမျက်စေ့နဲ့မြင်နိုင်တဲ့ ယန္တရား နာရီချိန်သီးကစပြီး နေကိုလှည့်ပတ်နေတဲ့ ဂြိုဟ်တွေလမ်းကြောင်းဇာတိတွေရဲ့ လမ်းကြောင်းအထိ လှုပ်ရှားပုံတွေကို စုံစမ်းစစ်ဆေးလို့ရတယ်။ ဒီတော့သူတို့ဘယ်အခါ ဘယ်နေရာမှာ ဘယ်လိုဖြစ်မယ်ဆိုတာ တွက်ယူလို့ရပြီပေါ့။ ယန္တရားဥပဒေကို ဖော်ထုတ်ရုံမျှမဟုတ်၊ ကာကူလပ် (calculus) သင်္ချာလက်နက်ကိုသုံးပြီး အခြေခံဥပဒေကို လက်တွေ့ရှာဖွေလို့ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပါတယ်။

နျူတန်ဥပဒေတွေနဲ့ အင်မတန်ကျယ်ပြန့်တဲ့ သိပ္ပံကိစ္စ၊ အင်ဂျင်နီယာပြဿနာတွေကို အဖြေရှာပေးပါတယ်။ သူ့တစ်သက်တာမှာ သူ့ဥပဒေတွေကိုသုံးပြီး ပြဇာတ်ထဲမှာ ထင်ရှားမြင်သာအောင် ကပြလို့ အင်မတန် အံ့သြချီးမွမ်းကြရတဲ့ကိစ္စက နက္ခတ္တဗေဒဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီပညာရပ်ဆိုင်ရာမှာ နျူတန်ဟာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပါတယ်။ ၁၆၈၇ လောက်က သူရေးသား ထုတ်ဝေတဲ့ ကြီးကျယ်တဲ့ကျမ်းတစ်စောင်က သင်္ချာ၏အခြေခံသဘာဝအတွေးအခေါ် *(Mathematical Priciples of Natural Philosophy)* အတိုအရကောက် *(Principia)* ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီမှာ ဆွဲအား (gravitation) နဲ့ လှုပ်အား (motion)

အကြောင်းတွေကို ရှင်းပြခဲ့ပါတယ်။ ဒီဥပဒေတွေကိုသုံးပြီး နေလနက္ခတ်တာရာတွေသွားလာပုံမှာ ဘယ်နေ့ဘယ်နေရာရောက်မယ်လို့ အတိအကျ ကြိုတင်တွက်ယူနိုင်ကြောင်း တစ်ချက်တည်းပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် အပြည့်အစုံ မှာခဲ့တယ်။ အဲဒါကြောင့် နျူတန်ကို နက္ခတ္တဗေဒအရာထဲမှာ အကြီးမြင့်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်လို့ မကြာခဏချီးမြှောက်ပြောဆိုတာကို ခံခဲ့ရတာဖြစ်ပါတယ်။

သိပ္ပံမှာ နျူတန်ဘယ်လောက်ကြီးကျယ်တယ်ဆိုတာကို တွက်ပြနိုင်ပါ့မလားမေးပါ။ သိပ္ပံစွယ်စုံကျမ်းရဲ့ အက္ခရာဝလိ အညွှန်း (index) ကိုကြည့်ရင် တခြားသိပ္ပံပညာရှင်တွေရဲ့နာမည်ထက် သူ့နာမည်ကို နှစ်ဆသုံးဆလောက် ရေးသားဖော်ပြတာကိုတွေ့မယ်။ ပြီးတော့တခြားသိပ္ပံပညာရှင်ကြီးတွေက သူ့အကြောင်းကို ဘယ်လိုပြောပါသလဲဆိုတာကိုကြည့်ပါ။ လိုက်ဗနစ် (Leibniz) က နျူတန်ရဲ့ မိတ်ဆွေမဟုတ်သူတို့နှစ်ဦး ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် အချေအတင်ပြောခဲ့ကြဖူးတယ်။ အဲဒီလူက *"ကမ္ဘာအစသင်္ချာပေါ်ချိန်က အခုနျူတန်ပေါ်လာတဲ့အချိန်ထိ သင်္ချာထုံးနည်းတွေမှာ သူရှာပေးတဲ့ထုံးနည်းက အများဆုံးလို့ပြောပါလို့"* ပြောပါတယ်။ ထင်ရှားတဲ့ပြင်သစ်သိပ္ပံရှင် လပလေ့ (Laplace) က *"အရကောက် (Principita) ဟာ တခြားဉာဏ်ကျယ်တွေ ရေးခဲ့သမျှထက် အများကြီးသာတယ်"* လို့ ဆိုပါတယ်။ လဂရန်း (Lagrange) က *"ဉာဏ်ကျယ်တွေထဲမှာ နျူတန်က အကြီးအကျယ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်[illegible]တယ်"* လို့ဆိုတယ်။ အန်မက် (Ernst Mach) က ၁၉၀၁ မှာ[illegible]ရေးခဲ့တယ်။ *"သင်္ချာမှာ သူပေါ်လာပြီးမှ သူ (နျူတန်) [illegible]တွေကိုပဲ အခြေခံပြီး ယန္တရားတွေကို သင်္ချာနည်းအရတွေးဆပုံ[illegible]ထွန်းအောင် လုပ်လာနိုင်ကြပါတယ်။"* အဲဒါတွေဟာ နျူတန်[illegible]ကို အကြီးမြင့်ဆုံး အခေါင်အထွတ်ရောက်အောင် ချီး[illegible]ကြတာဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ခေတ်မရောက်မီက သိပ္ပံဆိုတာ [illegible]တိတိနည်းနည်းစီသိတဲ့ သားငါးဟင်းရွက်စုံပါတဲ့ ဟင်းလေး (hodge podge) ဖြစ်တယ်။ တချို့ကိစ္စကို ဘာကြောင့်ဒီလိုဖြစ်ရတယ်လို့ ရှင်းပြတတ်ပေမယ့် တချို့ကိစ္စကိုသာ [illegible]ပြီးပြောတတ်တယ်။ အခု နျူတန်ရဲ့

ကျေးဇူးကြောင့်ဖြစ်ရမယ့် ကိစ္စတွေကို ဥပဒေစဉ်ပြီးပေါင်းစည်းပေးတယ်။ ရုပ်သဘာဝဖြစ်ပျက်ပုံတွေအများကြီးကို သိအောင်သူတွင်တဲ့ ဥပဒေတွေနဲ့ တွက်ချက်နိုင်တယ်။ ဒီဥပဒေတွေသုံးပြီး အတိအကျကြိုပြီး ဘာဖြစ်မယ်၊ ဘယ်လိုဖြစ်မယ်၊ ဘယ်အချိန်ဖြစ်မယ်၊ ဘယ်လိုအကျိုးသက်ရှိမယ်ဆိုတာမျိုးတွေ ဖော်ပြနိုင်ပါတယ်။

အခုလို အကျဉ်းချုပ်ရေးတဲ့စာမျိုးမှာ နျူတန်ရှာဖွေတွေ့ရှိ သမျှကုန်အောင်ပြောဖို့မဖြစ်နိုင်ပါ။ အဲဒါကြောင့် သိပ်အရေးမကြီးဘူးထင်တာတွေဖြုတ်ခဲ့ရပါတယ်။ ဒီလိုပြောရပေမယ့် အဲဒီကိစ္စတွေဟာလဲ သူနေရာနဲ့ သူအရေးပါတဲ့ကိစ္စ၊ အသုံးဝင်တဲ့ကိစ္စတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ နျူတန်က အပူရှိန် (thrmodynamicy) အကြောင်း ဖော်ထုတ်ပြောပြခဲ့တာဟာလဲ အရေးပါအရာရောက်ပါတယ်။ အသံခရီးနှုန်း (acoustics) ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့တာလဲ အသုံးဝင်ပါတယ်။ သင်္ချာမှာ လှုပ်အားအရှိန် (momenpum) ကို ဘယ်လိုထိန်းမလဲ၊ တစ်ဆစ်ချိုး လှုပ်အားအရှိန် (angular momentum) ကို ဘယ်လိုထိန်းမလဲ၊ နှစ်ခွယ်နှစ်ခွတွက်ပြင် (binomial) ကို နျူတန်ပဲ စတင်တွေ့ရှိတယ်။ ကြယ်တွေရဲ့သဘာဝကို ယူတ္တိရှိအောင် ဖော်ထုတ်ပြောပြနိုင်သူလဲ သူပဲဖြစ်ပါတယ်။

ခုလောက်ပြောရင်သိပ္ပံပညာရှင်ထဲမှာ သူ့အမည်ကို ထိပ်ဆုံးရထားတာတော့ ဟုတ်ပါပြီ။ နိုင်ငံရေးမှာ သိပ်ဂုဏ်ကျေးဇူးကြီးတယ်လို့ယူဆရတဲ့ မဟာအလက်ဇံဒါ၊ ဂျော့ဝါရှင်တန်တို့ထက် ရှေ့ကိုပို့မယ်ဆိုတာရယ်၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုတွေထဲမှာ ကြီးကျယ်တဲ့ ဂျေစပ်ခရိုက်နဲ့ ဂေါတမဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားတို့ ရှေ့မှာသွားထားတာကော ဟုတ်နိုင်ရဲ့လား မေးစရာရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တွေးပုံကို ပြောပါ့မယ်။ နိုင်ငံရေးအပြောင်း အလဲအရာရောက်တာ မှန်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အလက်ဇံဒါနတ်ရွာစံပြီးနှစ် ၅၀၀ လောက်အထိ လူတွေဟာ အလက်ဇံဒါ လက်ထက်မတိုင်မီနှစ် ၅၀၀ လောက်က ဘိုးဘွားတွေလိုပဲ နေကြစားကြပါတယ်။ ဒီနည်းအတိုင်းပဲ လူအများစု ခရစ် ၁၅၀၀ အထိ၊ ခရစ်မပေါ်မီ ၁၅၀၀ က နေပုံမျိုးပဲ နေခဲ့ကြပါတယ်။ အရင်နှစ် ၅၇၀ လောက်ကတော့ ခေတ်သစ်သိပ္ပံလူ

နေရတဲ့ဘဝဟာ အကြီးအကျယ်ပြောင်းလဲသွားပါတယ်။ ဝတ်ပုံစားပုံ အလုပ်လုပ်ပုံ အချိန်အနားယူပုံ ဆိုတာတွေမှာ ခရစ် ၁၅၀၀ က လူနဲ့ ထိပ်ကွာခြားသွားပါပြီ။ သိပ္ပံနည်းပညာတွေ တိုးတက်ထွန်းကားလာတာနဲ့အမျှ လုပ်နည်းကိုင်နည်းတွေ တိုးတက်ပြီး စီးပွားရေးလဲ များပြားလာတယ်။ နိုင်ငံရေးအမြင်၊ ယုံကြည်မှု၊ အနုပညာ၊ အတွေးအခေါ် အားလုံးပြောင်းတယ်။ ဒီလိုသိပ္ပံတော်လှန်ရေးကြောင့် လူ့ဘဝပုံစံ မပြောင်းတာ မရှိသလောက်ပါပဲ။ အဲဒါနဲ့ အခုရေးတဲ့စာအုပ်ရဲ့ ကျော်စွာစာရင်းမှာ သိပ္ပံပညာရှင်နဲ့ နည်းသစ်တွင်သူတွေရဲ့ အမည်က မှတ်တမ်းတင်လာရခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ နျူတန်ကတော့ သိပ္ပံသမားချင်း ယှဉ်လဲ သူကထိပ်ကပါပဲ။ သူ့ဩဇာကြောင့် သိပ္ပံသီအိုရီတွေပေါ်ထွန်း အရာရောက်လာတယ်။ ဒါကြောင့် ကမ္ဘာ့ကျော်စွာစာရင်းမှာ သူက ထိပ်ဆုံးနဲ့အနီးစပ်ဆုံးနေရာကို ရောက်လာရခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

နျူတန် ၁၇၂၇ မှာကွယ်လွန်တယ်။ အလောင်းကို ဝက်စမင်စတာအက်ဘေ (Westminster Abbey) မှာမြှုပ်ထားတယ်။ ဒီလိုနေရာမှာ သိပ္ပံပညာရှင်ထဲက ဂုဏ်ပြုတဲ့အနေနဲ့ သူ့အလောင်းကို ပထမဆုံးမြှုပ်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

၃

သခင်ယေရှု ဂျေစပ်ခရိုက်

(Jesus Christ)

(၆ ဘီစီခန့် – အေဒီ ၃၀ ခန့်)

လူ့သမိုင်းမှာ သခင်ယေရှု (ဂျေစပ်) ရဲ့ လူများအပေါ်မှာ ထားရှိတဲ့ မေတ္တာတော်ကြီးမားထင်ရှားလှလို့ အခုကျော်စွာစာရင်းမှာ ထိပ်ဆုံး နီးနီးလောက်ကထဲ့ထားတာကို ကန့်ကွက်သူမရှိသလောက်ဖြစ်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ သမိုင်းမှာ ဩဇာအရှိဆုံး အယူဝါဒကြီးကို လှုံ့ဆော် ပြောဟောခဲ့ပေမယ့် ဘာဖြုလို့ နံပါတ် (၁) မထွက်သလဲလို့သာ မေးတဲ့လူရှိ မယ်ထင်ပါတယ်။

အခုလို နှစ်ကာလရှည်ကြာလာတဲ့အခါ ခရစ်ဝါဒကို သက်ဝင် ယုံကြည်တဲ့ လူဦးရေအများဆုံးဖြစ်နေပြီဆိုတာလဲ ငြင်းဖွယ်မရှိပါ။ ဒါပေမယ့် ဒီစာအုပ်မှာတော့ အယူဝါဒတစ်ခုစီရဲ့ ဩဇာကို အခြေ ခံထားပြီးမတွက်ပါ။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းရဲ့ စွမ်းရည်ကို စစ်ဆေး တွက်ချက်ဆုံးဖြတ်တာဖြစ်တယ်။ ဣစလမ် (Islam) နဲ့ မတူဘဲ ခရစ်ယာန် (Christian) က ဂျေစပ် (Jesus) နဲ့ စိန့်ပေါလ် (St. Paul) တို့နှစ်ဦး ထူထောင်ခဲ့တဲ့ သာသနာဖြစ်လို့ စွမ်းဆောင်ချက်ကို ဝေဖန်ပြု တဲ့အခါ တစ်ဦးစီပိုင်းခြားပြီး ထိုက်သင့်သလို ပြောရမယ့်သဘော ရှိပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ခရစ်သာသနာရဲ့အခြေခံမြိုးမြစ်ကျင့်ကြံရမယ့် သဘောထားနဲ့ ဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာအမြင်၊ ပြီးတော့ လူ့ကျင့်စဉ်သဘောထားအချုပ်ကို ဂျေစပ်က ပုံစံချပေးတယ်။ ခရစ်သာသနာကျမ်းစာ စည်းစနစ်ကျကျ ဖော်ထုတ်ပေးသူက စိန့်ပေါလ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဂျေစပ်က စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဟောပြောသွန်သင်တယ်။ ပေါလ်က ခရိုက်ကိုးကွယ်မှုကို ပေါင်းစပ်ပေးတယ်။ အဲဒါအပြင် ဓမ္မသစ် (New Testament) ရဲ့ အများစုကို ရေးသားပေးသူဖြစ်တယ်။ ခရစ်ပထမ ရာစုနှစ်အတွင်းမှာ ခရစ်သာသနာကို ကူးပြောင်းဝင်လာသူများလာအောင် လုပ်နိုင်စွမ်းတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်လဲဖြစ်တယ်။

ဂျေစပ်ဟာ (ဗုဒ္ဓတို့ မုဟာမ္မဒ်တို့နဲ့ မတူဘဲ) အသက်ငယ်ငယ်မှာ ကွယ်လွန်သူဖြစ်လို့ သူ့လုပ်ငန်းကို ဆက်ခံမယ့် (တပည့်) နည်းနည်းပဲ ကျန်ရစ်တယ်။ ကွယ်လွန်ချိန်မှာ အဲဒီတပည့်အုပ်စုကို ဂျူး (Jew) လူမျိုးဂိုဏ်း အငယ်ကလေးတစ်ခုလို့ပဲ ခေါ်နိုင်မယ်။ ပေါလ်ရဲ့ အရေးအသားနဲ့ မနေမနားပြောဟောပြီး ခရစ်တော်ရဲ့ဝါဒ (အယူဟောင်းကို စွန့်ပြီး အယူသစ်) ကို လက်ခံလာအောင် လုပ်နိုင်လွန်းလို့ ဂိုဏ်းငယ်ကလေးက အရှိန်အဟုန်နဲ့ အားကြီးမာန်တက် လှုပ်ရှားလာတဲ့ ဂိုဏ်းကြီး ဖြစ်လာပြီး ဂျူးတွေသာမကဘဲ ဂျူးမဟုတ်၊ သူတွေပါဝင်ပြီး ကမ္ဘာ့ယုံကြည်မှု ဘာသာတရားကြီးတစ်ခု အပါအဝင်ဖြစ်လာခဲ့ရတာပါ။

ဒီအချက်တွေကြောင့် ဂျေစပ်မဟုတ် ၊ ပေါလ်ကိုပဲ ခရစ်ယာန် အယူဝါဒကို ပြုစုပျိုးထောင်သူလို့ သတ်မှတ်ချင်သူတွေရှိပါတယ်။ ဒီအတိုင်းဆက်ပြီး ကြံဆပါရင် ကျော်စွာစာရင်းမှာ ပေါလ်ကို ဂျေစပ် အထက်က ထားရမလိုဖြစ်နေပြီ။ ဒီလိုပြောတာအပြင် ပေါလ်သာ မပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါရင် ခရစ်သာသနာ ဘယ်အခြေရှိမလဲလို့ ပြောဖို့ ခက်တယ်၊ ပြီးတော့ ဂျေစပ်မရှိဘဲ ခရစ်သာသနာဟာ ဘယ်လိုမှ ပေါ်ထွန်းလာစရာမရှိပါ။

ခရစ်ယာန်ကျောင်းတော်တွေမှာ ဆောင်ရွက်ဆဲ အပြောအဟော အကျင့်အကြံထုံးနည်းတွေနဲ့ ခရစ်သာသနာဝင်လို့ နာမည်ခံသူတချို့က

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ခရစ်အလိုတော်လို့ ခရစ်အမည်ကိုသုံးပြီး သူတို့သဘောရှိရာ လုပ်နေတာတွေကို ဂျေစပ်သာမြင်ရတွေ့ရရင် ဘယ်နည်းနဲ့မှ သဘောတူခွင့်ပြုမှာ မဟုတ်တာတွေ ရှိနေပါတယ်။ ဥပမာနည်းနည်းပဲ ပြောပါမယ်။ ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းအချင်းချင်း သာသနာရေးစစ် (Religious War) အမည်ခံပြီး တိုက်ခိုက်နေကြတာ။ ဂျူးတွေကိုနှိပ်ကွပ်ဖို့ ကြမ်းတမ်းရက်စက်တဲ့ သတ်ဖြတ်ပွဲတွေ လုပ်ခဲ့တာတွေဟာ ဂျေစပ်ရဲ့ အရင်းမူလသဘောထားနဲ့ ဆိုဆုံးမချက်တွေကို အထင်အရှားဖြစ်လို့ ဂျေစပ်ကို အရင်းခံသွေးထိုးလှုံ့ဆော်ပေးသူလို့ ပြောဖို့ခက်တယ်။

အလားတူ စဉ်စားစရာအချက်တစ်ခုက ခရစ်သာသနာဝင် အနောက်ဥရောပနိုင်ငံတချို့မှာ ခေတ်သစ်သိပ္ပံပညာ စတင်ထွန်းကားတာ မှန်ပေမယ့် သိပ္ပံပညာထွန်းကားတာ ဂျေစပ်ကြောင့်လို့ မပြောသင့်ပါ။ ခေတ်ဦးခရစ်သာသနာဝင်တွေက ဂျေစပ်ပြောသမျှဟာ ရုပ်လောကကို ပိုပြီးသိမြင်အောင် သိပ္ပံနည်းကျ စစ်ဆေးကြဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့တာပါလားလို့ ယူဆကြမှာမဟုတ်ပါ။ အဖြစ်မှန်က ရောမ (Roman) ကမ္ဘာက ခရစ်သာသနာကို လက်ခံလာချိန်ဟာ လက်မှုအတတ်ပညာမှာရော သိပ္ပံကိုဝါသနာပါပြီး အများတကာ စိတ်ဝင်စားမှုမှာပါ နှစ်မျိုးစလုံး အကြီးအကျယ်ကျဆင်းချိန်နဲ့ တိုက်ဆိုင်နေပါတယ်။

နောင်တကယ် သိပ္ပံပညာဥရောပမှာ ခေါင်းထောင်တာဟာ ဥရောပလေ့အမွေ (Culture Heritage) ထဲမှာ သိပ္ပံနည်းကျ စုံစမ်းရှာဖွေကြတဲ့အထိရောက်အောင် တွန်းပို့တဲ့လှုံ့ဆော်ချက် တစ်မျိုးမျိုးပါနေလို့သာ ဖြစ်ရမယ်လို့ ထင်စရာပဲ။ အဲဒီတစ်မျိုးမျိုးဆိုတာကတော့ ဂျေစပ်နဲ့ မဆိုင်ဘူး။ ဂရိပညာရှင် အရစ်တော့တယ် (Aristotle) တို့ ယူကလစ် (Euclid) တို့ ရေ့ဆောင်ရေ့ရွက်လုပ်တဲ့ ဂရိအကျိုးအကြောင်း ဆက်စပ်တွေးတော ကြံဆပုံနဲ့ဆိုင်တယ်။ အထူးဂရုထားပြီးမှတ်ရမှာက ခေတ်သစ်သိပ္ပံဟာ ခရစ်ကျောင်းတော်တန်ခိုး ထွန်းတောက်ချိန်မှာ ပေါ်လာတာမဟုတ်ပါဘူး။ ခရစ်သာသနာကို ကြည်ညိုလေးစားစိတ်က ရေ့ဆောင်လမ်းပြလုပ်တာမဟုတ်ဘူး။ ရီနေဆန့် (Re-

naissance) ခေါ်တဲ့ အသိဉာဏ် အရင်းအငှတ်ကို ပြန်ပြီး ဖော်ထုတ်တဲ့ အသိဉာဏ်ဟောင်း ဆန်းသစ်ခြင်း လှုပ်ရှားမှုနောက်က ကပ်လိုက်လာတဲ့ ကိစ္စဖြစ်တယ်။ အဲဒီအခါမှာ ခရစ်သာသနာရယ်လို့မရှိခင်က ရှေးကပဲ ဟားရစ်ခဲ့တဲ့ အမွေအနှစ်ကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ဖို့ ဥရောပတစ်တိုက်လုံး အားသွန်ကြိုးစားနေချိန်ပါပဲ။

ဂျေစပ်ဘဝဇာတ်လမ်းဟာ စာဖတ်သူတို့နဲ့ ရင်းနှီးပြီးဖြစ်တဲ့ မမ္မသစ်နဲ့ဆက်သွယ်နေတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီမှာပြန်မပြောပါရစေနဲ့တော့။ ပါပေမယ့် ဖော်ထုတ်သင့်တဲ့ အချက်နည်းနည်းရှိပါတယ်။ ပထမဦးဆုံး ဂျေစပ်ဘဝဆိုင်ရာ ပြောဆိုမှတ်သားချက်တွေက သိပ်သေချာလှပြီလို့ မထင်ပါနဲ့။ သူ့နာမည်ရင်းကိုတောင်မသိပါ။ ဖြစ်နိုင်တာက ဂျူးလူမျိုးမှာ အများဆုံး မှည့်လေ့မှည့်ထရှိတဲ့ ယေဟောရှု (Yehoshua) (အင်္ဂလိပ်အသံနဲ့ ဂျိုဆွ Joshua) ဖြစ်နိုင်တယ်။ မွေးတဲ့နှစ်လဲဒီလိုပဲ မသေချာပါ။ ခရစ်မမွေးမီ ၆ ဘီစီဆိုရင် ဟုတ်နိုင်စရာရှိပါတယ်။ ကွယ်လွန်တဲ့နှစ်ကို သူနဲ့နီးစပ်ပြီး သူ့ကိုကြည်ညိုတဲ့သူတွေက အကျအနသိမှာဖြစ်ပေမယ့် အခုအသေအချာမသိကြတော့ပါ။ ဂျေစပ်ကိုယ်တိုင်က ဘာစာ၊ ဘာမှတ်တမ်းမှ မထားခဲ့ပါ။ ရိုးရိုးပြောကြစို့ဆိုရင် ဓမ္မသစ်ထဲပါသမျှပဲ တစ်ဆင့်ယူသုံးနေကြရပါတယ်။

ဒုက္ခပေးတဲ့ နောက်တစ်ချက်ရှိသေးတယ်။ နုတ်ကပါဠ်တော်က မြွက်ကြားတဲ့စကားတွေပဲ မညီမညွတ်ရှိနေတယ်။ ဥပမာ ရှင်မ[illegible] (Matthew) နဲ့ လုကာ (Luke) တို့ ဂျေစပ်နောက်ဆုံးပြော[illegible]ကိုပဲ နှစ်ယောက်ပြောတော့ နှစ်မျိုးထွက်နေတယ်။ သူတို့လဲ ဓမ္မဟောင်း (The Old Testament) ကို တိုက်ရိုက်ကိုးကားပြီး ပြော[illegible]ဖြစ်ပါတယ်။

ဂျေစပ်ဟာ ဓမ္မဟောင်းကို ကိုးကားတာ[illegible]ပါ။ ခရစ်ဝါဒကို မွေးဖွားပေးသူကိုယ်တိုင်က ဂျူးဝါဒကို [illegible]လေးစားမြတ်နိုးသူဖြစ်ပါတယ်။ ဂျေစပ်ဟာ ဓမ္မဟောင်းထဲက [illegible] ပရောဖက် (Hebrew Prophet) ကြီးတွေနဲ့ တူလိုက်တာ[illegible]ယှဉ်ပြီး မကြာခဏပြောတာကို ကြားရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ[illegible]ရှေးပရောဖက်တွေကို သူကအများကြီး

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အတုခိုး ပြောဆိုပြုမူတာတွေရှိတယ်။ အဲဒီပရောဖက်တွေလိုပဲ သူ့ကို လူတွေက သိပ်ကြည်ညိုကြတယ်။ သူ့ကိုတွေ့ဖူး မြင်ဖူးသူတိုင်း ကြာရှည်လေးမြင့် စွဲလမ်းချစ်ခင် ကြည်ညိုလို့ ကျန်ရစ်မြဲပါပဲ။ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲ (charismatic) စစ်စစ် ဖြစ်ပါတယ်။

မုဟမ္မဒ် (Muhammad) လို ယုံကြည်မှုနဲ့ နိုင်ငံရေး တွဲပုံမျိုးတော့ ဂျေစပ်လုံးဝမလုပ်ပါ။ နိုင်ငံရေးတွေ ဘယ်လိုပဲရှိရှိ လုံးဝမပတ်သက်အောင်နေတယ်။ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် နှစ်တစ်ရာအထိပဲဆက်ပြီးတော့ နိုင်ငံရေးနဲ့ ကင်းရှင်းပါတယ်။ ရေရှည်မှာတော့ ဒီပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးစလုံးပဲ နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲတွေမှာ တိုက်ရိုက်မဟုတ်ပေမယ့် သွယ်ဝိုက်ပြီး အကြီးအကျယ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်တာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဂျေစပ်က အကျင့်အကြံတွေမှာ အပြည့်အဝထိမ်းချုပ်နိုင်တဲ့ သာသနာရေးခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပါတယ်။

တခြားဘာမှမပါဘဲ အကျင့်အကြံခေါင်းဆောင်ဆိုရင် ဘယ်လိုအဆင့်အပိုင်းနဲ့ ကမ္ဘာကိုလွှမ်းတာလဲလို့ မေးသင့်မေးထိုက်ပါတယ်။ ဂျေစပ်ရဲ့ အရင်းမူလအကျဆုံး ဆုံးမချက်က ရွှေဥပဒေ (Golden Rule) ဖြစ်တယ်။ ဒီရွှေဥပဒေကို ခရစ်သာသနာဝင်ရော ခရစ်သာသနာဝင်မဟုတ်သူပါ အလေးအမြတ်ထားပြီး အကောင်းဆုံးစာရိတ္တနီတိလို့ သဘောထားပြီး လိုက်နာကြတယ်။ အမြဲသဖြင့် မသွေမဖီ လိုက်နာနိုင်တယ်မဟုတ်ပေမယ့် ဒီလိုပဲလိုက်နာကျင့်ကြံချင်တဲ့စိတ်ဆန္ဒ ရှိကြပါတယ်။ ဒီထုံးနည်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံး လိုက်နာနိုင်အောင်သူက စတင်တီထွင်သူဆိုရင်သူ့ကို ဒီစာရင်းထိပ်ဆုံးမှာထားဖို့ထိုက်တယ်။

အမှန်က ဂျေစပ်မမွေးမီကာလကြာမြင့်စွာကပဲ ဒီဥပဒေထုံးနည်းဟာ ဂျူးလူမျိုးတွေမှာ ရှိနေပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ တစ်ရာစုနှစ် (1st century BC) ကပဲ ရဗ္ဗိ (Rabbi ကျမ်းဂန်ဆရာ) တွေရဲ့ ခေါင်းဆောင် ဟီလ္လဲ (Hillel) က ရွှေဥပဒေကိုပြဋ္ဌာန်းတယ်။ ဂျူးဝါဒ (Judaism) မှာ ဒါတွေဟာ အရေးအပါဆုံး ဆုံးမချက်တွေ လို့ပြောခဲ့တယ်။ အနောက်ကမ္ဘာ (Western World) မှာပဲ ဒါမျိုးထွန်းကားသလား

ဆိုတော့မဟုတ်ပါ။ တရုတ်ဒဿနိကပညာရှင် ကွန်ဖြူးရှပ် (Confucius) က ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၅၀၀ (500BC) က အဲဒါကိုဖော်ထုတ်ပြီးသားဖြစ်တယ်။ ပြီးတော့ မဟာဘာရတ (Mahabharata) ဆိုတဲ့ ဟိန္ဒူ (Hindu) ကဗျာ ရှည်ကြီးမှာလဲပါတယ်။ အမှန်ပြောရရင် ဒီရွှေဥပဒေကို သာသနာ့ယုံကြည်မှုကြီးတွေ မှန်သမျှက လက်ခံပြီးရှိနေပါတယ်။

ဒီလိုဆိုရင် ဂျေစပ်မှာ ကိုယ်ပိုင်စာရိတ္တဆိုင်ရာ ထုံးနည်းမရှိတော့ဘူးလားမေးပါ။ ရှိပါတယ်။ အယူအဆကို ထင်ထင်ရှားရှား တင်ပြချက်ကို ရှင်မဿဲ ၅း၄၃-၄၄ မှာဖတ်ပါ။

"ကိုယ်နှင့်စပ်ဆိုင်သောသူကိုချစ်လော့၊ ရန်သူကိုမုန်းလော့ဟူသော မြွက်စကားကို သင်တို့ကြားရပြီး ငါပြည့်တည်သည်ကား သင်တို့သည် ကောင်းကင်ဘုံ၌ရှိတော်မူသော သင်တို့အဘ၏သား ဖြစ်လိုသော်ငှာ သင်တို့၏ရန်သူတို့ကို ချစ်ကြလော့။ သင်တို့ကို ကျိန်ဆဲသောသူတို့အား မေတ္တာပို့ကြလော့။ သင်တို့ကို မုန်းသော သူတို့အား ကျေးဇူးပြုကြလော့။ သင်တို့ကို နှောင့်ယှက်ညှဉ်းဆဲသော သူတို့အဖို့ ဘုရားသခင်ကို ဆုတောင်းကြလော့။"

အဲဒီ စကားအထက်က (ရှင်မဿဲ ၅း ၃၉)

"နှောင့်ယှက်သောသူကို မဆီးတားနှင့်။ သင်၏ပါးတစ်ဖက်ကို သူတစ်ပါးပုတ်လျှင်၊ ပါးတစ်ဖက်ကို လှည့်၍ပေးဦးလော့။"

ဒီစိတ်ကူးမျိုး ဂျေစပ်လက်ထက်က ဂျူးဝါဒမှာပါရှိပြီးဖြစ်နေတဲ့အပြင် အခြားယုံကြည်မှု အတော်များများမှာလဲပါရှိနေ[illegible]လို ထူးခြားကောင်းမွန်သိမ်မွေ့တဲ့ အယူအဆဟာ ရှေးက[illegible]ရှိခဲ့ပါကလားလို့သိပါ။ ဒီယုံကြည်ချက်ကို လိုက်နာ[illegible]သူများရင် ဂျေစပ်ကိုပဲ ဒီစာရင်းမှာ ထိပ်ဆုံးကတင်ထားဖို့ [illegible]လေးသင့်ပါ။

ဒါပေမယ့် အမှန်ကိုပြောရရင် လူ[illegible]လိုက်နာခြင်းမရှိပါ။ ယေဘုယျလိုက်နာတယ်လို့တောင် မပြော[illegible]နိုင်ပါ။ ခရစ်သာသနာဝင်တွေက "ရန်သူကိုချစ်ဖို့" ဩဝါဒ[illegible] အားလုံးကောင်းမွန်ပြည့်စုံတဲ့ ကမ္ဘာဆိုရင် ငြိမ်းရန်မရှိ။ ငါတို့[illegible]မှာတော့ ဒီအတိုင်းဆိုရင် ဒုက္ခလှလှ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အတုခိုး ပြောဆိုပြုမူတာတွေရှိတယ်။ အဲဒီပရောဖက်တွေလိုပဲ သူ့ကို လူတွေက သိပ်ကြည်ညိုကြတယ်။ သူ့ကိုတွေ့ဖူး မြင်ဖူးသူတိုင်း ကြာရှည်လေးမြင့် စွဲလမ်းချစ်ခင် ကြည်ညိုလို့ ကျန်ရစ်ခြပါပဲ။ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲ (charismatic) စစ်စစ် ဖြစ်ပါတယ်။

မုဟမ္မဒ် (Muhammad) လို ယုံကြည်မှုနဲ့ နိုင်ငံရေး တွဲပုံမျိုးတော့ ဂျေစပ်လုံးဝမလုပ်ပါ။ နိုင်ငံရေးတွေ ဘယ်လိုပဲရှိရှိ လုံးဝမပတ်သက်အောင်နေတယ်။ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် နှစ်တစ်ရာအထိပဲဆက်ပြီးတော့ နိုင်ငံရေးနဲ့ ကင်းရှင်းပါတယ်။ ရေရှည်မှာတော့ ဒီပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးစလုံးပဲ နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲတွေမှာ တိုက်ရိုက်မဟုတ်ပေမယ့် သွယ်ဝိုက်ပြီး အကြီးအကျယ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်တာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဂျေစပ်က အကျင့်အကြံတွေမှာ အပြည့်အဝထိမ်းချုပ်နိုင်တဲ့ သာသနာရေးခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပါတယ်။

တခြားဘာမှမပါဘဲ အကျင့်အကြံခေါင်းဆောင်ဆိုရင် ဘယ်လိုအဆစ်အပိုင်းနဲ့ ကမ္ဘာကိုလွှမ်းတာလဲလို့ မေးသင့်မေးထိုက်ပါတယ်။ ဂျေစပ်ရဲ့ အရင်းမူလအကျဆုံး ဆုံးမချက်က ရွှေဥပဒေ (Golden Rule) ဖြစ်တယ်။ ဒီရွှေဥပဒေကို ခရစ်သာသနာဝင်ရော ခရစ်သာသနာဝင် မဟုတ်သူပါ အလေးအမြတ်ထားပြီး အကောင်းဆုံးစာရိတ္တနီတိလို့ သဘောထားပြီး လိုက်နာကြတယ်။ အမြဲသဖြင့် မသွေမဖီ လိုက်နာနိုင်တယ်မဟုတ်ပေမယ့် ဒီလိုပဲလိုက်နာကျင့်ကြံချင်တဲ့စိတ်ဆန္ဒ ရှိကြပါတယ်။ ဒီထုံးနည်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံး လိုက်နာနိုင်အောင်သူက စတင်တီထွင်သူဆိုရင်သူ့ကို ဒီစာရင်းထိပ်ဆုံးမှထားဖို့ထိုက်တယ်။

အမှန်က ဂျေစပ်မမွေးမီကာလကြာမြင့်စွာကပဲ ဒီဥပဒေထုံးနည်းဟာ ဂျူးလူမျိုးတွေမှာ ရှိနေပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ တစ်ရာစုနှစ် (1st century BC) ကပဲ ရဗ္ဗိ (Rabbi ကျမ်းဂန်ဆရာ) တွေရဲ့ ခေါင်းဆောင် ဟီလ္လဲ (Hillel) က ရွှေဥပဒေကိုပြဋ္ဌာန်းတယ်။ ဂျူးဝါဒ (Judaism) မှာ ဒါတွေဟာ အရေးအပါဆုံး ဆုံးမချက်တွေ လို့ပြောခဲ့တယ်။ အနောက်ကမ္ဘာ (Western World) မှာပဲ ဒါမျိုးထွန်းကားသလား

မဟုတ်ပါ။ တရုတ်ဒဿနိကပညာရှင် ကွန်ဖြူးရှပ် (Confucius) က ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၅၀၀ (500BC) က အဲဒါကိုဖော်ထုတ်ပြီးသားဖြစ်တယ်။ ပြီးတော့ မဟာဘာရတ (Mahabharata) ဆိုတဲ့ ဟိန္ဒူ (Hindu) ကဗျာ ရှည်ကြီးမှာလဲပါတယ်။ အမှန်ပြောရရင် ဒီရွှေဥပဒေကို ဘာသာယုံကြည်မှုကြီးတွေ မှန်သမျှက လက်ခံပြီးရှိနေပါတယ်။

ဒီလိုဆိုရင် ဂျေစပ်မှာ ကိုယ်ပိုင်စာရိတ္တဆိုင်ရာ ထုံးနည်းမရှိတော့ဘူးလားမေးပါ။ ရှိပါတယ်။ အယူအဆကို ထင်ထင်ရှားရှား တင်ပြချက်ကို ရှင်မဿဲ ၅း၄၃-၄၄ မှာဖတ်ပါ။

"ကိုယ်နှင့်စပ်ဆိုင်သောသူကိုချစ်လော့။ ရန်သူကိုမုန်းလော့ဟူသော ပညတ်စကားကို သင်တို့ကြားရပြီး ငါပညတ်သည်ကား သင်တို့သည် ကောင်းကင်ဘုံ၌ရှိတော်မူသော သင်တို့အဘ၏သား ဖြစ်လိုသော်ငှာ သင်တို့၏ရန်သူတို့ကို ချစ်ကြလော့။ သင်တို့ကို ကျိန်ဆဲသောသူတို့အား မေတ္တာပို့ကြလော့။ သင်တို့ကို မုန်းသော သူတို့အား ကျေးဇူးပြုကြလော့။ သင်တို့ကို နှောင့်ယှက်ညှင်းဆဲသော သူတို့အဖို့ ဘုရားသခင်ကို ဆုတောင်းကြလော့။"

အဲဒီ စကားအထက်က (ရှင်မဿဲ ၅း ၃၉)

"နှောင့်ယှက်သောသူကို မဆီးတားနှင့်။ သင်၏ပါးတစ်ဖက်ကို သူတစ်ပါးပုတ်လျှင်၊ ပါးတစ်ဖက်ကို လှည့်၍ပေးဦးလော့။"

ဒီစိတ်ကူးမျိုး ဂျေစပ်လက်ထက်က ဂျူးဝါဒမှာပါရှိပြီးဖြစ်နေတဲ့အပြင် အခြားယုံကြည်မှု အတော်များများမှာလဲပါရှိနေရင် ဒီလိုထူးခြားကောင်းမွန်သိမ်မွေ့တဲ့ အယူအဆဟာ ရှေးကတည်းက ရှိခဲ့ပါကလားလို့သိပါ။ ဒီယုံကြည်ချက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးသူများရင် ဂျေစပ်ကိုပဲ ဒီစာရင်းမှာ ထိပ်ဆုံးကတင်ထားဖို့ ဝန်မလေးသင့်ပါ။

ဒါပေမယ့် အမှန်ကိုပြောရရင် လူအများ လိုက်နာခြင်းမရှိပါ။ ယေဘုယျလိုက်နာတယ်လို့တောင် မပြောနိုင်ပါ။ ခရစ်သာသနာဝင်တွေက "ရန်သူကိုချစ်ဖို့" ဩဝါဒကို အားလုံးကောင်းမွန်ပြည့်စုံတဲ့ကမ္ဘာဆိုရင် ငြိမ်းရန်မရှိ။ ငါတို့ကမ္ဘာမှာတော့ ဒီအတိုင်းဆိုရင် ဒုက္ခလှလှ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ကြီးတွေမှာပဲလို့ပြောကြမယ်။ ဒီအတိုင်း လိုက်နာဖို့ခက်တယ်။ ငါလိုပဲ သူလဲလိုက်နာနိုင်မှာမဟုတ်လို့တွေးတယ်။ ဒီတော့သားသမီးတွေကိုလဲ ဒါကိုလိုက်ပြီး ဆိုဆုံးမခြင်းမရှိနိုင်ပါ။ အဲဒါကြောင့် ဂျေစပ်ရဲ့ထင်ရှားလှတဲ့ ဆုံးမချက်ဟာ ကောင်းလိုက်တာလို့ ပြောပေမယ့် ဘယ်သူမှ စမ်းမကြည့်ဘူးတဲ့ အကြံဉာဏ်အဖြစ်ပဲရှိနေပါတယ်။

၄

ဗုဒ္ဓ
(Buddha)

(၅၆၃–၄၈၃ ဘီစီ)

ဂေါတမဗုဒ္ဓ (Gotama Buddha) အမည်တော်ရင်းက သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ဘာသာအယူဝါဒတွေထဲမှာ ပါဝင်တဲ့ ဗုဒ္ဓသာသနာကိုစတင်ပျိုးထောင်တဲ့ ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်ပါတယ်။ နီပေါ (Nepal) နဲ့ နယ်ချင်းယှက်တင်နေတဲ့ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယမြို့တော် ကပိလဝတ္ထုဘုရင့်သားတော် သိဒ္ဓတ္ထဟာ ဂေါတမ (Gotama) အမျိုး သာကီယ (သကျ Sakya) အနွယ်ဝင်ဖြစ်ပြီး အခုနီပေါနယ်စပ်[illegible] လုမ္ဗိနီ (Lumbini) မှာ ခရစ်မပေါ်မီ ၅၆၃ (563BC) က [illegible]ခဲ့ပါ တယ်။ အသက်တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်အရောက် [illegible]တော်နဲ့ လက်ဆက်ပြီး ကြီးစွာသောမင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားပြီးနေရသော်လဲ စိတ် မပျော်မွေ့ပါ။ လူသားအများစုဟာ ဆင်းရဲဒုက္ခကြုံနေကြရပြီး အမြဲ သဖြင့် လိုရာမရဖြစ်ကြရတယ်။ လူတချို့ဟာ [illegible]သာတယ်လို့ဆိုရတာ တောင် မကြာခဏ စိတ်ပျက်စရာ မ[illegible]ကတ်စရာကိစ္စတွေကြုံရသေး တယ်။ ရောဂါဝေဒနာ တစ်မျိုးပြီးတစ်မျိုးကြုံရပြီး သေခြင်းဆင်းရဲကို ဘယ်သူမှ မလွန်ဆန်နိုင်ပါ။ အခုလိုအခိုက်အတန့် နှစ်သက်ဖွယ်တွေကို ကိုနှာသေဘေးတွေက မကြာ[illegible]ပျမ်းမိုးသွားတာပဲလို့တွေးတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

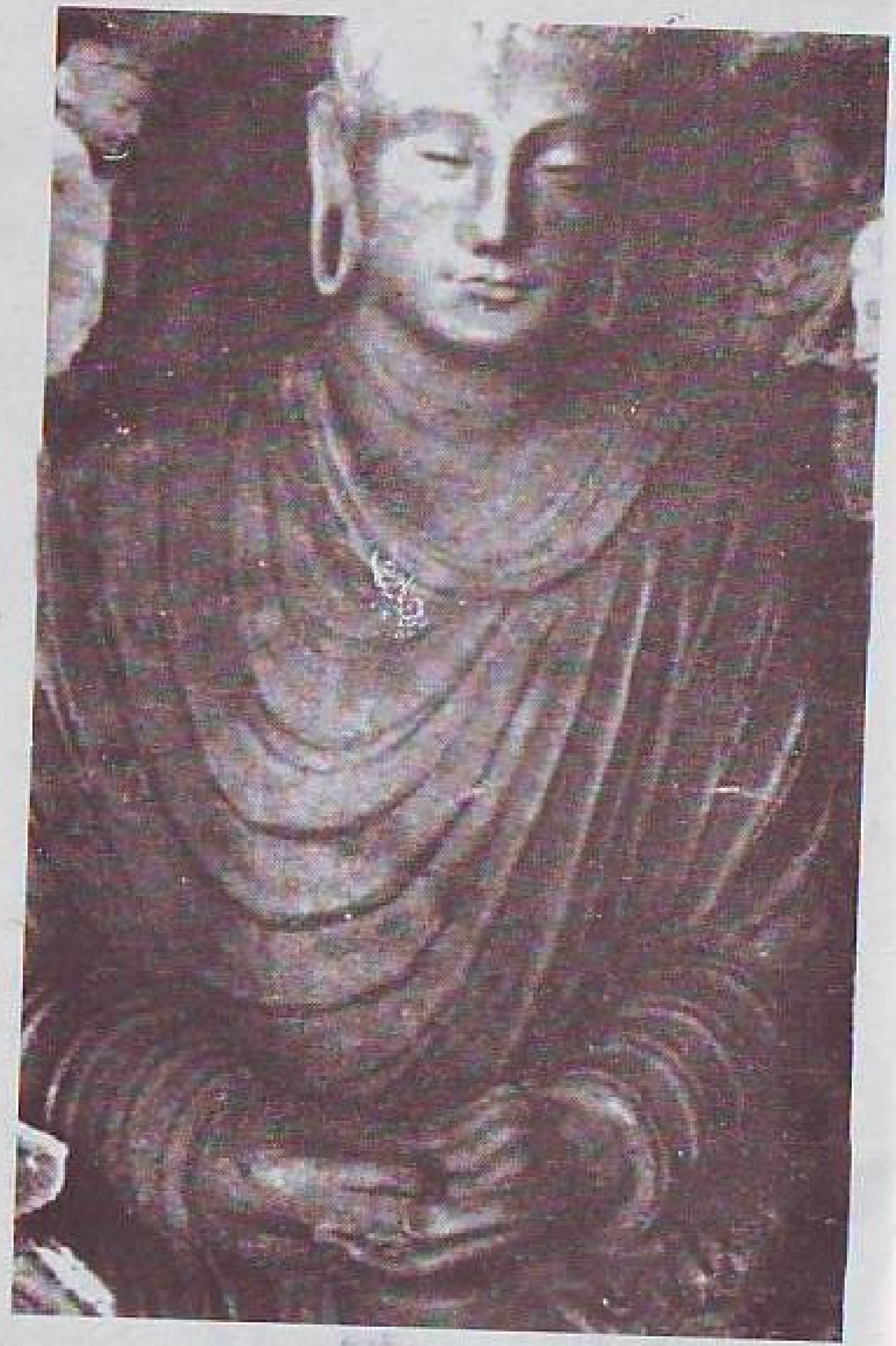

သက်တော်နှစ်ဆယ့်ကိုး သားဦးရတဲ့အခါ ဂေါတမက အခုလက်ရှိအနေအထိုင်ကို စွန့်ချိန်တန်ပြီလို့ ဆုံးဖြတ်တယ်။ အမှန်တရားကို ရှူးရှူးစိုက်စိုက် ရှာဖွေသင့်ပြီဆိုတဲ့အကြံနဲ့ နန်းတော်ကိုစွန့်တယ်။ မိန်းကိုထားခဲ့တယ်။ သားကိုပစ်ခဲ့တယ်။ လူ့ဘဝပိုင်ဆိုင်သမျှ စည်းစိမ်ဥစ္စာတွေကိုထားခဲ့ပြီး ပစ္စည်းမဲ့ခရီးလှည့်သွားလာနေသူဖြစ်ခဲ့တယ်။ ခေတ်အခါအလျောက် ပညာရှိ၊ လူသူတော်ဆိုသူ တချို့နဲ့တွဲဖက်ပြီး ကျင့်စဉ်အချို့ကိုလိုက်ကျင့်တယ်။ သူတို့နည်းကိုသိတော့ အတိမ်အနက်ကိုကြံဆတယ်။ လူ့ဘဝဒုက္ခကို ဖြေဖျောက်ငြိမ်းအေးစေတဲ့နည်းတွေ မဟုတ်ဘူးလို့သိတယ်။ အလွန်အကဲခြိုးခြံနိုင်မှ တရားမှန်ကိုရမယ်လို့ အများတကာထင်နေကြတာကို အရှင်ဂေါတမလဲလိုက်ပြီး သူတော်စင်တွေလိုပဲ နှစ်ပေါင်းများစွာ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခြိုးခြံတဲ့အကျင့်ကိုကျင့်ခဲ့တယ်။ ခန္ဓာကိုယ်ကို ညှဉ်းတဲ့အလုပ်တွေ အများကြီးပါတယ်။ နောက်တော့ဒီလိုသာ ခန္ဓာကိုယ်ကိုနှိပ်စက်နေရင် ဦးနှောက်အမြင် မကြည်လင်ဘဲ သစ္စာတရားနဲ့ ဝေးသထက်ဝေးမယ်လို့ သိလာတယ်။ ဒါကြောင့် ပြင်းထန်လှတဲ့ သူတော်စင်ကျင့်ဝတ်ကိုစွန့်ပြီး စားသောက်ဖွယ်တွေကို စားမြဲမျှတအောင် မှီဝဲသုံးဆောင်ပါတယ်။

ဆိတ်ငြိမ်ရာမှာ တစ်ပါးတည်းအားထုတ်တာကတော့ ဘဝရဲ့ ချုပ်ငြိမ်းရာ တရားပါပဲ။ နောက်ဆုံးတစ်ညနေ ညောင်ပင်ကြီးအောက်မှာ ထိုင်နေရင်း တစ်စစီတစ်ပိုင်းစီဖြစ်နေတဲ့ သဘောတရားတွေဟာ အပိုလို အချိုးကျအောင် စီစဉ်ပြီးဖြစ်လာတယ်။ သိဒ္ဓတ္ထဟာ တစ်ညလုံးပေါ်ပေါက်သိရှိလာတဲ့ တရားတော်ကို လေးလေးနက်နက် ပြန်လှန်ဆင်ခြင်ပြီး ရှာနေတဲ့အဖြေရပြီး နံနက်အရုဏ်လာတဲ့အခါ ဉာဏ်ပွင့် လင်းပြီ" ဗုဒ္ဓဖြစ်ပြီ။

အဲဒီအချိန်မှာ သက်တော်သုံးဆယ့်ငါးနှစ်ရှိပြီ။ ကျန်ရှိတဲ့လေးဆယ့်ငါးနှစ်မှာ (မဇ္ဈိမဒေသ Central India) မှာ ဒေသစာရီ (ခရီးလှည့်ပြီး) ဝါဒသစ်ကို နာလိုသူရှိတိုင်း ဟောပြောဆုံးမတော်မူပါတယ်။ ပရိနိဗ္ဗာန်ယူတဲ့ ၄၈၃ ဘီစီမှာ ဘုရားတရားတော်ကို လက်ခံသူထောင်နဲ့

www.burmeseclassic.com

ချီပြီးရှိလာပြီ။ အစကတရားတော်တွေကို အက္ခရာတင်ထားပြီးမရှိပါ။ တပည့်အရိယာသံဃာတွေက နှုတ်တက်အာဂုံဆောင်ထားကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ဆရာစဉ်ဆက်ပေါ်လာပြီး တရားတော်ကို ထိန်းသိမ်းလာခဲ့ကြတယ်။

တရားအချုပ်ကို ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်တွေစကားနဲ့ ပြောရရင် သစ္စာလေးပါးဖြစ်ပါတယ်။

သစ္စာလေးပါး

(၁) ဒုက္ခသစ္စာ၊ တဏှာလောဘကြောင့်ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ အကျိုးတရားများ

(၂) သမုဒယသစ္စာ၊ ဝဋ်ဒုက္ခတို့ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အကြောင်း ကား တဏှာလောဘ

(၃) နိရောဓသစ္စာ၊ ဆင်းရဲအပေါင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်ရာ မဂ္ဂသစ္စာ၏ အကျိုးကားနိဗ္ဗာန်

(၄) မဂ္ဂသစ္စာ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်စေနိုင်သည့် တရားလမ်းကောင်းဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး။

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး

(၁) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ မှန်ကန်သောရှုမြင်ခြင်း
(၂) သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ မှန်ကန်စွာကြံစည်ခြင်း
(ဒီနှစ်ပါးက ပညာ စခန်း)
(၃) သမ္မာဝါစာ၊ မှန်ကန်စွာပြောဆိုခြင်း
(၄) သမ္မာကမ္မန္တ၊ မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ခြင်း
(၅) သမ္မာအာဇီဝ၊ မှန်ကန်စွာအသက်မွေးခြင်း
(ဒီသုံးပါးက သီလစခန်း)
(၆) သမ္မာဝါယမ၊ မှန်ကန်စွာလုံ့လထုတ်ခြင်း
(ဒါက သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာစခန်း)

(၇) သမ္မာသတိ၊ မှန်ကန်စွာအောက်မေ့ခြင်း
(၈) သမ္မာသမာဓိ၊ မှန်ကန်စွာစိတ်တည်တံ့ခြင်း
(ဒီနှစ်ပါးက သမာဓိစခန်း)

ဗုဒ္ဓဝါဒရဲ့ ထင်ရှားမှတ်သားဖွယ်ဖြစ်တဲ့ အချက်နှစ်ချက်က လူမျိုးကန့်သတ်ချက်နဲ့ ဟိန္ဒူတွေလို ဇာတ်အကြီး၊ အလတ်၊ အညံ့ဆိုတာမျိုးမရှိပါ။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော်မူပြီးနောက် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုတဲ့ အယူသစ်ဟာ တဖြည်းဖြည်းပျံ့နှံ့လာပါတယ်။ နောက်ခရစ်မပေါ်မီ ပုံးရာစုနှစ်မှာ အိန္ဒိယဧကရာဇ်အသောက (သီရိဓမ္မာသောက ၂၇၄-၂၃၂ဘီစီ) မင်းတရားကြီး ဗုဒ္ဓသာသနာကို သက်ဝင်ယုံကြည်လာတယ်။ မင်းကြီးရဲ့တိုက်တွန်းအားပေးချက်နဲ့ ဗုဒ္ဓသာသနာပြုတွေ ပေါ်လာပြီး ဗုဒ္ဓဩဝါဒနဲ့တရားတော်ဟာ အိန္ဒိယမှာရော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေမှာပါ ပျံ့နှံ့လာပါတယ်။ ဗုဒ္ဓဝါဒဟာ တောင်ဘက်ကို သီရိလင်္ကာ (Ceylon သီဟိုဠ်)၊ အရှေ့ဘက် မြန်မာ၊ အဲဒီကမှ အရှေ့တောင်အာရှ (South-east Asia)၊ မလယ (Malaya) နဲ့ အခု အင်ဒိုနေရှ (Indonesia) ခေါ်တဲ့ နိုင်ငံတွေကိုရောက်ပါတယ်။ ဗုဒ္ဓဝါဒဟာ မြောက်ဘက်မှာဆိုရင် တိဘက် (Tibet) ကို တိုက်ရိုက်ရောက်ပြီး အဲဒီကမှအနောက်မြောက် အာဖဂန်နစ္စတန် (Afghanistan) နဲ့ ဗဟိုအာရှ (Central Asia) ကိုရောက်သွားပါတယ်။ တရုတ် (စီန China) ကိုရောက်ပြီး ကိုရီးယား (Korea)၊ ဂျပန် (Japan) ရောက်ပါတယ်။

အနှစ်ငါးရာကျော်တော့ အိန္ဒိယမြေပေါ်မှာ ဗုဒ္ဓအယူသစ်ကို သက်ဝင်ယုံကြည်သူလျော့နည်းလာတယ်။ အနှစ်တစ်[illegible]ထောင့်နှစ်ရာ ရှိတဲ့အခါ ယုံကြည်သူမရှိလို့ ပြောရမတတ်[illegible]ကာသွားတယ်။ ဒါပေမယ့် တရုတ်၊ ဂျပန်မှာတော့ ရှေ့ဆောင်ယုံကြည်မှုဝါဒကြီးတစ်ရပ်အနေနဲ့ ရှိနေပါတယ်။ တိဘက်နဲ့ အရှေ့တောင်အာရှမှာဆိုရင် ထိပ်တန်းကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဘာ[illegible]ရေးအဖြစ်နဲ့ ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်ထွန်းနေပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော်မူပြီး ရာစုနှစ်ပေါင်းအများကြီးကြာအောင် အက္ခရာတင်ပြီး ရေးမှတ်ထားတာမတွေ့ရပါ။ ဂိုဏ်းတွေအများကြီးကွဲသွားတာကတော့ မဆန်းလှပါ။ အကြီးအချုပ်လို့ ပြောရမယ့်ဂိုဏ်းကြီးနှစ်ခုက အရှေ့တောင်အာရှမှာ အားကောင်းပြီး အနောက်တိုင်းသုတေသီတွေက ဗုဒ္ဓဟောကြားတော်မူရင်းနဲ့ အနီးကပ်ဆုံးဖြစ်မယ်လို့ယူဆတဲ့ ထေရဝါဒနဲ့ တိဘက်၊ တရုတ်နဲ့ အကြမ်းအားဖြင့် မြောက်ပိုင်းအာရှ (Northern Asia) မှာ ထင်ရှားတဲ့ မဟာယာန ဖြစ်ပါတယ်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားကို ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးအယူဝါဒ အပါအဝင်ဖြစ်တဲ့ ဗုဒ္ဓသာသနာကို စတင်ခဲ့လို့ ဒီစာရင်းမှာ ထိပ်ဆုံးတစ်နေရာက ပါရမှာအမှန်ဖြစ်ပါတယ်။ လူဦးရေကိုတွက်စစ်လိုက်တော့ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်က ၂၀၀,၀၀၀,၀၀၀ ကုဋေနှစ်ဆယ်၊ မူဆလင်က ၅၀၀,၀၀၀,၀၀၀ ကုဋေငါးဆယ်၊ ခရစ်ယာန်က ၁,၀၀၀,၀၀၀,၀၀၀ ကုဋေတစ်ရာ၊ စာရင်းအရ မုဟမ္မဒ် (Muhammad) နဲ့ ဂျေဇပ် (Jesus) လောက်အင်အား မရှိဘူး။ ဒါပေမယ့် လူများတိုင်းသာတယ် ပြောဖို့ခက်ပါတယ်။ အိန္ဒိယမှာ ဟိန္ဒူ (Hindu) က ဗုဒ္ဓဝါဒတွေ အများကြီးသူတို့ဝါဒအထဲမှာ ထဲ့သွင်းလိုက်တာရယ်၊ တရုတ်မှာ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်လို့ နာမည်မခံသူတွေကလဲ ဗုဒ္ဓသာသနာဆိုင်ရာ ဆိုဆုံးမချက်တွေ အများကြီးကို လိုက်နာနေကြတယ် ဆိုတဲ့အချက်တွေ ကိုထဲ့သွင်းစဉ်းစားပါ။

ခရစ်ယာန်နဲ့ မူဆလင်မှာထက် ဗုဒ္ဓတရားတော်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေး အခြင်းအရာတွေကို ပိုမိုတွေ့ရှိရပါတယ်။ အကြမ်းမဖက်တဲ့ လမ်းကြောင်းတွေကိုသာ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်နိုင်ငံတွေရဲ့ နိုင်ငံရေးမှာ အရေးထားလုပ်ဆောင်နေတာကို တွေ့မှာဖြစ်ပါတယ်။

လူပုံအလယ်မှာ မကြာခဏပြောလေ့ရှိတဲ့ စကားတစ်ရပ်မှာ "*ခရစ် (Christ) သာ လူ့ပြည်ကို တစ်ခေါက်ပြန်ရောက်မယ်ဆိုရင် သူ့တပည့်တွေဖြစ်ပါတယ်၊ သူ့ဝါဒကိုခံယူကျင့်သုံးနေပါတယ်လို့ဆိုသူတွေဟာ ဂိုဏ်းကွဲပြားနေပြီး သူ့နာမည်ကိုသုံးကာ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သွေးချောင်းစီးအောင် သတ်ဖြတ်နေကြတာတွေကိုတွေ့ရင် အကြီးအကျယ် ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်သွားမယ်ထင်ပါတယ်*"ဆိုတဲ့ စကားပါပဲ။ ဗုဒ္ဓ ရှင်တော်ဘုရားလဲ ဒီလိုပဲ ပြောပြီးပြုမူဆောင်ရွက်နေတဲ့ ပုံစံမျိုးစုံကိုတွေ့ရရင် အံ့ဩသွားမှာအမှန်ပါ။ ဗုဒ္ဓဂိုဏ်းကွဲတွေကများတယ်၊ ကြီးကျယ်တဲ့ခြားနားချက်တွေလဲရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ခရစ်သာသနာဝင်တွေပဲရှိတဲ့ ဥရောပမှာလို ရက်စက်ကြမ်းတမ်းတဲ့ သာသနာရေးစစ် (Religious War) ဆိုတာမျိုးကို ပိုဝေးလို့ အနည်းအပါးနီးစပ်တဲ့ သတ်ဖြတ်မှုမျိုးတောင် နှိုင်းယှဉ်ပြစရာ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်မှာ မတွေ့ပါ။ အဲဒီမှာ ခရစ်ဝါဒထက် ဗုဒ္ဓဝါဒက သက်ဆိုင်ရာသာသနာဝင် လူအများအပေါ်မှာ သြဇာသက်ရောက်တယ်လို့ ဆိုရပါမယ်။

ဗုဒ္ဓနဲ့ကွန်ဖြူးရှပ် (Kung' Fu- tse ကုန်ဖုစီ) ရဲ့ အယူဝါဒတွေဟာ ကမ္ဘာ့လူသားတွေအပေါ်မှာ အကြမ်းသဘောပြောရရင် သြဇာရှိပုံချင်းတူသလိုရှိတယ်။ ပေါ်ထွန်းခဲ့တဲ့ ခေတ်ချင်းလဲတူတယ်။ လိုက်နာယုံကြည်သူ အရေအတွက်လဲ ဆတူနီးနီးဖြစ်တယ်။ ဗုဒ္ဓကိုရှေ့၊ ကွန်ဖြူးရှပ်ကို နောက်ထားပြီး စီရတာမှာ အကြောင်းနှစ်ရပ်ရှိပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ကွန်ဖြူးနှစ်ဝါဒထွန်းကားလို့ ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒ အများကြီး တိမ်မြုပ်ခဲ့ရတာက တစ်အချက်၊ တရုတ်နိုင်ငံအပြင်ကို ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မရောက်တာက နှစ်အချက်ဖြစ်ပါတယ်။ လက်ရှိတရုတ်သဘောထားတွေမှာ ကွန်ဖြူးရှပ်ရဲ့အတွေးအခေါ်တွေဟာ မြုပ်သွားပြီ။ ဗုဒ္ဓရဲ့ဆိုဆုံးမချက်တွေကတော့ ယခင်ရှိပြီး အိန္ဒိယအတွေးအခေါ်တွေကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်တာလုံးဝမဟုတ်ဘဲ အိန္ဒိယနယ်ကိုကျော်ပြီး ပြန့်ထွက်ခဲ့ခြင်းက ဗုဒ္ဓတရားတော်ရဲ့ ပင်ကိုယ်အသိနဲ့ လူအများလက်ခံကျင့်သုံးနိုင်အောင်လေးနက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၅

ကွန်ဖြူးရှပ်
(Confucius)

(၅၅၁–၄၇၉ ဘီစီ)

ကွန်ဖြူးရှပ် (K'ung Fu-tse ကုန်ဖုစီ) တရုတ်ဒဿနိက ပညာရှိကြီးဟာ တရုတ်တို့အခြေခံအယူအဆ အလေ့အလာတွေကို ပထမဦးဆုံး အကြောင်းအကျိုးစဉ်ပြီး စုစည်းပေးခဲ့တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ဒဿနိကဟာ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီရဲ့ ကောင်းမွန်ရေးနဲ့ လူအများစုအကျိုးအတွက် အုပ်ချုပ်သူအစိုးရဆိုင်ရာ ထုံးနည်းများ စေ့စပ်သေချာရေးကို အခြေခံကြီး ပြောဆိုဆုံးမတဲ့အတွက် အနှစ်နှစ်ထောင်ကျော် တရုတ်ဘဝနဲ့ ဓလေ့ထုံး မှာပျံ့နှံ့ပြီး ကမ္ဘာ့လူသားတော်တော်များများအပေါ်မှာ အရေးကြီး လွှမ်းမိုးနေပါတယ်။

တရုတ်နိုင်ငံအရှေ့မြောက် ရှန်တုန် (Shantung) ပြည်နယ် လူ (Lu) နိုင်ငံငယ်လေးမှာ ကွန်ဖြူးရှပ်ကို ၅၅၁ ဘီစီမှာမွေးဖွားတယ်။ သူငယ်ငယ်ကပဲ သူ့ဖခင်သေဆုံးသွားလို့ မိခင်မုဆိုးမနဲ့ ကွန်ဖြူးရှပ်တို့ ဆင်းတောင့်ဆင်းရဲနေခဲ့ရတယ်။ နောင်ဒဿနိက ဆရာဖြစ်လာမယ့် ကွန်ဖြူးရှပ်ဟာ လူငယ်လူရွယ်အချိန်ကပဲ အစိုးရအရာရှိငယ်အဖြစ်နဲ့ ဝန်ထမ်းဖူးတယ်။ ဝန်ထမ်းသက်အတော်ရပြီးမှ အစိုးရအလုပ်က

www.burmeseclassic.com

နှုတ်ထွက်ပြီး နောက်ပိုင်းတစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်အတွင်းမှာ သူ့ဒဿနိကကို ပြောဟောတဲ့အခါ သူ့ကိုတပည့်များစွာ ဆည်းကပ်လာကြတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ အသက်ငါးဆယ်ရောက်တဲ့အခါ လူ့အစိုးက သူ့ကို ရာထူးကြီး တစ်ခုပေးအပ်ချီးမြှောက်ပေမယ့် လေးနှစ်ကြာတာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး နောက် ဂိုဏ်းချုပ်သူတို့ဘက်က အောင်မြင်လို့ ရာထူးကနှုတ်ပယ်ပြီး ပြည်နှင်ဒဏ် ပေးခြင်းခံရရှာပါတယ်။ နောက် တစ်ဆယ့်သုံးနှစ်မှာတော့ နယ်လှည့်တရားဟော လမ်းလျှောက်ဆရာဖြစ်ပြီး ဇာတိနယ်ကိုပြန် ရောက်တယ်။ ငါးနှစ်နေပြီး ၄၇၉ ဘီစီ (အသက် ၇၂ နှစ်) မှာ ကွယ်လွန်ပါ တယ်။

ကွန်ဖြူးရှပ်ကို ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဘာသာတစ်ရပ်ကိုစတင်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်နဲ့ ဖော်ပြခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိကြပေမယ့် ဒီလိုမခေါ်သင့်ပါ။ သူဟောပြောတဲ့အထဲမှာ အထက်နတ်အကြောင်း၊ တမလွန်ဘဝ အကြောင်း၊ ရှေ့ဖြစ်နောက်ဖြစ်ဖတ်တာတွေ အကြောင်းမပါဘူး။ အခြေခံကျကျ လူ့လောကဖြစ်တတ်သမျှအကြောင်းတွေကို တွေးတော ကြံဆအဖြေရှာတယ်။ လူတိုင်းလူတိုင်း လူ့ကိုယ်ကျင့်တရားကို ထိန်းဖို့နဲ့ နိုင်ငံရေးစည်းစောင့်ဖို့အရေးကိုသာ စိတ်ပါဝင်စားတယ်။

အရေးပါတဲ့ အရည်အသွေးကောင်းနှစ်ခုက ရန် (jen) နဲ့ လီ (li) လို့ကွန်ဖြူးရှပ်က အမည်ပေးထားပါတယ်။ အဆင့်မြင့်တဲ့ လူတိုင်း ဒီနှစ်မျိုးကို ဂရုစိုက်ပြီး လက်တွေ့လုပ်ငန်းနဲ့ ညှိပါတယ်။ ရန်ကို "အချစ်" လို့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တယ်။ ပိုရှင်းအောင် "လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် လူတစ်ဖက် သားကို ကောင်းစေလိုတဲ့ စေတနာ" လို့ ဘာသာပြန်ရပါမယ်။ လီ ကတော့ ဟန်အမူအရာ၊ ပူဇော်ပသခြင်း၊ ထုံးနည်း၊ ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာ ရရှိခြင်းနဲ့ သင့်တင့်လျှောက်ပတ်စွာနေတတ်ခြင်းတွေကို စုပေါင်း ရည်ညွှန်းပါတယ်။

ဘေး၊ ဘိုး၊ မိဘကို ပူဇော်ပသခြင်းဟာ တရုတ်ဘာသာအယူ ဝါဒရယ်လို့ ကွန်ဖြူးရှပ်မပေါ်ခင်ကပဲ ရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအပေါ်မှာ သူကဆင့်ပြီး မိသားစုပေါ်မှာ သစ္စာရှိပါ။ မိဘကိုရိုသေပါလို့ သွန်

သင်ပါတယ်။ အဲဒါအပြင် ရိုသေလေးမြတ်ခြင်း၊ စေခိုင်းသမျှနာခံ ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုတာ လင်အပေါ်မှာမယားက ထားရမယ့်တာဝန်၊ အစိုးရအပေါ်မှာ ပြည်သူကထားရမယ့် တာဝန်ပဲလို့ပြောပြန်တယ်။ ဒါပေမယ့် ကြမ်းတမ်းရက်စက်တဲ့ မင်းကိုတော့ မထောက်ခံပါ။ နိုင်ငံ အစိုးရဆိုတာ လူအများအကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးဖို့ တာဝန်ရှိတယ်။ ဒီလိုပဲ လူအများကလဲ အစိုးရကောင်းကျိုးကို ရှေးရှုဆောင် ရွက်ပေးရမယ်။ အစိုးရကအုပ်ချုပ်တဲ့အခါ အာဏာသုံးခြင်းထက် စာရိတ္တစံပြကောင်းခြင်းနဲ့ ရှေ့ဆောင်ရမယ်လို့လဲဆိုပါတယ်။ သူ့ ဆုံးမချက်ထဲမှာ ရွှေဥပဒေ (Golden Rule) နဲ့ ခပ်ဆင်ဆင်တူတာ ပါတယ်။ "ကိုယ့်ကိုလာမလုပ်စေချင်တဲ့ကိစ္စ၊ သူများကို သွားမလုပ်ပါနဲ့" တဲ့။

ကွန်ဖြူးရှပ်အခြေခံအမြင်က အများကြီးရှေးဆန်တယ်။ သူ့အလိုအရ ရှေးခေတ်က၊ ရှေးကဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးပြီ။ ပြည်သူ၊ အစိုးရနှစ်ဖက်စလုံး ရှေးထုံးကိုပြန်ကောက်ပါ။ ဒါပေမယ့် စာရိတ္တမဏ္ဍိုင်နဲ့ ရှေ့ဆောင်အုပ်ချုပ် တာမျိုး ရှေးကမရှိဖူးပါ။ အဲဒါကြောင့် ကွန်ဖြူးရှပ်ကို အသစ်ဘက်ကိုပို့တဲ့ ပြုပြင်ရေးသမားလို့ သူကိုယ်တိုင်က ဝန်မခံပေမယ့် ဒီအတိုင်းပဲ သူ့ကိုမြင် ပါတယ်။

ကွန်ဖြူးရှပ်ဟာ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ဉာဏ်ပညာအများကြီးပွင့်လင်းတဲ့ ကျိုး (Chou) မင်းဆက်ကာလက ပေါ်ပေါက်သူဖြစ်ပါတယ်။ ခေတ်ပြိုင် အစိုးရတွေက သူ့ပုံစံကိုလက်မခံပါ။ သူကွယ်လွန်ပြီးခါမှ သူ့အတွေး အခေါ်အယူအဆတွေကို တစ်နိုင်ငံလုံးမှာ ပျံ့နှံ့လာပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ခရစ်မပေါ်မီ ၂၂၁ (221 BC)မှာ ချင် (Ch'in) မင်းဆက်လက်ထက် မှာ ကွန်ဖြူးရှပ်အယူဝါဒအတွက် ခေတ်ဆိုးနဲ့ကြုံရပါတယ်။ ချင်ပထမ ဧကရာဇ် ရှီဟွန်တိ (Shih Huang Ti) က ကွန်ဖြူးရှပ် ဩဇာဆိုသမျှကို ပယ်ဖျက်ရမယ်လို့ဆုံးဖြတ်တယ်။ နောက်ပိုင်းနဲ့လုံးဝ အဆက်ဖြတ်တဲ့ သဘောလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ကွန်ဖြူးရှပ်အယူဝါဒကို သင်ကြားပို့ချခြင်း မပြုရ။ ကွန်ဖြူးရှပ် ကျမ်းစာမှန်သမျှအားလုံး မီးတိုက်ရမယ်လို့ အမိန့်တော်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ပြန်ပါတယ်။ ဒီလိုနှိမ်နင်းပေမယ့် မအောင်မြင်ပါ။ နောက်နှစ် သိပ်မကြာဘူး။ ချင်မင်းဆက် ကျဆုံးသွားတဲ့အခါ ကွန်ဖြူးရှပ်ပညာရှင်တွေက ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒကို သင်ကြားကြပြန်တယ်။ ဟန် (Han) မင်းဆက် (၂၀၆ ဘီစီ - အေဒီ ၂၂၀) မှာ ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒဟာ တရုတ်နိုင်ငံတော်ရဲ့ ဒဿနလို့ အခိုင်အမာ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

ဟန်မင်းဆက်ခေတ်ကစပြီး တရုတ်ဧကရာဇ်တွေက အစိုးရအရာရှိသစ်ရွေးဖို့ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းစာမေးပွဲ လုပ်စေတယ်။ စာမေးပွဲမှာ ကွန်ဖြူးရှပ်ကျမ်းရင်းအများကြီးကို သင်ကြားဖို့ပြဋ္ဌာန်းထားတယ်။ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားကိုဝင်ပါမှ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအစစ တိုးတက်ကြီးပွားဖို့ လမ်းသာတဲ့အတွက်၊ တရုတ်ဧကရာဇ်နိုင်ငံကြီးမှာ ဝန်ထမ်းရွေးစာမေးပွဲဟာ ခေတ်စားလာတယ်။ အပြိုင်အဆိုင်များလို့ အောင်မြင်ဖို့ အင်မတန်ကြိုးစားအားထုတ်ရတယ်။ နှစ်ပေါင်းရာထောင်ချီပြီး သားစဉ်မြေးဆက် သိပ်စာတော်ပြီး သိပ်ကြီးပွားချင်တဲ့ လူငယ်တိုင်း၊ ကွန်ဖြူးရှပ်ကျမ်းဟောင်းတွေကို နှစ်အကြာကြီးလေ့လာပြီး အုပ်ချုပ်တဲ့အရာရှိတွေဖြစ်ဖို့၊ ဒီဝန်ထမ်းရွေးစာမေးပွဲကို ဝင်ရောက်ဖြေဆိုအောင်မြင်လာကြတာဖြစ်လို့ တရုတ်ပြည်ရှာအုပ်ချုပ်အရာရှိတွေဟာ၊ ကွန်ဖြူးရှပ်ဒဿနိကမှာ အမြင်သန်ပြီး အခြေခံအတွေးအခေါ် အမြင်အမူတွေမှာပါ၊ ကွန်ဖြူးရှပ်အဆုံးအမကို အပြည့်အဝခံယူသူတွေ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒီစနစ်ဟာ တရုတ်နိုင်ငံမှာ (အနည်းအပါး အဆက်ပြတ်တောက်သွားသလိုရှိဖူးပေမယ့်) ၁၀၀ ဘီစီက အေဒီ ၁၉၀၀ အထိရှိနေခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် တရုတ်အုပ်ချုပ်ရေးတစ်ခုတည်းမှာပဲ ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒ ဩဇာကြီးမားတာမဟုတ်ပါ။ တရုတ်လူမျိုးအများစုက ကွန်ဖြူးရှပ်စကားကို အလေးဂရုပြုပြီး သူနေခိုင်းသလို၊ လုပ်ခိုင်းသလို၊ တွေးခိုင်းသလို နေထိုင်လုပ်ကိုင်တွေးခေါ်ခဲ့ကြတာအနှစ် နှစ်ထောင်ကျော်ခဲ့ပါတယ်။

တရုတ်တွေဘာကြောင့် ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒကို နှစ်သက်ပါသလဲလို့ အကြောင်းရင်းကိုရှာရင် -

(၁) သူက ရိုးသားတည့်မတ်တယ်၊ သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိ

(၂) သူက အလယ်အလတ် အနေအထားနဲ့ လက်တွေ့သမားကျတာကို ဖြစ်အောင်ဖွတ်လုပ်လို့ခိုင်းတာမျိုးမပါဘူး။ မလုပ်နိုင်တာကိုမခိုင်းပါ။ မင်းတို့လူလေးစားထိုက်အောင် နေပါဆိုတာမှာ ဆရာတော်သမားတော်တွေလို၊ ရဟန္တာကြီးတွေလို အကြည်ညိုခံထိုက်အောင်နေပါလို့မပြော၊ တရုတ်စိတ်ထားနဲ့ ကိုက်ညီတာတွေပဲ အရင်းထားပြီး ပြောခဲ့တာဖြစ်လို့ တရုတ်တွေက ကြိုက်တာဖြစ်တယ်။ အဲဒါသူ့အောင်မြင်ခြင်းမှာ သော့ချက်ဖြစ်တယ်။ တရုတ်တွေဘာကို အသစ်စမ်းကြည့်လို့ မခိုင်းဘဲ၊ "မင်းတို့ရှေးထုံးထဲက ဒါတွေမေ့ထားကြတာကို၊ ပြန်လုပ်ကြည့်စမ်း၊ လက်တွေ့မှာ အောင်မြင်ရမယ်" ဆိုတာမျိုးကို ရှင်းလင်းပြတ်သားသဘောပေါက်အောင် ပြောနိုင်လို့ သူ့ကိုလူကြိုက်များတာဖြစ်ပါတယ်။ ဒဿနိကသမိုင်းမှာ ကွန်ဖြူးရှပ်လိုလူအများနဲ့ဝင်ဆန့်အောင် ပြောဟောနိုင်သူ မပေါ်ဖူးသေးပါ။

ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါမှာ "ဒါ မင်းရဲ့ရပိုင်ခွင့်ဆိုတာမျိုးထောက်မပြဘဲ ဒါမင်းလုပ်သင့်တာပေါ့" ဆိုတာမျိုးကို ပြောလေ့ရှိတော့ အနောက်တိုင်းစံနှုန်းနဲ့ဆိုရင်၊ အားမာန်နဲ့လုပ်စရာ မပါဘဲပျင်းစရာဖြစ်နေတယ်။ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှာတော့ ထင်ထင်ရှားရှားလက်တွေ့အောင်မြင်တဲ့အချက်တွေ အများကြီးပါပဲ။ တရုတ်ပြည်မှာ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ သာယာဝပြောရေးကို နှစ်နှစ်ထောင်ပေးစွမ်းနိုင်လို့ ကမ္ဘာမှာတရုတ်ဟာ အကောင်းဆုံး အုပ်ချုပ်ရေးကို ခံစားရတဲ့နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့တယ်လို့ ပြောနိုင်ပါတယ်။

ကွန်ဖြူးရှပ်ရဲ့ စိတ်ကြိုက်အလေ့အလာ အတွေးအခေါ်တွေဟာ တရုတ်ဓလေ့ (culture) မှာ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲအခြေခံထားတဲ့အတွက် အရှေ့အာရှကိုလွှန်ကြီး ဩဇာမသက်ရောက်နိုင်ပါ။ ကိုရီးယား (Korea)နဲ့ ဂျပန်မှာဆိုရင် တရုတ်ဓလေ့ရောက်ပြီဖြစ်လို့ ကွန်ဖြူးရှပ် ဩဇာညောင်းပါတယ်။

အခုအခါ တရုတ်ကွန်မြူနစ်တွေကြောင့် ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒကို အရေးပေးပြောလိုက်နာခြင်းမရှိကြတော့ဘဲ အနိမ့်ဆုံးအခြေကို

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ကျရောက်နေပါတယ်။ အနာဂတ်နဲ့ အပြတ်ဖြတ်မယ်ဆိုပြီး ကွန်မြူနစ်တွေက ကွန်မြူရုပ်ရဲ့ဝါဒတွေကို ဦးတည်ပြီး တိုက်ခိုက်တဲ့အတွက် သမိုင်းမှာ ကွန်မြူရုပ်လွှမ်းမိုးချိန်ကုန်လွန်ခဲ့ပြီလို့တောင် ပြောကြရပါပြီ။ ဒါပေမယ့် တစ်ခါက အကြာကြီးထွန်းကားခဲ့တဲ့ ဝါဒဖြစ်လို့ နောက်ရာစုနှစ်အတွင်းမှာ ကွန်မြူရုပ်ဝါဒပြန်လည် ရှင်သန်လာဦးမယ်ဆိုရင် မဆန်းပါ။

၆

ရှင်ပေါလု
(St.Paul)
(အေဒီ ၄ ခန့်– အေဒီ ၆၄ ခန့်)

တမန်တော်ပေါလု (Paul) ဟာ ဂျေစပ် (Jesus) နဲ့ ခေတ်ပြိုင်ဆိုပေမယ့် အသက်နည်းနည်းငယ်တယ်။ ယုံကြည်မှုအသစ်ဖြစ်တဲ့ ခရစ်သာသနာထဲကို လွှဲပြောင်းဝင်လာသူတွေထဲမှာ ထိပ်တန်းကပါဝင်တယ်။ ခရစ်ဂန္ထဝင်မှာ သူ့လိုရေးနိုင်တွေးနိုင်သူမျိုး ခုအထိမပေါ်ထွန်းသေးပါ။

ပေါလု (Paul) ကို ဆောလ် (Saul) လို့လဲခေါ်ကြတယ်။ (ကနေ့တူရကီ Turkey ဖြစ်လာတဲ့) စီလီစီယ (Cilicia) က တာစဝ် (Tarsus) မှာ ခရစ်နှစ်ပေါ်ဦးပေါ်စကပဲ မွေးဖွားခဲ့သူဖြစ်ပြီး ရောမ အမျိုးသားအမည်ခံတဲ့ ဂျူးဖြစ်တဲ့အပြင် ငယ်စဉ်ကပဲ ဟီဗရူကိုသင်ပြီး ဂျူးတွေရဲ့ အသိပညာတွေကို ကောင်းကောင်းကြီး သင်ကြားတတ်မြောက် ခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်။ တဲဆောက်တဲ့ အတတ်ပညာကို သင်ဖူးပါ၊ ငယ်ငယ်က ဂျေရုစလမ် (Jerusalem) ကိုသွားပြီး ဂျူးဆရာကြီးပညာကြီး ရဗ္ဗိ (Rabbi ဂျူးပညာရှိ) ဂမလိယယ် (Gamaliel) ဆီမှာ ပညာသင်ခဲ့ဖူးတယ်။ ပေါလ်နဲ့ ဂျေစပ်ဟာ ဂျေရုစလမ်မှာ တစ်ချိန်တစ်ခါတည်းမှာ ရောက်နေကြပေမယ့် တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်တွေ့ကြမယ် မထင်ပါ။

ဂျေစပ် ကွယ်လွန်ပြီးစက ရှေးဦးခရစ်သာသနာဝင်တွေကို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဆိုပြီး နှိပ်ကွပ်ခြင်းကိုခံရတယ်။ ပေါလုကိုယ်တိုင်ဒီလို နှိပ်ကွပ်သူတွေ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ထဲမှာပါတယ်။ တစ်နေ့ ဒမစကပ် (Damascus) ကို ခရီးသွားခိုက် သူ့ကို ဂျေစပ်ကလာပြီး စကားပြောတယ်လို့ အမြင်ရတယ်၊ အဲဒါနဲ့ သူကိုယ်တိုင် ခရစ်အယူဝါဒဘက်တော်သားဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ သူ့ဘဝမှာ ဒါဟာအရေးအကြီးဆုံး ပြောင်းလဲမှုဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ခါက ခရစ်ဝါဒကို ဆန့်ကျင်သူဟာ အဲဒီယုံကြည်မှု အယူဝါဒသစ်ရဲ့ စိတ်အထက်ကြွဆုံး၊ ပြောဟောထောက်ခံအား အကြီးဆုံးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လာပါတယ်။

အယူကူးပြောင်းရက်ကစပြီး သက်ဆုံးတိုင်တစ်ဘဝလုံး ခရစ်တော်အတိုင်း တွေးတောကြံဆပြီး စာရေးနိုင်ခဲ့လို့ တပည့်နောက်လိုက်တွေ အများအပြားရရှိခဲ့တယ်။ ခရစ်သာသနာပြုလုပ်ငန်းအတွက် အာရှမိုင်နာ၊ ဂရိ၊ ဆီရိယနဲ့ ပါလက်စတိုင်း အနှံ့ခရီးသွားခဲ့တယ်။ ဂျူးတွေထဲမှာ ဟောပြောတဲ့အခါ သူ့အမူအရာကြောင့် အကြီးအကျယ်မကျေနပ်ဖြစ်ကြလို့ အသက်အန္တရာယ်ကိုပင် စိုးရိမ်ရတဲ့အထိ ပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့ရဖူးတယ်။ ဒါပေမယ့် ဂျူးအပြင် တခြားလူထုနဲ့တွေ့တဲ့အခါ အကြီးအကျယ်အောင်မြင်လို့ သူ့ကိုဂျူးမဟုတ်တဲ့ လူတွေရဲ့တမန်တော် (Apostle to the Gentiles) လို့ ခေါ်လေ့ရှိပါတယ်။ ခရစ်သာသနာ ပျံ့ပွားအောင်လုပ်တဲ့နေရာမှာ သူ့ထက်စွမ်းသူမပေါ်ဘူးသေးပါ။

ရောမအင်ပိုင်ယာရဲ့ အရှေ့ဘက်ခြမ်းအတွင်း သာသနာပြု ခရီးဝေးသုံးကြိမ်သွားပြီးတဲ့နောက် ပေါလုဟာဂျေရုဆလမ်ကိုပြန်လာတယ်။ ရောက်ရောက်ချင်းဆီးဖမ်းတယ်၊ နောက် ရောမကို တရားစီရင်ဖို့ ပို့တယ်။ ဘယ်လိုစီရင်ချက်ချတယ်။ ရောမက ထွက်လာနိုင်သေးရဲ့လား ဆိုတာတွေကို ကောင်းကောင်းမသိရပါ။ နောက်ဆုံး (ခရစ်နှစ် ၆၄ ဖြစ်နိုင်စရာရှိတဲ့အခါက) သူ့ကိုရောမ အနီးတစ်ဝိုက်[illegible]ကွပ်မျက်လိုက်တယ်လို့သိရတယ်။

ခရစ်သာသနာရယ်လို့ပေါ်ထွန်းလာစေဖို့ ပေါလုအကြီးအကျယ် ကြိုးစားအားထုတ်ရာမှာ ထင်ရှားတဲ့အချက်သုံးချက်ရှိတယ်။

(၁) သာသနာပြုလုပ်ငန်းမှာ တ[illegible]တော်တယ်။

(၂) ဓမ္မသစ် *(The New Testament)* ရေးတဲ့အထဲမှာ သူ့အပိုင်းက

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အထင်ရှားဆုံး အရေးအပါဆုံးဖြစ်ပါတယ်။

(၃) ခရစ်ကျမ်းစာရယ်လို့ဖြစ်ထွန်းလာတာမှာ သူ့ဆောင်ရွက်ချက်အများကြီးပါတယ်။

ဓမ္မသစ် နှစ်ဆယ့်ခုနစ်ခန်းမှာ တစ်ဆယ့်လေးခန်းထက်မနည်း သူရေးတယ်လို့ လူတိုင်းကယူဆကြတယ်။ အခုသုတေသီတွေက အဲဒီတစ်ဆယ့်လေးခန်းထဲမှာ လေးအုပ်ငါးခန်းကတော့ သူရေးတာ မဖြစ်နိုင်လို့ ပြောနေကြပေမယ့် ပေါလုဟာ ဒီဓမ္မသစ်ပေါ်လာဖို့ ဆောင်ရွက်တဲ့နေရာမှာ အရေးအပါဆုံး စာရေးဆရာတစ်ဦးလို့ ပြောရမယ်။

ပေါလုရဲ့ ခရစ်ဂန္ထဝင်အတွက် အကျိုးပြုပုံကို ဘယ်လောက်ရှိတယ်လို့ ရေတွက်မပြနိုင်လောက်အောင် များပြားပါတယ်။ သူ့ဆင်ခြင်ပုံတွေထဲမှာ "ဂျေစပ်ဟာ အယာက်နဲ့ဆက်သွယ်ထားတဲ့ လူ့ပရောဖက်သာမညမဟုတ်၊ သူ့ပဲအထက်ကိုတိုက်ရိုက်ပေါက်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် **(Divine)** ဖြစ်တယ်။ ခရစ်ဟာ ငါတို့အပြစ် **(Sin)** တွေအတွက် အသေခံတယ်။ အဲဒီနည်းနဲ့ ငါတို့ကိုကယ်တင်တယ်။ သူတစ်ယောက်ရဲ့ ဘဝလွတ်မြောက်ရေး **(Salvation)** ဟာ သမ္မာကျမ်းတွေရဲ့ ဖော်ပြချက်ကို လိုက်နာရုံနဲ့မပြီး၊ ခရစ်တော်ကို တကယ်ယုံကြည်ရမယ်၊ အဲဒါကို ဖြောင့်ဖြောင့်ပြန်ပြောရင် ခရစ်ကိုလက်ခံယုံကြည်ရင် အပြစ်ကင်းမယ်"။ မူလအပြစ်ကို အသေအချာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုသူမှာ ပေါလု ဖြစ်ပါတယ်။

(ရောမဩဝါဒ စာ ၅း ၁၂-၁၉)

"ဥပဒေကို လေးစားရုံမျှနဲ့ ဘဝလွတ်မြောက်ရေးမရနိုင်၊ ဒါကြောင့် ပေါလုက ခရစ်သာသနာဝင်ဖြစ်လာသူတွေဟာ ဂျူးတွေ သတ်မှတ်တဲ့ အစားအသောက် ဖြိုးမြှူမှုတွေ၊ မောဇဥပဒေ **(Mosaic code)** အရ ပူဇော်ပွဲတွေဟာ အင်္ဂဇာတ်ထိပ်အရေပြားလှီး **(circumcision)** တာတွေလုပ်ဖို့မလိုဘူးလို့ အတိအကျပြောတယ်။ ရှေးဦးခရစ်ဝါဒီဆရာအချို့က ပေါလု ဒီလိုပြောတာကို မကြိုက်၊ မထောက်ခံပါ။ သူတို့အယူအဆသာ အနိုင်ရခဲ့ရင် ရောမအင်ပိုင်ရာတွင်းမှာ အခုလို လူကြိုက်များပြီး အလျင်အမြန် ပျံ့နှံ့မယ်မထင်ပါ။"

"ပေါလုဟာ အိမ်ထောင်မရှိတဲ့ လူလွတ်ပဲဖြစ်ရမယ်။ အဲဒါကို သက်သေပြဖို့တော့ ခက်တယ်။ ဒါပေမယ့် မိန်းမနဲ့ မဆက်ဆံဘူးတာ တော့သေချာတယ်။ ကျမ်းစာထဲမှာပါတဲ့ အဖိုအမနဲ့ မိန်းမတွေအပေါ်ထားတဲ့သဘောထားကိုတွေကိုကြည့်ရင် နောက်ပိုင်းသဘောထား ဘယ်လိုဖြစ်လာသလဲလို့ ထင်ရှားအောင်သိနိုင်ပါတယ်။" သူရဲ့ အလွန် ကျော်ကြားတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကြည့်ပါ။

"ထို့ကြောင့် မယားမရှိသောသူတို့နှင့် မုဆိုးမတို့ကို ငါဆိုသည်ကား ထိုသူတို့သည် ငါကဲ့သို့နေလျှင်ကောင်း၏။ သို့သော်လည်း ကာမဂုဏ်ကို မချုပ်တည်းနိုင်လျှင် ထိမ်းမြားစုံဘက်ခြင်းကိုပြုကြစေ၊ ကိလေသာစိတ်ပူပန်ခြင်းရှိသည်ထက် ထိမ်းမြားစုံဘက်ခြင်းပြုသော် သာ၍ကောင်း၏။"

(ကောရိန္သုဩဝါဒ (Corinthians) ပထမ စာစောင် ၇း၈-၉)

ပေါလုက အမျိုးသမီးနဲ့ပတ်သက်ပြီး

"မိန်းမသည် အုပ်စိုးခြင်းကို အစဉ်ဝန်ခံ၍ တိတ်ဆိတ်စွာသင်စေ၊ မိန်းမသည် ဆုံးမဩဝါဒပေးခြင်း၊ ယောကျ်ားကို အစိုးတရပြုစေခြင်း အခွင့်ကိုငါမပေး။ သူသည် တိတ်ဆိတ်စွာနေအပ်၏။ အကြောင်းမူကား၊ အာဒံကိုရှေးဦးစွာဖန်ဆင်းတော်မူ၍၊ နောက်မှဧဝ ကိုဖန်ဆင်းတော်မူ၏။ *(တိမောသေဩဝါဒ (Timothy) ပထမစာစောင် ၂း၁၁-၁၃)* တို့ တွေ့ရတဲ့အပြင် အဲဒါထက်ပိုပြီး ပြင်းပြင်းထန်ထန်ပြောတာလဲရှိခဲ့ဖူး တယ်။"

"ယောကျ်ားသည် ဘုရားသခင်၏ ပုံသဏ္ဌာန်ဘုန်းအသရေတော်ဖြစ်သောကြောင့် မိမိခေါင်းကို မဖုံးရ၊ မိန်းမမူကား ယောကျ်ား၏ ဘုန်းအသရေဖြစ်၏။ ယောကျ်ားသည် မိန်းမကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်။ မိန်းမသည် ယောကျ်ားကြောင့်ဖြစ်၏။ ယောကျ်ားကို မိန်းမဖို့ ဖန်ဆင်းသည်မဟုတ်၊ မိန်းမကို ယောကျ်ားဖို့ ဖန်ဆင်း၏"

(ကောရိန္သုဩဝါဒစာစောင် ပထမစာစောင် ၁၁း ၇-၉)

ဒီစကားတွေဟာ သူနဲ့ခေတ်ပြိုင် သူတကာပြောလေ့ရှိတာတွေကို

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ပေါလုက ယူပြောတာဖြစ်မယ်။ ဂျေစပ် ကိုယ်တိုင်ဒီစကားမျိုး တစ်ခါမှ မပြောတာကိုတော့ သတိပြုစေချင်ပါတယ်။

ပေါလုဟာ ဂျူးတွေရဲ့ ယုံကြည်မှုကို ခရစ်ဝါဒအဖြစ် ဖော်ထုတ်ပြီး ကမ္ဘာ့ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဘာသာကြီးတစ်ခုဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်တဲ့ နေရာမှာ ဘယ်သာသနာပြုမှ သူ့ကိုမမီပါ။ သူ့အတွေးအခေါ်မှာ အချက်အချာအကျဆုံးအကြောင်းအရာက ဂျေစပ်ဟာ ကောင်းကင်ဘုံနဲ့ တစ်ဆက်တည်း (divine) ဖြစ်တယ်လို့ ထင်ရှားခိုင်မာအောင် ဖော်ထုတ်ခြင်းဖြစ်တယ်။ အဲဒါပဲ ခေတ်အဆက်ဆက် ခရစ်ဝါဒရဲ့ အခြေခံအတွေးအခေါ်ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်ပိုင်းပေါ်ထွန်းတဲ့ ခရစ်ကျမ်းတတ် အကျော်အမော်တွေဖြစ်တဲ့ ဩဂတ်စတင် (Augustine)၊ အကွိနပ် (Aquinas)၊ လူသာ (Luther) နဲ့ ကာလဗင် (Calvin) တို့ဟာ ပေါလုရေးသားဟောပြောချက်တွေကို အထူးအားထားတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ သူ့ကိုသိပ်အားကိုးသူတွေက ခရစ်သာသနာကိုစတင် အုတ်မြစ်ချသူဟာ ဂျေစပ်ထက် ပေါလုကသာပြီး ဖြစ်ထိုက်တယ်လို့ ပြောချင်ကြတယ်။ ဒါတော့လဲ လွန်လွန်းပါတယ်။ ဒါကြောင့်ပေါလုရဲ့ ဩဇာဟာ ဂျေစပ်နဲ့ တန်းတူမထားတောင် ကျန်ရှိသမျှ ခရစ်သာသနာ ပညာရှင်တွေထက်တော့ ပေါလုက အများကြီးသာပါတယ်။

၇

ဆိုင်လန်

(Ts'ai Lun)

(အေဒီ ၁၀၅ ဝန်းကျင်)

ဒီစာကိုဖတ်တဲ့ လူများစုဟာ စက္ကူကိုစတင်တီထွင်တဲ့ ဆိုင်လန် (Ts'ai Lun) ကိုကြားဖူးကြမှာ မဟုတ်ပါ။ သူတီထွင်တဲ့ပစ္စည်းရဲ့ အရေးပါအရာရောက်ပုံကိုထောက်ပြီးပြောရရင် သူ့ကိုအနောက်တိုင်းက လူတွေမသိတာဟာ အများကြီးအရုပ်ဆိုးပါတယ်။ စွယ်စုံကျမ်းကြီးတွေမှာတောင် သူ့အကြောင်းသုံးလေးကြောင်းလောက်တောင်မရေး၊ ခိုင်လုံတယ်လို့ဆိုတဲ့ ကျောင်းသုံးသမိုင်းဖတ်စာအုပ်တွေ ထဲမှာလဲမပါ။ စက္ကူသိပ်အရေးပါတာတောင် စက္ကူကို စတင်လုပ်သူကိုမသိကြ၊ မပြောကြတာထောက်ရင် သူဟာ တကယ်မရှိတဲ့ လူလားလို့ထင်စရာ ဖြစ်နေပါတယ်။ သေသေချာချာ သုတေသနလုပ်တော့ သူဟာ တရုတ်နန်းတွင်းသ[illegible]အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်တယ်။ ခရစ်နှစ် ၁၀၅ လောက်က ဧကရာဇ်ဟော[illegible] (Emperor Hoti) ကို စက္ကူနမူနာတွေ ဆက်သဖူးတယ်[illegible]သိရပါတယ်။ (ဟန် မင်းဆက် မင်းသုံးရာဇဝင် *Offical History of the Han Dynasty*) ထဲမှာ ဆိုင်လန်က တီထွင်ချက်[illegible] လုပ်ပုံကို အပိုအလိုအညာအလိမ်းမပါဘဲ ရိုးရိုးဖြောင့်ဖြောင့်ရေးသားတာ ကိုတွေ့နိုင်ပါတယ်။ တရုတ်တွေက ဆိုင်လန်ဟာ စက္ကူ[illegible]တီထွင်တယ်လို့ သိကြပါတယ်။

ဆိုင်လန်ရဲ့ ဘဝဇာတ်လ[illegible]ကိုတော့ သိပ်မသိပါ။ တရုတ်မှတ်

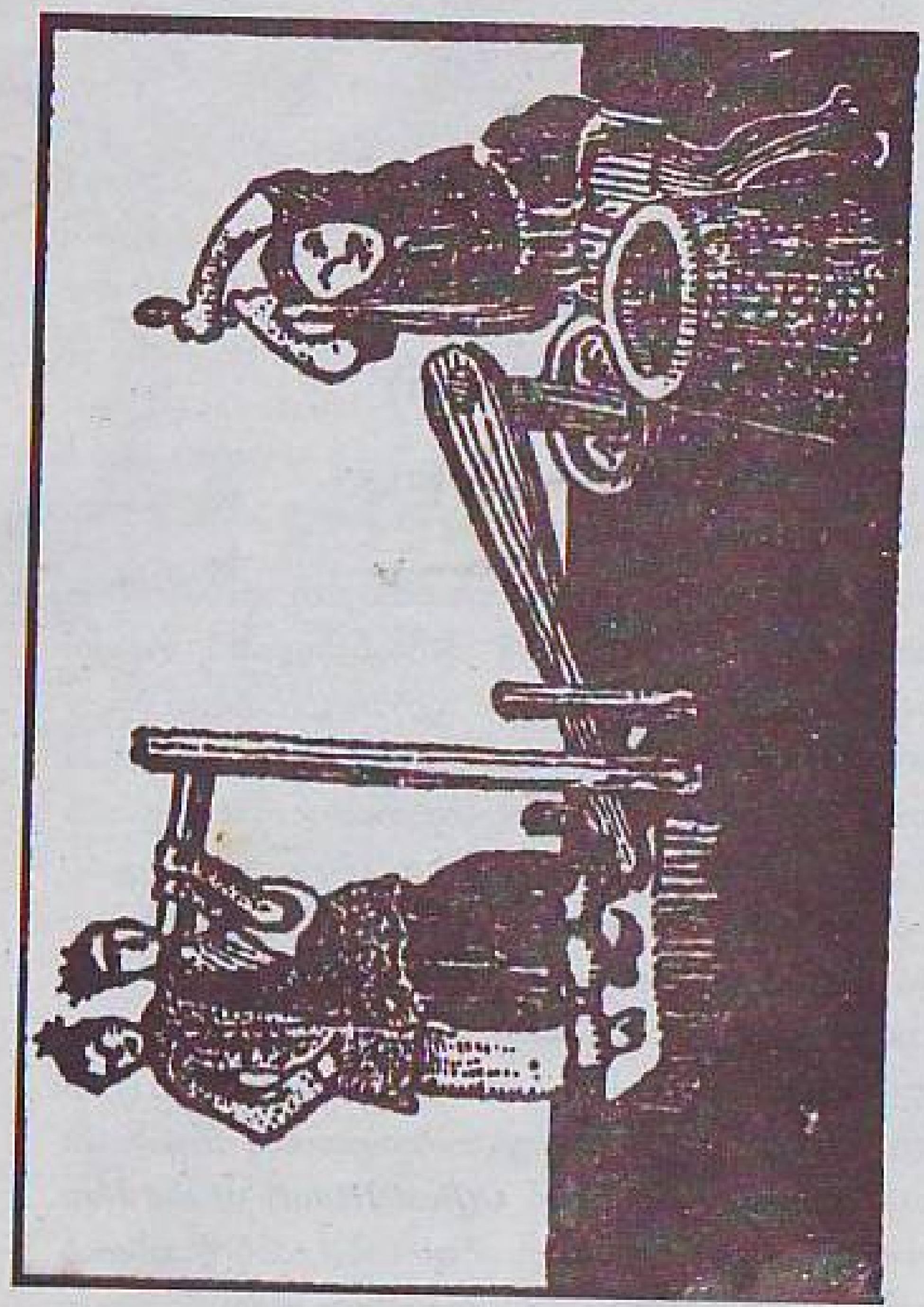

တမ်းအရ သူကမိန်းမစိုးတစ်ယောက်ဖြစ်ပါတယ်။ ကေရာဇ်မင်းမြတ်က မွတ်ထွင်ချက်ကို နှစ်သက်မြတ်နိုးလို့ သူ့ကိုရာထူးတိုးပေးတယ်။ ဘွဲ့တပ်ပေးတယ်။ ဒါနဲ့ သူဟာ လူချမ်းသာတစ်ယောက် ဖြစ်သွားတယ်။ ဒါပေမယ့် နန်းတွင်းလုပ်ကြံမှုမှာပါတယ်ဆိုပြီး ပထုတ်လိုက်လို့ တိမ်မြုပ် သွားရတယ်။ တရုတ်မှတ်တမ်းထဲမှာတော့ သူ့ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းလို့ ရေကောင်းကောင်းချိုး၊ အဝတ်ကောင်းကောင်းဝတ်ပြီးမှ အဆိပ်သောက် တယ်လို့ ဖော်ပြထားတယ်။

တရုတ်နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှာ စက္ကူကို ခရစ်နှစ်ရာစုနှစ်တွင်းမှာပဲ အသုံးပြုခဲ့ကြတဲ့အပြင် ရာစုနှစ်အနည်းငယ်အတွင်းမှာပဲ တရုတ်က အခြားအာရှနိုင်ငံတွေကိုပါ စက္ကူတင်ပို့ရောင်းချခဲ့ပါတယ်။ စက္ကူ လုပ်နည်းကိုလဲ သူတစ်ပါးမသိအောင် လျှို့ဝှက်ထားပါတယ်။ ခရစ် ၇၅၁ မှာ စက္ကူလုပ်တတ်တဲ့တရုတ်တွေကို အာရပ်ကဖမ်းသွားပြီး မကြာခင်မှာ ဆမခန် (Samarkhand) နဲ့ ဗက်ဒဒက် (Baghdad) မှာ စက္ကူပြုလုပ် တာကိုတွေ့ရတယ်။ အာရပ်လောကမှာ ဒီစက္ကူလုပ်တဲ့ပညာ တဖြည်း ဖြည်းပျံ့နှံ့ပြီး တစ်ဆယ့်နှစ်ရာစုနှစ်ရောက်ခါမှ အာရပ်တွေဆီက ဥရောပ တိုက်သားတွေက သင်ယူရပါတယ်။ စက္ကူသုံးစွဲခြင်းလဲ တဖြည်းဖြည်း ပျံ့နှံ့ပြီး ဂုတင်ဗတ် (Gutenberg) က ခေတ်စာပုံနှိပ်စက်ကို တီထွင်တဲ့ အခါ အနောက်နိုင်ငံတွေမှာ သားရေချပ် (parchment) ပေါ် စာရေး တဲ့အလေ့တိမ်ကောပြီး စက္ကူနဲ့မှတ်သားတဲ့အလေ့ရောက်လာပါတော့ တယ်။

အခုတော့စက္ကူသုံးတဲ့အလေ့ဟာ သိပ်တွင်ကျယ်ပြီးနေတော့ ဟိုအရင်စက္ကူမပေါ်ခင်က ဘယ်လိုများနေပါလိမ့်မလဲလို့ ဘယ်သူမှမသိ၊ တွေးလို့လဲ မကြည့်ကြတော့ပါ။ တရုတ်နိုင်ငံမှာ ဆိုင်လွန် လက်ထက် မရောက်မီ စာအုပ်မရှိသေးဘူး၊ ဝါးပေါ်မှာပဲရေးတယ်။ အထားအသို အသိမ်းအဆည်းခက်မယ်ပေါ့။ ဒါကြောင့်ကျွမ်းဝါနံတချို့ကို ပိုးပေါ်မှာ ရေးတယ်၊ အဲဒါကျတော့ ကုန်ကျစရိတ်များလို့ အများမသုံးနိုင်ပါ။ အနောက်တိုင်းမှာတော့ စက္ကူမပေါ်ခင်က သားရေပြားပေါ်မှာရေးတယ်။

www.burmeseclassic.com

သိုးရေခွံ၊ နွားကလေးရေကို အထူးပြုပြင်ပေးမှ မင်နဲ့ရေးလို့ရတယ်။ သားရေအစား ဂရိ ရောမနဲ့ အီဂျစ်မှာ ပက်ပီရပ် (papyrus, ကျူပင်) ကိုသုံးတယ်၊ သူလည်းလုပ်ရတာ လက်ဝင်တယ်၊ ဈေးကြီးတယ်၊ ရှားတယ်။

ခုခေတ်မှာ စာအုပ်နဲ့စာရေးကိရိယာတွေ သိပ်ပေါများလာတာဟာ စက္ကူပေါ်လာတာကနေ ဆင်းသက်တဲ့ ရလဒ်လို့ပြောနိုင်တယ်။ စက္ကူနဲ့ စာပုံနှိပ်စက် တွဲဖက်နေတော့ စက္ကူဟာ ပုံနှိပ်စက်ကြောင့် အသုံးတွင်တာလား၊ ပုံနှိပ်စက်ရှိပေမယ့် စက္ကူသာမရှိရင် အခက်သားလို့ပဲ ပြောမလား။ အမှန်ကတော့ စက္ကူလို ပေါပေါသုံးစရာမရှိရင် ပုံနှိပ်စက်ဟာ သိပ်မတွင်နိုင်ပါ။

ဒီလိုဆိုရင် အခုစာရင်းမှာ ဆိုင်လန်နဲ့ ဂူတင်ဗတ် နှစ်ယောက်ထဲက ဘယ်သူ့ကို ရွေးထားမလဲဆိုတဲ့ ပြဿနာဝင်လာပြီး နှစ်ယောက်စလုံးကို အရည်တူလို့ထင်မိပါတယ်။ နှစ်ယောက်စလုံး ထပ်ပိုးထပ်မ ဆိုတော့ ဆိုင်လန်ကို နည်းနည်းလေးအသာပေးချင်တဲ့အကြောင်းက (၁)စက္ကူဟာ စာရေးကိရိယာအဖြစ် အသုံးချတာထက် တခြားအသုံးတွေ အများကြီးရှိပါသေးတယ်။ တခြားဘာသုံး မလဲစဉ်းစားကြည့်စမ်းပါ။ အံ့သြသွားမယ်။ (၂) ဆိုင်လန်ပေါ်တာ ဂူတင်ဗတ်ထက်စောလို့ ပုံနှိပ်စက်ကပေါ်လာတာ။ တကယ်လို့ စက္ကူသာမပေါ်သေးဘူးဆိုရင် ပုံနှိပ်စက်မလိုဘူးလို့ ပြောနိုင်ပါတယ်။ (၃) တကယ်လို့ တစ်မျိုးတည်းပဲပေါ်တယ် ဆိုပေမယ့်လဲ စာအုပ်က ထွက်နေမှာပဲ။ ပုံနှိပ်စက်မရှိခင်က ဘလောက်တုံးနဲ့ ရိုက်တယ်။ စက္ကူမပေါ်မီက သားရေပြားနဲ့ ရိုက်တယ်။ စက္ကူကိုပေါပေါနဲ့ ရနိုင်ပြီဆိုမှ အက္ခရာတစ်လုံးချင်းလိုသလို ရွှေ့စီနည်းထွင်ရတာ။

ဒီလိုဆိုရင် သူတို့နှစ်ဦးစလုံး ထိပ်တန်းဆယ်ယောက်မှာ ထည့်ပါ။ စက္ကူကပိုပြီး အရာရောက်တယ်ဆိုတာကို ထင်ရှားအောင် တရုတ်နဲ့ အနောက်တိုင်းဓလေ့ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်ပုံကို ယှဉ်ကြည့်စေချင်တယ်။ ခရစ်နှစ်ရာစုနှစ်မတိုင်မီက ယဉ်ကျေးမှုအရာမှာ တရုတ်က အနောက်တိုင်းလောက်မမြင့်ဘူး။ အဲဒီကစွန်းထွက်လာတဲ့ နှစ်တစ်ထောင်တွင်းမှာ

အနောက်တိုင်းထက် တရုတ်ကသာတယ်။ ကမ္ဘာမှာ ဘယ်စံနှုန်းနဲ့ တွက်တွက်၊ ခရစ်ခုနှစ်၊ ရှစ်ရာစုနှစ်လောက်မှာ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုက အမြင့်ဆုံးဖြစ်တယ်။ တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ် လွန်တဲ့အခါကျတော့မှ အနောက်ဥရောပက တရုတ်ထက်သာလွန်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုဘာပြုလို့ဖြစ်ရသလဲဆိုတာ ဓလေ့ဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်တွေရှာကြတယ်။ အမျိုးမျိုးအခြင်းအရာတွေ ပြောကြပေမယ့် အရိုးဆုံး အလွယ်ဆုံး အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဘယ်သူမှမပြောဘဲ လျစ်လျူရှုထားတယ်။

အနောက်အာရပ်မှာ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ စာရေးနည်းပညာထွန်းကားတာ တရုတ်ထက်စောပါတယ်။ အဲဒါ လောက်ပြောရုံနဲ့ တရုတ်က အနောက်ဘက်နိုင်ငံတွေရဲ့ နောက်တန်းကိုရောက်ရတယ်လို့ ပြောလို့မဖြစ်သေးဘူး။ ဆိုင်လန်မတိုင်မီက တရုတ်တွေမှာ အလွယ်တကူ စာရေးနိုင်အောင် သုံးစွဲစရာ ပစ္စည်းမရှိ၊ အနောက်ကမ္ဘာမှာ ပက်ပီရပ်ကျူရိုးနဲ့လုပ်တဲ့ စက္ကူလိပ်ရှိနေပြီ။ သူကလဲလွယ်လွယ်နဲ့ လုပ်ယူလို့ရနိုင်တာမဟုတ်။ ဈေးကြီးတယ်၊ ရှားပါးတယ်ဆိုတာ မှန်ပေမယ့် သစ်သားပြား၊ ဝါးခြမ်းပြားပေါ်မှာ မှတ်တမ်းရေးရတာထက်တော့ လွယ်ကူသက်သာသေးတယ်။ တရုတ်ဓလေ့ နောက်ကျရတာမှာ ဒီအချက်ဟာ အရေးကြီးတဲ့အချက်၊ ခလုတ်ကန်သင်းသေးသေးမဟုတ်၊ လဲပြိုသေဆုံးနိုင်လောက်တဲ့ ခလုတ်ဖြစ်နေတယ်။ တရုတ်ပညာရှာ(စာပေလေ့လာလိုက်စားသူ) တစ်ယောက်[illegible] အခုခေတ် ကျမ်းစာနည်းနည်းကို သယ်ယူသွားချင်ရင် လှည်း[illegible]ပို လိမ့်မယ်။ ဒီပုံစံနဲ့ နိုင်ငံကြီးတစ်ခုကို ထိထိရောက်ရောက်[illegible]ယ်မှာ အုပ်ချုပ်နိုင်မှာလဲ စဉ်းစားကြည့်ပါ။

ဆိုင်လန်တီထွင်တဲ့စက္ကူဟာ အခြေအနေ[illegible]ပုံးဝပြောင်းလဲပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ အလွယ်တကူမှတ်တမ်း မှတ်[illegible]ရေးနိုင်တယ်ဆိုတာနဲ့ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုဟာ သိပ်မြန်မြန်တိုးတက်[illegible]ပြီး ရာစုနှစ် နည်းနည်းအတွင်းမှာပဲ အနောက်နိုင်ငံရေးကိုမီ[illegible] (အနောက်ဘက် နိုင်ငံရေးမှာ အချင်းချင်း စိတ်ဝမ်းကွဲပြီး သတ်ဖြတ်နေကြရလို့ တိုးတက်ရေး လေးဖင့်ရတယ်ဆိုပေမယ့် ဒါက အကြောင်းရင်းမဟုတ်ပါ။ လေးရာစုနှစ်အတွင်းမှာ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

နိုင်ငံရေးအရ တရုတ်လဲ ပြိုကွဲပျက်စီးတာ အနောက်တိုင်းထက်ပိုမယ်။ ဒါပေမယ့်ဓလေ့မှာ အလျင်အမြန်တိုးတက်တာ အမှန်ပါပဲ။) အဲဒီလေးရာစုနှစ်နောက်မှာ ရာစုနှစ်များစွာအတွင်း အနောက်ဘက်မှာ တရုတ်ထက် တိုးတက်ပုံနှေးသွားတယ်။ တရုတ်က အင်မတန်အသုံးဝင်တဲ့ မြောက်ဘက်ပြ ကွန်ပတ်၊ သေနတ်၊ ယမ်းနဲ့ ဘလောက်ပုံနှိပ်နည်းတွေကို တီထွင်ခဲ့တယ်။ စက္ကူက သားရေပြားထက် စျေးပေါတယ်။ အများကြီး ထုတ်လုပ်နိုင်တယ်။ အဲဒီတော့ တရုတ်ကမြန်ပြီး အသာရမြန်တယ်။

အနောက်နိုင်ငံတွေက စက္ကူထုတ်လုပ်ခသုံးပြုနိုင်တဲ့အခါ တရုတ်နဲ့ မျက်နှာချင်းဆိုင်တော့ဆိုင်ပြီး သူတို့ဘက်က ဓလေ့အားနည်းချက်ကို ပြန်ဖြည့်လာတယ်။ မာကိုပိုလို (Marco Polo) ရေးတဲ့ မှတ်တမ်းတွေအရ ပြောရရင် ခရစ်တစ်ဆယ့်သုံးရာစုနှစ်မှာပဲ တရုတ်က ဥရောပထက် အများကြီး ချမ်းသာကြွယ်ဝနေပါတယ်။

ဒီလိုဆိုရင် နောင်အခါ တရုတ်က အနောက်တိုင်းရဲ့ နောက်ကို ဘာပြုလို့ကျဆင်းရသလဲ? ဓလေ့အထွေထွေကို မွှေနှောက်ပြီး အဖြေရှာကြတယ်။ ရိုးရိုးလွယ်လွယ်ပြောတတ်တာကတော့ နည်းပညာကွာသွားတာကိုပဲ ပြောရင်ဖြစ်တယ်။ တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ် ဥရောပမှာ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်တဲ့ ဂျိုဟန်ဂူတင်ဘတ်ကစာအုပ်ကို အမြောက်အမြား ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်တဲ့ နည်းကိုတီထွင်တယ်။ အဲဒီကစပြီး ဥရောပဓလေ့တွေဟာ အလျင်အမြန် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာတယ်။ တရုတ်က ဂူတင်ဘတ်လို စွမ်းတဲ့လူမရှိတော့ ဘလောက်ပုံနှိပ်နည်းနဲ့ပဲ ရှေ့မဆက်နိုင်ဘဲ ဓလေ့တိုးတက်မှုနှုန်း နှိုင်းယှဉ်ပြီးပြောရရင် နှေးသွားရတာပေါ့။

အခုပြောခဲ့တဲ့ စစ်ဆေးဝေဖန်တင်ပြချက်ကို လက်ခံမယ်ဆိုရင် နိဂုံးစကားအနေနဲ့ ဆိုင်လန်နဲ့ ဂူတင်ဘတ် နှစ်ယောက်စလုံးဟာ လူ့သမိုင်းမှာ လူအများဝိုင်းပြီးလေးစားရမယ့် ပုဂ္ဂိုလ်တွေဖြစ်ပါတယ်။ တခြားအသစ်တီထွင်သူတွေနဲ့စာရင် ဆိုင်လန်က အများကြီးသာရတဲ့အကြောင်းကတော့ ခေတ်ကာလကိုလိုက်ပြီး ဒီလိုစွမ်းတဲ့လူ မပေါ်လာပေမယ့်လဲ ဒီလိုပညာ၊ ဒီလိုပစ္စည်းဟာ ဒီအချိန်၊ ဒီပတ်ဝန်းကျင်မှာ ပေါ်လာရမယ်

ဆိုတဲ့ အခြင်းအရာနဲ့၊ စက္ကူပေါ်လာပုံဟာ ရှင်းရှင်းပြောတော့ မတူဘူး။ ဆိုင်လန်စက္ကူတီထွင်ပြီး နှစ်တစ်ထောင်ကျော်မှ ဥရောပမှာစက္ကူပေါ်လာတယ်။ ပြီးတော့ ဥရောပတိုက်သားက တီထွင်နိုင်တာမဟုတ်ဘူး။ အာရပ်တွေကို ဆရာတင်ရတယ်။ ဒီနေရာမှာ ဆက်ပြောရမှာက တရုတ်လုပ်ပေးတဲ့ စက္ကူကို မြင်ကြရပေမယ့် တခြားအာရှတိုက်သားတွေ ဘယ်သူတွေကမှ သူတို့ဘာသာစက္ကူလုပ်မဖြစ်ဘူး။ အသေအချာပြောနိုင်တာက စက္ကူစစ်စစ်ဖြစ်ဖို့ လုပ်နည်းဟာ ခက်ခဲလိုက်ပုံက အသင့်အတင့်တိုးတက်နေတဲ့ ဓလေ့မှာ ဉာဏ်မပွင့်နိုင်တဲ့နည်းဖြစ်မယ်။ သိပ်ထူးခြားထက်မြက်စွမ်းဆောင်နိုင်သူက တီထွင်ပေးမှ ဖြစ်ပေါ်လာတာ။ ဆိုင်လန်က ဒီလိုလူစားဖြစ်ပြီး သူချမှတ်ပေးတဲ့ စက္ကူလုပ်နည်းဟာ (ခရစ်နှစ် ၁၈၀၀ မှာ စက်ရုံထွက်စက္ကူကလွဲလို့) လက်လုပ်စက္ကူဆိုရင် စတင်ပေါ်ပေါက်တဲ့အခါက သုံးတဲ့နည်းနဲ့ အခုနည်းဟာ အခြေခံအားဖြင့် အတူတူပါပဲ။ အခုပြောတဲ့ ဆင်ခြင်တုံတရားတွေကြောင့် ဂူတင်ဘတ်နဲ့ ဆိုင်လန်တို့နှစ်ယောက်စလုံးကို အခုစာအုပ်မှာ ရှေ့တန်းဆယ်ယောက်ထဲမှာ ထုံတယ်၊ ထဲ့တော့ ဆိုင်လန်ကိုရှေ့၊ ဂူတင်ဘတ်ကို နောက်ထားရပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၈

ဂျိုဟန်ဂုတင်ဗတ်

(Johann Gutenberg)

(၁၄၀၀–၁၄၆၈)

စာပုံနှိပ်စက်ကို စတင်တီထွင်သူလို့ ဂျိုဟန် (Johamn) ဂုတင်ဗတ် (Gutenberg) ကိုခေါ်လေ့ရှိကြတယ်။ သူအမှန်လုပ်တာက တစ်လုံးစီဖြုတ်နိုင်တပ်နိုင်တဲ့ စာလုံးတွေနဲ့ပုံနှိပ်စက်ကိုသုံးပြီး လက်နဲ့ရေးသားထားတဲ့ စာတွေတပုံကြီးကို မြန်မြန်နဲ့မှန်ကန်စွာ ပုံနှိပ်ပေးနိုင်တဲ့နည်းကို တီထွင်ပေးခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

ဘယ်တီထွင်မှုမျိုးကိုမှ လူတစ်ယောက်တည်းက အပြည့်အစုံလုပ်ပေးနိုင်ရိုးမရှိပါ။ ပုံနှိပ်ပညာကိုလည်း ဒီလိုပဲပြောရပါမယ်။ တံဆိပ်တုံးကလေးနဲ့ အမှတ်အသားတစ်ခုပါတဲ့ လက်စွပ်ကိုအသုံးပြုသလို ဘလောက်တုံးကိုနှိပ်တဲ့နည်းနဲ့ ပုံနှိပ်နေခဲ့ကြတာ ရှေးရှေးကပဲလုပ်တတ်ခဲ့ကြပါတယ်။ ဘလောက်ပုံနှိပ်နည်းကို တရုတ်တွေတတ်တာ ဂုတင်ဗတ်မပေါ်မီ ရှေးနှစ်ပေါင်းရာထောင်မကာ တတ်ကျွမ်းခဲ့တယ်။ အမှန်ကတော့ ခရစ်၈၆၈ နှစ်က ပုံနှိပ်ခဲ့တဲ့စာအုပ်ကို တရုတ်မှာ တွေ့ဖူးပါတယ်။ အနောက်နိုင်ငံမှာလဲ ဂုတင်ဗတ်မပေါ်မီ အထက်ကပဲ ဒီပုံနှိပ်နည်းကိုသိပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ဘလောက်ပုံနှိပ်နည်းနဲ့ ကျမ်းစာတစ်အုပ်ကို အုပ်ရေအများကြီးရအောင် ရိုက်ထုတ်နိုင်ကြပါတယ်။ ဒီနည်းမှာ ချို့ယွင်းချက်ကြီးတစ်ခုရှိနေတာက စာတစ်အုပ်ပုံနှိပ်ချင်ရင် အဲဒီစာအုပ်အတွက် သစ်ထွင်း (woodcut) ဖြစ်စေ သတ္တုပုံ (plate) ဖြစ်စေ တစ်စုံလုပ်ရတယ်။ ပထမကျမ်းအတွက်လုပ်ပြီးရှိနေတဲ့ ဘလောက်ကို နောက်တစ်ကျမ်းရိုက်

www.burmeseclassic.com

ရာမှာ ရွှေ့ပြောင်းယူငင်ပြီး အသုံးမချနိုင်ပါ။

ဂူတင်ဗတ်ထွင်တဲ့နည်းက ရွှေ့ပြောင်းတပ်ဆင်ပေးနိုင်တဲ့ စာခွက် (movable type) ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရွှေ့ပြောင်းလို့ရတဲ့ စာခွက်ကို တရုတ်မှာ တစ်ဆယ့်တစ်ရာစု နှစ်ဝက်မှာ ပိရှဲန် (Pi Sheng) ဆိုသူက တီထွင်ပေးခဲ့ဖူးပါတယ်။ သူလုပ်ပေးတဲ့ စာခွက်က ရွှံ့ပြားနဲ့လုပ်လို့ ကြာကြာမခံပါ။ ဒါ့ကြောင့် သူ့နည်းကိုမှီပြီး တရုတ်နဲ့ ကိုရိယတွေက ကောင်းသထက်ကောင်းအောင် စီမံကြလို့ ဂူတင်ဗတ်မပေါ်မီ ရှေးရှေးကပဲ ကိုရိယတွေက သတ္တုစာခွက်ကို အသုံးပြုခဲ့ကြပါတယ်။ တကယ်က ကိုရိယအစိုးရထူထောင်ပေးတဲ့ သတ္တုအရည် ကျိုစက်တစ်ခုကနေပြီး စာပုံနှိပ်စာခွက်တွေကို တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ်ဦးကပဲ ထုတ်လုပ်စေခဲ့ပါတယ်။ အဲဒါတွေ စီတန်းပြီးပြောတာနဲ့ ပိရှဲန်ကို လူစွမ်းကောင်းတစ်ယောက်လို့ သတ်မှတ်လို့မရပါ။ ဥရောပမှာ ရွှေ့သုံးလို့ရတဲ့ စာခွက်ကို တရုတ်ဆီက ရတာမဟုတ်၊ သူတို့လဲ သူတို့ဘာသာ စမ်းသပ်တီထွင်တာဖြစ်တယ်။ အဲဒါအပြင် တရုတ်ထွင်တဲ့ ရွှေ့သုံးစာခွက်ဟာ အများသုံးတဲ့နည်းပညာတစ်ခု ဖြစ်မလာပါ။ အနောက်နိုင်ငံမှာ ခေတ်စာပုံနှိပ်စက်ပေါ်ပြီး အဲဒီကနည်းကိုရတဲ့အခါမှ တရုတ်မှ ရွှေ့သုံးစာခွက်ဟာ အများသုံးနိုင်တဲ့နည်း ဖြစ်လာပါတယ်။

ခေတ်စာပုံနှိပ်နည်းမှာ အရေးပါတဲ့ မရှိမဖြစ်နည်း အဆင့်လေးဆင့်ရှိတယ်။ (၁) ရွှေ့သုံးစာခွက်မှာ စာစီနည်း၊ စာကိုလိုသလို စွဲမြဲအောင် တပ်ဆင်နည်းရှိတယ်။ (၂) ပုံနှိပ်စက်လဲလိုပါတယ်။ (၃) စာပုံနှိပ်ရာမှာ လိုအပ်သလို သီးသန့်ဖော်စပ်ထားတဲ့ မင် (ink) [illegible]တီထွင်ထားရပါသေးတယ်။ နောက်ဆုံး (၄) စာပုံနှိပ်စက်သုံး စက္ကူ[illegible]တာမျိုးလဲ တီထွင်ပြီးရှိရပါတယ်။ တရုတ်မှာ ရှေးအခါကပဲ ([illegible] Ts'ai Lun က) စက္ကူလုပ်ပေးထားလို့ အနောက်မှာ ဂူတင်ဗတ်ခေတ် မတိုင်မီကပဲ စက္ကူလုပ်ငန်းရခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒီတစ်ခုပဲ ဂူတင်ဗတ်က အသင့်လုပ်ပြီး[illegible]ကို ရတာပါ။ အထက်ကဖော်ပြတဲ့ အခြား[illegible]နည်းသုံးမျိုးကိုလဲ ဟိုကဒီကရ[illegible]ကိုလဲ ဂူတင်ဗတ်ကအရေးပါတဲ့ ပြုပြင်မှုတွေ လုပ်ရပါသေး

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တယ်။ ဥပမာ စာပုံနှိပ်အက္ခရာစာလုံးနဲ့ သင့်တော်မယ့် သတ္တုလောဟာကို ရအောင် လုပ်ရသေးတယ်။ စာလုံးပုံစံတစ်ညီတည်းထွက်အောင် ပုံ (Mould) ကို လုပ်ရတယ်။ ဆီနဲ့ဖော်စပ်တဲ့ ပုံနှိပ်မင်လုပ်ရတယ်။ စာထင်အောင် ဖိပေးနိုင်တဲ့နှိပ်စက်ကိုလဲ စီစဉ်ရသေးတယ်။

ဂုတင်ဗတ်က တစ်စစီတစ်ပိုင်းစီ တီထွင်ပြီးမှ အားလုံးပေါင်းပြီး စာကိုပုံနှိပ်နိုင်စွမ်းရှိတဲ့ စက်ကိုလုပ်သေးရတယ်။ အဲဒီစက်ဟာ သူတီထွင်သမျှနည်းတွေထဲမှာ အရေးအပါဆုံးနည်းဖြစ်ပါတယ်။ ပုံနှိပ်ပြီဆိုတဲ့အခါ အမြောက်အမြား ထုတ်လုပ်ခြင်း ဖြစ်အောင်လုပ်ရတဲ့အတွက် တစ်ခုချင်း ပြုပြင်တီထွင်တာတွေထဲမှာ သူကအထူးခြားဆုံး၊ အစွမ်းထက်ဆုံးတီထွင်ခြင်းဖြစ်လာပါတယ်။

ရိုင်ဖယ် (rifle) တစ်လက်ဟာ လေးတစ်စင်း၊ မြားတစ်လက်ထက် အများကြီးသာလွန်ထိ ရောက်တာမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ ပုံနှိပ်ပြီးစာတစ်အုပ်ဟာ လက်ရေးစာတစ်အုပ်ထက် ပိုပြီးမစွမ်းပါ။ တကယ့်အစွမ်းက တစ်မျိုးတည်းအများကြီး ထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဂုတင်ဗတ်ဆောင်ရွက်ချက်ဟာ နည်းတစ်နည်း၊ စက်တစ်စက်လဲမဟုတ်၊ ပြုပြင်ချက်တစ်သီကြီးလဲမဟုတ်၊ အစဉ်တစိုက် ထုတ်လုပ်ချက်၊ အပြည့်အစုံ (complete manufacturing process) ဖြစ်ပါတယ်။

ဂုတင်ဗတ်ရဲ့အတ္ထုပ္ပတ္တိကို သိပ်မသိပါ။ သူကို ၁၄၀၀ ပြည့်မှာ မွေးတယ်။ ဂျာမနီ၊ မိန့် (Mainz) မြို့သား၊ ပုံနှိပ်ပညာဆိုင်ရာ တီထွင်မှုကို တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ်လယ်မှာ လုပ်ခဲ့တယ်။ သူပုံနှိပ်တဲ့ စာအုပ်တွေထဲမှာ လူသိများတဲ့စာအုပ်က ဂုတင်ဗတ်သမ္မာကျမ်းဖြစ်တယ်။ အဲဒီကျမ်းကို ၁၄၅၄ လောက်ကမိန့်မှာ ပုံနှိပ်တယ်။ အံ့သြစရာအချက်တစ်ခုက သူပစ္စည်းကိရိယာတွေနဲ့ အသေအချာပုံနှိပ်တဲ့ အဲဒီသမ္မာကျမ်းကအစ သူပုံနှိပ်ပေးခဲ့တဲ့ တခြားဘယ်ကျမ်းမှာမှ သူ့နာမည်မပါပါ။ အောင်မြင်တဲ့ စီးပွားရေးသမားလဲ ဟုတ်ဟန်မတူပါ။ သူ့တီထွင်ချက်က ဝင်ငွေကောင်းကောင်းလဲရမယ်မထင်ပါ။ တရားရုံးမှာ အမှုစွဲဆိုချက်အများ အပြားလုပ်ခဲ့ရဟန်ရှိတယ်။ အမှုတစ်ခုမှာ သူ့ပစ္စည်းတချို့ကို သူ့စီးပွားဘက်

ဂျိုဟန်ဖတ် (Johann Fust) က သိမ်းယူသွားတယ်လို့တွေ့တယ်။ ၁၄၆၈ မိန့်မှာ ဂုတင်ဗတ် သေဆုံးပါတယ်။

ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ ဂုတင်ဗတ်အစွမ်းရဲ့ အကျိုးသက်ရောက်ပုံကို သိချင်ရင် တရုတ်နဲ့ ဥရောပမှာ ဆက်သွယ်ပေါ်ပေါက်လာပုံတွေကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရမယ်။ ဂုတင်ဗတ်မွေးတဲ့အချိန်က နှစ်ဌာနမှာ အသိပညာအစွမ်းအစ ညီတူညီမျှရှိမယ်။ နောက် ဂုတင်ဗတ် ပုံနှိပ်စက်ကို တီထွင်အပြီးမှာ ဥရောပက သိပ်တိုးတက်သွားပြီး တရုတ်က ဘလောက်ပုံနှိပ်နည်းကို နောက်အနှစ်အတန်ကြာ ဆက်သုံးနေသေးတဲ့အတွက် တိုးတက်မှု နှေးသွားတယ်။ ပုံနှိပ်စက်ကြောင့် ဒီလိုကွာခြားသွားရတယ်လို့ ပြောလို့မဖြစ်ပါ။ ဒါပေမယ့် ဒီပုံနှိပ်စက်ကို ဥရောပမှာ ဖြစ်ပေါ်လာတာဟာ ဥရောပရဲ့ရှေ့တိုးတက်ရေးမှာ သိပ်အရေးပါတဲ့ ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။

အခုစာအုပ်ပါ ကျော်စွာစာရင်းမှာ ဂုတင်ဗတ်မမွေးခင် ရှေ့က နှစ်ငါးရာအတွင်း မွေးခဲ့တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးပဲရှိတယ်။ သူသေပြီးမှ အနှစ်ငါးရာအတွင်းမှာ ကျော်စွာခြောက်ဆယ့်ခုနစ်ယောက်ရှိပါတယ်။ အဲဒါဘာကိုပြသလဲဆိုရင် ဂုတင်ဗတ်တီထွင်ချက်ဟာ ခေတ်သစ်မှာ နောက်ထပ်နောက်ထပ်တီထွင်ချက်တွေကို စတင်လုပ်ဆောင်ကြပြီး ခေတ်ပြောင်းတော်လှန်ရေးတွေ ဖြစ်ပေါ်စေဖို့ စက်ခလုတ်နှိပ်ကာ လမ်းဖွင့်ပေးသလို ဖြစ်ခဲ့တယ်။

အယ်လီဇန်ဒါဂရေဟမ်ဘဲ (Alexander Graham Bell) မမွေးပေမယ့် ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ အဲဒီအချိန် တယ်လီဖုန်းပေါ်လာမှာ သေချာတယ်။ အဲဒီလိုပဲ တခြားတီထွင်ချက်တွေလဲ ပေါ်လာမှာပဲ။ ဒါပေမယ့် ဂုတင်ဗတ်မရှိရင် စာပုံနှိပ်စက်ဟာ [illegible]ထပ်နှစ်တွေ အများကြီးကြာမှ ပေါ်မှာပါ။ ဒီစက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရတဲ့ တခြားကိစ္စတွေလဲ နှေးကွေးနောက်ကျသွားစရာရှိတယ်။ ဒါကြောင့် ဂုတင်ဗတ်ကို အခုစာရင်းမှာ ထိပ်ကနေရာမှာ ထဲ့ဖို့ထိုက်တန်သူ ဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၉

၆၃

ခရစ်စတိုဖါကိုလမ်ဘတ်
(Christopher Columbus)
(၁၄၅၁–၁၅၀၆)

ခရစ်စတိုဖာကိုလမ်ဘတ်ဟာ အနောက်ကိုပတ်ပြီး အရှေ့တိုင်းနိုင်ငံတွေကို ရောက်အောင်သွားနိုင်တဲ့လမ်းကိုရှာရင်း အမှတ်မထင် အမေရိကနှစ်တိုက်ကိုတွေ့လို့ သူ့ကြောင့် ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ ကြီးကျယ်တဲ့ ဖြစ်ရပ်တွေ ဆက်ကာဆက်ကာ ပေါ်လာရလိမ့်မယ်လို့ တွေးမိမှာမဟုတ်ပါ။ သူက ဒီလိုနေရာသစ်တွေ တွေ့တာနဲ့ ဆက်ပြီးနယ်သစ်ရှာခြင်းနဲ့ ပိုင်နက်သစ်ထူထောင်ခြင်းတွေ ကမ္ဘာသစ်မှာ ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ်အနေနဲ့ ဆူဆူပြီးပြီးပေါ်ထွန်းခဲ့ရတယ်။ သမိုင်းမှာ အရေးပါတဲ့ တစ်ခေတ်ဆန်းချိန်ကြီးရ တယ်။ ဥရောပမှာ လူဦးရေများများလာနေတဲ့အခါမှာ ဥရောပတိုက်သားတွေအတွက် အိုးသစ်အိမ်သစ် တိုင်းပြည်နိုင်ငံသစ် တည်ထောင်ဖို့ တိုက်ကြီးနှစ်တိုက်ရရှိတာဖြစ်တယ်။ နေရာသစ်မှာ ထွင်းထွက်ပစ္စည်းနဲ့ ကုန်ကြမ်းတွေက ပေါများလေတော့ ဥရောပစီးပွားရေး အခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေခဲ့ပါတယ်။ အမေရိကမှာ ရှိရင်းစွဲအင်ဒီယန်းတွေရဲ့ ယဉ်ကျေးမှုကိုလဲ ဖျက်ဆီးလိုက်ကြတယ်။ ရေရှည်အကျိုးဆက်ကို ပြောရရင် အနောက်ကမ္ဘာတစ်ခြမ်းမှာ နိုင်ငံသစ်တွေပေါ်လာတဲ့အခါ ဒေသခံ တွေလိုခေါ်ရမယ့် အင်ဒီယန်းတွေရဲ့ ဓလေ့ထုံးတမ်းတွေနဲ့ အများကြီး ကွာခြားတဲ့ နိုင်ငံတွေဖြစ်ထွန်းတယ်။ ကမ္ဘာဟောင်းက နိုင်ငံတွေကိုလဲ

www.burmeseclassic.com

ယက်ရိုက်ပြီး အပြောင်းအလဲတွေပေါ်ပေါက်စေပါတယ်။

ကိုလံဘတ် ဝတ္ထုအကြမ်းကိုတော့ သိပြီးသားဖြစ်ကြမှာပါ။ သူ့ကို ၁၄၅၁ မှာ အီတလီနိုင်ငံ ဂျီနိုအာမြို့ (Genoa) မှာ မွေးတယ်။ ကြီးပြင်းလာတဲ့အခါ သင်္ဘောကပ္ပတိန်ဖြစ်လာတယ်။ ရေကြောင်းကျွမ်းကျင်သူပေါ့။ သူ့အထင်က အနောက်ဘက်ကို သင်္ဘောရွက်ဖွင့်ပြီး အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာကိုဖြတ်မိရင် အရှေ့အာရှကို အမှန်ရောက်သင့်တယ်။ ဒါလက်တွေ့စမ်းသပ်လို့ရတဲ့ ကိစ္စဖြစ်တယ်ဆိုပြီးဖွဲ့ကောင်းကောင်းနဲ့ မဖြစ်မနေလုပ်ပါတော့တယ်။ နောက်ဆုံး ကာ့စတီး (Castile) ဘုရင်မ ပထမအစ္စဘဲလာ (Queen Isabella) က အရှာအဖွေထွက်မယ့် သင်္ဘောခရီးမှာ ကုန်ကျစရိတ်ကို ထုတ်ပေးပါတယ်။

စပိန်က သင်္ဘောတွေနဲ့ ၃ ဩဂုတ် ၁၄၉၂ မှာ ထွက်ခဲ့ပါတယ်။ အာဖရိကကမ်းနဲ့ မကွာလှတဲ့ ကနေရီ (Canary) ကျွန်းမှာ ပထမရပ်နားတယ်။ ၆ စက်တင်ဘာမှာ ကနေရီကျွန်းတွေက အနောက်ရှူးရှူးကိုထွက်တယ်။ အင်မတန်ဝေးကွာတဲ့ ခရီးဖြစ်ပါတယ်။ သင်္ဘောသားတွေတောင် ကြောက်စိတ်လွန်ကဲပြီးနောက်ကြောင်း ပြန်ချင်ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ကိုလံဘတ်ကမပြန်ရလို့ဇွတ်ပြောတယ်။ ၁၂ အောက်တိုဘာ ၁၄၉၂ မှာ ကမ်းခြေကိုမြင်ရပါတယ်။

စပိန်ကို ရှေ့နှစ်မတ်လမှာပြန်ရောက်တော့ အောင်ပွဲရနယ်မြေသစ်ရှာသူ ကိုလံဘတ်ကို အမြင့်ဆုံးဂုဏ်ထူးဘွဲ့ထူးတွေပေးအပ်ပါတယ်။ တရုတ်ကိုဖြစ်ဖြစ် ဂျပန်ကိုဖြစ်ဖြစ် တိုက်ရိုက်ရောက်မယ့်အထင်နဲ့ ထပ်ထပ်ပြီး အတ္တလန္တိတ်ကို ဖြတ်ကူးပေမယ့် မအောင်မြင်ပါ။ ကိုလံဘတ်က သူဟာအရှေ့အာရှလမ်းကိုတွေ့ခဲ့ပြီလို့ ထင်ပေမယ့် အများက သူထင်သလို မဟုတ်ဘူးလို့သိနေကြပြီ။

အစ္စဘဲလာက ကိုလံဘတ်ကို သူတွေ့တဲ့ ဘယ်နယ်မှာမဆို ဘုရင်ခံလုပ်ပါလို့ ခွင့်ပြုတယ်။ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှာ သူမအောင်မြင်ပါ။ နောက်ဆုံးသူ့ကို အချုပ်နဲ့ စပိန်ကိုပြန်ပို့ရပါတယ်။ စပိန်ကိုပြန်ရောက်ရောက်ချင်းသူ့ကို အကျဉ်းက လွှတ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် နောက်ထပ်သင်္ဘော

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်မပေးတော့ပါ။ သူဆင်းရဲပင်ပန်းစွာနေရပြီး ကွယ်လွန်သွားတယ်ဆိုတဲ့ သတင်းစကားကတော့ ဟုတ်မယ်မထင်ပါ။ သူသေဆုံးတဲ့ ၁၅၀၆ မှာ သူဟာ ကြွယ်ဝချမ်းသာသူတစ်ဦးအဖြစ်နဲ့ပဲ သေဆုံးသွားပါတယ်။

ကိုလံဘတ်ရဲ့ ပထမခရီးဟာ ဥရောပသမိုင်းကို အကြီးအကျယ်ပြောင်းလဲတာမှန်တယ်။ အမေရိကသမိုင်းမှာ ပိုပြီးထိရောက်ပါတယ်။ ကျောင်းသား လူငယ်တွေတောင် ရက်စွဲ ၁၄၉၂ ကို အလွတ်ရတယ်။ ဒါပေမယ့် ကိုလံဘတ်ကို အခုလို စာရင်းရဲ့ထိပ်တန်းတစ်နေရာပေးတာကို ကန့်ကွက်သူများရှိပါတယ်။

ကန့်ကွက်ချက်တစ်ခုက ကမ္ဘာသစ်ကို ဥရောပတိုက်သားထဲက ပထမဆုံးတွေ့ရှိသူမှာ ကိုလံဘတ်မဟုတ်၊ (နော်ဝေး၊ ဆွီဒင်ဆိုတဲ့ စကဲန်ဒီနေဗီယ ကျွန်းဆွယ်က) ၈- ၉ - ၁၀ ရာစုနှစ်မှာ ဥရောပကမ်းခြေတစ်လျှောက်မင်းမူတဲ့) ဗိုက်ကင် (Viking) ပင်လယ်ဓားပြ လေ့အဲရစ်ဆင် (Lief Ericson) ဟာ ကိုလံဘတ်ထက် အထက်ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာက ရောက်ခဲ့တယ်။ အဲဒါအပြင် ဒီပင်လယ်ဓားပြနဲ့ ကိုလံဘတ်ကြားထဲမှာလဲ တခြားဥရောပတိုက်သားတွေလဲ အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာကို ဖြတ်ခဲ့ဖူးကြပါတယ်။ သမိုင်းမှာတော့ လေ့အဲရစ်ဆင်ဟာ ယှဉ်ပြိုင်ပြောရမယ့် ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်တော့ပါ။ သူရှာဖွေတွေ့ရှိတယ်လို့လဲ အရေးတယူအကျယ်တဝင့် အပျံ့အနှံ့မပြောကြ၊ နယ်သစ်တွေ့လို့ အလုအယက်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြ၊ ပိုင်နက်သတ်မှတ်ကြဆိုတာမျိုး ဥရောပမှာရော အမေရိကမှာပါမရှိ။ ကိုလံဘတ်နယ်သစ်တွေ့ပြီ ဆိုတာကိုတော့ ဥရောပမှာ အများကြီးသတင်းပျံ့သွားတယ်။ သူ့ကို အားကျလို့ သူပြန်ရောက်ပြီးနှစ်အနည်းငယ်အတွင်းမှာပဲ ကမ္ဘာသစ်ကို လူတွေအများကြီးသွားကြ၊ နယ်မြေတွေပိုင်းဖြတ်သိမ်းယူကြ၊ နယ်သစ်မြို့သစ်တည်ကြပါတယ်။

ဒီစာရင်းမှာ တခြားပုဂ္ဂိုလ်တွေအကြောင်းဆွေးနွေးတဲ့အခါ အဲဒီခေတ်မှာ အဲဒီလူမပေါ်လာလဲ ဒီအဖြစ်အပျက်ကတော့ ဖြစ်မှာပဲ။

ကိုလံဘတ်ကို ဘာပြုလို့ အထူးချီးမွမ်းပြီး လေးစားနေရမှာလဲဆိုတာမျိုး ပြောလို့ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ် ဥရောပဟာ အချဉ်ပေါက်တဲ့ကာလ အရောင်းအဝယ်စီးပွားရေးတိုးချဲ့တဲ့ခေတ်၊ အရောင်းစခန်းဈေးကွက် နယ်သစ်ပယ်သစ်ရှာတဲ့ခေတ် စတင်ခါစဖြစ်တယ်။ စွန့်စားရှာဖွေခြင်းဟာ မလွဲမသွေဖြစ်ပေါ်မယ့် အချိန်အခါဖြစ်ပါတယ်။ ပေါ်တူကီတွေဟာ ကိုလံဘတ်ထက် အတော်လေးစောပြီး အင်ဒီကျွန်းတွေကို ရှာခဲ့တယ်။ ရှာဆဲဖြစ်တယ်။

ဒုတိယအချက်က ဥရောပတိုက်သားတွေ အမေရိကကို တစ်နေ့နေ့တွေ့ကြတော့မှာ မှန်တယ်။ အတွေ့နောက်ကျတယ်ဆိုတောင် သိပ်မကြာဘူး၊ တွေ့ကြရာမှဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့်ကိုလံဘတ် ၁၄၉၂ မှာ တွေ့မယ့်အစား ပြင်သစ်ဖြစ်စေ၊ အင်္ဂလိပ်ဖြစ်စေ ၁၅၁၀ မှာ တွေ့ပြီဆိုပါတော့၊ တွေ့ပြီးနောက်ပိုင်းဆက်ဖြစ်ပေါ်လာမယ့် အဖြစ်အပျက်တွေကတော့ သိပ်ထူးခြားသွားမယ်ထင်ပါတယ်။ ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ် ကိုလံဘတ်သာလျှင် အမေရိကကို တကယ်တွေ့သူဖြစ်ပါတယ်။

တတိယအချက်က ကိုလံဘတ် မပေါ်မီကပဲ တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ် ဥရောပတိုက်သားတွေဟာ ကမ္ဘာကြီးရဲ့ပုံသဏ္ဍာန်ဟာ လုံးတယ်လို့ သိနေကြပါပြီ။ ယခင်ရာစုနှစ်ပေါင်း အတော်ကြာကပဲ ဂရိဒဿနိကပညာရှင်တွေက ပြောထားပြီးဖြစ်တဲ့အပြင် အရစ်တော့တယ်လို ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေးတော့ကြံဆချက်ကို ထောက်ခံထားပြီးဖြစ်လို့ ခရစ်နှစ် ၁၄... ကျော်က ပညာတတ်ဥရောပတိုက်သားတွေက လက်ခံထားပြီးဖြစ်တယ်။ ကိုလံဘတ်ကို ကမ္ဘာလုံးတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကိုဖော်ပြလို့ သူ့ကို ချီးမွမ်းကြတာမဟုတ်ပါ။ (တကယ်က သူဆောင်ရွက်ချက်က ဒီကိစ္စကို ပြီးမြောက်အောင်လုပ်ပြတာမဟုတ်ပါ)။ ကမ္ဘာသစ်ကိုသူတွေ့တယ်လို့ပြောရမယ့် ကိစ္စပါ။ အရစ်တော့တယ်ရော တစ်ဆယ့်ငါးရာစုနှစ်ထဲက ဥရောပတိုက်သားတွေပါ အမေရိကတိုက်တွေ့ရှိတာကို မသိကြပါ။

ကိုလံဘတ်ဟာ အပြစ်ကင်းတဲ့ ကြည်ညိုရာပုဂ္ဂိုလ်ကြီးမဟုတ်ပါ။ သူက သိပ်ငွေမက်တဲ့လူပါ။ သမာ အခက်အခဲတေ ကင်္ဂါဆီ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တာ လောဘနဲ့ အစွဲအလာလို မိဖုရားဆီက ရနိုင်သလောက်ငွေတောင်းယူဖို့ ကြိုးစားရတာမျိုးကို ဆိုလိုပါတယ်။ ကနေ့ လူကျင့်ဝတ်မျိုးနဲ့ သူ့ကို အကဲမဖြတ်ပေမယ့်လဲ သူဟာ အင်ဒီယန်တွေနဲ့ ဆက်ဆံတဲ့အခါ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ဖွယ်ကောင်းအောင် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်တယ်။ အခု စာရင်းကလဲ လူသူတော်စာရင်းမဟုတ်ပါ။ ဩဇာရှိတယ်၊ အောင်မြင်တယ်ဆိုတဲ့ စာရင်းပါ။ အဲဒီပေတံနဲ့တိုင်းရင် သူကထိပ်ဆုံးထဲမှာ ပါရမယ်အမှန်ပါ။

၁၀

အယ်လဗတ် အိုင်းစတိုင်း

(Albert Einstein)

(၁၈၇၉–၁၉၅၅)

နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်က အကြီးကျယ်ဆုံးသိပ္ပံပညာရှင်ဟာ အယ်လဗတ် အိုင်းစတိုင်း (Albert Einstein) ဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်ခေတ်ပဲဖြစ် ဖြစ် ပညာအရာမှာ အခေါင်အချုပ်စာရင်းဝင်ဖြစ်ပါတယ်။ သူတီထွင်တဲ့ ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ခြင်း သီအိုရီ (Theory of Relativity) အတွက် သူ့ကို လူသိများရတာဖြစ်တယ်။ တကယ်က သူ့အစွမ်းကို သီအိုရီ နှစ်ခု ထုတ်တာဖြစ်တယ်။ ၁၉၀၅ ခုက အထူးယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ချက် သီအိုရီနဲ့ ၁၉၁၅ ခုက ယေဘုယျယှဉ်တွဲ နှိုင်းဖက်ချက်သီအိုရီ ဖြစ်တယ်။ အဲဒီ သီအိုရီကို အိုင်းစတိုင်းရဲ့ ဆွဲငင်ဓါတ်ဥပဒေ (**Law of Gravitation**) လို့ ပြောရင်လူတွေက ပိုပြီးသိလွယ်တယ်။ သီအိုရီနှစ်မျိုးစလုံးက သိပ်ရှုပ်တယ်။ ဒီမှာ ရှင်းအောင်မပြောနိုင်တော့ပါ။ ဒါပေမယ့် အထူးယှဉ်တွဲနှိုင်း ဖက်ချက်ကိုတော့ ပြောပြဖို့လိုပါတယ်။

ဆိုရိုးစကားလိုဖြစ်လာတဲ့ "ဘာမဆို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်မှ သိသာတယ်" ဆိုတာ လူတိုင်းအဖို့ မဆန်းတဲ့စကားပါ။ အခုနက ကပြောမှတ်ပြုတဲ့အချက်ကို အိုင်းစတိုင်းက ထပ်တူလိုက်ပြောတာမဟုတ်ပါ။ သိပ္ပံမှာ တိုင်းထွာရင်မှီးရတယ်ဆိုတာကို သင်္ချာနည်းနဲ့တိကျအောင် ဖော်ထုတ်ခြင်းကို ရည်ညွှန်းတယ်။ အချိန်ကာလနဲ့ အကွာအဝေးဆိုတာ သတ်ထားပြီး ကြည့်ရှုမှတ်သားတဲ့ လူနဲ့ဆိုင်တယ်၊ အိုင်းစတိုင်းမပေါ်မီက

www.burmeseclassic.com

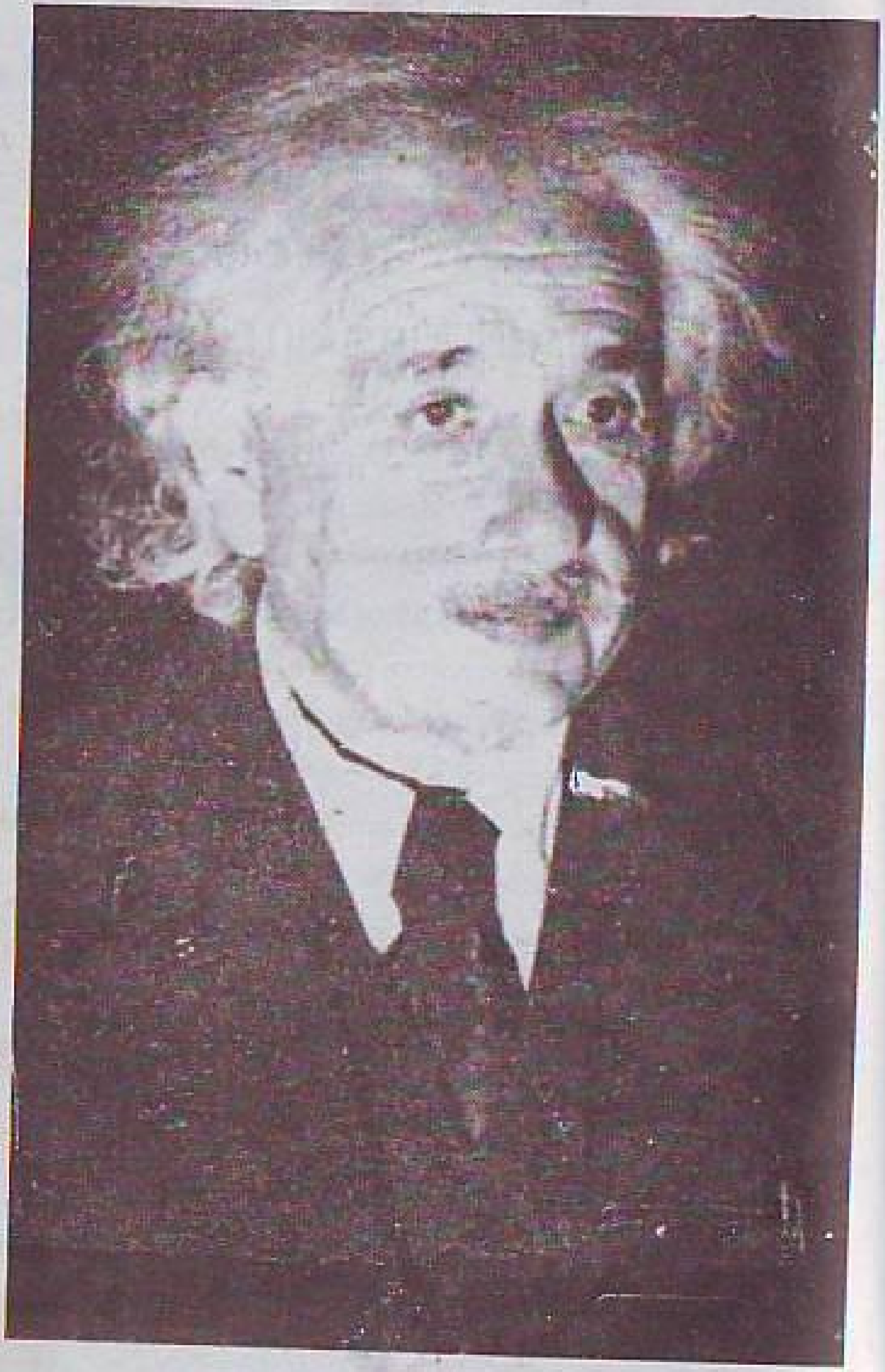

လူတိုင်းလိုလိုပဲ ဒီသဘောထားနဲ့ အပြောဟာ ခရီးအကွာအဝေးနဲ့ အချိန်ကုန်သွားပုံကို ကိရိယာတစ်ခုနဲ့ တကယ့်လက်တွေ့တိုင်းတာနိုင်တယ်လို့ သဘောပေါက်ပြီးသားဖြစ်တယ်။ အိုင်စတိန်သီအိုရီကတော့ အဲဒီတိကျတဲ့ အချိန်ရယ်လို့ဘယ်မှာမှ မရှိဘူးဆိုပြီး အထက်အထက်ကစွဲမြဲယုံကြည်ခဲ့တဲ့ သိပ္ပံအယူအဆကို တော်လှန်ပြောင်းလဲခဲ့တယ်။ အများတကာရဲ့ အချိန်နဲ့အကွာဆိုင်ရာ သဘောထားကို ရဲရဲဆန့်ကျင်ပြီး အသစ်သဘောထားကိုထင်ရှားစေဖို့ နမူနာတစ်ခုတော့ ပြဖို့လိုပါတယ်။

(သ) လို့ သတ်မှတ်တဲ့ လဟာပြင်ခရီးသွားယာဉ် (Spaceship X) ဟာတစ်စက္ကန့်ကို ကီလိုမီတာ ၁၀၀၀၀၀ နှုန်းနဲ့ ကမ္ဘာကထွက်သွားတယ်ဆိုပါတော့၊ ကမ္ဘာကလူတွေ အဲဒီနှုန်းနဲ့သွားပုံကို မှတ်သားထားသလို လဟာယာဉ်ပေါ်က လူကလဲမှတ်သားမယ်ပေါ့။ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်မှတ်သားချက်တူညီကြတယ်။ ဒီအတွင်းမှာ (ဟ)ဆိုတဲ့ လဟာယဉ် (Spaceship Y)ဟာ (သ)ယာဉ်လိုပဲ ဦးတည်ပြီးသွားတဲ့ခရီး အတူတူထားပြီး ကမ္ဘာကထွက်တယ်။ ဒါပေမယ့် အမြန်နှုန်းကတော့ အများကြီးသာတယ်။ ကမ္ဘာပေါ်ကျန်ရစ်တဲ့ ပွဲကြည့်ပရိသတ်က (ဟ)ယာဉ်ဟာ ကမ္ဘာက တစ်စက္ကန့်ကို ၁၈၀၀၀၀ ကီလိုမီတာနှုန်းနဲ့ ထွက်ခွာသွားတယ်လို့ မှတ်ထားလိုက်သလိုပဲ ယာဉ်ပေါ်က လူတွေကလဲ ဒီလိုပဲမှတ်ယူထားကြမှာဖြစ်တယ်။

ယာဉ်နှစ်ခုစလုံး မျက်နှာမူရာအရပ်တူလို့ အမြန်နှုန်းထား တစ်စက္ကန့်မှာ ၈၀၀၀၀ ကီလိုမီတာ ကွာခြားချက်ရှိတယ်။ မြန်တဲ့ယာဉ်က နှေးတဲ့ ယာဉ်ထက်ဒီနှုန်းအတိုင်း ဆက်ပြီးကွာသွားမယ်လို့ ထင်သိုတယ်။ ဒါပေမယ့် အိုင်စတိန်သီအိုရီအရ ယာဉ်နှစ်စင်းစလုံးပေါ်က လူတွေဟာ လူတို့နှစ်ဦးရဲ့ ကွာခြားချက်နှုန်းဟာ တစ်စက္ကန့်ကို ၈၀၀၀၀ ကီလိုမီတာ မဟုတ်ဘဲ ၁၀၀၀၀၀ ကီလိုမီတာဖြစ်တယ်လို့ နှစ်ဖက်စလုံးက သတိပြုမိကြမှာဖြစ်တယ်။

ဒီအဖြစ်ကိုပြောတော့ ယုံရခက်တယ်၊ လိမ်ညာလှည့်စားတာဖြစ်တယ်။ ပြဿနာရဲ့ အရေးပါတဲ့အချက်အလက်တစ်ခုကို ထိမ်ချိန်ထား

www.burmeseclassic.com

တာများလား။ ဘယ်ဟာမှမဟုတ်ပါ။ လဟာယာဉ်တည်ဆောက်ပုံနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ်မပြောတာလဲ မဟုတ်ဘူး။ ယာဉ်ကိုလည်ပတ်သွားလာအောင် လုပ်နိုင်တဲ့စွမ်းအားကို ထိမ်ချန်ထားတာလဲ မဟုတ်ဘူး။ စောင့်ကြည့်တဲ့လူတွေမှားတာလည်း မပါဘူး။ တိုင်းတာတဲ့ကိရိယာတွေမှာလဲ ချွတ်ယွင်းချက်မရှိဘူး။ မျက်လှည့်လက်လှည့်လဲ မဟုတ်ဘူး။ အိုင်စတိန်က အခုပြောပြီးခဲ့တဲ့ရလဒ်ဟာ (တွန်းအားဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဖော်ထုတ်တဲ့ သူ့တွက်ပြင်နည်းအရ အဖြေလွယ်ပါတယ်။) အချိန်နဲ့ အကွာအဝေးသဘာဝ သဘောတရားရဲ့ အလားအလာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒါတွေပြောနေတော့ အကြီးအကျယ် သီအိုရီဆန်နေတယ်။ နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း လူပေါင်းများစွာက ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ခြင်း သီအိုရီ (Theory of Relativity) ဟာ "ဆင်စွယ်ပြာသာဒ်" (Ivory Tower) လို့ စိတ်ကူးယဉ်လွန်းတယ်လို့ ကဲ့ရဲ့ကြမယ်။ ဟကယ်လက်တွေ့နဲ့ မဆိုင်ဘူး။ မဖြစ်နိုင်တာကို ရှာရှာဖွေဖွေပြောနေတယ်လို့ ပြောပမ်းပိုက်တယ်။ ဒါပေမယ့် ဟီရောရှီမ (Hiroshima) နဲ့ နဂါဆာကီ (Nagasaki) မှာ အနုမြူဗုံးချလိုက်တဲ့ ၁၉၄၅ ခုနှစ်ကစပြီး ဒီလိုပက်ပက်စက်စက် မပြောဝံ့ကြတော့ပါ။ အိုင်စတိန်ရဲ့ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ချက်သီအိုရီမှာ ရုပ်ဝတ္ထု (Matter) နဲ့ စွမ်းအင် (Energy) ဟာ တစ်နည်းအားဖြင့် ညီမျှတယ်။ အဲဒါကို ကိန်းသေနည်း (Formula) $E=Mc^2$ နဲ့ ဖော်ပြထားတယ်။ အဲဒီမှာ E ကစွမ်းအင်၊ M က ထုထည် နဲ့ c က အလင်းအမြန်နှုန်း ဖြစ်တယ်။ ပြီးတော့ c က တစ်စက္ကန့်ကို ၁၈၆၀၀၀ မိုင်နဲ့ ညီမျှတယ်။ c^2 (c ကို c နဲ့ မြှောက်) ဆိုရင် ကိန်းဂဏန်းသိပ်ကြီးသွားပြီ။ အကျိုးသက်ကိုပြောပါဆိုရင် ရုပ်သဏ္ဌာန်အနည်းငယ်မျှကို အသင့်အတင့် ပြောင်းရုံမျှနဲ့ အင်အားအများကြီးထွက်ပေါ်လာတာကို မြင်တွေ့နိုင်ပါတယ်။

အနုမြူ ဗုံး (Atomic Bomb)၊ နျူကလီယာဓါတ်အားပေးရုံ (nuclear power plant) ကို $E=Mc^2$ ကိန်းသေနည်းနဲ့တော့ တည်ဆောက်လို့မဖြစ်ပါ။ ပြီးတော့ အနုမြူအား (Atomic Power

ပေါ်ထွန်းလာဖို့ တခြားလူတွေရဲ့ ကြိုးစားကူညီချက်တွေလဲ ပါဝင်လာပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အိုင်စတိုင်ရဲ့ တွေ့ရှိချက်ဟာ ထိပ်ကဦးဆောင်ချက်ဖြစ်တာကိုတော့ ငြင်းမရပါ။ နောက်ဆက်ပြောရရင် သမ္မတရုစဗဲ့ (Roosevelt) ကို အိုင်စတိန်က စာနဲ့ရေးပြီး အနုမြူလက်နက် (Atomic Weapon) ဖြစ်အောင်လုပ်နိုင်စရာရှိတယ်။ အမေရိကကပဲ ဂျာမဏီထက် လက်ဦးအောင်လုပ်ပါဆိုတာနဲ့ မဟတ္တန် စီမံကိန်း (Manhattan Project) စတင်ပြီး ပထမအနုမြူဗုံး (Atomic Bomb) ပေါ်လာရတာဖြစ်ပါတယ်။

အထူးယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ချက် (Special Relativity) အကြောင်းကို သိပ်ပြီးငြင်းခုံဆွေးနွေးကြတယ်။ ဒါပေမယ့် အားလုံးသဘောတူတဲ့အချက်တစ်ချက်တော့ရှိတယ်။ ဘယ်လိုသဘောထားချင်းသဘောတူတဲ့အချက်တစ်ချက်ဆိုရင် အခုအသစ်တီထွင်ပေါ်ထွန်းတဲ့ သိပ္ပံသီအိုရီတွေထဲမှာ အဲဒါကတော့ စိတ်မှုပ်စရာအကောင်းဆုံးဖြစ်တယ်တဲ့။ အဲဒီလူတွေအားလုံးမှားတယ်။ အိုင်စတိန်ရဲ့ အထွေထွေယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ချက် သီအိုရီဟာ ဆွဲငင်အားဆိုတာ တကယ်ဆွဲတာမဟုတ်ဘူး။ လဟာပြင်အကျယ်ရဲ့ ခုံးနေတဲ့သဘောကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းပါပဲတဲ့၊ မထူးဆန်းဘူးလား။

လဟာပြင်အကျယ်ရဲ့ ခုံးပုံ (curvature) ကို ဘယ်လိုတိုင်းမလဲ။ လဟာပြင်ခုံးတယ်လို့ဆိုတာ ဟုတ်ပါ့မလား? အိုင်စတိန်က ဒီသီအိုရီကို ထင်ရှားစေတဲ့အပြင် သင်္ချာနည်းနဲ့ ရှင်းပြတယ်။ ကြိုတင်ပြီး ဘာဖြစ်မယ်ဆိုတာ တွက်ပြတယ်။ သူ့အယူအဆကိုလဲ မှန်ကန်ကြောင်း လက်တွေ့ပြနိုင်တယ်။ သူညွှန်းတဲ့လမ်းကြောင်းအတိုင်း လိုက်ပြီး ကြည့်ရှုမှတ်သားနိုင်ရင် နေကြတ်တာကို မှန်ကန်တိကျအောင် ကြိုတင်ပြောနိုင်တယ်။ အလီလီခဲ့မှန်တယ်။

အထွေထွေယှဉ်နှိုင်းဖက် သီအိုရီ (General theory of relativity) ဟာ တခြားသိပ္ပံဥပဒေတွေနဲ့ ဘယ်လိုမှမဆိုင်၊ အများကြီး ကွဲပြားခြားနားတယ်။ အိုင်စတိန်က ဂရုတစိုက်အချာစမ်းသပ်ချက် (care-ful experiment) လုပ်ပြီးမှ သူ့သီအိုရီကို ဖော်ထုတ်တာမဟုတ်ပါ။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဂရိ (Greek) ဒဿနိက ပညာရှင်တွေနဲ့ ခေတ်လယ်ကျမ်းတတ် အကျော် (medieval scholastics) တွေလုပ်သလို ဖြစ်နိုင်စရာ လမ်းကြောင်းကို ဆက်ယူတာပဲဖြစ်တယ်။ (ဒီလိုလုပ်လေ ခေတ်သစ်သိပ္ပံရဲ့ လက်တွေ့စမ်းသပ်နည်းရဲ့ အမြင်/ Emperical outlook နဲ့ ဆန့်ကျင်သွားပါတော့တယ်။) ဒါပေမယ့် ဂရိတွေက အလှနဲ့ဘယ်ညာ ပြေလယ်ပုံကိုရှာရင်း တိကျတဲ့လက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်ခံနိုင်တဲ့ ယန္တရား သီအိုရီကို မဖော်ထုတ်နိုင်၊ အိုင်းစတိုင်းကတော့ အလီလီအခေါက်ခေါက် စမ်းသပ်မှုကိုခံနိုင်တဲ့ သီအိုရီကိုရထားနေပါပြီ။ အိုင်းစတိုင်းရဲ့ အထွေထွေ ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီကိုတော့ အများကပဲ သိပ္ပံသီအိုရီတွေထဲမှာ အယဉ်ဆုံး၊ အလှဆုံး၊ အထက်ဆုံး၊ ဉာဏ်အပြည့်ဝဆုံးနဲ့ ကျေနပ်ဖွယ် အရှိဆုံးဖြစ်တယ်လို့ သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။

အထွေထွေယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ချက်သီအိုရီဟာ တခြားသီအိုရီတွေ နဲ့လဲ မတူညီတဲ့သဘောက သိပ္ပံဥပဒေအားလုံး အလိုလိုပဲအကြမ်း သဘောသာမှန်တယ် (approximately valid)၊ အခြေအနေစုံ အောင် လှည့်ပတ်ကြည့်ရင်တော့ မှန်တယ်ဆိုရပေမယ့် ဘယ်တော့မဆို မှန်တယ်လို့မရှိဘူး။ သိရသလောက် အထွေထွေယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက် သီအိုရီ မှာတော့ ချွင်းချက်မရှိဘူး။ သီအိုရီပိုင်းမှာရော၊ လက်တွေ့ပိုင်းမှာပါ၊ အထွေထွေယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီဟာ ရှေ့ဆက်ပြီး လက်တွေ့လုပ် ဆောင်တိုင်း အပြည့်အဝမှန်ကန်တယ်လို့ မရှိနိုင်တောင် ခုအထိတော့ ဒီသီအိုရီဟာ အမှန်နိုင်ဆုံးမှန်တဲ့ သိပ္ပံနည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

အိုင်းစတိုင်းကို ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီတွေကြောင့် လူသိများပြီး ကျော်ကြားသလို တခြားသိပ္ပံဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်တွေကြောင့်လဲ သူ့ကိုသိပ္ပံနယ်မှာ ထင်ရှားသူဖြစ်တယ်လို့ ဆိုရပါမယ်။ နိုဘယ်ဆု (Nobel Prize) ကို အိုင်းစတိုင်းရပုံက ရူပဗေဒပညာရှင်တွေ အရင်က မရှင်းနိုင်တဲ့ လျှပ်စစ်ဓာတ်ပုံဖြစ်အောင် ရှင်းပြနိုင်တဲ့စာတမ်း (explaining the photoelectric effect) ကြောင့်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ စာတမ်းထဲမှာ အလင်းရောင်နဲ့ ပုံရိုက်နိုင်ပုံကို ထင်ရှားအောင်တင်ပြခဲ့

တယ်၊ ယခင်ရှေးကာလကပဲ တစ်ရစ်ပြီးတစ်ရစ် တက်လာတဲ့ လျှပ်စစ် ခါက်လိုက်တဲ့ စီးကြောင်းရှိလို့ အလင်းတန်းပေါ်တယ်ဆိုတာကို နှက်ခတ်သဘောထား (interference) စမ်းသပ်ချက်တွေနဲ့ ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်တယ်။ လှိုင်းနဲ့ဝတ္ထုတွေဟာ ယှဉ်ပြိုင်ထိတွေ့နေတယ်ဆိုတဲ့ အချက်လဲ "ထင်ရှား" ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အိုင်းစတိုင်းကရှေ့သီအိုရီက ထင်ထင် ရှားရှားဖွဲ့ထွက်တဲ့ တွေးဆချက်ကိုတင်ခဲ့တယ်၊ ဓါတ်ပုံလျှပ်စစ် ဥပဒေကို လက်တွေ့အသုံးချလို့ရအောင် လုပ်ပေးတဲ့အတွက် သူ့ကိုအမှီပြုပြီး ကွမ်တန်သီအိုရီဆို (quantum theory) ဆိုတဲ့ စီးကြောင်း ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်းဖြစ်ပုံကို ဖော်ထုတ်တဲ့အတွက် ကနေ့ဒီသဘော ထားကိုပဲ အရင်းကျကျထားပြီး သုံးစွဲနေကြရပါတယ်။

အိုင်းစတိုင်းရဲ့ ဂုဏ်ကျေးဇူးကြီးမားပုံကို ပိုပြီးထင်ရှားအောင် သိချင်ရင် အစ်ဆက်နျူတန်(Issac Newton)နဲ့ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါ။ နျူတန်ရဲ့ သီအိုရီတွေက အခြေခံအားဖြင့် နားလည်ဖို့လွယ်တယ်။ ပြီးတော့ ဒီသီအိုရီတွေကို သူကပဲ စတင်ဖော်ထုတ်အသုံးချနိုင်ဟဲ့အတွက် သူ့ကိုမဟာပညာကျော် (genius)လို့ခေါ်ကြရတာဖြစ်တယ်။ အိုင်းစတိုင်းရဲ့ ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီတွေကတော့ အသေအချာဂရုတစိုက် ရှင်းပြတာတောင် နားမလည်နိုင်ဘူး။ အထူးခက်ခဲတယ်။ အဲဒါဆိုရင် ပြီးတွေးတောမြော်မြင်ဖို့ အဆပေါင်းများစွာ ပိုပြီးခက်ခဲမယ်လို့ သိနိုင် ပါတယ်။ နျူတန်ရဲ့ စိတ်ကူးတွေဟာ သူ့ခေတ်ကသိပ္ပံဆိုင်ရာ အများယုံ ကြည်မှုတွေနဲ့ အထင်အရှားဆန့်ကျင်တာ မှန်ပေမယ့် သူကတော့ အစဉ်တစိုက် မဖောက်မပြန်တစ်သဘောတည်းရှိနေတယ်။ တစ်ဖက်မှာ တော့ ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီဆိုရင် အချင်းချင်းဆန့်ကျင်တဲ့ ဝိရောဓိ (paradox) တွေပါနေပြီး ထင်ရှားကြီးကျယ်ဖို့ အစပျိုးတဲ့ ထင်ရှားတဲ့ အညတြဆယ်ကျော်သက်အရွယ်ကစပြီး ဒီလိုဆန့်ကျင်ချက်တွေကိုသိ နေပေမယ့် စိတ်ပျက်ပြီးစွန့်ပစ်ခြင်းမရှိပါ။ ဒီလို မူလအယူကို မစွန့်တဲ့ အပြင် ဒီဆန့်ကျင်ဘက်တွေဟာ အပေါ်ယံမှသာဖြစ်တယ်။ တဖြည်းဖြည်း တစ်စစီတစ်ပိုင်းစီ သူ့အဖြေနဲ့ သူရှင်းလင်းသွားတဲ့အခါ ချောသွားမယ်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဆိုတာ သူပြနိုင်ပါတယ်။

ကနေ့အမြင်ကိုပြောရရင် အိုင်စတိန်သီအိုရီတွေက နျူတန်သီအိုရီတွေထက်ပိုပြီး "မှန်ကန်" ကြောင်းတွေ့ပါတယ်။ ကဲ ဒီလိုဆိုရင် အခုစာရင်းမှာ ဘာပြုလို့ အိုင်စတိန်က အဆင့်နိမ့်ပါသလဲ။ အခြေခံအကြောင်းကတော့ နျူတန်ရဲ့ သီအိုရီတွေက ခေတ်သိပ္ပံနဲ့ အသိပညာ (techanology)ရဲ့ အခြေခံဖြစ်နေလို့ပါပဲ။ ခေတ်အသိပညာဟာ နျူတန်ပြောသမျှပေါ်မှာတည်မယ်။ အိုင်စတိန်နဲ့ မဆိုင်ပါ။

ဒီစာရင်းမှာ အိုင်စတိန်နေရာအဆင့်နိမ့်ရတဲ့ နောက်တစ်ချက်ကတော့ ဆိုရှယ်လစ်သမိုင်းလိုပဲ လျှပ်စစ်နဲ့သံလိုက်အသိပညာတွေမှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းရဲ့ စွမ်းဆောင်ချက်လို့ ပြောရခက်ပါတယ်။ ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီကို ဖော်ထုတ်တဲ့နေရာမှာ အိုင်စတိန်က အများကြီး ဖော်ထုတ်ခဲ့တာ မှန်ပေမယ့် သူတစ်ဦးတည်းတွေ့ရှိချက်လို့ ပြောဖို့ခက်တယ်။ တစ်မျိုးပြောရရင် အလားတူ အင်မတန်အရေးပါတဲ့ စိတ်ကူးတွေထဲမှာ ဒီယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီကတော့ အိုင်စတိန်တစ်ဦးတည်းနဲ့ အများကြီး ဆိုင်ပါတယ်လို့ပြောမှ တရားနည်းလမ်းကျမယ်ထင်ပါတယ်။

အိုင်စတိန်ကို ဂျာမနီနိုင်ငံ အယ်လစ်မြို့တော်မှာ ၁၈၇၉ ကမွေးဖွားတယ်။ ဆွဇ်ဇလန် (Switzerland) မှာ အထက်တန်းပညာ သင်ခဲ့ရတယ်။ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်မှာ ဆွစ်နိုင်ငံသားအဖြစ်ပြောင်းခဲ့တယ်။ ဇူးရစ် (Zurich) တက္ကသိုလ်က ၁၉၀၅ ခုနှစ်မှာ ပီအိပ်ချ်ဒီ (Ph.D.) ဘွဲ့ရခဲ့တယ်။ တက္ကသိုလ်မှာတော့ ဆရာ မဖြစ်ခဲ့ဘူးပါ။ ဒါပေမယ့် အဲဒီနှစ်မှာပဲ သူကအထူးယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီ၊ ဓာတ်ပုံလျှပ်စစ်အကျိုးသက် (photoelectric effect) နဲ့ ဗရောင်နီယ လှုပ်ရှားမှု (Theory of Brownian motion) စာတမ်းတွေကို ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေခဲ့ပါတယ်။ ဒီစာတမ်းတွေကြောင့် အထူးသဖြင့် ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်ဆိုင်ရာ စာတမ်းတွေကြောင့် ကမ္ဘာမှာ မူလအရင်းခံနဲ့ အထူးချွန်ဆုံး အပြောင်းပြောက်ဆုံး သိပ္ပံပညာရှင်ရယ်လို့ သူ့ကိုအခြေခိုင်ခိုင် ပြိုင်ဘက်မရှိ ကျော်ကြားထင်ရှား သူအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုလာကြပါတယ်။ သူ့သီအိုရီတွေဟာ အင်မတန်

ငြင်းခုံရလို့ ခေတ်သိပ္ပံပညာရှင်ထဲမှာ ဒါဝင် (Darwin) ကလွဲရင် သူ့ကိုပဲ အကြောင်းတစ်ခုခုရှာပြီး စွပ်စွဲပြောဆိုကြတယ်။ အဲဒီလိုဖြစ်ပေမယ့် ဒီအတောအတွင်း ၁၉၁၃ မှာ ဘာလင်တက္ကသိုလ်က ပါမောက္ခခန့်တယ်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ ကိုင်ဇာဝေလျှမ် ရူပဗေဒတိုက် (Kaiser Wilheim Institute of Physics) မှာ ဒါရိုက်တာ၊ (Director)၊ ပရပ်ရှားသိပ္ပံ အကယ်ဒမီ (Prussian Academy of Science) မှာ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရွေးချယ်ခန့်ထားခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုနေရာမျိုးကို သူရောက်သွားတော့ လွတ်လွတ်လပ်လပ် အချိန်ပြည့် သူ့စိတ်ကြိုက် စွဲစွဲမြဲမြဲ မကြောင့်မကျ သုတေသနလုပ်နိုင်ပါတော့တယ်။

ဒီလို အသိုင်းအဝိုင်းထဲ အိုင်စတိန်ကို အရောက်ပို့မိတဲ့အတွက် ဂျာမန်အစိုးရမှာ နောင်တရစရာ လုံးဝမရှိ၊ နှစ်နှစ်ကြာတဲ့အခါ ယေဘုယျ ယှဉ်တွဲနှိုင်းဖက်သီအိုရီကို ဖော်ထုတ်နိုင်တယ်။ ၁၉၂၁ မှာ နိုဘယ်ဆုကို ရတယ်။ သူ့အသက်ထက်ဝက်ကျော်တဲ့အခါကစပြီး သူဟာ ကျော်ကြားတဲ့သိပ္ပံပညာရှင်တွေထဲမှာ အကျော်ကြားဆုံးပုဂ္ဂိုလ်လို့ ဆိုနိုင်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

အိုင်စတိန်ဟာ ဂျူးလူမျိုးဖြစ်လို့ ဂျာမနီမှာ ဟစ်တလာ ကြီးစိုးတဲ့အခါ ဂျာမနီမှာ ဆက်နေဖို့ ဘေးအန္တရာယ်များလှတယ်။ ဒါနဲ့ သူက ၁၉၃၃ မှာ နျူဂျာစီ (New Jersey)၊ ပရင့်စတွန် (Princeton) ကိုပြောင်းလာပြီး ရှေ့တန်းပညာတိုက် (Institute for Advanced Study) မှာအလုပ်ဝင်တယ်။ ၁၉၄၀ မှာ အမေရိကနိုင်ငံသားဖြစ်လာပါတယ်။ ပထမမယားနဲ့ ကွာရှင်းပြီး နောက်မယားနဲ့ သာယာပျော်ရွှင်တာ ထင်ရှားပါတယ်။ ကလေးနှစ်ယောက်၊ သားချ[illegible]နှံးကားတယ်။ ပရင့်စတွန်မှာ ၁၉၅၅ ကကွယ်လွန်တယ်။

အိုင်စတိန်ဟာ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လူ့လောကကို စိတ်ဝင်စားတယ်။ မကြာခဏပဲ သူ့နိုင်ငံရေးအမြင်တွေကို ပြောပြတယ်။ နိုင်ငံရေးမှာ လူတစ်ဦးတည်း အာဏာကုန်ရထား[illegible]မျိုးကို မနှစ်သက်ပါ။ ငြိမ်းချမ်းရေးကို သိပ်လိုလားတယ်။ [illegible]ယွန်ဝါဒ (Zionism) ကိုခိုင်ခိုင်မာမာ

www.burmeseclassic.com

ထောက်ခံတယ်။ အဝတ်ဝတ်ပုံ၊ လူမှုကိစ္စဆောင်ရွက်ပုံက သူ့သဘော အတိုင်း ကြိုက်သလိုနေတယ်၊ ပြောတယ်၊ ပြုလုပ်တတ်တယ်။ ရယ်မော စရာပြောတတ်တယ်။ ရှင်ဉာဏ်ရှိတယ်။ မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ချတယ်။ တယောထိုးကောင်းတယ်။ နျူတန်ရဲ့သင်္ချိုင်းစာ **"Let mortals rejoice that so great an ornament to the human race existed!** (သေမျိုးထဲမှာပဲ အထွန်းတောက်ဆုံး ဒီလိုလူလဲရှိတယ်လို့ ဂုဏ်ယူကြပါ) ဆိုတာဟာ အိုင်စတိန်နဲ့ပိုပြီး ဆီလျော်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

၁၁

လူဝီပါ့စတာ

(Louis Pasteur)

(၁၈၂၂–၁၈၉၅)

ဆေးသမိုင်းမှာ တစ်ယောက်တည်းအထူးချွန်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်လို့ ပြင်သစ် ဓာတုဗေဒဆရာ၊ ဇီဝဗေဒဆရာလူဝီပါ့စတာ (Louis Pasteur) ကို အသိအမှတ်ပြုထားကြပါတယ်။ သိပ္ပံမှာ အသစ်အဆန်းတွေ အများကြီး ပါ့စတာက ဖော်ထုတ်နိုင်တယ်။ အဲဒီအထဲမှာ အကျော်ကြားဆုံး အစွမ်း ပြပညာက ဝေဒနာအစပိုးမွှားကဆိုတဲ့ နှီးဆော်သတိပေးချက်ဖြစ်ပြီး ဆေးထိုးကါမှုနဲ့ ရောဂါကိုကာကွယ်တားဆီးနိုင်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ဖြစ် ပါတယ်။

ပါ့စတာကို ၁၈၂၂ ခုမှာ အရှေ့ပိုင်းပြင်သစ် ဒိုး (Dole) အမည်ရှိမြို့မှာ မွေးဖွားပါတယ်။ ပါရီမှာ ကောလိပ်ကျောင်းသားအဖြစ်နဲ့ သိပ္ပံသင်တန်းတက်ခဲ့တယ်။ ကျောင်းသားတုန်းကတော့ သူ့ကို မဟာ ပညာကျော် (genius) ဖြစ်မယ့်လူလို့ ထင်မှတ်စရာမရှိ၊ သူ့ပါမောက္ခက ဓာတုဗေဒတပည့်တွေထဲမှာ သူလဲအလယ်အလတ်တန်းပါပဲလို့ ပြောခဲ့ ဖူးတယ်။ ဒေါက်တာဘွဲ့ကို ၁၈၄၇ မှာ သူရပြီးတော့ သူ့ပါမောက္ခ လွဲကဲမခတ်တတ်ဘူးဆိုတာကို သူကစတင်ပြသလိုက်တော့။ ပါ့စတာက တာတာရစ်အက်စစ် (tartaric acid) ရဲ့ မှန်ရိပ်သွယ် ထင်ဟပ်တဲ့ အိုင်ဆိုမာ (Mirror-Image Isomers) ချင်းမတူဘူးလို့ သုတေသနပြုပြီး ဖော်ထုတ်လိုက်တဲ့အခါ ပါ့စတာဟာ အသက်နှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်မှာ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ထင်ရှားတဲ့ ဓာတုဗေဒဆရာတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

အဲဒီနောက် ဖါမင်တေးရှင် (Fermentation) အချဉ်ဖောက်ပုံကို ထူးထူးခြားခြား ဆက်လက်လေ့လာပြီး ဒီလိုလှုပ်ရှားလာတာဟာ အဏုဇီဝရုပ် (microrganisms) သိပ်သေးငယ်တဲ့ရုပ်တွေကြောင့် ဖြစ်ရတယ်လို့ပြောပါတယ်။ တချို့အဏုဇီဝရုပ်ကြောင့် စိမ်ရည်ကစော်ဖောက်တာကို သူကလက်တွေ့လုပ်ပြပါသေးတယ်။ ဒါနဲ့တစ်ဆက်တည်း သူသိလာတဲ့အချက်က တချို့အဏုဇီဝရုပ်တွေကြောင့် မဖြစ်သင့်တဲ့ ပစ္စည်းဖြစ်လာပြီး လူနဲ့တိရစ္ဆာန်တွေကို အန္တရာယ်ပေးပါတယ်။

ပါ့စတာက ရောဂါဟာပိုးမွှားကြောင့် ဖြစ်ရတယ်ဆိုတဲ့အယူကို စတင်ပြောဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်ပါ။ ဒီအတွေးကို ရှေးအထက်ကပဲ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် တင်ပြတဲ့သူတွေက ဂီရိုလမိုဖရာကပ်စတိုရို (Girolamo Fracastoro)၊ ဖရက်ဒရစ်ဟဲန်လေ (Friedrich Henle) စတဲ့ လူတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ပါ့စတာကတော့ ဒီအယူအဆကို ထက်ထက်သန်သန် လေ့လာလိုက်စားပြီး လက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်တွေနဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်လောကကို သူပြောတာမှန်ကန်တယ်လို့ ယုံကြည်လက်ခံလာအောင် စွမ်းဆောင်ခဲ့ပါတယ်။

ပိုးကြောင့် ရောဂါဖြစ်ပွားတယ်ဆိုရင် ယုတ္တိဗေဒအရ လူ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို ဘေးဖြစ်စေမယ့်ပိုးမဝင်အောင်တားနိုင်ရင် ရောဂါမရှိနိုင်တော့ဘူးလို့ ဆိုရမယ်။ ပါ့စတာက ဆေးဆရာတွေကို မန်းဆေး (Antiseptic) နည်းတွေရဲ့ အရေးပါပုံကို သင်ပေးတဲ့အပြင် ခွဲစိတ်ကုသနည်းတွေမှာ မန်းကြေအောင်ဘယ်လိုလုပ်ရမယ်လို့ သင်ပေးတဲ့ ဂျိုးဆက်လစ်စတာ (Joseph Lister) ကို တတ်နိုင်သလောက် ဦးဆောင်လမ်းပြ လုပ်ပေးခဲ့တဲ့သူပါ။

ဘေးဖြစ်စေမယ့် ပိုးဟာ လူ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲကို အစားအသောက်က ဝင်တာဖြစ်ပါတယ်။ ပါ့စတာက ပါ့စတာနည်းတားမြစ်ပုံ (pasteurization) ခေါ်တဲ့ စိမ်ရည်မှာ အဏုဇီဝရုပ်ဖျက်ဆီးနည်းကို စတင်ဖော်ထုတ်ပေးပါတယ်။ သူ့နည်းကိုလိုက်နာပါရင် နွားနို့ကြောင့် ရောဂါဖြစ်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တာကို အမြစ်ပြတ်အောင် ဖြတ်ပေးနိုင်ပါတယ်။

အသက်ငါးဆယ့်ငါးလောက်ရောက်တဲ့အခါ ပါစတာက လူရော ကျွဲနွားများစွာကိုပါ သေစေနိုင်တဲ့ ထောင့်သန်းနာ (antharax) ကိုလေ့လာတယ်။ ဒီရောဂါကိုဖြစ်စေတတ်တဲ့ ပိုးတစ်မျိုးကို ပါစတာက အတိအကျ ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ပါတယ်။ ဒါ့ထက် အများကြီးပိုပြီး အရေးပါတဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်က အားပျော့သွားတဲ့ ထောင့်သန်းနာ၊ တုတ်တံပိုး (bacillus) ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမျိုးညံ့ပိုးမျိုးကို နွားလိုအကောင်မျိုးမှာ ဆေးထိုးအပ်နဲ့ထိုးသွင်းလိုက်ရင် အသက်မစိုးရိမ်ရတဲ့ ထောင့်သန်းနာရတယ်။ အဲဒါကို နည်းနည်းဝေဒနာခံပြီးတဲ့ အကောင်မှာ သေလောက်တဲ့ထောင့်သန်းနာမဝင် နိုင်တော့ပါ။ ဒီလို ပါစတာက ကျွဲနွားထောင့်သန်းနာပြီးအောင် လုပ်တဲ့နည်းကို လူသိရှင်ကြား အထင်အရှားလုပ်ပြတော့ လူတွေအများကြီးစိတ်ဝင်စားပြီး တအံ့တဩဖြစ်ကြရပါတယ်။ အဲဒီကမှ သူလုပ်ပုံကို စံထားနည်းမှီပြီး တခြားကူးစက်တတ်တဲ့ရောဂါတွေကိုပါ ဘယ်လိုကာကွယ်ရင်ဖြစ်နိုင်မယ်လို့ သဘောပေါက်လာကြပြီး သူလုပ်သလို လိုက်လုပ်ကြပါတယ်။

ပါစတာတစ်ဦးတည်း လုပ်ပြီးလူသိများလှတဲ့ စွမ်းဆောင်ချက်ကတော့ သိပ်ကြောက်စရာကောင်းတဲ့ ခွေးရူးရောဂါ (rabies) ကို ကာကွယ်နည်းထုတ်ပေးတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ပါစတာရဲ့ အခြေခံစိတ်ကူးကို လိုက်ပြီး တခြားသိပ္ပံဆရာတွေက ထိုးဆေး (Vaccine) အမျိုးမျိုးလုပ်လာကြတော့ ကြောက်စရာကပ်ရောဂါတွေဖြစ်တဲ့ တိုက်ဖတ် (typhus) ရောဂါနဲ့ သွက်ချာပါဒပိုလီယိုရောဂါ (poliomyelitis) မျိုးကိုတောင် ကာကွယ်ပေးနိုင်တဲ့ ထိုးဆေးတွေ ပေါ်လာပါတော့တယ်။

ပါစတာဟာ မကြုံဘူးလောက်အောင် ထူးခြားတဲ့ ဖွဲ၊ လုံ့လနဲ့ အလုပ်ကိုပြင်းပြင်းထန်ထန် မနိုမကပ်လုပ်တဲ့လူဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ကိုပဲ ဦးတိုက်ကျေးဇူးတင်ပြီး သူလုပ်လို့သာ ဒါတွေပေါ်ပေါက်ခဲ့ရတယ်လို့ပြောစရာ အတိုအထွာကိစ္စတွေလဲ အများကြီးရှိပါသေးတယ်။ အဏုဇီဝရုပ်ဆိုတာ အလိုအလျောက် မျိုးဆက်တစ်ခုစီအလိုက်ပေါ် လာတာ မဟုတ်

ဘူးလို့ သူကပဲလက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်တွေအရ ဖော်ထုတ်ခဲ့တာဖြစ်တယ်။ ပါစတာပဲ တချို့အဏုဇီဝရုပ်တွေဟာ လေမလို ဇီဝန (anaerobiosis) ဖြစ်တယ်။ ဆိုလိုတာက လေမရှုရဘဲ၊ လွတ်လပ်တဲ့အောက်ဆီဂျင် (free oxygen) မရဘဲ အသက်ရှင်ပြီး နေနိုင်တယ်လို့ ပါစတာက ဖော်ထုတ်ပြောပြပါတယ်။ ပိုးမွှင်ထွက်တဲ့အကောင် (silkworm) တွေမှာ ကျရောက်တတ်တဲ့ရောဂါကို ရှာနိုင်တဲ့အတွက်လဲ စီးပွားရေးမှာ အသုံးဝင်တဲ့ အသိဉာဏ်တစ်ခုကိုပေးခဲ့ပါတယ်။ ကြက်ကာလဝမ်းရောဂါ (Chicken cholera) အတွက် ထိုးဆေးလဲ သူ့ပညာပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပါရီမြို့တော်ကြီးနားမှာပဲ ပါစတာဟာ ၁၈၉၅ မှာကွယ်လွန်ပါတယ်။

ပါစတာကို ကျောက်ရောဂါကာကွယ်တဲ့ ထိုးဆေးကို ဖော်ထုတ်တဲ့ အင်္ဂလိပ်သမားတော် အက်ဒွဝ်ဂျန်နာ (Edward Jenner) နဲ့ နှိုင်းယှဉ်ပြီး ပြောလေ့ရှိကြတယ်။ ဂျန်နာရဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်က ပါစတာထက် အနှစ်ရှစ်ဆယ်စောတယ်ဆိုပေမယ့် သူ့နည်းက ရောဂါတစ်ခုတည်းကို ပြီးအောင်လုပ်တာဖြစ်တယ်။ ပါစတာရဲ့နည်းတွေက ရောဂါအမြောက်အမြားကို ကာကွယ်ပေးနိုင်တဲ့နည်းဖြစ်လို့ ဂျန်နာကို ပါစတာလောက် အရာရောက်တယ်လို့ မထင်ပါ။

၁၉ ရာစုနှစ်လယ်လောက်ကစပြီး ကမ္ဘာမှာ လူတွေရဲ့သက်တမ်းဟာ တစ်ဆတိုးတယ်လို့ ယေဘုယျပြောကြတယ်။ လူ့သမိုင်းတစ်လုံးထဲမှာ လူတစ်ဦးစီရဲ့ အသက်ပိုရှည်အောင်လုပ်ပေးနိုင်ခြင်းဟာ တခြားဘာတွေလုပ် ပေးတာနဲ့မှမတူ၊ သူ့လောက်တန်ဖိုးမရှိဘူးလို့ ပြောချင်ပါတယ်။ တကယ်ကတော့ ခေတ်သိပ္ပံနဲ့ ဆေးပညာဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အသက်ကိုတစ်သက်မက နှစ်သက်နေအောင်လုပ်ပေးတယ်လို့ ဆိုချင်ဆိုနိုင်တယ်။ ဒီလိုအသက်ရှည်တာဟာ ပါစတာကြောင့်ပါပဲ။ ဒါပေမယ့် အသက်ရှည်တာဟာ တခြားအကြောင်းတွေကလဲ ရှိနေလေတော့ အခုကျွန်တော်ရေးတဲ့စာအုပ်မှာ နံပါတ်(၁)နေရာ သူ့ကိုပေးချင်ပေမယ့် မပေးဖြစ်ပါ။ ပါစတာဟာ အခြေခံကိစ္စတွေကို အများကြီးရှင်းလင်းပေးခဲ့သူဖြစ်လို့ အရင် ၁၉ ရာစုနှစ်တုန်းက

www.burmeseclassic.com

လူ့သက်တမ်းရှည်အောင် လုပ်ကြတဲ့လူတွေအထဲမှာ (သို့မဟုတ်) အသေနှုန်းကျဆင်းအောင်လုပ်ကြတဲ့ လူတွေထဲမှာ ပါ့စတာဟာရှေ့ဆုံးကဖြစ်လို့ အခုဒီစာအုပ်မှာလဲ သူ့ကိုရှေ့တန်းကျကျနေရာမှာ ပေးထားတာဖြစ်ပါတယ်။

၁၂

ဂလိလီယို ဂလိလေး

(Galileo Galilei)

(၁၅၆၄ – ၁၆၄၂)

သိပ္ပံနည်းနဲ့ ရှာဖွေစူးစမ်းတဲ့ ကိစ္စအဝဝပုံစံချပေးတဲ့ လူတွေထဲမှာ အစွမ်းဆုံးဟာ အီတလီနိုင်ငံ ပီစ (Pisa) မြို့ကြီးက ၁၅၆၄ မှာမွေးဖွားသူ ဂလိလီယို ဂလိလေး (Galileo Galilei) ဖြစ်မယ်လို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်။ ငယ်စဉ်က ပီစတက္ကသိုလ်မှာ သင်ကြားခဲ့ပေမယ့် ပိုက်ဆံမတတ်နိုင်လို့ တက္ကသိုလ်က ထွက်ခဲ့ရတယ်။ ဒါပေမယ့် ပင်ကိုယ်စွမ်းရှိသူ ၁၅၈၉ မှာ အဲဒီတက္ကသိုလ်မှာပဲ ဆရာဖြစ်လာတယ်။ နောက်နည်းနည်းကြာတော့ ပဒွါ (Padua) တက္ကသိုလ်မှာ ဆရာဖြစ်တယ်။ အဲဒီမှာပဲ ၁၆၁၀ ပြည့်နှစ်ထိ ဆရာလုပ်သွားပါတယ်။ အဲဒီနှစ်တွေမှာပဲ သိပ္ပံတွေ့ရှိချက်အများအပြားကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။

ဂလိလီယိုရဲ့ အရေးပါတဲ့ ရှေးဦးလုပ်ဆောင်ချက်တွေက စက်ယန္တရား (machine) နဲ့ဆိုင်တယ်။ ပစ္စည်းတစ်ခု အမြင့်ကအောက်ကိုကျရင် ပစ္စည်းရဲ့အလေးအပေါ့ကိုလိုက်ပြီး အမြန်အနှေးနှုန်းကွာမယ်လို့ အရစ်တော့တယ် (Aristotle) ပြောတာကို မျိုးဆက်သစ်ပညာရှာသူတွေက အဆက်မပြတ် ဂရိဒဿနိက ဆရာကြီး ပြောတဲ့အတိုင်းမှတ်သားခဲ့ကြ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တယ်။ ဂလီလီယိုက ဟုတ်-မဟုတ်စမ်းသပ်ရမှ ကျေနပ်မယ်ဆိုပြီး စမ်းသပ်ချက်တွေကို ဆက်တိုက်လုပ်ပါတော့တယ်။ နောက်ဆုံး အရ[illegible] တော့တယ်မှားသတဲ့။ အလျင်နှုန်း (velocity) ဟာ အလေးအပေါ့ နဲ့မဆိုင်၊ လေနဲ့ပွတ်တိုက်မှုကြောင့်တော့ ဆုတ်ရှိန် (retardation) ကွာမယ်ပေ့ါ။ (ဒီလိုစမ်းသပ်စဉ်က ဂလီလီယိုဟာ တိမ်းစောင်းပြာသာဒ် ပီစ (Leaning Tower of Pisa) ပေါ်က ပစ္စည်းတွေ ပစ်ချခဲ့တာပေ့ါဆို တဲ့ အစဉ်အလာအပြောစကား[illegible]တော့ ဟုတ်မယ်မထင်ပါ။)

အခုပြောသလို သိပြီးတဲ့နောက် ဂလီလီယိုက အောက်ကိုကျ သွားတဲ့ ပစ္စည်းတစ်ခုဟာ သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း ဘယ်လောက်နိမ့်ဆင်း သလဲဆိုတာကို တိုင်းကြည့်ပါတယ်။ နိမ့်ကျလျှောဆင်းချိန် စက္ကန့်ရဲ့ နှစ်ထပ်ကိန်း (square) ဟာ ပစ္စည်းပေါက်ရောက်တဲ့ အကွာအဝေး (distance traversed) ဖြစ်တယ်လို့ အဖြေထွက်တယ်။ အဲ့ဒါ (အရှိန် acceleration ဟာ တညီတည်းပဲလို့ ထင်ရှားတဲ့အခါ) က ဘယ့်လောက် အရေးပါထူးခြား (Significant) သလဲဆိုတာပြောဖို့ မလိုတော့ပါ။ အဲဒါ ထက်ပိုပြီး အရေးပါတာကတော့ ဂလီလီယိုက သူစမ်းသပ်သမျှ တွေ့ရှိ ချက်တွေကို စုရုံးပြီး သင်္ချာပုံသေနည်းလုပ်ပေးထားခဲ့ပါတယ်။ သင်္ချာပုံ သေနည်း (mathemitical formula) တွေ၊ သင်္ချာတွက်မြင် (mathematical method) တွေကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သုံးတာဟာ ခေတ်သစ် သိပ္ပံပညာရဲ့ ထူးတဲ့အရည်အသွေးဖြစ်ပါတယ်။

မရွေ့မလှုပ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ (Law of Inertia) ကိုရှာဖွေ တွေ့ရှိချက်ဟာ ဂလီလီယိုရဲ့ နောက်ထပ်ကြီးကျယ်တဲ့ [illegible]ချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အရင်တုန်းက လူတွေအထင်မှာ ပစ္စည်း[illegible]ရွေ့တယ် ဆိုတာ တွန်းနိုင်မှုဖြစ်တာ၊ တွန်းအားကုန်ရင် [illegible]ပြီးရပ်သွားတယ်။ ဂလီလီယိုက သူစမ်းသပ်ကြည့်တော့ ဒီလို[illegible]အများပြော ဆိုတာလဲ မှားတာပဲတဲ့။ ပွတ်တိုက်ခြင်းရဲ့ ဆုတ်ရှိန်အား (retarding force) သာမ ရှိရင် လှုပ်ရှားပစ္စည်းတစ်ခုဟာ [illegible]အတိုင်း ဘယ်တော့မှမရပ်ဘဲ ဆက်ပြီးလှုပ်နေမှာပဲတဲ့။ ဒီလိုအရေးပါတဲ့ အခြေခံမှုကို [illegible]တန်က

www.burmeseclassic.com

သူ့ပထမရွေ့လျားမှုနိယာမ (The First Law of Motion) မှာထည့်သုံးတယ်။ အဲဒါပဲ ရူပဗေဒမှာ အခြေခံအကျဆုံး အရေးကြီးဆုံးမှုတစ်ခု ဖြစ်လာပါတယ်။

ဂလိလီယိုမှာ ဂုဏ်ယူစရာ အကြီးမားဆုံးရှာဖွေတွေ့ရှိချက်တွေက နက္ခတ္တဗေဒ (Astronomy) နဲ့ဆိုင်တယ်။ နက္ခတ္တဗေဒသီအိုရီတွေက ၁၆၀၀ ကျော်ကစပြီး ငြင်းကြခုံကြနဲ့ ကစော်ပေါက်သလို စီစီစီစီ ဖြစ်နေပါတယ်။ အရင်းမူလပြုပြီး ငြင်းကြတာကတော့ ကော်ပါနီကပ်စ် (Copernicus) ရဲ့နေကို ဗဟိုပြုသီအိုရီ (heliocentric theory) နဲ့ ရှေးအထက်က စွဲလမ်းနေခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာဗဟိုပြုသီအိုရီ (geocentric theory) ဖြစ်ပါတယ်။ အထက် ၁၆၀၄ လောက်စောတဲ့ကာလကပဲ ဂလိလီယိုက ကော်ပါနီကပ်စ် မှန်တယ်လို့ ပြောပြီးသားပါ။ အဲဒီတုန်းကတော့ သူ့မှာ ဒီအယူသစ်ကို ထောက်ပံ့နိုင်တဲ့သက်သေခံ အချက်အလက် မရှာရ မတွေ့ရသေးပါ။ ဒါပေမယ့် ၁၆၀၉ ခုရောက်တော့ ဟော်လန်မှာ အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းပေါ်ပြီလို့ သတင်းစကားရတယ်။ ဒီကြည့်မှန်ဟာ ဘယ်လိုဘယ်ဝါလို့ အသင့်အကင့် ကြားရုံနဲ့ သူ့ပါရမီအရ ဂလိလီယိုက သူသုံးဖို့ သူ့ဘာသာအရည်အသွေး အများကြီးသာတဲ့ အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းကို တီထွင်လို့ပြီးစီးတယ်။ ဒီလက်နက်သစ်နဲ့ ကောင်းကင်ကို ရှုမြင်ချက် အဖုံဖုံရအောင် စောင့်ကြည့်လေ့လာလိုက်တဲ့အခါ တစ်နှစ်အတွင်းမှာပဲ အင်မတန်ကြီးကျယ်ပြီး အရာရောက်တဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေ တသီကြီးဖော်ထုတ်လိုက်ပါတယ်။

လမင်းကိုကြည့်တဲ့အခါ ချောမွတ်နေတဲ့ အလုံးကြီးမဟုတ်၊ မီးတောင်ဝချိုင့်တွေ၊ တောင်ကုန်းမြင့်တွေနဲ့ ကြည့်မကောင်းဘူး။ တခြားကြယ်တာရာတွေဟာလဲ ဒီလိုပဲ အဖုအထစ်တွေနဲ့ ချောမွတ်လှပကြတာမဟုတ်ဘူးလို့ သူကကောက်ချက်ချတယ်၊ နှိုင်းယှဉ်ချက်အနေနဲ့ ငါတို့ကမ္ဘာမြေမျက်နှာပြင်လဲ ဘယ်မှာညီညွတ်လှပလို့လဲလို့ သူကဆက်ပြောပါတယ်။ နဂါးငွေ့တန်း (Milky Way) ကိုကြည့်စမ်း၊ နှိုရည်တွေဖိတ်စင်နေတယ်မထင်နဲ့၊ ကြယ်ပွင့်လေးတွေ တစ်စုတဝေးတည်း ရှာထောင်ချီပြီး

ရှိနေတယ်။ တစ်စုတည်းပြောရပေမယ့် တစ်ခုနဲ့တစ်ခုအလှမ်း အင်မတန်ကွာဝေးပါတယ်။ ဒီက မျှော်ကြည့်တော့ ဝေးလွန်းလွန်းလို့ ပကတိမျက်စေ့အမြင်မှာ အတွဲလိုက်ကလေး ဖြစ်နေတယ်လို့ ထင်ရတာပါ။ ဂြိုဟ် (planets) ကိုကြည့်ပြန်တော့ ကြာသပတေးဂြိုလ် (Jupiter) မှာ လလေးဝင်းကို ဝိုင်းကြီးပတ်ပတ်လှည့်နေတယ်။ ဒီမှာပဲ မှတ်စရာသာဓက တစ်ခုထွက်လာတယ်။ ကမ္ဘာဆိုတဲ့ ဂြိုဟ်မျိုးလို ဂြိုဟ်တိုင်းမှာ အာကာသဝတ္ထု (astronomical bodies) တွေအများကြီး ဝိုင်းရံနေပါတယ်။ နေကိုကြည့်ရင် နေကွက် (sunspot) တွေအများကြီးတွေ့မယ်။ နေကွက်ကို တခြားပုဂ္ဂိုလ်တွေလဲမြင်တယ်လို့ ပြောကြပါတယ်။ (ဒါပေမယ့် ဂလိလီယိုက ဒါကိုအများဂရုပြုအောင် ထင်ရှားစေပြီး သိပ္ပံလောကက လူတွေကို ရည်ညွှန်းပြီး ဖော်ထုတ်ပြောပြလေ့ရှိတယ်။) သူ့အမြင်မှာ သောကြာဂြိုဟ် (Venus) ဆိုရင် လ (Moon) လိုပဲ ကာလအပိုင်းအခြား အဆင့်ဆင့်ကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရဖူးတယ်။ အဲဒါကို မှီးပြီး ဘာကိုသိနိုင်သလဲဆိုရင် ကော်ပါနီကပ်စ်သီအိုရီမှာ ကမ္ဘာနဲ့ တခြားဂြိုဟ်တွေဟာ နေကိုပတ်ပြီးလှည့်နေကြတယ်ဆိုတဲ့ စကားကို ထောက်ခံတဲ့ သက်သေတစ်ရပ်ကို သိရပါတယ်။

အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းကို တီထွင်နိုင်တဲ့အတွက် ဆင့်ကဲပေါ်လာတဲ့ တွေ့ရှိချက်အထောက်အထားတွေကြောင့် ဂလိလီယိုဟာ သိပ်ပြီးကျော်ကြားလာပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကော်ပါနီကပ်စ်ကို ထောက်ခံလေလေ၊ အရေးပါပြီး တန်ခိုးသြဇာကြီးတဲ့ ခရစ်ကျောင်းတော် အာဏာပိုင်းကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်သလို ဖြစ်နေလို့ ၁၆၁၆ မှာ ကော်ပါနီကပ်စ်အဆိုကြမ်းကို ထောက်ခံပြောဟောမနေနဲ့လို့ အမိန့်ထုတ်ဆင့်ပြီး တားမြစ်တာကို ခံရပါတယ်။ ဂလိလီယိုဟာ ဒီအမိန့်ကြောင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ အောင့်သက်သက် ယားကျိကျိနေရပုံရပါတယ်။ ရဟန်းမင်း (Pope) ၁၆၂၃မှာ ပျံလွန်တော်မူတော ဆက်ခံတဲ့ရဟန်းမင်းက ဂလိလီယိုကိုနှစ်သက်ထောက်ခံကြည် ညိုသူဖြစ်နေပါတယ်၊ အဲဒါနဲ့ နောက်တစ်နှစ်မှာ ရဟန်းမင်းသစ် ဆဌမမြောက် အာဗန် (Urvan VIII) က ယခင်တားမြစ်ချက်ကိုမသိမသာ ဇာတ်မြှုပ်ထားလိုက်တဲ့သဘောကို အရိပ်အမြွက်

www.burmeseclassic.com

ပြောပါတယ်။

နောက်ခြောက်နှစ်မှာ ဂလိလီယိုဟာ ကမ္ဘာစနစ်ကြီးနှစ်ခုဆိုင်ရာ အချေအတင် (The dialogue Cocerning the Two Chief World systems) ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုတယ်။ ကော်ပါနီကပ်စ်သီအိုရီကို ထောက်ခံတဲ့ သက်သေခံတွေကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်တင်ပြထားပြီး ၁၆၃၂ မှာ ကျောင်းတော်စိစစ်ရေးခွင့်ပြုချက်နဲ့ ပုံနှိပ်ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် စာအုပ်ထွက်လာတော့ ကျောင်းတော်အာဏာပိုင်တွေက သိပ်ပြီးအမျက်ဒေါသထွက်တယ်။ မကြာခင်မှာပဲ ရောမတရားဝင်စစ်ဆေးခြင်းရုံးတော် (Inquisition) မှာ ၁၆၁၆ တားမြစ်ချက်ကို မထိမဲ့မြင်ပြုတယ်လို့ စွဲချက်တင်အမှုဖွင့်ပါတယ်။

အင်မတန်ထင်ရှားတဲ့သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးကို ပြစ်ဒဏ်ပေးဖို့ဆုံးဖြတ်ရမှာကို ကျောင်းတော်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေ အတော်များများက [illegible]မသာဖြစ်လာကြတယ်။ ခေတ်ကာလကျောင်းတော်ဥပဒေ (Current Church Law) အရမှာပဲ အပြစ်ရယ်လို့ အတိအကျပြောဖို့ခက်ပါတယ်ဆိုပြီး ထောင်မချဘဲ အါ့စ်စက်တြီ (Arcetri) နေအိမ်မှာပဲ အိမ်တွင်းအချုပ်ချထားလိုက်ပါတယ်။ ဥပဒေသဘောအရ ညှိသည်လက်မခံရဘူးဆိုပေမယ့်လဲ ဒါကို ဖြစ်ဖြစ်မြောက်မြောက် လိုက်နာစေခြင်းမလုပ်ပါ။ သူ့ကိုပေးတဲ့ အခြားအပြစ်ဒဏ်ကတော့ နေကိုကမ္ဘာကလှည့်ပတ်တယ် ဆိုတဲ့အချက်ကို လူသိရှင်ကြားရုပ်သိမ်းခိုင်းတယ်။ အဲဒါကို အသက်ခြောက်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိပြီဖြစ်တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်အဘိုးအိုက ပရိသတ်စုံစုံတက်တဲ့ နံ[illegible]က်မှာ ပြောရတယ်။ (အမိန့်တော်ကို နာခံပြီး ပြောခိုင်းတဲ့အတိုင်း ပြောပြီးတဲ့အခါ ဂလိလီယိုက မြေကြီးကို ငုံကြည့်ပြီး ခပ်တိုးတိုး "သူကလှုပ်လက်စမရပ်ပါကလား ဟရို့"လို့ ပြောတယ်တဲ့။ အဲဒါကို လူပြောများတယ်။ ဟုတ်မဟုတ်မသိပါ)။ အါ့စ်စက်တြီမှာဆက်ပြီး ယန္တရားတွေအကြောင်းရေးသားရင်း ၁၆၄၂ (အသက် ၇၈ နှစ်) မှာ ကွယ်လွန်ရှာတယ်။

သိပ္ပံပညာတိုးတက်ကြီးပွားဖို့ ဂလိလီယိုက အကြီးအကျယ်ကြိုး

BURMESE CLASSIC .com

[illegible]းဆောင်ရွက်ခဲ့တာကို လူအများအသိအမှတ်ပြုထား[illegible]ကြပါပြီ။

[illegible]ရာရောက်ပုံကို သူတီထွင်ခဲ့တဲ့ မရွေ့မလှုပ်ဥပဒေ (Law of Inertia)၊ အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်း (telescope)၊ နက္ခတ္တဗေဒ စောင့်ကြည့်ချက်တွေ (astronomical observation) နဲ့ ကော်ပါနီကပ်စ် အဆိုကြမ်း(Copernican hypothesis) ကို ထောက်ခံတဲ့အခါတွေမှာ သူ့ရဲ့ပါရမီရင့်သန်ပုံကို မြင်နေရပါတယ်။ အဲဒါတွေထက် အရာရောက်တဲ့အချက်က သိပ္ပံပညာမှာ နည်းစနစ် (methodology) ဟာသိပ်အရေးပါတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အရစ်တော့တယ်ဆီက လမ်းစပြီး အရင်သဘာဝ ဒဿနိကဆရာတွေဟာ၊ အမျိုးအစားအလိုက်စောင့်ကြည့်ခြင်း အမြင်အသွင်ကို အမျိုးအစားခွဲခြင်းကိုပဲ လုပ်တက်ကြတယ်။ ဂလိလီယိုကတော့ အမြင်အသွင်ကို ရအောင်တိုင်း ထွာတယ်။ အရေအတွက်လိုက်ပြီး စောင့်ကြည့်မှတ်သားခြင်းလုပ်တယ်။ အဲဒီကစပြီး သိပ္ပံသုတေသန (Scientific Research) မှာ ဂလိလီယိုရဲ့နည်းဟာ အခြေခံအင်္ဂါရပ်တစ်ခု ဖြစ်လာပါတော့တယ်။

သိပ္ပံသုတေသနမှာ ကိုယ်တွေ့သဘောထား (empirical attitude) ကို လိုလားအပ်တယ်လို့ ဖော်ထုတ်တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေထဲမှာ ဂလိလီယိုဟာ အရာရောက်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါတယ်။ သူဟာ ပထမဆုံးလက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်ဟာ သိပ်လိုအပ်တယ်လို့ ပြောသူဖြစ်ပါတယ်။ သူကပဲ သိပ္ပံပြဿနာကို ရုံးမိန့်နဲ့ ဆုံးဖြတ်လို့မရလို့ပြောဆိုပြီး [illegible] ကျောင်းတော်ရဲ့ ကြေညာချက်၊ အရစ်တော့တယ်ရဲ့ ဖော်ထု[illegible]ဆိုရုံနဲ့ မခိုင်ဘူးလို့ပြောတယ်။ အခြေခိုင်ပေမယ့်လက်တွေ့မပါတဲ့[illegible]ဆို ဟိုလိုလဲဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့ တွေးဆချက်တွေကို ပယ်ဖျ[illegible]တယ်။ ခေတ်လယ်ပညာရှင်လောကမှာ ဘာဖြစ်သင့်တယ်၊ [illegible]ကြောင့်ဖြစ်ရတယ်လို့ အကျယ်တဝင့်ဆွေးနွေးချက်ကို သိပ်အား[illegible]ကြတယ်။ ဂလိလီယိုက လက်တွေ့လုပ်ပြီး ဒီလိုဖြစ်ပြီလို ဆို[illegible]က်တယ်။ သူ့သိပ္ပံအမြင်က အဘိဉာဉ် (maystic) နဲ့မ[illegible]ဒီအချက်မှာ သူကသူ့ကိုဆက်ခံတဲ့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မြို့တန်တို့ထက်တောင် ပိုပြီးခေတ်ဆန်နေပါ သေးတယ်။

မှတ်ရမယ့်တစ်ချက်ကတော့ ဂလီလီယိုဟာ သိပ်ပြီးကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကို အလေးပေးတယ်။ သူ့ကို ရုံးတင်ပြီးဒဏ်ပေးပေမယ့် ဘာသာအယူကို မပစ်ပယ်၊ ကျောင်းတော်ကို မထိမဲ့မြင်မပြု။ ဒါပေမယ့် ကျောင်းတော်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်တွေက သိပ္ပံကိုစူးစမ်းရှာဖွေချက်ကို အရှိန်အဟုန်ပျက်အောင်လုပ်ရက်တယ်လို့ပဲ အထင်ရှိပါတယ်။ နောက်ဆက်ခံတဲ့မျိုးသစ်တွေက ဂလီလီယိုကို တစ်ယူသန်အစွဲအလမ်းကို ပစ်ပယ်ပြီး လွတ်လပ်တဲ့အယူအဆကို အမိန့်နဲ့တားမြစ်တာကို တွန်းလှန်တဲ့မှတ်တိုင်အဖြစ် ကြည်ညိုလေးစားကြတယ်။ အဲဒါတွေ အားလုံးအပေါ်မှာ ကျော်လွှားပြီး သူ့ကိုကျေးဇူးတင်ရမယ့်အချက်က ခေတ်သိပ္ပံနည်းကို ဖော်ထုတ်ပေးတဲ့နေရာမှာ သူက ရှေ့ကဆိုတဲ့ အချက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။

၁၃

အရစ်တော့တယ်
(Aristotle)
(ဘီစီ ၃၈၄-၃၂၂)

အရစ်တော့တယ် (Aristotle) ဟာ ရှေးကမ္ဘာတုန်းက အကြီးဆုံး ဒဿနဗေဒနဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်ဖြစ်ပါတယ်။ သူက ရိုးရိုးအတွေးအခေါ် ယုတ္တိဗေဒ (formal logic) နဲ့ စပြီးကြံစည်အားထုတ်လာတဲ့အခါ ဒဿနဗေဒ (Philosophy) ရဲ့ အမျိုးမျိုးရှုထောင့်တွေမှာ သူမပါဘဲ၊ သူမြေတောင်မပြောက်ဘဲ၊ မရှိနိုင်ဘူးဆိုတဲ့ အချက်ဖြစ်တယ်။ ပြီးတော့ သိပ္ပံမှာ သူစတင်တီထွင်ပေးခဲ့တဲ့ အချက်တွေ အများကြီးရှိခဲ့ပါတယ်။

ကနေ့ အခြေအနေအရတော့ အရစ်တော့တယ်ရဲ့ စိတ်ကူးတွေဟာ ခေတ်မမီတော့ဘူးပေါ့။ ဒါပေမယ့် သူ့သီအိုရီတစ်ခုစီမှာ အခြေခံအားဖြင့် အကြောင်းအကျိုးအမြဲ ဆက်စပ်ပြီးရှိနေတာကို တွေ့နိုင်တာဟာ အရေးအပါဆုံးအချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အရစ်တော့တယ်ရေး[illegible]မှာ တည့်ပြီး အပီအသမပြောပေမယ့် လူ့ဘဝ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဟ[illegible]တာပဲဖြစ်ဖြစ် နက်နက်နဲနဲ နိုက်နိုက်ချွတ်ချွတ် အလေးထားပြီး [illegible]ဆင်ခြင်ဝေဖန်သင့်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ပါပဲ။ အခုတ[illegible] စကြာဝဠာမှာ ဘာတစ်ခုမှ မဆက်မစပ်ပဲ ဖြစ်ချင်တာဖြစ်တ[illegible]ဆိုမရှိ။ မှော်အတတ်နဲ့ တင်ပြထားတာမရှိ။ စိတ်ကူးတည့်ရာ [illegible]တဲ့ နတ်သိကြားကြောင့် ဖြစ်ရပျက်ရတယ်ဆိုတာလဲမရှိ။ လူ့[illegible]ဟာ ဒီလိုဆိုရင် သူတို့ဝန်းကျင်က

www.burmeseclassic.com

သဘာဝဖြစ်စဉ်ဆိုတာတွေအားလုံးကို တစ်ခုချင်းဘာ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ေ
သလဲလို့ စနစ်တကျစုံစမ်းသင့်တာပေါ့ဆိုတဲ့ ယုံကြည်ချက်ကို စတင်ခဲ့
တယ်။ စွဲမြဲတဲ့စိတ်ထားနဲ့ ကိုယ်တွေ့ကို ယုတ္တိဗေဒနဲ့ ယှဉ်ဟပ်ပြီးမှ
ဆုံးဖြတ်ချက်ချဖို့ မသင့်ဘူးလား။ သမားရိုးကျကိစ္စ၊ အယူသီးခြင်းနဲ့
တန်ဖိုးသိဖို့ အသိဉာဏ်နဲ့ဖြစ်တာဆိုတာတွေဆန့်ကျင်ပြီး အနောက်
တိုင်းယဉ်ကျေးမှုပေါ်လာအောင် သူ့သဘောထားတွေကို အစုအပြုလိုက်
အရစ်တော့တယ်က ချပေးခဲ့တာဖြစ်တယ်။

အရစ်တော့တယ်ကို ခရစ်မပေါ်မီ ၃၈၄ က မဆီဒိုနီယ
(Macedonia) နယ်၊ စတာဂီရ (Stagira) မှာ မွေးဖွားခဲ့ပါတယ်။ အဖေ
က ထင်ရှားကျော်ကြားတဲ့ ဆေးဆရာဖြစ်ပါတယ်။ သူတစ်ဆယ့်ခုနှ
နှစ်သားမှာ ပလေတို (Plato) ရဲ့ အကယ်ဒမီ (Academy) ဆိုတ
ပညာကြီးပညာကျယ်တွေ လေ့လာရာအရပ်မှာ သူလဲပါဝင်သင်ကြား
လေ့လာဖို့ရောက်ခဲ့တယ်။ အဲဒီမှာ အနှစ်နှစ်ဆယ်နေခဲ့တယ်။ ပလေတ
ကွယ်လွန်ပြီးတဲ့နောက် ဆက်နေခဲ့သေးတယ်။ အဖေဆေးဆရာဆီက
ဇီဝဗေဒ (Biology) ကို နှစ်သက်စွဲလမ်းပြီး သိပ္ပံပညာရဲ့လက်တွေ့
(practical science) ကို ဦးစားပေးရမယ်လို့ သိရှိလာဟန်တူတယ်
ပလေတို လက်အောက်မှာ ပညာရှာစဉ်က ဒဿနိကဗေဒဆိုင်ရာ စေ့
ကစားခြင်း (philosophical speculation) ကို အထုံရခဲ့ဟန်တူတယ်

ခရစ်မပေါ်မီ ၃၄၂ ရောက်တဲ့အခါ မဆီဒိုနီယကို သူပြန်သွား
အသက်တစ်ဆယ့်သုံးနှစ်သာရှိသေးတဲ့၊ နောင်သမိုင်းမှာ ကျော်ကြား
မဟာအလက်ဇန်ဒါ (Alexander the Great) ဆိုတဲ့ ဘုရင့်သားတော်
တစ်ဦးတည်း ပညာသင်ပေးတဲ့ ကျူရှင်ဆရာဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလ
နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာအောင် သင်ကြားပေးခဲ့ပြီး အလက်ဇန်ဒါမင်းဖြစ်
လာတဲ့အခါ အေသင် (Athens) ကို ပြန်ခဲ့ပါတယ်။ လိစီယမ် (Ly
ceum) ဆိုတဲ့ ကိုယ်ပိုင်ကျောင်းကို ထူထောင်တယ်။ အေသင်မှာ
နောက်ထပ်ဆက်ပြီး တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်နေခဲ့တယ်။ အဲဒီနှစ်တွေမှာ
အလင်ဇန်ဒါကလဲ တိုက်ပွဲတွေတိုက်၊ နယ်မြေတွေသိမ်းနဲ့ သိပ်နာမည်

www.burmeseclassic.com

ကျော်ထွက်လာတဲ့ အချိန်နဲ့တစ်ပြိုင်တည်းလောက်ဖြစ်မယ် ယူဆရပါတယ်။ အလက်ဇန်ဒါ က သူ့ဆရာဟောင်းကို အကြိုက်တောင်းတယ်လို့ မရှိပါ။ ဒါပေမယ့် သုတေသနအတွက် ဆရာ့ကို ရက်ရက်ရောရော ပေးကမ်းထောက်ပံ့တယ်။ သိပ္ပံဆရာတစ်ဦးဟာ မင်းအထောက်အပံ့တွေ အများကြီးရတဲ့ သာဓကတစ်ခုလို့ ဆိုရမယ်။ အရင်ကလဲ ဒါလောက် မင်းရဲ့ အပူဇော်မခံရဘူးပါ။ ပြီးတော့နောက်လည်း ရာစုနှစ်တွေ အကြာကြီးကြာအောင် ဘယ်အစိုးရကမှ ဒါမျိုးထောက်ပံ့တာ မတွေ့ရတော့ပါ။

ဘယ်နည်းနဲ့မဆို အလက်ဇန်ဒါလို လူမျိုးနဲ့တွဲဖက်ရတာ အန္တရာယ်ကြီးပါတယ်။ အရစ်တော့တယ်က အလက်ဇန်ဒါရဲ့ အာဏာရှင် အမူအကျင့်ကို ဆန့်ကျင်သူတစ်ယောက်ဖြစ်တယ်။ အရစ်တော့တယ်ရဲ့ တူတစ်ယောက်ကို သစ္စာဖောက်တယ်လို့ မသင်္ကာတာနဲ့ ကွပ်မျက်တဲ့ အခါ အရစ်တော့တယ်ကို တစ်ပါတည်းကွပ်မျက်ဖို့ စဉ်းစားပါတယ်။ နောက်တစ်မျိုးပြောရရင်တော့ အလက်ဇန်ဒါနဲ့ သိပ်ပူးပေါင်းနေတယ် ဆိုပြန်ရင် လူအများရဲ့ ဘက်တော်သားမဖြစ်နိုင်လို့ အေသင်မြို့တော်သား တွေက ထင်မယ်မဟုတ်လား။ အလက်ဇန်ဒါ ခရစ်မပေါ်မီ ၃၂၃ က သေဆုံးတဲ့အခါ မက်ဆီဒိုနီယဆန့်ကျင်ရေးသမားတွေက အေသင်မှာ တန်ခိုးထြွားရလာတော့ အရစ်တော့တယ်ကို လေးစားကြည်ညိုလောက် သူမဟုတ်လို့ စွပ်စွဲလာကြတယ်။ အသက်ခုနှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်က ဆိုကရေတိ (Socrates) ကြုံရတဲ့အဖြစ်မျိုးကို အမှတ်ရပြီး အေသင်သား တွေ ဒဿနိကကို နောက်တစ်ကြိမ်စော်ကားခွင့်မရအောင် ငါပြေးမှ တော်မယ်လို့ အေသင်ကိုစွန့်ခွာခဲ့ပြီး ပြည်နှင်ဒဏ်ခံရသလို ထွက်ပြေးပုန်း အောင်းရင်း လများမကြာမီ ခရစ်မပေါ်မီ ၃၂၂ က အသက်ခြောက် ဆယ့်နှစ်နှစ်မှာ သေဆုံးသွားပါတယ်။

အရစ်တော့တယ် အလုပ်လုပ်နိုင်စွမ်းရှိပုံကိုတော့ အံ့ဩမချီး မွမ်းဘဲ မနေနိုင်ပါ။ သူရေးတဲ့ ကျမ်းပေါင်းလေးဆယ့်ခုနှစ်ကျမ်း ကျန်ရစ် တယ်။ ရှေးကျမ်းစာရင်း (ဂန္ထဝင်) မှာ သူပြုစုတဲ့ကျမ်းဟာ ၁၇၀ ထက်မ

လျော့ပါ။ ကျမ်းအရေအတွက်များတာကို အလေးထားပြီး ပြောနေတာ မဟုတ်ပါ။ ကျမ်းတွေမှာ စစ်ဆေးတင်ပြချက်တွေက အံ့ဩစရာဖြစ်တယ်။ သူ့ကျမ်းတွေဟာ ရှင်းရှင်းပြောရရင် သူ့ခေတ်သူ့အခါက သိပ္ပံပညာကို လူတွေသိရှိကြသလောက် အကုန်ပါဝင်အောင် သူကရေးပြသွားတဲ့ စွယ်စုံကျမ်းဆရာဆိုရင် ဖြစ်ပါတယ်။ အရစ်တော့တယ်ဟာ ရှေးဂရိလူမျိုး တွေသိသမျှ နက္ခတ္တဗေဒ(astronomy)၊ သတ္တဗေဒ (zoology)၊ သန္ဓေ သားဆောင်ခြင်း (embryology)၊ ပထဝီဝင် (geography)၊ ဘူမိဗေဒ (geology)၊ ရူပဗေဒ (physics)၊ ခန္ဓာဗေဒ (anatomy)၊ ဇီဝကမ္မဗေဒ (physiology) အပြင် အခြားအကြောင်းအရာတွေကိုပါ ထည့်သွင်းရေး သားခဲ့တယ်။ သူရေးတဲ့သိပ္ပံမှာ သူများတွေရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကိုလဲ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းရေးသားတယ်။ သူ့အတွက် အချက်အလက်ရှာပေးဖို့ ပညာရှာလက်ထောက်တွေငှားထားလို့ သူတို့ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်ကို ယူသုံးထားတယ်။ သူကိုယ်တိုင် အမြောက်အများ တွေ့ရှိချက်တွေလဲ ရေးခဲ့ပါတယ်။

သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာနယ်ပယ်မှာ ရှေ့တန်းက နေရာယူပါဝင် နိုင်တာကိုပဲ မကြုံစဖူးထူးတယ်လို့ ပြောရမယ်။ သူလိုလူ နောက်ပေါ်ဖို့လဲ သိပ်ခက်ပါတယ်။ အရစ်တော့တယ်က ဒါမျှမက စွမ်းပါသေးတယ်။ သူရဲ့ မူလအစွမ်းက ဒဿနိကဗေဒဖြစ်လေတော့ ဘာမဆိုဈေးကစားသလို ဒဿနိကကို တင်ပြချက် (speculative philosophy) ရဲ့ နေရာပေါင်း များစွာမှာ သူပါဝင်ခဲ့တယ်။ သူ့ရေးသားချက်ကို လေးလေးစားစား နာယူမှတ်သားကြရတယ်။ သူကလူ့ကျင့်ထုံး (ethics)၊ တတ္တဗေဒ (metaphyics)၊ စိတ်ပညာ (psychology)၊ ဘောဂဗေဒ (econom- ics)၊ ထာဝရ ဘုရားလေ့လာခြင်း (theology)၊ နိုင်ငံရေး (politics) နှုတ်စွမ်းရည် (rhetoric) နဲ့ ရသပညာ (aesthetics) အကြောင်း တွေကိုလဲရေးတယ်။ ပညာရေး (education)၊ ကဗျာ (poetry)၊ အရိုင်းဓလေ့ (barbarian customs) နဲ့ အေသင်တွေရဲ့ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ် ပုံ (Athenian Constitution) တို့ပဲ ရေးတယ်။ သူရဲ့ သုတေသနစီမံ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ကိန်းတွေထဲမှာ နိုင်ငံပေါင်းများစွာက ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံတွေကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်ပါဝင်တယ်။

သူရေးသမျှထဲမှာ အဖိုးအတန်ဆုံးက တက္ကဗေဒသီအိုရီ (theory of logic) ဖြစ်တယ်။ ဒဿနိကပညာမှာ ဒီလိုအရေးပါလှတဲ့ တက္ကဗေဒ (Logic) ဟာ အရစ်တော့တယ်ရဲ့ အထင်ရှားဆုံးဆောင်ရွက်ချက်လို့ ပြောသင့်ပါတယ်။ သူကိုယ်တိုင်က တက္ကဗေဒကိုပဲ အမြဲစွဲမြဲစိတ်ဝင်စားနေတယ်။ ဘာသာရပ်မျိုးစုံကို တက္ကဗေဒနဲ့တိုင်းထွာဆင်ခြင်နိုင်တဲ့အတွက်လဲ ဘာသာရပ်စုံစုံကို အရစ်တော့တယ် ပါဝင်စဉ်းစားပေးနိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ သူမှာ အားကောင်းတဲ့အစွမ်းက အတွေးကိုတပေါင်းတစည်းတည်း အရာရောက်အောင်ဖွဲ့စည်းပေးတတ်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို အမျိုးအမည်ထုတ်ခြင်း (definition)၊ သဘောတရားအလိုက်စွဲခြင်း (catagory) ကို လုပ်ပေးတဲ့အတွက် ပညာရပ်များများရဲ့ အကြောင်းရာတွေကို ဆက်လက်စဉ်းစားနိုင်အောင် အခြေခံချပေးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ သူက ဒါ့ကြောင့် ဘယ်တော့မှ ဒါဟာ ဗျာန်တန်ခိုးကြောင့် ဒါဟာဒါကပွဲလို့ တခြားမဖြစ်နိုင်ဆိုတဲ့ တစ်ယူသန်ဖြစ်မလာပါ။ အရစ်တော့တယ်ဟာ အမြဲပဲကိုယ်ပိုင်အတွေးအခေါ်နဲ့ လက်တွေ့စမ်းသပ်ပြီးမှ ပြောတဲ့လူဖြစ်လို့ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်သုံးတဲ့ လူတွေရဲ့ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ သူမှားတာလဲရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အခုလောက်များပြားတဲ့ ပညာရပ်တွေကို ပေါင်းစပ်ပြီးရေးခဲ့တဲ့ **အတွေးစွယ်စုံကျမ်း *(encyclopedia of thought)*** မှာ အရစ်တော့တယ် ရက်ရက်စက်စက်မြင်မကောင်း ရှုမကောင်းအောင်မှားတယ် (foslish error) လို့ ပြစရာသိပ်နည်းပါတယ်။

အရစ်တော့တယ်ရဲ့ ကျေးဇူးကတော့ အနောက်တိုင်း တွေးခေါ်ယုံကြည်မှုအပေါ်မှာ ကြီးမားလှပါတယ်။ ရှေးခေတ်နဲ့ အလယ်ခေတ်မှာတောင် သူရေးခဲ့တဲ့ ကျမ်းတွေကို လက်တင်၊ ဆီရီယ၊ အာရပ်၊ အီတလီ၊ ပြင်သစ်၊ ဟီဗရူး၊ ဂျာမန်နဲ့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကြပါတယ်။ နောက်ပိုင်းဂရိကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်တွေက သူ့ကျမ်းတွေကို လေ့လာကြတယ်။ အံ့ဩ

နှစ်သက်ကြတယ်။ ဗိုင်ဇန်တိုင် (Byzantine) ဒဿန ဆရာတွေကလဲ နှစ်သက်ကြတယ်။ သူ့ကျမ်းတွေက ဣစလမ်ဒဿနအလားတူ နှစ်သက်အံ့ဩကြတယ်။ သူ့ကျမ်းတွေက ဣစလမ်ဒဿနကိုလည်း အများကြီးအထောက်အကူပြုတယ်။ ရာစုနှစ်တွေအများကြီးအတွင်း ဥရောပအတွေးအခေါ်မှာ သူ့အရေးအသားတွေရဲ့ ဩဇာကြီးမားကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါတယ်။ အာရပ်ဒဿနဆရာတွေထဲမှာ ဩဇာအကြီးဆုံးလို့ယူဆရတဲ့ အဗာရို (Averroes) က ဣစလမ် ထာဝရဘုရားဝါဒနဲ့ အရစ်တော့တယ်ရဲ့ ကျိုးကြောင်းဆက်စပ်မှုကို ညှိနှိုင်းပေါင်းစပ်တဲ့ကျမ်း (Synthesis) တစ်စောင်ရေးဖို့ကြိုးစားခဲ့ဖူးသေးတယ်။ အလယ်ခေတ် ဂျူးအတွေးအခေါ်ပညာရှင်တွေထဲမှာ အလယ်ခေတ်ကဩဇာအကြီးဆုံး မယ်မွန်နစ် (Maimonides) က အလားတူ စုပေါင်းကျမ်း (Synthesis) ကို ဂျူးဝါဒအတွက် ရေးသားခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အကျော်ကြားဆုံး အလားတူကျမ်းက ခရစ်ယာန် ပညာရှင် စိန့်တောမတ်အကွီနပ်စ် (St. Thomas Aquinas) ရေးတဲ့ **စုမ္မထေအောလောဂျီစ *(Summa Theologica)*** ဖြစ်ပါတယ်။ အလယ်ခေတ်ကျမ်းတတ်ပုဂ္ဂိုလ်တွေ အရစ်တော့တယ်ကို အားပြုကိုးကားကြပုံကို စာရင်းတင်ရမယ်ဆိုရင် စာရင်းဇယားအများကြီးရှည်မယ်။

အရစ်တော့တယ်ကို အံ့ဩချီးမွမ်းကြတာ နောက်ပိုင်း၊ အလယ်ခေတ်က များပြားလွန်းလို့ ဘုရားတစ်ဆူကို ပိုင်းရှိခိုးကြတဲ့ပုံစံ (Idotatry) တောင်ဝင်လာတယ်။ ပညာရှိအသိုင်းအဝိုင်းမှာ ဘာမဆို သူ့စကားနဲ့ ညှိကြည့် (strait jacket) ပါလားလို့ ပြောလေ့ရှိကြတယ်။ သူ့စကားကို [illegible] မီးရှူးတန်ဆောင်လို့မသုံး၊ ဆက်လက်ရှာဖွေဖို့ လှုံ့ဆော်တဲ့အနေနဲ့ [illegible] ကြတယ်။ အရစ်တော့တယ်က သူကိုယ်တိုင်စောင့်ကြည့်ပြီး အမှန်ရှာကြတယ်။ အရစ်တော့တယ်က သူကိုယ်တိုင်စောင့်ကြည့်ပြီး [illegible] ဆိုတဲ့ စံကိုထားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုတော့ နောင်လာနောက်[illegible]တွေက သူ့စကားကို မျက်ကန်းသဘော တထစ်ချမှတ်သား[illegible]ကြတာကို သိရင်သူ ဘယ်နည်းနဲ့မှ ကျေနပ်ထောက်ခံမှာ [illegible]ပါ။

အရစ်တော့တယ်ရဲ့ တချို့အယူအဆတွေဟာ အခုအမြင်နဲ့ ဘာရမ်းဖောက်ပြန် (reactionary) [illegible]လို့ ဆိုနိုင်တာတွေရှိပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

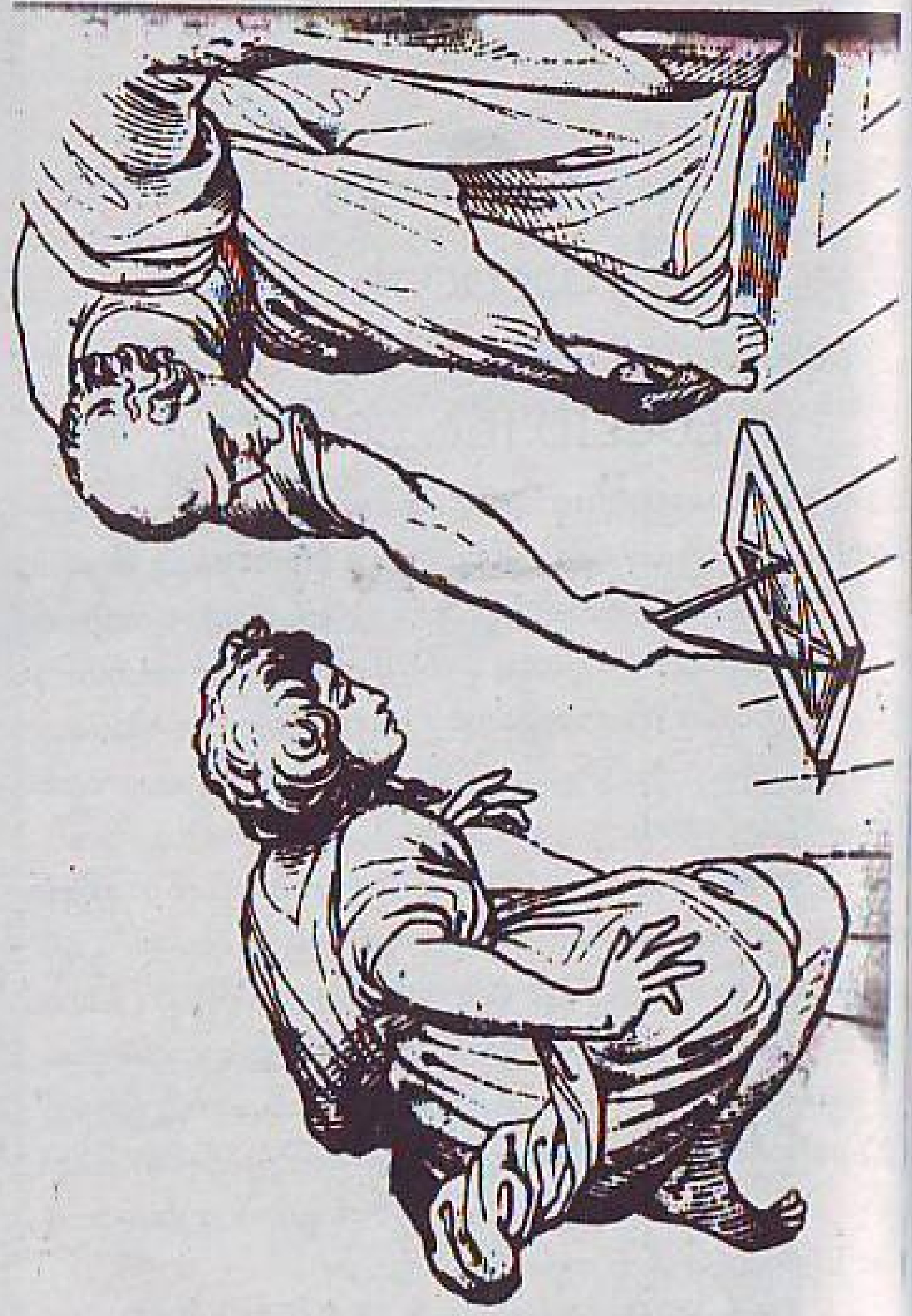

ယူကလစ်မပေါ်မီကဘဲ လူသိရှင်သိရှိပြီးဖြစ်တယ်။ သက်သေပြချက်တွေလည်း ဒီလိုပဲသိကြပြီးဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ကို ချီးမွမ်းရမှာက ဒီသီအိုရမ်တွေကိုစုပြီး အားလုံးပြေပြစ်ညီညွတ်အောင် ရှေ့နောက်ဆက်ပေးတာဟာ သူ့ကိုအများဆုံးချီးမွမ်းရမယ့် ကျေးဇူးပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအခါ ပထမဆုံး ပြောစရာက သိဒ္ဓတ္တ (axiom) နဲ့ အနေအထား (postuletas) တွေကို နေထားတကျ စီစဉ်ပေးခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ (အဲဒါ လုပ်တတ်ဖို့ ဘယ်လွယ်မလဲ၊ ထိုးထွင်းဉာဏ် (insight) လည်းရှိရမယ်။) အလွန်ထက်မြက်တဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်လည်း လုပ်နိုင်ရမယ်။ သူက အစဉ်အဆက်ပေါ်ခဲ့ပြီးဖြစ်တဲ့ သီအိုရမ်တွေကို ယုတ္တိဗေဒ (Logic) အရ အသေအချာ စစ်ဆေးပြီး တန်းစီပေးတယ်၊ လိုအပ်ရင်ကြားထဲက ကွက်လပ် (missing steps) ကိုဖြည့်တယ်။ သက်သေပြချက်မရှိပဲဖြစ်နေရင်လည်း လိုသမျှ (mising proofs) ကိုဖြည့်တယ်။ ဒီ (The Elements) ကျမ်းမှာ ပြင်ညီနဲ့ထုဂျီဩမေတြီ (Plane and Solid geometry) ကို ပိုပြီးအသုံးဝင်အောင် လုပ်ပေးတဲ့အပြင် အက္ခရာသင်္ချာ (Alegebra) နဲ့ ဂဏန်းသီအိုရီ (Number theory) လည်း အများကြီး ထည့်သွင်းရေးသားပါတယ်။

ဒီကျမ်းကို ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ် (Text book) အဖြစ်နဲ့ အနှစ်နှစ်ထောင်ကျော်သုံးခဲ့ကြမယ်။ ရေးဖူးသမျှပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်တွေထဲမှာ အောင်မြင်ကျော်ကြားဆုံးဖြစ်တာ သေချာတယ်။ ယူကလစ်က ဒီကျမ်းကို ဘယ်လောက်ထိ ကောင်းအောင်ရေးသလဲဆိုရင် ရှေးရှေးကရှိနှင့်ပြီး ဂျီဩမေတြီပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်အားလုံးကို ဘယ်သူမှ ဆက်မသုံးဘဲ မေ့ပျောက်သွားအောင် ရေးခဲ့ပါတယ်။ မူလက ဂရိ (Greek) ဘာသာနဲ့ ရေးတယ်။ နောက်စကားမျိုးစုံနဲ့ ဘာသာပြန်ကြတယ်။ ပထမဆုံးပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ်နဲ့ ၁၄၈၂ ခုမှာပေါ်လာတယ်။ ဂုတင်ဘတ် (Gutenberg) ပုံနှိပ်စက် ပေါ်ထွန်းပြီး အနှစ်သုံးဆယ်အကြာမှာ ဒီစာအုပ်ကို ပုံနှိပ်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီကစပြီး အကြိမ်ထောင်ပေါင်းများစွာ ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေခဲ့ရပါတယ်။

လူတွေက ယုတ္တိဗေဒနည်းနဲ့ တွေးခေါ်တဲ့ သဘာဝကို လေ့ကျင့်ပေးတဲ့နေရာမှာ ဒီကျမ်းဟာ အရိုက်တော့တယ် (Aristotle) ရေးတဲ့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တက္ကဗေဒကျမ်းတွေ (treatises in Logic) ထက်အများကြီးပိုပြီး ထိရောက်ပါတယ်။ ထုတ်ယူဆင်ခြင်မှု တည်ဆောက်ပုံ (ductive structure) ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံဖော်ပြတဲ့နေရာမှာ ဒီကျမ်းကို အလားတူ ဘယ်ကျမ်းမှမမီ၊ အဲဒီကျမ်းပေါ်လာပြီးတဲ့နောက် အတွေးပညာရှင်တွေဟာ ဒီကျမ်းကိုပဲ စွဲလမ်းနေကြပါတယ်။

ခေတ်သိပ္ပံပေါ်လာဖို့ အကြီးမားဆုံးအချင်းအရာဟာ ယူကလစ်ရဲ့ ကျမ်းဖြစ်တယ်လို့ပြောရင် ဒီလိုပြောတာ မှန်လိုက်လေလို့ ပြောဖို့ပဲရှိတယ်။ သိပ္ပံဆိုတာ တိကျမှန်ကန်အောင် စောင့်ကြည့်ပြီး အင်မတန်လျော်ကန်တဲ့ ကောက်ချက်ချနိုင်တာထက် ပိုပါတယ်။ အခုခေတ်သိပ္ပံရဲ့ အထက်မြတ်ဆုံးအစွမ်းဟာ တကယ့်ဖြစ်ပျက်ပုံနဲ့ လက်တွေ့စမ်းသပ်ချက်ကိုပေါင်းပြီး စေ့စေ့စပ်စပ်စိတ်ဖြာကြည့်ရတယ်။ ထုတ်ယူပြင်ဆင်နိုင်တဲ့ အတွေးပါရမယ်။

ဥရောပမှာသာ သိပ္ပံထွန်းကားတယ်။ တရုတ်ဂျပန်မှာဘာပြုလို့ မထွန်းကားသလဲမေးရင် ကျေနပ်အောင်မဖြေတတ်ပါ။ အလိုအလျောက်ဖြစ်ချင်လို့ ဖြစ်တာလို့တော့ မပြောသင့်ပါ။ လျှမ်းလျှမ်းတောက်ထင်ရှားကျော်ကြားတဲ့ မြူတန်၊ ဂလီလီယို၊ ကောပါနိကပ်နဲ့ ကက်ပလာတို့ အစွမ်းတွေဟာ ကြီးမားတဲ့ အကြောင်းတရားတွေလို့ ထည့်တွက်ရမယ်။ ဒီလိုပုဂ္ဂိုလ်တွေ ဘာပြုလို့ အရှေ့တိုင်း (Orient) မှာ မပေါ်ပဲ ဥရောပ (Europe) မှာသာပေါ်လာတာလဲဆိုတဲ့ အခြေခံသဘောတရား ရှိရမယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ သမိုင်းအရ ထင်ရှားတဲ့အချက်ကတော့ အနောက်ဥရောပကိုသိပ္ပံဘက် တိမ်းညွတ်လာအောင် မြူဆွယ်တဲ့ အချက်တွေက ဂရိဆင်ခြင်ခြင်းအဓိကဝါဒ (Greek rationalism) နဲ့ ဂရိအမွေ ဂဏန်းသင်္ချာဗဟုသုတဖြစ်တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

ဥရောပတိုက်သားတွေက ဘယ်ပြဿနာမဆို အဖြေသိချင်ရင် အခြေခံရှုပဗေဒနည်းတချို့ကိုမှီးပြီး ဖော်ထုတ်လို့ရမယ်။ အဲဒီလို လုပ်နိုင်မှ သဘာဝကျမယ်။ လုပ်ပုံကိုတော့ ယူကလစ်ကို ဆရာတင်ကြရမှာ ဖြစ်တယ်လို့ပဲ သူတို့နားလည်နေကြပါတယ်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဥရောပ

တိုက်သားတွေက ယူကလစ်ရဲ့ ဂျီသြမေတြီကို ဒြပ်မဲ့စိတ္တဇ အခြင်းအရာတစ်မျိုးလို့ မယူဆပါ။ ယူကလစ်က ဇစ်မြစ်ကိုဖော်ထုတ်ပြီးသား သူ့သီကိုရမ်တွေက တကယ့်ကမ္ဘာကြီးရဲ့ အခြေအနေမှန်ကို ထုတ်ဖော်ပြီးသားတို့ ယူဆကြတယ်။

အပေါ်မှာဖော်ပြခဲ့တဲ့ လူကျော်တွေဟာ ယူကလစ်အစဉ်အလာထဲမှာ ဆီစိမ်ပြီးသား၊ ဆီဝပြီးသားဖြစ်နေကြလို့ တစ်ဦးချင်းလည်း ဒြပ်စင်ကျမ်းကို ကြေကြေညက်ညက်လေ့လာပြီးသား သူတို့သင်္ချာဆိုင်ရာဗဟုသုတဟာ အဲဒီကျမ်းထွက်ဖြစ်ပါတယ်။ အိုက်ဆက်မြူတန်ဆိုရင် ယူကလစ်တပည့်လို့ ပြောနိုင်စရာထင်ရှားတဲ့ သာဓကကို ပြစရာက မြူတန်ရဲ့ ကြောင်းရင်းမူလ (The Principial) ကျမ်းကြီးကို(The Elements) အတိုင်း ဂျီသြမေတြီ ပုံဖော်ထားပါတယ်။ အဲဒီလောက်ကစပြီး အနောက်ဥရောပသိပ္ပံဆရာတွေက ယူကလစ်ကို အားကျအတုခိုးပြီး သူတို့ရှာဖွေသိရှိတာတွေဟာ အစပျိုးယူဆချက်ကဆင့်ပြီး ယုတ္တိဗေဒနည်းနဲ့ ကောက်ယူမှတ်သားတာ ဖြစ်တယ်လို့ တင်ပြကြတယ်။ ဒီလိုပုဂ္ဂိုလ်တွေထဲမှာ ဘာထရမ်ရပ်ဆဲ (Bertrand Russell)၊ အယ်လဖရက်နော့ဝိုက်ဟက် (Alfred North Whits head) နဲ့ ဒဿနိကဆရာ စပီနောဇ (Spinoza) တို့လည်းပါတယ်။

တရုတ်နဲ့ ကွာခြားပုံကတော့ အင်မတန်သိသာပါတယ်။ ရှေးရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာက တရုတ်က ဥရောပထက် နည်းပညာအရာမှာ အများကြီးသာခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ယူကလစ်လို စင်ပြိုင်တရုတ်သင်္ချာသမား ဘယ်တုန်းကမှ မပေါ်ခဲ့ဖူးပါ။ ပြီးတော့ တရုတ်တွေမှာ အနောက်မှာလို စာတွေ့သင်္ချာအဆင့်ဆင့် လေ့လာချက် (theoretical structure of mathematics) တွေ ဆက်ပြီးပေါ်ထွန်းပါ။ (လက်တွေ့ဂျီသြမေတြီကို တရုတ်တွေ ကောင်းကောင်းသိပါတယ်။ အဲဒါကို စုစည်းပြီး ထုတ်ယူပြင်ဆင်မှု စီမံကိန်း (deductive scheme) တခုဖြစ်အောင်မလုပ်ပါ။) ယူကလစ်ကျမ်းကို ခရစ်နှစ် ၁၆၀၀ လောက်ရောက်မှ တရုတ်ဘာသာပြန်တယ်။ နောက်ရာစုနှစ် အတော်ကြာတော့မှ တရုတ်ပညာတတ်တွေ ဂျီသြမေတြီရဲ့ ထုတ်ယူပြင်ဆင်မှု စီမံကိန်း (de-

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ductive scheme of geometry) ကို အတော်များများသိလာကြပ် တယ်။ အဲဒီအခါကျတော့မှ တရုတ်တွေ သိပ္ပံကို အရင်ထက်ပိုပြီး စိတ်ဝင် စားလာကြပါတယ်။

ဂျပန်နဲ့ပတ်သက်လာရင်လည်း အထက်ကပြောသလိုပဲ ပြော မှာပါ။ ယူကလစ်ကို ဂျပန်က တဆယ့်ရှစ်ရာစုနှစ်ရောက်မှသိတယ်၊ သိသာသိတယ်။ ထူးခြားကောင်းမွန်တယ်လို့ ချက်ခြင်းနားမလည်သေး ပါ။ ကနေ့ဂျပန်မှာ တတ်သိနားလည်တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်တွေရှိနေပါပြီ၊ အဲဒီလို လူမျိုး ယူကလစ်အကြောင်းမသိခင်က မရှိပါ။ ဥရောပမှာလည်း ယူကလစ်ကသာ လမ်းထွင်ပေးမသွားရင် အခုခေတ်သိပ္ပံလို တိုးတက် လာချင်မှ လာမယ်လို့တောင် ဆက်ပြီးစဉ်းစားစရာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကနေ့ သင်္ချာသမားတွေဟာ ယူကလစ်တစ်ဦးတည်းရဲ့ ဂျီဩ မေတြီတစ်ခုထဲကို မယိမ်းမယိုင်တွေးတောကြံဆဖော်ထုတ်တားတာ မဟုတ်၊ နှစ် ၁၅၀ အတွင်း ယူကလစ်နဲ့ မပတ်သက်တဲ့ ဂျီဩမေတြီအများ ကြီးရှိတယ်လို့လည်း သိကြပါတယ်။ အိုင်စတိန်ရဲ့ ညီနှိုင်းလေ့လာချက် သီအိုရီ (theory of relativity) ကို လက်ခံလိုက်ကြတဲ့အခါ ယူကလစ် ဂျီဩမေတြီဟာ စကြာဝဠာမှာ အားလုံးပြဿနာတွေကို ရှင်းနိုင်တဲ့ နည်းလမ်းမဟုတ်ဘူးဆိုတာလည်း သိလာကြပါတယ်။ ဥပမာ တွင်းမည်း ဝန်းကျင် (vicinity of black holes) နဲ့နေထွန်းကြယ်တွေမှာဖြပ်ဆွဲအား စက်ကွင်း (Gravitational field) ဟာ အင်မတန်အားကောင်းတဲ့ အတွက် ယူကလစ်ဂျီဩမေတြီနဲ့ ကမ္ဘာ့မြင်ကွင်းကို တိကျမှန်ကန်အောင် မရှင်းနိုင်တာ သိကြပါတယ်။ အဲဒါတွေက အထူးကိစ္စပါ။ များသောအား ဖြင့် ယူကလစ်ရဲ့ ဂျီဩမေတြီဟာ အစစ်အမှန်ဖြစ်ရပ်တွေနဲ့ အလွန့်အလွန် နီးကပ်တဲ့အဖြေကို ပေးနိုင်စွမ်းနိုင်ပါတယ်။

လူ့အသိဉာဏ် ကျက်စားရာမှာ အခုသိပ်ရှေ့တန်းရောက်လာတဲ့ တိုင်အောင် ယူကလစ်ရဲ့ ဉာဏ်စွမ်းအားဟာ ထိပါးလောက်အောင်နိမ့်ကျ မသွားပါ။ သင်္ချာရဲ့ တိုးတက်ခြင်းသမိုင်းကိုလည်း မထိခိုက်ပါ။ ခေတ်သိပ္ပံ ပေါ်ထွန်းဖို့လိုအပ်တဲ့ ယုတ္တိဗေဒပေါင်းကို ပုံစံချပေးခဲ့တာကိုလည်း ဘမ်မြုပ်အောင် မလုပ်နိုင်ပါ။

၁၅

မိုစက်

(Mosess)

ခရစ်တော်မီ ၁၃ ရာစုနှစ်ကပေါ်ထွန်းသူ

သမိုင်းမှာ ဟီဗရူ (Helrew) ပရောဖက် (propfet) မိုစက် (Mosess) လောက်လူအကြည်ညိုများတဲ့ သူမရှိလို့ထင်ပါတယ်။သူ့ကို ကျော်ကြား သတင်းနဲ့ သူ့ကိုလေးစားတဲ့သူတွေဟာ ခေတ်အဆက်ဆက်မှာ ပိုပိုပြီးများ ပြားလာပါတယ်။ မိုစက် (Moses) ပေါ်တဲ့အချိန်ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ တစ်ဆယ်သုံးရာစုနှစ်ဖြစ်ဖို့များပါတယ်။ သူပြုလုပ်ခဲ့တဲ့ ထွက်မြောက်ရာ အရေးအခင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့တာ ဒုတိယရမ်စေ့ (Ranses II) လက် ထက်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီဘုရင်ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၁၂၃၇ က နတ်ရွာစံ သွားပါတယ်။ ထွက်မြောက်ရာကျောင်း (The Book of Exodus) အထင်အရှား ဖော်ပြထားတာက မိုစက်အသက်ထင်ရှားရှိစဉ်က သတင်း တွေကို မနှစ်သက်တဲ့ ဟီဗရူအများကြီးရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် နှစ်[illegible] ကြာတဲ့အခါ ဂျူးအားလုံးက သူ့ကိုကိုးကွယ်ကြတယ်။ ခရစ်[illegible]၅၀၀မှာ သူ့ရဲ့ ကျော်ဇောသတင်း ဂုဏ်သတင်းဟာ ခရစ်အယ[illegible] နဲ့အတူပူး တွဲပြီး ဥရောပတစ်တိုက်လုံးနီးပါးလောက်မှာ ပျံ့နှံ့ခဲ့[illegible]ယ်။ နောက်နှစ် တစ်ရာရှိပြန်တော့ မူဟာမက် (Muhammad) က မိုစက်ဟာ ပရော ဖက်အဆိုကို အသိအမှတ်ပြုပြန်တယ်။ အီစလာမ် (Islen) ပျံ့နှံ့တာနဲ့အတူ မိုစက်ဟာလည်း အီဂျစ် (Egypt) အပါအဝင် မိုစလမ် (Moslem)

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ကမ္ဘာမှာ ကြည်ညိုလေးစားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လာပါတယ်။ ကနေ့ မိုဇက် (Moses) ကွယ်လွန်ပြီးနောက် နှစ်သုံးထောင့်နှစ်ရာနီးပါး ရှိတဲ့အခါမှတောင် ဂျူး၊ ခရစ်ဝါဒီ (Chrishians) နဲ့ မိုဇလမ် (Moslem) တွေ ညီတူညီမျှဂုဏ်ပြုကြတယ်။ ထာဝရဘုရား တကယ်ရှိတယ်လို့ ဘယ်သိမှာလဲဆိုတဲ့ လူ (Agnostics)တွေတောင် သူ့ကိုလေးစားကြတယ်။ အခုခေတ်ဆက်သွယ်မှုတွေ လွယ်ကူတော့ အရင်ကသူ့အကြောင်းကြားဖူးသိဖူးသူ လူဦးရေထက် အခုသိတဲ့လူက ပိုပြီးများလှပါသေတယ်။

အဲဒီလိုကျော်ကြားပေမယ့်လည်း သူ့အကြောင်းများများစားစား မသိနိုင်ပါ။ အချို့က ပညာရှင်တွေ လက်မခံပေမဲ့ အမှန်းအဆနဲ့ နာမည်မိုဇက်ကိုစွဲပြီး ဒီနာမည်ဟာ ဟီဗျူးနာမည်မဟုတ်၊ အီဂျစ် နာမည်ဖြစ်ဖို့များတယ်။ ဒါကြောင့် သူဟာအီဂျစ် (Egypt) နိုင်ငံသားဖြစ်မယ်တဲ့။ အဓိပ္ပာယ်က "ကလေး"၊ "လူကလေး" ဖြစ်တယ်။ နာမည်ကြီး ဖေရိုး (pharaoh) မင်းတွေရဲ့ ဘွဲ့နာမည်မှာ ထဲ့ပြီးရေးလေ့ရှိတယ်။ ဓမ္မဟောင်း (The old testamant) မှာ မိုဇက်အကြောင်းပါသမျှကို မစစ်ဆေးဘဲ အကြွင်းမဲ့လက်မခံရဘူးလို့ ပြောတတ်ကြတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ သူနဲ့ပတ်သက်ပြီးမဖြစ်ဘူးထူးကဲတဲ့ အံ့ဖွယ်သရဲ့ အဖြစ်အပျက် (Mirades) တွေ များလွန်းလို့တဲ့။ ချုံကထပြီးမီးလောင်တာ၊ တောင်ဝှေးကမြွေဖြစ်တာတွေဟာ အခြေခံသဘာဝကို လွန်ကဲသွားတယ်။ ပြီးတော့ အသက်ရှစ်နှစ်ရှိပြီဖြစ်တဲ့ မိုဇက် (Moses) ဟာ ဟီဗရူးတွေကို သဲကန္တာရထဲမှ အနှစ်လေးဆယ်တိုင်တိုင် ရှေ့ဆောင်လမ်းပြလုပ်ပြီး ထွက်ပြေးလွတ်မြောက် (Exodus) စေခဲ့တယ်ဆိုတာလည်း လက်ခံဖို့ မခက်ပေဘူးလား။ ပုံပြင်တွေ တောင်လိုပြီးမောက်ပြီး အပြိုကြီးပြိုကျ (avalan- dre) တဲ့အထဲမှာ ဒီပုံပြင်တွေ ဘယ်အထိမှန်သလဲ၊ မိုဇက် (Moses) တကယ်လုပ်ပေးနိုင်ခဲ့တာက ဘာလဲဆိုတာ သိအောင်လုပ်တာ ဖေါ်ထုတ်ဖို့ဆို သိပ်ခက်သွားပြီ။

တချို့လူတွေက သမ္မာကျမ်းပုံပြင်ဖြစ်တဲ့ ရောဂန္တရကတ်ဆယ်ခုအကြောင်း၊ ပင်လယ်နီကို ဖြတ်ကူးတယ်ဆိုတဲ့အကြောင်းတွေကို

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဖြစ်နိုင်တဲ့သဘာဝ အဖြေရှာပေးကြတယ်။ မိုစက်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ဓမ္မဟောင်း (The Old Testament) ထဲက လူကြိုက်များတဲ့ပုံပြင်တွေဟာ ယုတ္တိနည်းတယ်။ တခြားပုံပြင် (Myths) တွေမှာလည်း ဒါမျိုးဆန်ဆန်တွေပါတယ်။ မိုစက်နဲ့ ဘူးရွက်သစ်ပင်တွေအကြောင်း ဆင်တူပုံပြင်ကို ဘေဘီလွန်မှာ ခရစ်မပေါ်မီ ၂၃၆၀ - ၂၃၀၅ ကအုပ်စိုးသွားတဲ့ အက္ကတ်မင်းကြီး ဆာဂွန် (Sargon) လက်ထက်အဖြစ်အပျက်နဲ့ သိပ်တူနေတယ်။

မိုစက်နဲ့ပတ်သက်ပြီး ချုံငုံပြီးကြည့်လိုက်ရင် ထင်ရှားကြီးကျယ်တဲ့ စွမ်းဆောင်ချက် သုံးခုတွေ့တယ်။ ပထမက သူဟာနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်အနေနဲ့ ဟီဗရူတွေကို အီဂျစ်ကထွက်ပြေးလွတ်မြောက်ခွင့်ရအောင် လုပ်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒီအချက်မှာ သူ့ကိုတကယ်ချီးမွမ်းထိုက်ပါတယ်။ ဒုတိယအချက်က သူဟာသမ္မာကျမ်းမှာ

ကမ္ဘာဦးကျမ်း၊ ထွက်မြောက်ရာကျမ်း၊ ဝတ်ပြုရာကျမ်း၊ တောလည်ရာကျမ်း၊ တရားဟောရာကျမ်းဆိုတဲ့ ရှေ့ဦးမိုစက်ကျမ်းငါးကျမ်းကို ရေးသူလို့ ထင်ရှားပါတယ်။ အဲဒါတွေဟာ ဂျူးတွေရဲ့ တိုရာ (Torch) ဖြစ်တယ်။ ဒီကျမ်းတွေထဲမှာ မိုစက်ကိုဥပဒေ (Mosaic Code) ခေါ်တဲ့ ဓမ္မကျမ်း (Bible) ခေတ်က ဂျူး (Jue) တွေလိုက်နာတဲ့ အခြေခံဥပဒေတွေပါတယ်။ ပညတ်ချက်ဆယ်ချက် (Ten Commandment) ပါတယ်။ တိုရာ (Torch) နဲ့ ပညတ်ချက်တစ်ဆယ်ဟာ လူပေါင်းအမြောက်အမြားအင်မတန်နှစ်သက်လေးစားတဲ့ ထုံးနည်းတွေဖြစ်လာတော့ ဒါတွေရေးသားပြုစုသူကို သြဇာကြီးမားသူအဖြစ်နဲ့ ဂုဏ်ပြုထိုက်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သမ္မာကျမ်းတတ် ပညာရှင်များစွာက ဒီကျမ်းတွေကိုရေးသူဟာ မိုစက်တစ်ယောက်တည်းမဖြစ်နိုင်ပါလို့ပြောတယ်။ ရေးသူတွေအများကြီးဖြစ်နိုင်တယ်။ ပြီးတော့မိုစက်အသက်ရှိစဉ်က ဒါတွေကို အကွရာတင်ခဲ့တာမဟုတ်ဘူး။ ဥပဒေကို သူကစပြီးမပေါ်၊ ရှိပြီးကိုသူက စုစည်းပြီး အသုံးလွယ်အောင်လုပ်ပေးတာမျိုးလဲ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒီကျမ်းတွေမှာ သူ့အစွမ်းဘယ်လောက်ပါသလဲဆိုတာ ဒါအတိအကျ မှန်ကန်အောင်

ဖေါ်ထုတ်ဖြို့ သိပ်ခက်ပါတယ်။

တတိယအချက်က မိုစက်ကိုလူတွေက တစ်ဆူတည်းသောဘုရားဆိုတဲ့ ဂျူးဝါဒကို စတင်ထူထောင်သူဖြစ်တယ်လို့ စွဲမြဲမှတ်ယူထားကြတယ်။ ရှင်းရှင်းပြောရရင် ဒီလိုစွဲမှတ်ထင်မြင်အောင် သက်သေအထောက်အထားမရှိပါ။ အထောက်အထားရသမျှက ဓမ္မဟောင်း (The old Testament) မှာ ပါသမျှပဲဖြစ်တယ်။ ဓမ္မဟောင်း (The old Testament) ကတည့်တည့် ထင်ထင်ရှင်းရှင်း ပြောတဲ့စကားမှာ တစ်ဆူတည်းသော ဘုရားဝါဒကို ဖေါ်ထုတ်သူဟာ အဗြဟမ်ဖြစ်တယ်တဲ့။ အဲဒီမှာ ထပ်ဆင့်စဉ်းစားရင် မိုစက်သာမပေါ်လာရင် ဒီဝါဒဟာ တိမ်မြုပ်သွားဖွယ်ရှိပါတယ်။ ဒီဝါဒကို တာရှည်ခံအောင်အဆင့်ဆင့် လက်ဆင့်ကမ်းတဲ့နေရာမှာ သူဟာသိပ်အရေးပါတဲ့လူ ဖြစ်တယ်ဆိုတာကိုတော့ ငြင်းလို့မရနိုင်ဘူးထင်ပါတယ်။ အဲဒါဘဲ မိုစက်ရဲ့အရေးပါဆုံး ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်ပါတယ်။ ခရစ်၊ အစ်စလမ်ဆိုတဲ့ ကမ္ဘာ့အကြီးမားဆုံး ယုံကြည်မှုနှစ်ရပ်စလုံးဟာ ဒီဂျူးတွေရဲ့ တစ်ဆူတည်းသော ဘုရားဝါဒက ဆင်းသက်လာတာဖြစ်ပြီး မိုစက်ကနှစ်သက်စွဲလမ်းပြီး ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်ဟော်ပြောခဲ့လို့ ကနေ့ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး အပိုင်းမှာ ဒီဝါဒထွန်းကားနေတာဖြစ်တယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၁၆

ချားလ်စ် ဒါဝင်
(Charles Darwin)
(၁၈၀၉–၁၈၈၂)

ရုပ်ဖြိုဆင့်ကဲပြောင်းလဲခြင်း (organic evolution) ဟာ သဘာဝရွေးချယ်ခြင်း (natural selection) ကြောင့် ဖြစ်ရတယ်လို့ စတင်ပြောဆိုတဲ့ ချားလ်စ်ဒါဝင် (Charles Darwin) ကို အင်္ဂလန် (England) ရှရူစရီ (Shrewsbury) မှာ (အဗရာဟမ်လင်ကွန်းနဲ့ တစ်နေ့တည်းတစ်ရက်တည်း) ၁၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈၀၉ က မွေးဖွားပါတယ်။ အသက်တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်ရောက်တော့ အီဒင်ဗတ်တက္ကသိုလ် (Edinburg University) မှာ ဆေးပညာသင်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ဆေးပညာရော ခန္ဓာဗေဒ (anato- my) ပညာပါ သိပ်မျှင်းစရာကောင်းတယ်လို့ ထင်တာနဲ့ ကိမ်းဗရစ် (Cambridge) ကိုပြောင်းပြီး ကျမ်းစာသင်ကြားဖို့ အားထုတ်ကြည့်တယ်။ ဒါပေမယ့် မြင်းစီးတယ်၊ သေနတ်ပစ်တယ်ဆိုတာကို [illegible] ကျမ်းဂန်ထက်ပိုပြီးနှစ်သက်လို့ ပါမောက္ခတစ်ယောက်က [illegible] ဘီဂဲ (*H.M.S.Beagle*) သင်္ဘောနဲ့ ရှာဖွေရေး ရေလမ်းခရီး (exploratory voyage) ထွက်တာမှာ သူက သဘာဝပညာရှင် (naturalist) အဖြစ်နဲ့ လိုက်ပါခွင့်ရအောင် ထောက်ခံခိုင်းပါ[illegible] သူ့အဖေက ဒါကို မနှစ်သက်ပါ။ ဘာမှစွဲစွဲမြဲမြဲ မလုပ်[illegible] ကလေးကချေနေတာ အဆုံးသတ်တော့မှာ မဟုတ်ဘူးလို့[illegible]။ ဒါပေမယ့် ကံအားလျော်စွာ ဖခင်ရဲ့ ခွင့်ပြုချက်ရခဲ့ပါတယ်။ ဒီရေလမ်းခရီးဟာ အနောက်တိုင်း

www.burmeseclassic.com

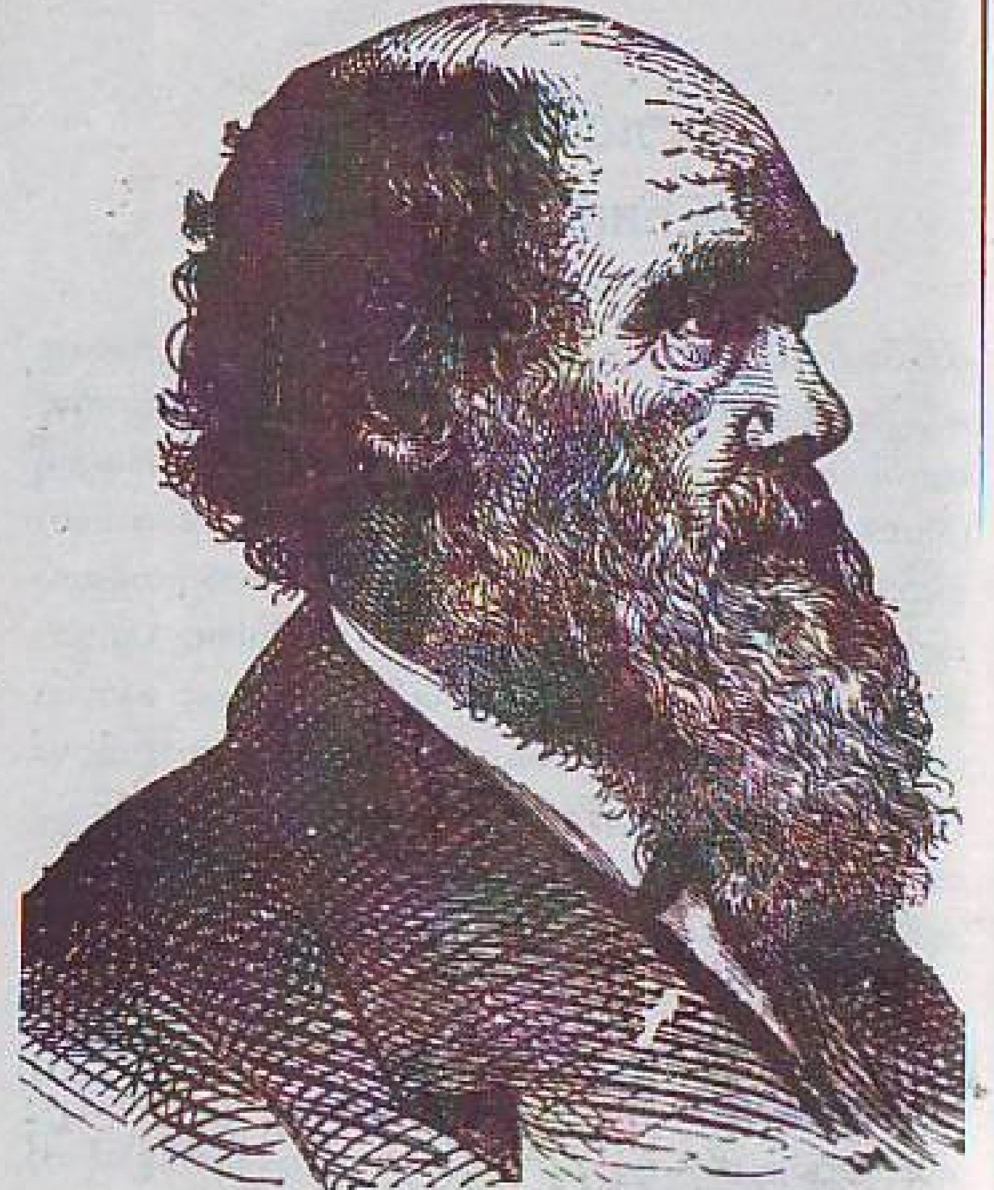

သိပ္ပံပညာမှာ သိပ်ပြီးအကျိုးရှိတဲ့ ခရီးဖြစ်ပါတယ်။

ဘီဂဲသင်္ဘောပေါ်မှာ လိုက်ပါပြီး ဒါဝင် (Darwin) ဟာ ၁၈၃၁ က ခရီးထွက်ချိန်တုန်းက အသက်နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်ပဲ ရှိသေးတယ်။ အဲဒီစပြီး ငါးနှစ်တိုင်တိုင် တောင်အမေရိက (South America) ကမ်းခြေတွေကို ဝိုက်ပတ်ပြီး တအေးတဆေးသွားခဲ့တော့ ပင်လယ်ထဲမှာ ထီးထီးရှိနေတဲ့ ဂလပဂို (Galapagos Islands) ကျွန်းတွေကို တက်ရောက်ရှာဖွေလေ့လာခွင့်ရသလို အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနဲ့ တောင်အတ္တလန်တစ်ကိုလဲ ဝင်ရောက်လေ့လာခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုပင်လယ်ခရီးရှည်ကြီး သွားတုန်းမှာ သဘာဝအံ့ဩစရာတွေ အများကြီးကို ဒါဝင်တွေ့ခဲ့ရပါတယ်။ ရှေးကျကျန်ရစ်တဲ့ လူမျိုးစုတွေ (primitive tribes) ကိုလဲ တွေ့ခဲ့ရတယ်။ ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်း (fossil) တွေလည်းရတယ်။ အဲဒါအပြင် အပင်အမျိုးမျိုး၊ အကောင်အမျိုးမျိုးတွေကိုလည်း လေ့လာခွင့်ရခဲ့တယ်။ သူတွေ့မြင်သမျှကို အကျယ်တဝင့်စာအုပ်တွဲတွေ အများကြီးရတဲ့အထိ ရေးသားမှတ်ယူခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီမှတ်စုတွေကိုသုံးပြီး အကြောင်းမျိုးစုံကို နောင်အခါရေးပါတယ်။ အခြေခံစိတ်ကူးတွေကို ဒီမှတ်စုတွေကရတယ်။ ဒီဖော်ထုတ်လိုက်တဲ့ သီအိုရီအတွက် သက်သေခံအချက်တွေကို ဒီမှတ်စုတွေက ပဲရတာဖြစ်ပါတယ်။

ဒါဝင်ဟာ ၁၈၃၆ မှာ အိမ်ပြန်ရောက်တယ်။ နောက်အနှစ်နှစ်ဆယ်အတွင်းမှာ ကျမ်းစာအုပ်တွေ အများကြီးရေးထုတ်နိုင်လို့ သူဟာ အင်္ဂလန်ရဲ့ခေါင်းဆောင် ဇီဝဗေဒပညာရှင် (Biologist) တစ်ဦးဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒီ ၁၈၃၇ လို ခပ်စောစော အချိန်ကပဲ ဒါဝင်က သတ္တဝါတွေ အပင်တွေဟာ ဘယ်တော့မဆို ဒီပုံမျိုးတစ်ပုံတည်းက ပြောင်းမလဲ တည်မြဲနေတယ်လို့ မယူဆနိုင်ကြောင်းသိတယ်။ ဘူမိသမိုင်း (geologic history) မှာ တောင်ကချိုင့်၊ မြေကရေဆိုသလို ပြောင်းတယ်။ ဒါကိုလိုက်ပြီး သတ္တဝါနဲ့ အပင်လဲပြောင်းမှာပဲပေါ့။ ဒါပေမယ့် အဲဒီအခါက ဘာကြောင့် ဒီလိုဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာပါသလဲလို့ သူရှင်းပြီး မပြောတတ်ပါ။ နောက် ၁၈၃၈ လောက်မှာ တောမတ်မာလ်သု (Thomas

www.burmeseclassic.com

Malthius) ရေးတဲ့ လူဦးရေ အခြေခံသဘောတရားအကြောင်း *(An Essay on the Principle of Population)*ကို ဖတ်မိတယ်။ အဲဒီအခါကျမှ မပျက်မစီးဆက်လက်ရှင်သန်ဖို့ သဘာဝကရွေးချယ်ပေးတဲ့ အခြေခံသဘောတရားရှိတယ်လို့ ဒါဝင်သိရှိပြီး စနစ်တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလို သဘာဝရွေးချယ်ခြင်း အခြေခံသဘောတရား (principle of natural selection) ကို ဒါဝင်က ပုံစံချတယ်ဆိုပေမယ့် သူ့အယူအဆကို အလျင်စလို ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခြင်းမပြုပါ။ လူတွေအများကြီးက ဝိုင်းပြီးကန့်ကွက်မယ်ဆိုတာ သိပြီးသားဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် အချိန်အကြာကြီးဆွဲပြီး သက်သေအထောက်အထားစုတယ်။ ပြီးတော့ စနစ်တကျတင်သွင်းဖို့ သူ့အဆိုကြမ်း (hypothesis) ကို စီစဉ်ထားပါတယ်။

သူ့သီအိုရီအကျဉ်းချုပ် (outline) ကို ၁၈၄၂ ကပဲ ရေးသားပြီးစီးခဲ့တယ်။ နောက်အကျယ်ကိုတော့ ၁၈၄၄ မှာရေးတယ်။ ဒါဝင်က သူ့ကျမ်းကို ၁၈၄၂နှစ်လထဲ ဖြည့်ဆဲပြင်ဆဲမှာ အယ်ဖရက်ရပ်ဆဲဝေါလေ့စ် (Alfred Russel Wallace) အမည်ရှိတဲ့ ဗြိတိသျှသဘာဝပညာရှင် (လောလောဆယ် အရှေ့ အင်ဒီစ် East Indies ရောက်နေသူ) ထံက ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်သီအိုရီ (Theory of Evolution) စာမူကြမ်းတစ်ခု ဒါဝင်ဆီကို ရောက်လာပါတယ်။ အရေးကြီးတဲ့အချက်အလက်တိုင်းမှာ ဝေါလေ့နဲ့ ဒါဝင်တူညီနေတယ်။ ဝေါလေ့လဲ သူ့ဘာသာတစ်သီး တခြားရှာဖွေတွေ့ရှိထားတာဖြစ်တယ်။ သူ့စာမူကိုပုံမနှိပ်ခင် ဒါဝင်ဆီပို့တဲ့ သဘောက သိပ္ပံပညာရှင်ရယ်လို့ အများလေးစားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဆီက ဝေဖန်ချက်ထင်မြင်ချက်ရယူလိုလို့ ဖြစ်တယ်။ အဲဒီမှာ ဒီသီအိုရီကို ဘယ်သူက စတွေ့သလဲဆိုပြီး သူ့အရင် ငါအရင်နဲ့ ငြင်းခုံပွဲကြီးဖြစ်ရတော့မယ့် ဒိတ်ရှုပ်စရာအခြေအနေကို ရောက်နေပါပြီ။ ဒီအဖြစ်ကို အရောက်မခံပါ။ ဒါဝင်ရဲ့ အကျဉ်းချုပ်နဲ့ ဝေါလေ့ရဲ့ စာမူနှစ်ခုစလုံးကို ပူးတွဲပြီး (ဇူလိုင် ၁၈၅၈ မှာ) သိပ္ပံအဖွဲ့ကြီးတစ်ခုကို ပို့လိုက်ပါတယ်။

ထူးဆန်းတာက ဒီလိုသိပ္ပံအဖွဲ့ကြီးကို တင်ပြလိုက်ပေမယ့်

ဘယ်သူမှသိပ်ပြီး ဒီအကြောင်းကို အရေးတယူပြောဆို ဆွေးနွေးခြင်း မရှိပါ။ ဒါပေမယ့် ဒါဝင်ရဲ့ **မျိုးရိုးဗီဇ** ***(The Origin of Species)*** ကို ၁၈၅၉ မှာ ပုံနှိပ်တယ်ဆိုတာနဲ့ တခါတည်းပွတ်လောရိုက်လာပါတော့တယ်။ အဖြစ်မှန်ကတော့ အရင်ကပေါ်ထွက်သမျှ ဘယ်သိပ္ပံစာအုပ်ကိုမှ ဒီစာအုပ်လို သိပ္ပံသမားရော အလွတ်လူတွေကပါ အရေးတယူဖတ်ပြီး အပြင်းအထန် ငြင်းခုံကြတယ်လို့ မရှိခဲ့ပါ။ စာအုပ်နာမည်အပြည့်အစုံက မျိုးရိုးဗီဇ၏ သဘာဝရွေးချယ်ခြင်းသို့မဟုတ် ဘဝမပျက်အောင်ထိန်းနိုင်ခြင်း *(On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life)* ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဝင်ရဲ့ ၁၈၇၁ မှာ လူဆင်းသက်လာပုံနှင့် အဖိုအမဆက်ဆံရေးမှာ ရွေးကောက်ပုံ *(The Descent of Man and Selection in Relation to Sex)* စာအုပ်ထွက်လာတော့လဲ စောစောက ငြင်းခုံခဲ့တဲ့ အရှိန်ဟာကျန်နေပါသေးတယ်။ အဲဒီ နောက်စာအုပ်မှာ လူဟာလူဝံ (ape) လို သတ္တဝါမျိုးက ဆင်းသက်ခဲ့တယ်ဆိုတာကို ဖတ်ကြရတဲ့အခါ စောစောက လောင်တဲ့မီးမှာ ဆီထပ်ထည့်လိုက်သလို ပွက်လောရိုက်အောင် ငြင်းကြပြန်တယ်။

ဒါဝင်ဟာ သူ့သီအိုရီနဲ့ပတ်သက်ပြီး ပရိသတ်စုံမှာ အချေအတင်ပြောပွဲလုပ်ရင် သူ့ဘယ်တော့မှမပါဘူး။ ဘီဂဲနဲ့ ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာအဝေးအလံအကျယ်အပြော သွားခဲ့စဉ်က (မကြာခဏ ဖျားနာခဲ့ရတယ်၊ တောင် အမေရိကမှာ အဆိပ်ရှိတဲ့ပိုးကိုက်လို့ရတဲ့ ရှာဂါရောဂါ Chagas disease ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။) အဲဒါတွေစုပြီး ကျန်းမာရေးမကောင်း [illegible] အပြင်ထွက်လေ့ မရှိဘူး။ အဲဒါအပြင် သူ့ဘက်ကဆင့်ကဲပြော[illegible]ပုံကို ကောင်းကောင်းရှေ့နေလိုက်နိုင်တဲ့ တောမတ်အိပ်ချ် ဟ[illegible] (Thomas H. Huxley) တစ်ယောက်ရထားလို့လဲဖြစ်[illegible] သိပ္ပံပညာရှင်အများစုက ဒါဝင်သီအိုရီတွေအခြေခံအရ မှန်[illegible]တယ်လို့ သူကွယ်လွန်တဲ့ ၁၈၈၂ မှာ လက်ခံထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။

ဒါဝင်ဟာ မျိုးဗီဇနဲ့ဆင့်ကဲပြော[illegible]သဲပုံကို သူကစတင်ဖော်ထုတ်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

သူမဟုတ်ပါ။ သူ့ရှေ့က လူတချို့မှာ ဒီစိတ်ကူးရှိနေပါပြီ၊ ပြင်သစ်သဘာဝပညာရှင် ဇန်လမက်နဲ့ သူ့အဖိုးဧရာစ်မာ့စ်ဒါဝင်တို့လည်း ဒီသီအိုရီကို ကြံဆခဲ့ကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ရဲ့အဆိုကြမ်းတွေကို သိပ္ပံကမ္ဘာက လက်မခံဘူး၊ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ စတင်ဖော်ထုတ်သူတွေက စိတ်ချလက်ချလက်ခံယုံကြည်သုံးစွဲလောက်တဲ့ ရှင်းလင်းချက်မပေးနိုင်ကြလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီနေရာမှ ဒါဝင်ရဲ့အစွမ်းက ဖြစ်ပွားပုံဆိုတဲ့ သဘာဝရွေးချယ်ခြင်းကို ပြောပြလိုက်တဲ့အခါကျမှ ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်ဆိုတာ ဒီလိုအဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပွားပါပေတယ်လို့ သက်သေနဲ့တကွသိလာပြီး သူ့မူကြမ်းကို လက်ခဲ့ကြတာဖြစ်တယ်။

ဒါဝင်သီအိုရီနဲ့ပတ်သက်ပြီး အထူးသတိပြုသင့်တဲ့ အချက်ကတော့ သူ့သီအိုရီကို ပုံစံချတော့ မျိုးရိုးပညာသီအိုရီကို သူမသိပါ။ ဒါဝင်တို့ခေတ်က မျိုးဆက်တစ်ခုရဲ့ အရည်အသွေးတစ်မျိုးကို နောက်တစ်ဆက်မှာ ဘယ်လိုအမွေပေးသလဲလို့ ဘယ်သူမှမသိပါ။ ဂရေဂေါမဲန်ဒဲလ် (Gregor Mendel) ဟာ အမွေဆက်ဥပဒေ (Laws of heredity) တွေကို ဒါဝင်ကခေတ်ဆန်းတစ်ခေတ်ပေါ်စေတဲ့ (epoch-making) စာအုပ်တွေကိုရေးသား ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေနေစဉ်ကပဲ ရှာဖွေရေးသားခဲ့တယ်။ မဲန်ဒဲလ်ပြောသမျှဟာ ဒါဝင်ပြောသမျှကို ဖြည့်စွက်ထောက်ပံ့တာဖြစ်နေပေမယ့် ဒါဝင်ရဲ့ သီအိုရီကို အများကကောင်းကောင်း လက်ခံအတည်ပြုပြီးဖြစ်တဲ့ ၁၉၀၀ ထိ မဲန်ဒဲလ်ကို ဘယ်သူမှဂရုမစိုက်ဘူး။ ခုတော့ခေတ်လူတွေ ကံကောင်းတယ်လို့ ဆိုရမှာက ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်ကိုပြောရင် မျိုးရိုးအမွေဆက်ဥပဒေ (laws of genetic ingeritance) နဲ့ တွဲလိုက်တဲ့အခါ ဒါဝင်ပြောခဲ့တာထက် အများကြီးပြည့်စုံသွားတယ်။

လူတွေးခေါ်ပုံမျိုးစုံမှာ ဒါဝင်ရဲ့သြဇာဟာ သိပ်ပြီးစူးရောက်ဘယ်။ သိပ္ပံသဘောထားသက်သက် ပြောရရင် သူ့ကြောင့် ဇီဝဗေဒဟာ အများကြီးပြောင်းလဲ တိုးတက်ခဲ့ပါတယ်။ သဘာဝရွေးချယ်ခြင်း (natural selection) ကို အများကြီးချဲ့ပြီး သုံးနိုင်တယ်လို့ သိလာကြပြီ။ ဥပမာ မနုသာဗေဒ၊ လူမှုရေးပညာ၊ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနဲ့ ဘောဂဗေဒတွေမှာ

သုံးပါတယ်။

သိပ္ပံ၊ လူမှုရေး ဆိုတာတွေမှာ အသုံးဝင်တာထက် ဒါဝင်ရဲ့ပညာဟာ ပိုပြီးထိရောက်တယ်လို့ပြောရမယ့် ဘာသာရပ်ကတော့ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု (religious thought) မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဝင်တို့ခေတ်နဲ့ နောက်နှစ်ပေါင်းများစွာမှာ ခရစ်ဝါဒကိုသက်ဝင် ယုံကြည်သူတွေက ဒါဝင်ရဲ့သီအိုရီတွေကြောင့် ငါတို့သာသနာကြီး ဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြားရတော့မယ်လို့ ယူဆတယ်။ သူတို့ ဒီလိုတွေးတာလဲ အဖြစ်မဆိုသင့်ပါ။ တွေးသင့်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘာသာတရား ယုံကြည်စိတ်ဟာ တခြားအကြောင်းများစွာကြောင့်လဲ ကျဆင်းတာဖြစ်ပါတယ်။ (ဒါဝင်ကိုယ်တိုင်ကလဲ ဘာသာတရားယုံကြည်မှုမရှိသူ ဖြစ်ပါတယ်။)

လောကီကြောင်းသက်သက်ပြောရရင်လဲ ဒါဝင်သီအိုရီက လူတွေရဲ့ ကမ္ဘာအပေါ်မှာထားတဲ့ သဘောထားကို အများကြီးပြောင်းစေတယ်။ အရင်က သဘာဝစီမံကိန်း (natural scheme) မှာ လူက ထိပ်တန်းက ပါဝင်လှုပ်ရှားနေကြရတယ်ဆိုတဲ့ အစွဲပျောက်ခဲ့ပြီ။ သတ္တဝါမျိုးပေါင်းများစွာမှာ ငါတို့လဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပါပဲလား လို့သိလာကြပြီ။ တစ်နေ့နေ့မှာ တို့ထက်သာတဲ့ သတ္တဝါပေါ်နိုင်တယ်လို့ သိလာကြပြီ။ ဒါဝင်ရဲ့ဆောင်ရွက်ချက် ရလဒ်ကတော့ ဟေရကလိတပ်စ် (Hera-clitus) ပြောခဲ့သလို "ပြောင်းလဲ[illegible]ကလွဲလို့ ဘာမှပြောင်းလဲခြင်းမရှိ" (There is nothing permanent except change) ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်သီအိုရီ (evolution theory) က လူတို့ဇီဇကို ယေဘုယျရှင်းပြနိုင်သလို သိပ္ပံပညာဟာလဲ ရုပ်ဝတ္ထုဆိုင်ရာပြဿနာတွေကို ရှင်းနိုင်[illegible]လို့ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲတွေး ထင်လာကြတယ်။ (မရှင်းနိုင်တဲ့ လူ့ပြ[illegible]ရှိပါသေးတယ်)။ ဒါဝင်ပြောနေကျ ဘဝရပ်တည်ဖို့ ရုန်းကန်ဆဲ (The strggle for existence) နဲ့ အတော်ဆုံးသာ ကျန်ရစ်မယ် (The survival of the fittest) ဆိုတဲ့ စကားတွေဟာ ကျွန်တော်တို့နေ့စဉ်ပြောမြဲ ဝေါဟာရတွေဖြစ်လာပါတော့တယ်။

ဒါဝင်ဆိုတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်မပေါ်ခဲ့ပေမယ်လဲ သူ့သီအိုရီမျိုးတော့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ပေါ်မှာ စေကန်ပါ။ တကယ်ပြောတော့ ဝေါလေ့ဆောင်ရွက်ချက်ဟာ ဒါဝင်မရှိလဲ သူကရှိနေပြီဖြစ်လို့ ဒီစာအုပ်ပဲမှာ တချို့ပုဂ္ဂိုလ်ကို သူ့ကိုမမွေးလဲ ဒီကိစ္စဖြစ်ကို ဖြစ်ရမယ်ဆိုတဲ့ စာရင်းထဲမှာ ဒါဝင်က ပါသွားပါပြီ။ သူနဲ့ဒီစကားဟာ ပိုပြီးသက်ဆိုင်နေပါသေးတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒါဝင်ကြောင့်သာ ဇီဝဗေဒ၊ မနုသဗေဒတွေဟာ အများကြီးတိုးတက်လာတယ်။ ကမ္ဘာမှာ လူ့သာပဓာနဆိုတဲ့အမြင်လဲ ပြောင်းသွားပါတယ်။

၁၇

သျှိဟွန်ဂ်တိ
(Shih Huing Ti)
(ခရစ်မပေါ်မီ ၂၅၉–၂၁၀)

တရုတ်ဧကရာဇ်ကြီး သျှိဟွန်ဂ်တိ (Shih Huing Ti) ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၂၃၈ က ၂၁၀ ထိ တရုတ်ကို အုပ်စိုးချိန်မှာ လက်ရုံးအားကိုးနဲ့ တရုတ်ကို ပေါင်းစပ်စည်းရုံးခဲ့ပြီး အပုံအနှံ့ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွေ ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ တရုတ်တွေအတွက် ကနေ့အထိ လေးစားတဲ့ဝေလှေမှန်သမျှကို တစုတစည်းတည်းဖြစ်အောင် လုပ်ပေးနိုင်တဲ့ ပြုပြင်ရေးတွေထဲမှာ သူ့ပြုပြင်ရေးတွေက အရေးပါတဲ့ ပြုပြင်ရေးတွေဖြစ်ပါတယ်။

သျှိဟွန်ဂ်တိ (ကိုချင် သျှိဟွန်ဂ်တိလို့လဲခေါ်တဲ့) ဧကရာဇ်ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၂၅၉ မှာ မွေးဖွားပြီး ခရစ်ပေါ်မီ ၂၁၀ မှာ နတ်ရွာစံတယ်လို့ သိရပါတယ်။ သူ့အရေးပါပုံကို အကဲဖြတ်ဖို့ သူ့ခေတ်သမိုင်းနောက်ခံကို သိဖို့လိုပါတယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ ၁၁၀၀ လောက်ကစတဲ့ ကျိ (Chou) မင်းဆက်နောက်ဆုံးရက်တွေမှာ သူ့ကိုမွေးဖွားတာဖြစ်တယ်။ ကျိုမင်းတွေဟာ တန်ခိုးသြဇာပျော့ညံ့လာလို့ တရုတ်ဟာပဒေသရာဇ်နိုင်ငံငယ်တွေ နယ်အလိုက် အစိတ်စိတ်ကွဲနေတဲ့ အချိန်ကာလ ဖြစ်ပါတယ်။

ပဒေသရာဇ် နယ်ရှင်ပယ်ရှင်တွေဟာ အချင်းချင်းစစ်ခင်းနေကြတယ်။ ဒီလိုနဲ့ တချို့နယ် ပဒေသရာဇ်တွေလဲ အပြီးတိုင်

www.burmeseclassic.com

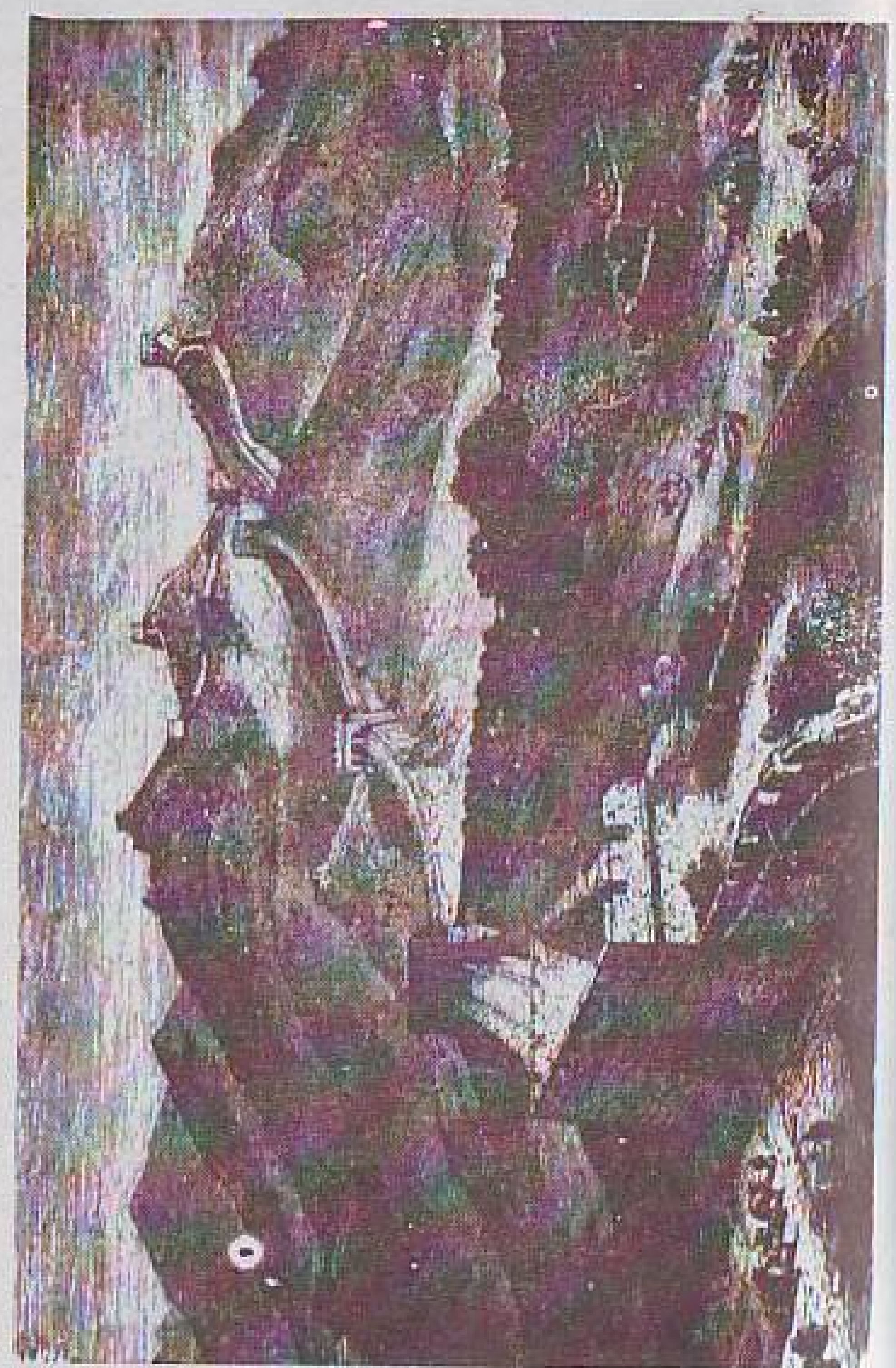

ကတ်သိမ်းသွားတာလဲရှိမယ်။ တစ်ဦးတလေကလဲ တန်ခိုးသတ္တိသိပ်ပြီး ကြီးမားလာမယ်။ အားကြီးလာသူတစ်ဦးက တရုတ်အနောက်ခြမ်းက ချင် (Chin) မင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒီချင်မင်းတွေက ဥပဒေကို အလေးထားတဲ့ တရုတ်ဒဿနိက သမားတွေရဲ့ဆိုဆုံးမချက်ကို နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးအခြေခံ အဖြစ် သုံးမယ်လို့ပြဋ္ဌာန်းတယ်။ ကွန်ဖုစီ အဆိုက လူကိုအုပ်ချုပ်ရင် လူမင်းကအကျင့် စာရိတ္တမှာ စံပြဖြစ်ရမယ်လို့ ဆိုတယ်။ ဒါပေမယ့် ဥပဒေ ကို အလေးထားတဲ့ ဒဿနအရပြောရရင် လူအများစုဟာ ထင်သ လောက် မကောင်းကြတာမို့ စံပြထားလဲ လိုက်နာကြမှာမဟုတ်လို့ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းပြီး အတိအကျ ကတိမလိုက်ဘဲ ကွပ်ကဲမှုဖြစ်မယ်လို့ ပြောပါ တယ်။ ဥပဒေကို အုပ်ချုပ်သူက လုပ်ရမယ်။ အခါအားလျော်စွာ နိုင်ငံရဲ့ ဝါဒနဲ့ ညီညွတ်အောင် ပြုပြင်ရမယ်။

ဥပဒေကို ကျနသေချာအောင် စည်းကြပ်လို့၊ တည်နေရာအနေ အထားကောင်းလို့၊ ချင်မင်းတွေတော်လို့ ချင်နယ်ဟာ တန်ခိုးဩဇာကြီး လာတဲ့အချိန်မှာ (နောင်သျှိဟွမ်ဂ်တီဖြစ်လာမယ့်) ချန်ဂ် (Chang) ကို မွေးပါတယ်။ ချန်ဂ်ဟာ အမည်ခံမင်းအဖြစ် ထီးနန်းကို ခရစ်မပေါ်မီ ၂၄၆ ကပဲရရှိပေမယ့် သက်တော်တစ်ဆယ့်သုံးနှစ်သာရှိသေးလို့ ရင်ခွင် ပိုက်မင်းအဖြစ်နဲ့ နေရပြီးနောက် ခရစ်မပေါ်မီ ၂၃၈ ရောက်တော့မှ မင်း အစစ်ဖြစ်ရှာတယ်။ ပြည့်ရှင်မင်းသစ်ဟာ အစွမ်းထက်တဲ့ စစ်သူကြီးတွေ ကို ရွေးချယ်ခန့်ထားပြီး ကျန်ရှိနေသေးတဲ့ ပဒေသရာဇ်နယ်ကလေးတွေ ကို ခပ်သွက်သွက်သိမ်းပိုက်လိုက်ပါတယ်။ နောက်ဆုံးနယ်ကိုခရစ်မပေါ်မီ ၂၂၁ ကရတဲ့အခါ သူ့ကိုပဲ တရုတ်နိုင်ငံအားလုံးရဲ့ ဘုရင် (ဝမ် Wang) လို့ ဘွဲ့တပ်ပြီးခေါ်နိုင်ပါပြီ။ ခေတ်ဟောင်းနဲ့ ခွဲခြားပြီးထင်ရှားအောင် သူ့ကို သျှိဟွမ်ဂ်တီ ပထမဧကရာဇ်လို့ ဘွဲ့တပ်ခေါ်တွင်ပါတယ်။

သျှိဟွမ်ဂ်တီဟာ ဧကရာဇ်ဖြစ်တာနဲ့ တစ်ပြိုင်နက် အရေးပါတဲ့ ပြုပြင်ရေးတွေ အများကြီးလုပ်ပါတယ်။ ကျိ (Chou) မင်းဆက်ပြုတ်သွား အောင်ဖျက်ဆီးတဲ့ မညီညွတ်မှုမျိုး ထပ်မဖြစ်ရအောင်ဆိုပြီး ပဒေသရာဇ် နယ်စနစ်တစ်ခုလုံးကို ဖျက်လိုက်ပါတယ်။ သူ့ပိုင်နက်ကို ပြည်နယ်သုံးဆယ်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ခြောက်နယ်ခွဲလိုက်ပြီး မင်းမျိုးကမဟုတ်ဘဲ အရပ်သားကိုပြည်နယ် ဘုရင်ခံခန့်တယ်။ ဘုရင်ခံရာထူးမှာ အရိုးအဆက် (အဖ ရာထူး သားဆက်ခံတဲ့ရှေးပုံစံ) မရှိလို့ကြေညာခဲ့တယ်။ လက်တွေ့မှာလည်း ဘုရင်ခံတစ်ဦးကို ပြည်နယ်တစ်နယ်မှာ နှစ်အနည်းငယ်သာခန့်ထားပြီး ကိုယ့်ရာထူးတည်မြဲအောင်၊ ကိုယ့်ဩဇာကြီးမားအောင် မလုပ်နိုင်ဖို့ ဘားမြစ်တဲ့သဘောနဲ့ မကြာခဏနယ်ပြောင်းပေးတယ်။ ပြည်နယ်တစ်ခု စီမှာလဲ စစ်ခေါင်းဆောင်တစ်ယောက် ကေရာဇ်ကိုယ်တိုင်ခန့်ထားပြီး ကေရာဇ်သဘောနဲ့ဘဲ ရွှေ့တယ်၊ ဖြုတ်တယ်။ နောက် ဗဟိုအစိုးရရဲ့ ကိုယ်စား နယ်မှာအရာရှိတစ်ဦးထားသေးတယ်။ ဒီတော့မှ စစ်သူကြီးနဲ့ ဘုရင်ခံကို ထိန်းပြီးသားဖြစ်သွားတယ်။ ပြည်နယ်နဲ့မြို့တော်အကြား ဆက်သွယ်ရေးကောင်းဖို့ လမ်းမကြီးတွေဖောက်တယ်။ ပြည်နယ်မြို့တစ်ခု ခုကို ဥပမာ သူပုန်က ဝိုင်းထားပြီဆိုရင် ဗဟိုတပ်မတော်ကို ချက်ချင်းစေ လွှတ်နှိမ်နင်းနိုင်အောင် လမ်းကောင်းကောင်းဖောက်ထားတာဖြစ်ပါ တယ်။ အရင်မင်းညီမင်းသား မှူးမျိုးမတ်မျိုးတွေ သားမယားနဲ့တကွ အိမ်ထောင်တစ်ခုလုံး ကေရာဇ်နေထိုင်ရာ မြို့တော်စီယန်ယန်ဝ် (Hsien Yang) ကို လာနေစေတယ်။ သူတို့ကိုအမြဲ စောင့်ကြည့်ထားဖို့လိုတယ်။

သျှိဟွန်ဂ်တိက နိုင်ငံရေးစစ်ရေးမှာ တရုတ်ကို တပေါင်း တည်းဖြစ်အောင် အုပ်စည်းတာလောက်နဲ့ မကျေနပ်သေး။ ကုန်သွယ် ရောင်းဝယ်ရေးမှာလဲ ညီညွတ်စေလိုတယ်။ ဒီတော့ ကုန်ပစ္စည်းအလေး ချိန်မှတ်ခြင်း၊ ဝန်မှတ်ခြင်း၊ ခရီးအကွာအဝေးတိုင်းခြင်းတို့ကို ညီညွတ် အောင် စံချိန်၊ စံတာများ (standard weights and measures) (အလေးတင်းတောင်းများ) ညီအောင်လုပ်စေတယ်။ အားလုံးတညီတည်း သုံးဖို့ ဝိုက်ဆံလဲထုတ်တယ်။ လက်နက်ကိရိယာတွေလဲ တညီတည်းသုံး စေတယ်။ လှည်းဝင်ရိုးကိုလဲ စံထားပြီး အရှည်အတိုညီစေတယ်။ လမ်း ဖောက်တဲ့အခါ၊ ရေမြောင်းတူးတဲ့အခါညီအောင် ကြီးကြပ်ပေးတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံကြီးအတွင်းမှာ တရားဥပဒေတူရမယ်၊ စာရေးနည်းလဲတူရ

ကေရာဇ်ထုတ်ပြန်တဲ့အမိန့်နဲ့ ဥပဒေတွေထဲမှာ ချီးမွမ်းရင် လဲဖြစ်တယ်၊ ကဲ့ရဲ့ချင်လဲရတယ်ဆိုတဲ့ အမိန့်တော်က ခရစ်မပေါ်မီ ၂၁၃ မှာ ထုတ်ပြန်တဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတွင်းရှိသမျှ ကျမ်းစာအုပ်တွေ မီးရှို့ဖျက်ဆီး စေဆိုတဲ့ အမိန့်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ခြွင်းချက်ရှိပါတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးပညာ၊ ဆေးပညာ၊ ချင်နိုင်ငံတော်မှတ်တမ်းတွေ၊ ဥပဒေပြုအဖွဲ့သုံး ဒဿနိက ကျမ်းတွေကို မရှို့ရပါ။ ကွန်ဖူစီကျမ်းတွေအပါအဝင် တခြားဒဿနိက ကျမ်းတွေတော့ မီးရှို့စေတဲ့။ တစ်ချက်လွှတ်အမိန့် (Draconian decree) ဟာသမိုင်းမှာ ပထမဆုံးပေါ်ပေါက်လာတဲ့၊ ကြီးကျယ်တဲ့စိစစ်ရေး အမိန့်ဖြစ်တယ်။ အဲဒါမျိုးလုပ်ရင် ကွန်ဖူစီလိုရှေးကျပြီးလူတွေ စွဲလမ်း အားကြီးတဲ့ အတွေးအခေါ် ပပျောက်မယ်။ ခေတ်ဆန်တိုးတက်တဲ့ အသိအမြင်ကို မထိမဲ့မြင်မလုပ်နိုင်တော့ဘူးထင်တာနဲ့ ဒီအမိန့်ကို ကေရာဇ်က ထုတ်တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမှာလဲခြွင်းချက်ရှိတယ်။ သူမီးရှို့ခိုင်း တဲ့ ကျမ်းဟောင်းတွေတစ်မျိုးစီတော့ နေပြည်တော်ရဲ့ တော်သုံးပိဋကတ် တိုက်မှာ သိမ်းဆည်းထားခိုင်းပါတယ်။

သျှိဟွန်ဂ်တိရဲ့ နိုင်ငံခြားရေးဝါဒ အလားတူပြင်းထန်တယ်။ နိုင်ငံတော်ရဲ့ တောင်ပိုင်းမှာ နယ်ပယ်အများကြီးကို ချဲ့ထွင်သိမ်းပိုက် တယ်။ အားလုံးသိမ်းမိသမျှကို တရုတ်နိုင်ငံထဲထည့်ပြီးထားခဲ့တယ်။ အနောက်နဲ့မြောက်မှာတော့ သူ့တပ်မတော်က တိုက်တိုင်းအောင်ဖြစ် ပေမယ့် နယ်မြေကိုတော့ အပိုင်သိမ်းယူခြင်း မလုပ်နိုင်တော့ပါ။ အဲဒီနယ် ကလူတွေဟာ တရုတ်ပြည်မကြီးကို ဖျက်ဆီးလုယက်တိုက်ခိုက် ထွက် ကြသူတွေဖြစ်လို့ သူတို့မလာနိုင်အောင် နံရံကြီး (The Great Wall of China) တည်ဆောက်ရမယ်။ ဒီစိတ်ကူးနဲ့ တရုတ် ဘက် နယ်စပ်မှာ နံရံတွေ ဟိုတစ်စဒီတစ်စရှိပြီးသားဖြစ်တ ကေရာဇ်က အားလုံးဆက်ပြီး နံရံကြီးလုပ်လိုက်တော့ ကနေ ဒီနံရံကြီးတည်ရှိ နေတယ်။ ဒီလိုကြီးကျယ်တဲ့ ဆောက်လုပ် မကြီးကျယ်တဲ့ ဆောက်လုပ် ကိန်းရယ်၊ စစ်တွေ အဆက် မပြတ်တိုက်ခိုက်တာရယ်၊ အခွန်အကျများလွန်းတော့ ရှိပြီး အခွန်တွေကိုမြှင့်ကောက်၊ နောက် အခွန်သစ်တိုးနဲ့ ကေရာဇ်ကကို

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အများက အကြည်ညိုကင်းလာတယ်။ သူကအုပ်ချုပ်ရေးကို အင်မတန်ခိုင်ခန့်အောင်လုပ်ထားတော့ သူ့ပုန်ထဖို့မလွယ်ဘူး။ ဒါနဲ့သူ့ကိုလုပ်ကြံဖို့အားထုတ်ကြတယ်။ ဒါလဲမအောင်မြင်ပါ။ သူ့ဘာသာ သဘာဝအတိုင်း သျှီဟွန်ဂ်တီဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၂၁၀ မှာ နတ်ရွာစံပါတယ်။

ဒုတိယသားတော်က အာ့သျှီဟွန်ဂ်တီ (Erh Shith Huang Ti) ဘွဲ့နဲ့အဘရာထူးကို ဆက်ခံတယ်။ အဘလို အရည်အချင်းမရှိတော့ သူ့ပုန်ထကြတယ်။ လေးနှစ်အတွင်းမှာ အသတ်ခံရတယ်။ နန်းတော်နဲ့ ပိဋကတ်တိုက်ပါ မီးလောင်ပျက်စီးတယ်။ ချင် (Chin) မင်းဆက်လုံးဝပျက်စီးရပါတော့တယ်။

ဒါပေမယ့် သျှီဟွန်ဂ်တီလုပ်ခဲ့သမျှကို ဖျက်ဆီးဖို့မလွယ်ပါ။ သူ့လို မင်းဆိုးမရှိတာကိုတော့ တရုတ်တွေကျေနပ်ပါတယ်။ အရင်မင်းမဲ့ကာလကို ပြန်သွားလိုကြတဲ့ သူတွေလဲရှိပါတယ်။ နောက်တက်လာတဲ့ ဟန် (Han) မင်းဆက်က သျှီဟွန်ဂ်တီရဲ့ အခြေခံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဆက်ထိန်းနိုင်လေတော့ တရုတ်ဧကရာဇ်နိုင်ငံကြီးဟာ သူချမှတ်ထားတဲ့ပုံစံအတိုင်း နှစ်ဆယ်တစ်ရာစု နှစ်ပေါင်းရှည်ကြာအောင် တည်တံ့ခဲ့ပါတယ်။ ချင်မင်းတွေအစချမှတ်တဲ့ ဥပဒေတွေက ကြမ်းတယ်၊ ဟန်မင်းတွေက လျှော့တယ်၊ ပြင်တယ်၊ နောက်ဆုံး ဥပဒေအချုပ်ဒဿနိက (Legalist philosophy)ကိုဖယ်ပြီး ကွန်ဖူစီဝါဒကို နိုင်ငံတော်ဝါဒလုပ်လိုက်တယ် ဆိုပေမယ့် သျှီဟွန်ဂ်တီ လုပ်ခဲ့တဲ့မလေ့နဲ့ နိုင်ငံရေးစည်းလုံးမှုမပျက်ဘဲ ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့ပါတယ်။

တရုတ်အတွက်ရော ကမ္ဘာ့အတွက်ပါသျှီဟွန်တီ အရေးပါခဲ့ပုံကိုစစ်ဆေးကြည့်ရင် ထင်ရှားအောင် သိမြင်နိုင်ပါတယ်။ အနောက်တိုင်းသားတွေက တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ ကြီးမားကျယ်ပြန့်ပုံကို အံ့ဩကြတယ်။ ဒါပေမယ့် သမိုင်းတစ်လျှောက်မှာ ဘယ်တုန်းကမှ တရုတ်လူဦးရေဟာ ဥရောပလူဦးရေထက်မပိုဘူး။ ကွာခြားချက်က ဥရောပဆိုရင် နိုင်ငံငယ်ကလေးတွေအများကြီး ပါဝင်နေတယ်။ တရုတ်ကတော့ နိုင်ငံကြီးတစ်ခုပဲစုစည်းထားတယ်။ ဒီလိုခြားနားတာဟာ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးကြောင့်ဖြစ်တယ်။

ပထဝီဝင်နဲ့မဆိုင်ပါ အတွင်းဘက်က သဘာဝအကန့်အကွက်တွေဖြစ်တဲ့ တောင်တန်းတွေ၊ ဥရောပမှာရှိသလို တရုတ်မှာလဲ ထင်ထင်ရှားရှားရှိတာပါပဲ။ တရုတ်တွေ တလုံးတစည်းတည်းရှိနေတာဟာ သျှီဟွန်ဂ်တီမင်းတစ်ပါးတည်းရဲ့အစွမ်းလို့တော့ပြောလို့မရနိုင်ပါ။ တခြားလူတွေလဲပါတယ်။ ဥပမာ စွီဝဲန်တီ (Sui Wen Ti) လဲဒီကိစ္စမှာ သိပ်အရေးကြီးတဲ့အခန်းကပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သျှီဟွန်ဂ်တီကတော့ အရေးပါဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါတယ်။

သျှီဟွန်ဂ်တီရဲ့အကြောင်းကိုပြောကြရင် သိပ်တော်တဲ့ သူ့အမတ်ချုပ်လီဆု (LiSiu) အကြောင်းထည့် မပြောလို့မရပါ။ လီဆုက ဧကရာဇ်ရဲ့ဝါဒရေးရာကို ကြိုးဆွဲနေခဲ့တာဖြစ်လို့ အရေးပါတဲ့ပြုပြင်ရေးတွေမှာ မင်းကိုကျေးဇူးဘယ်မျှ၊ အမတ်ကိုဘယ်မျှလို့ ကန့်သတ်ပေးဖို့ခက်ပါတယ်။ အဲဒီလိုမခွဲခြမ်းဘဲ သျှီဟွန်ဂ်တီရဲ့ ကျေးဇူးလို့ပဲပြောရပါတော့မယ်။ (ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ လီဆုရဲ့ အကြံဉာဏ်ဘယ်လောက်ကောင်းကောင်း ဧကရာဇ်ကသာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိလို့ဖြစ်ပါတယ်။)

ကျမ်းစာအုပ်တွေ မီးတိုက်လို့နောက်ပိုင်း ကွန်ဖူစီကျမ်းဆရာတွေက သျှီဟွန်ဂ်တီကို ပြစ်တင်ကဲ့ရဲ့ ရှုံ့ချကြတယ်။ မင်းဆိုးမင်းညစ်၊ အယူသီးသူ၊ စိတ်ကောင်းမရှိသူ၊ လင်ကောင်မပေါ်ဘဲမွေးဖွားသူ ကိုယ်စွမ်းမရှိ အလယ်လတ်တန်းလောက်ပဲ အရည်အချင်းရှိသူလို့ ပြောဆိုကြတယ်။ တစ်ဖက်မှာ ကွန်မြူနစ်တွေက တိုးတက်တဲ့အမြင်ရှိသူလို့ ချီးမွမ်းကြတယ်။ အနောက်တိုင်း စာရေးဆရာတွေက သျှီဟွန်ဂ်တီကို နပိုလီယံနဲ့နှိုင်းတယ်။ ရောမအင်ပါယာကို တည်ထောင်တဲ့ ဩဂတ်စတပ်စ်စီဇာ (Augustus Caesar) နဲ့နှိုင်းကြည့်ဖို့ ပိုသင့်တယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ သူတို့နှစ်ဦးထူထောင်တဲ့ လက်နက်နိုင်ငံတွေဟာ အကျယ်အပြန့်ရော လူဦးရေပါဆတူလောက်ရှိမယ်။ ဒါပေမယ့် ရောမအင်ပါယာက တရုတ်လက်နက်နိုင်ငံလောက် ရေရှည်မခံဘူး၊ ဩဂတ်စတပ်အုပ်ချုပ်တဲ့လက်အောက်ခံနိုင်ငံတွေဟာ အကြာကြီးမည်ညွတ်မတည်မြဲပါ။ တစ်ဖက်က သျှီဟွန်ဂ်တီနိုင်ငံတော်ကတော့ ကြာရှည်ခံတယ်။ ဒါ့ကြောင့်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အခုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ယောက်မှာ သို့ဟွန့်ဂ်တိုကိုပဲ ပိုပြီးတန်ခိုးကြီးသူလို့ ဆိုရပါတယ်။

၁၈

ဩဂတ်စတပ်ဆီဇာ

(Augustus Caesar)

(ခရစ်မပေါ်မီ ၆၃ ခုနှစ် ၁၄)

ရောမအင်ပိုင်ရာကို တည်ထောင်သူ ဩဂတ်စတပ်ဆီဇာ (Augustus Carsar) ဟာ သမိုင်းမှာ စွယ်စုံရပုဂ္ဂိုလ်တွေထဲမှာ တစ်ဦးအပါအဝင် ဖြစ်ပါတယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ တစ်ရာစုနှစ်က ရောမသမ္မတနိုင်ငံကို လက်စသတ်ဖျက်ဆီးတဲ့ ပြည်တွင်းစစ်ကို သူကအပြီးသတ်နှိမ်နင်းပြီး ရောမအုပ်ချုပ်ရေးကို ပြန်ထူထောင်လို့ ရာစုနှစ် နှစ်ခု (နှစ်ပေါင်း ၂၀၀) လောက် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးရပြီး စည်ပင်သာယာတိုးတက်ခဲ့တယ်။

အောက်တေဗီယန်(Octavian) လို့ အခေါ်များပြီး ဩဂတ်စတပ် ဆိုတဲ့ဘွဲ့ကို အသက်အသုံးဆယ့်ငါးနှစ်ရှိမှရတဲ့ ဂေယာစ်အောက်တေးဗီးယပ်စ် (Gaius Octavius) ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၆၃ ခုနှစ်က မွေးဖွားသူဖြစ်ပါတယ်။ သူ့အဖိုးရဲ့ အစ်ကိုဖြစ်တဲ့ ဂျူလိယာစ်ဆီဇာ (ခရစ်မပေါ်မီ Julius Caesar ၁၀၀-၄၄) ဟာ သူငယ်ငယ်ကပဲ ရောမမှာ ထင်ရှားတဲ့နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီအဖိုးမှာ သားမရှိလို့ သူ့ကိုပဲ အရေးတယူ မွေးပြီး ကြီးရင်နိုင်ငံရေးလုပ်ဖို့ အစစသွန်သင်ခဲ့တယ်။ အဲဒီလို နေတုန်း မှာပဲ သူ့အသက်တစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ် ကျောင်းသားဘဝ (ခရစ်မပေါ်မီ ၄၄ ခုနှစ်) မှာ သူ့အဖိုးဆီဇာက လုပ်ကြံခံရလို့ ကွယ်လွန်သွားပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဆီဇာသေဆုံးပြီးနောက် ရောမစစ်ဘက်၊ နိုင်ငံရေးဘက် ပုဂ္ဂိုလ်များစွာက အာဏာလုကြလို့ နှစ်ရှည်လများ ပြင်းပြင်းထန်ထန် တိုက်ပွဲတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒီပွဲမှာ အော့တဗီယန်လည်းပါတာပေါ့။ သူ့ကိုတော့ လူငယ်မို့ မမှုလောက်ဘူးလို့ သဘောထားကြတယ်။ သူ့မှာ အရည်အချင်းအဖြစ် ပြောစရာက ဂျူလီယာ့စ်ဆီဇာက သူ့ကို သားအဖြစ် မွေးစားခဲ့တယ်ဆိုတာပဲ ပြောစရာရှိတယ်။ အဲဒီအချက်ကို လိမ္မာပါးနပ်စွာ အသုံးချပြီး ဆီဇာ အမျုးအချုပ်လုပ်ခဲ့တဲ့ (မြင်းအမှုထမ်းပါ သူ့ရဲ ၃၀၀၀-၆၀၀၀) ရှိတဲ့ လီဂျင် (legions) တချို့ရဲ့ ထောက်ခံမှုကို ရရှိခဲ့ပါတယ်။ ဆီဇာရဲ့ တပ်အများစုကတော့ ဆီဇာနဲ့ သိပ်ရင်းနှီးပြီး မိတ်ဆွေရောင်းရင်းတစ်ဦးဖြစ်တဲ့ မတ်အန်တိုနီ (Mark Antony) ကို ထောက်ခံကြတယ်။ တိုက်ပွဲတွေ အများကြီးတိုက်ပြီး ခရစ်မပေါ်မီ ၃၆ ခုနှစ်ရောက်တဲ့ အခါ ရောမနဲ့ ရောမအောင်နိုင်ခဲ့သမျှ နယ်တွေဟာ နှစ်ပိုင်းဖြစ်သွားတယ်။ အရှေ့ခြမ်းကို မတ်အန်တိုနီကပိုင်ပြီး အနောက်ခြမ်းကို အော့တဗီယန်ကပိုင်တယ်။ သူတို့နှစ်ဦး ရန်ဘက်ပြိုင်ခြင်း ခေတ္တရပ်စဲထားကြပေမယ့် နှစ်ယောက်စလုံး သတိထားနေကြရချိန်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက အန်တိုနီက ကလီယိုပကြာရဲ့ မာယာစက်ကွင်းကျဆင်းနေခိုက် အော့တဗီယန်က သူ့ဘက်ကခိုင်လုံအောင် တဖြည်းဖြည်းကြိုးစားနေခဲ့ပါတယ်။ သူတို့နှစ်ဦး ခရစ်မပေါ်မီ ၃၂ ခုမှာ စစ်တိုက်ကြပြန်တယ်။ အက်တီယမ် (Actium) ရေကြောင်းစစ်ပွဲ (ခရစ်မပေါ်မီ ၃၁ ခုနှစ်)က အဆုံးအဖြတ်ပေးပါတယ်။ အော့တဗီယန်နိုင်တယ်။ နောက်တစ်နှစ်မှာ အော့တဗီယန်က အပြီးအပိုင်နိုင်ပြီး အန်တိုနီနဲ့ကလီယိုပကြာတို့ နှစ်ယောက်စလုံး ကိုယ့်ကိုယ်ကို အဆုံးစီရင်သွားကြတယ်။

အော့တဗီယန်ဟာ အဲဒီအခါ အရင်ဆယ့်ငါးနှစ်က ဂျူလိယ့်စ်ဆီဇာရရှိခဲ့တဲ့ တန်ခိုးဩဇာအာဏာတွေကို ရရှိလာပါပြီ။ ဆီဇာလုပ်ကြံခံရတဲ့အကြောင်းက ရောမသမ္မတနိုင်ငံအစိုးရကို ဖျက်သိမ်းပြီး သူကိုယ်တိုင် မင်းစေကရာဇ်လုပ်ဖို့ ရည်ရွယ်လို့ဖြစ်ပါတယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ ၃၀ ပြည့်နှစ်ရောက်တဲ့အခါ ပြည်တွင်းစစ်တွေ နှစ်ပေါင်းအကြာကြီး

www.burmeseclassic.com

တိုက်ခဲ့ပြီး သမ္မတနိုင်ငံရဲ့ ထင်ရှားတဲ့ ချွတ်ယွင်းချက်တွေကို အထင်အရှား မြင်လာပြီးတဲ့အခါ ရောမသားတိုင်း အများပြည်သူ့ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ရှေ့ရှုဆောင်ရွက်တဲ့ သက်ဦးဆံပိုင်မင်း (benevolent despot) ဟာ အများဆန္ဒနဲ့ အုပ်ချုပ်တယ်ဆိုတဲ့ ပြယုဂ်ကို မဖျက်ရင်လက်ခံမယ့် သဘောရှိလာတယ်။

အော့တဗီယန်ဟာ အထွတ်အထိပ်မရောက်မီ ရက်စက်ပြတ်သား ကြမ်းတမ်းပေမယ့် မိမိလက်မှာ တန်ခိုးအာဏာမြဲပြီလို့ သိတဲ့အခါကစပြီး အင်မတန်အံ့ဩစရာ ကောင်းလောက်အောင် လူအများနဲ့ လိုက်လျောအောင် ဆောင်ရွက်လာပါတယ်။ ဆီနိတ်အဖွဲ့ဝင်တွေရဲ့ စိတ်ချမ်းသာမှုကိုရှေ့ရှုပြီး သမ္မတနိုင်ငံကို ပြန်ပြီးတည်ထောင်မယ်လို့ ကြေညာပြီးနောက် သူယူထားတဲ့ရာထူးအားလုံးက နှုတ်ထွက်လိုက်တယ်။ သူ့လက်ထဲမှာ စပိန်၊ ဂေါလ်နဲ့ ဆီရီယနယ်တွေနဲ့ ဆိုင်တဲ့ရာထူးကိုပဲ ချန်ထားတယ်။ စင်စစ်မှာတော့ ဒီနယ်သုံးနယ်မှာ ရောမတပ်တွေ တပ်စခန်းချထားတော့ သူ့လက်ထဲမှာပဲ တကယ့်အာဏာက လွတ်မသွားဘူးပေါ့။ ဆီနိတ်က ဩဂတ်စတပ်ဆိုတဲ့ ဂုဏ်ထူးဆောင်ဘွဲ့ကို ထည့်သွင်းပြီး သူ့ကိုပေးပါတယ်။ သူက ဘုရင်ဆိုတဲ့ဘွဲ့ကို တစ်ကြိမ်တစ်ခါမှမယူပါ။ အမည်ခံအားဖြင့် ရောမဟာ သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်တယ်။ ဩဂတ်စတပ်ဟာ ပရင့်ဆက် (princeps ထိပ်ဆုံးကပြည်သူ) လို့ အခေါ်ခံယူရပါတယ်။ လက်တွေ့မှာတော့ ကျေးဇူးတင်ပြီး အင်မတန်နွံနာတဲ့ ဆီနိတ်က ဩဂတ်စတပ်ကို ကြိုက်တာလုပ်ခွင့်ပေးတယ်။ အသက်ရှိသ၍ လက်တွေ့အားဖြင့် အာဏာရှင်ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ခရစ်နှစ် ၁၄ ခုမှာ သူကွယ်လွန်တဲ့အခါ ရောမမှာ သမ္မတက ဘုရင်စံနစ်ကို ကူးပြောင်းပြီးပြီဖြစ်လို့ သူ့မွေးစားသားက သူ့အမွေကိုဆက်ခံဖို့ ဘာမျှအခက်အခဲ မရှိတော့ပါ။

သမိုင်းမှာ ပြည်သူ့ကောင်းကျိုးကို ရှေ့ရှုတဲ့မင်းတွေထဲမှာ ဩဂတ်စတပ်ဟာ အကောင်းဆုံး စံပြမင်းဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံရေးသမားစစ်စစ်ဖြစ်တယ်။ သူကလိုက်လျောရေးဝါဒတွေကို လက်ကိုင်ထားတယ်။ အဲဒီဝါဒနဲ့ ရောမပြည်တွင်းစစ်တွေရဲ့ ဒဏ်ကြောင့် အင်မတန်ဆိုးဝါးတဲ့

မညီညွတ်မှုတွေကို ပပျောက်အောင်လုပ်ပေးနိုင်ပါတယ်။

ဩဂတ်စတပ်ဟာ ရောမကိုအနှစ်လေးဆယ်ကျော် အုပ်စိုးသွားတယ်။ ရှေ့အဖို့ ဥရောပမှာ သူ့ဝါဒဟာ ပျံ့နှံ့လွှမ်းမိုးနေပါတယ်။ သူ့လက်ထက်မှာ ရောမတပ်တွေက စပိန်၊ ဆွိဇာလန်၊ ဂလတီယ (အာရှမိုင်နာမှာရှိတဲ့နယ်) နဲ့ ဘောလကန်နယ် အများကြီးကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ သူ့အုပ်စိုးချိန်ကုန်ဆုံးတဲ့အခါ အင်ပိုင်ယာရဲ့ မြောက်ဘက်နယ်နိမိတ်ဟာ ရိုင်- ဒဲန်နျူ့ (Rhine-Danube) မြစ်တန်းအတိုင်းရှိခဲ့တယ်။ နောက်လာရာစုနှစ်များစွာ ဒီအတိုင်းနယ်နိမိတ်ဟာ တည်မြဲနေပါတယ်။

အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ဩဂတ်စတပ်ဟာ အင်မတန်ကျွမ်းကျင်သူဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းကို အင်မတန်အရာရောက်အောင် တည်ဆောက်ရာမှာ သူကရှေ့တန်းက ပါဝင်ခဲ့ပါတယ်။ အခွန်ကောက်တဲ့ပုံစံကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်တယ်။ ရောမနိုင်ငံရဲ့ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်ကို ပြင်တယ်။ ရောမတပ်မတော်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတယ်။ အမြဲတမ်း ထမ်းဆောင်ရတဲ့ ရေတပ်ကိုဖွဲ့ခဲ့တယ်။ ကိုယ်ရံတော်တပ် ပရေတိုရီယဂတ် (Praetorian Guard) ကိုလဲ စည်းစည်းကြပ်ကြပ်ဖွဲ့ပေးတယ်။ ပရေတိုရီယဂတ်ဟာ နောင်ရာစုနှစ်များစွာမှာ ဧကရာဇ်အတင်အချကို အရင်းကျကျ ဆောင်ရွက်နိုင်တဲ့အထိ အရေးပါလာပါတယ်။

ဩဂတ်စတပ်ထက်လက်မှာ ပိုက်ကွန်လိုများပြားကျယ်ပြန့်တဲ့ လမ်းကောင်းကြီးတွေကို ရောမအင်ပါယာအနှံ့ ဖောက်ခဲ့တယ်။ ရောမမြို့တော်မှာလဲ ပြည်သူ့အဆောက်အအုံကြီးတွေ အများကြီးဆောက်ပေးတယ်။ မြို့တော်ဟာ အင်မတန်လှပတင့်တယ်လာပါတယ်။ ကျောင်းတွေ တွေဆောက်တယ်။ ဩဂတ်စတပ်ကိုယ်တိုင် ရှေးရောမယဉ်ကျေးမှုကို လေးလေးစားစားလိုက်နာတယ်။ လက်ထပ်ခြင်းနှင့် သားသမီးကို ကောင်းစွာမွေးမြူခြင်းကို အားပေးတဲ့ ဥပဒေတွေပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်။

ဩဂတ်စတပ်လက်ထက်ခရစ်မပေါ်မီ ၃၁ ပြည့်နှစ်ကစပြီး ရောမမှာ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးရခဲ့တယ်။ ဒီတော့ အကောင်းဆုံး ရလဒ်က နိုင်ငံတော်မှာသိပ်ပြီး စီးပွားဥစ္စာဖြစ်ထွန်းပြီး ချမ်းသာလာပါ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

တယ်။ အဲဒါနဲ့ဆက်သွယ်ပြီး အနုပညာအများကြီး ထွန်းကားတယ်။ ဩဂတ်စတပ်ခေတ်ဆိုရင် ရောမစာပေရဲ့ ရွှေခေတ်လို့တောင် တင်စားပြီး ပြောဆိုခဲ့ကြပါတယ်။ ရောမရဲ့ အကျော်ကြားဆုံး ကဗျာဆရာတဂျေး (Virgil) ဆိုရင် ဒီခေတ်မှာ ထွန်းကားသူဖြစ်တယ်။ အလားတူပဲ ဟောရေ့စ် (Horace) နဲ့ လိဗီ (Livy) တို့ဟာလဲ ဒီခေတ်မှာ ပေါ်ထွက်သူတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဩဗိဒ် (Ovid) ကတော့ ဩဂတ်စတပ်အလိုမကျလို့ ရောမက ပြည်နှင်ဒဏ်သင့်သွားပါတယ်။ ဩဂတ်စတပ်မှာ သားမရှိပါ။ တူတစ်ယောက်နဲ့ မြေးနှစ်ယောက်က သူ့ထက်စောပြီးသေကြလို့ မယားပါသားကို မွေးစားလိုက်ပါတယ်။ မွေးစားသား တိဗာရိယပ်စ် (Tiberius) ကို သူ့ကိုဆက်ခံသူအဖြစ်နဲ့ ထားရစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီမင်းဆက်မှာ (နောင်အခါ ကလိဂူလာ Caligula တို့လို နေရို Nero တို့လို) ဆိုးယုတ်သူတွေပါလာပြီး မကြာမီ မင်းဆက်တိမ်ကောသွားပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဩဂတ်စ်တပ်လက်ထက်ကစပြီး ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကတော့ နှစ်နှစ်ရာခန့် ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီကာလကို ရောမငြိမ်းချမ်းရေးကာလ လို့ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီလို အကြာကြီး ဖြစ်ထွန်းခဲ့တဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ သာယာဝပြောရေး ကျေးဇူးကြောင့် ဩဂတ်စတပ်နဲ့ တခြားရောမခေါင်းဆောင်တွေ တိုက်ခိုက်သိမ်းသွင်းထားတဲ့ နယ်တွေအားလုံးမှာ ရောမဓလေ့ဟာ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့ ခဲ့ပါတယ်။

ရှေးခေတ်ဟောင်းက ရောမအင်ပါရာဟာ အင်မတန်ကြီးကျယ်ခမ်းနားတယ်။ အမှန်လဲ ကြီးကျယ်ခမ်းနားပါတယ်။ ရှေးခေတ်ယဉ်ကျေးမှုရဲ့ အခေါင်အထွတ်ရောက်တဲ့ အချိန်လို့ဆိုရပါမယ်။ ရှေးခေတ်ဟောင်းက (အီဂျစ်၊ ဘေဘီလုံ၊ ဂျူး၊ ဂရိစသဖြင့် နိုင်ငံများစွာရဲ့) စိတ်ကူးအတွေးအခေါ်တွေ၊ ဓလေ့ဆိုင်ရာ ကောင်းလှဆိုပေ့ အချက်တွေကို အနောက်ဥရောပရောက်အောင် သယ်ပေးတဲ့ပြွန်ဟာ ရောမဖြစ်ပါတယ်။

ဩဂတ်စတပ်ကို သူ့အဖိုး ဂျူလိယက်စ်ဆီဇာနဲ့ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သင့်ပါတယ်။ ဩဂတ်စတပ်က ရုပ်ဖြောင့်တယ်၊ ဉာဏ်ကောင်းတယ်၊ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းတယ်၊ တိုက်ရေးခိုက်ရေးတော်တယ်၊ ဒါပေမယ့်

သူ့အဖိုးလို ပါရမီမပါဘူး၊ ပါရမီဆိုတာက ဒီနေရာမှာ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်လက်အောက်ငယ်သားတွေက သူ့ကို အလိုလိုကြည်ညိုလေးစား ချစ်ခင်ပြီး အမိန့်အာဏာကြောင့်မဟုတ်ဘဲ ကြည်ညိုစိတ်နဲ့ ခိုင်းသမျှ လုပ်မယ်လို့ စိတ်ဖြစ်ပေါ် နေကြတာကို ဆိုလိုပါတယ်။ ဂျူလိယက်စ်က သူနဲ့ရွယ်တူတန်းတူတွေကို ဩဂတ်စတပ် လွှမ်းဆောင်နိုင်တာထက်ပိုပြီး လွှမ်းဆောင်နိုင်တယ်။ ပြီးတော့ သူ့ရဲ့ကျော်ကြားမှုဟာလဲ တိမ်ကောမသွားဘူး၊ သမိုင်းတွင်အောင် ဩဇာအရှိန်အဝါရှိပုံမှာတော့ ဩဂတ်စတပ်က သာပါတယ်။

ဩဂတ်စတပ်ကို မဟာအလက်ဇန်ဒါနဲ့လဲ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သင့်ပါတယ်။ သူတို့နှစ်ဦးစလုံး အသက်ငယ်ငယ်နဲ့ ကြီးကျယ်တဲ့လုပ်ငန်းတွေမှာ စတင်ပါဝင်ခဲ့ကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ထိပ်ရောက်အောင်တက်ရာမှာ ဩဂတ်စတပ်က အပြိုင်အဆိုင် အခက်အခဲပိုများတယ်။ စစ်ရေးစစ်ရာမှာတော့ အလက်ဇန်ဒါလောက် မထူးချွန်ပါ။ ဒါပေမယ့် လေးစားခန့်ညားလောက်အောင် များပြားတဲ့အပြင် အောင်နိုင်တဲ့ဒေသကို ထိန်းရာမှာလဲ တာရှည်ခံအောင် ထိန်းနိုင်တယ်။ ဒီပုဂ္ဂိုလ်ကျော်နှစ်ဦးရဲ့ ခြားနားချက်ဟာ ဒီတစ်ချက်မှာ အသိသာဆုံးဖြစ်ပါတယ်။ ဩဂတ်စတပ်က ရေရှည်စီမံကိန်းချပုံ သိပ်ကောင်းတယ်။ ဒါ့ကြောင့်လဲ လူ့သမိုင်းမှာ သူ့ကျေးဇူးကို ကြာရှည်လေးမြင့်စွာ တွေ့နေရတာဖြစ်ပါတယ်။

ဩဂတ်စတပ်ကို ဂျော့ဝါရှင်တန်နဲ့လဲ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သင့်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ သူတို့နှစ်ဦးစလုံး အရေးပါအရာရောက်အောင်တူညီတဲ့ ဇာတ်ခုံမှာကပြခဲ့ကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဩဂတ်စတပ်က စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ရတဲ့ နှစ်ကာလပိုရှည်တယ်။ သူ့ဝါဒတွေအောင်မြင်တာပိုများတယ်။ ရောမအင်ပိုင်ရာက ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ ပိုပြီးအရေးပါတဲ့အခန်းကဏ္ဍကို သူ့ကြောင့်ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် သူတို့နှစ်ဦးယှဉ်ရင် ဩဂတ်စတပ်က သာတယ်လို့ ပြောရခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၁၉

နီကိုလာ့စ်ကောပါနီကပ်စ်

(Nicolaus Copernicus)

(၁၄၇၃-၁၅၄၃)

ပိုလန်နိုင်ငံသား နက္ခတ္တဗေဒပညာရှင်ကြီး နီကိုလာ့စ် ကောပါနီကပ်စ် (Nicolaus Copernicus)ကို ပိုလန်နိုင်ငံ၊ ဗစ်တုလ (Vistula) မြစ်၊ တိုရုန် (Torun) မြို့မှာ ၁၄၇၃ က မွေးဖွားခဲ့ပါတယ်။ လူရတတ် မိသားစုက ပေါက်ဖွားတာဖြစ်တယ်။ လူရွယ်ဘဝက ကရာကို (Cracow) တက္ကသိုလ်မှာနေစဉ်ကပဲ နက္ခတ္တဗေဒကို စိတ်ပါဝင်စားခဲ့ပါတယ်။ အသက်အစိတ်လောက်မှာ အီတလီကိုသွားပြီး ဗိုလိုညာ (Bologna) နဲ့ ပဒွ (Padua) တက္ကသိုလ်တွေမှာ ဥပဒေနဲ့ ဆေးပညာသင်တယ်၊ နောက်ဆုံး ဖာရရ (Ferrara) တက္ကသိုလ်က ခရစ်သာသနာ ဥပဒေပါရဂူဘွဲ့ (doctoraein canen law)ကိုရခဲ့တယ်။ အဲဒီနောက် အရွယ်ကြီးရင့်တဲ့ အထိ ဖရော်အင်ဗာ့ခ် (Frauenburg) ဘုရားကျောင်းတော်မှာ ကျမ်းစာသင်ဆရာဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ကောပါနီကာ့စ်ဟာ ကျမ်းစာဆရာ အဖြစ်နဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမပြုခဲ့ဘူးပါ။ သူ့ကို သိပ်နာမည်ကြီးစေခဲ့တဲ့ ကျမ်းကိုသူက အချိန်ပိုမှာ ရေးခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။

အီတလီမှာ သူနေခဲ့စဉ်က ဂရိနက္ခတ်ဆရာ စမော့စ် (Samos) နယ်သား (ခရစ်မပေါ်မီသုံးရာစုနှစ်က ထွန်းကားခဲ့သူ) အရိစ်တာကပ်စ် (Aristarchus) က နေဟာဗဟိုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာမြေကြီးအစရှိတဲ့ ဂြိုဟ်တွေဟာ လှည့်ပတ်နေတယ်ဆိုတဲ့ စိတ်ကူးကိုပြောကြောင်း

www.burmeseclassic.com

သူစတင်သိရှိခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီနေကို ဗဟိုပြုမှုကြမ်း (heliocentric hypothesis) ဟာ မှန်ကန်ရမယ်လို့ ကောပါနိကပ်စ်သေသေချာချာ ယုံကြည်တယ်။ နောက် အသက်လေးဆယ်လောက်မှာ ဒီအကြောင်းကို သူသိသမျှ ရေ့ပြေးဖော်ထုတ်ရေးသားတဲ့ လက်ရေးစာမူတစ်ခုကို ရင်းနှီးတဲ့ မိတ်ဆွေတွေ ဖတ်ဖို့ပေးပါတယ်။ ကောပါနိကပ်စ်ဟာ နှစ်ပေါင်းများစွာ အချိန်ယူပြီး စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း၊ တွက်ချက်ခြင်းတွေလုပ်ပြီးမှ **အာကာသ စက်လုံးတွေရဲ့ လှည့်ပတ်ခြင်းအကြောင်း** *(On the Revolution of the Celestial Spheres)* ကို ရေးသားပြုစုပါတယ်။ အဲဒီ စာအုပ်ကြီးထဲမှာ သူ့သီအိုရီကို အသေးစိတ်အထောက်အထားတွေနဲ့ ပူးတွဲဖော်ပြရေးသားခဲ့တယ်။

အသက်ခြောက်ဆယ်အရွယ်ရောက်လာတဲ့ ကောပါနိကပ်စ်ဟာ ရောမမှာသွားပြီး ဟောပြောပွဲတွေ အစဥ်တစိုက်လုပ်တယ်။ သူ့သီအိုရီမှာ အခြေခံကျတဲ့အချက်တွေကို ပုပ် (Pope) ရဟန်းမင်းကြီး မနှစ်သက်မှာကို မရဲ့မကြောက်တင်ပြခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အသက်ခုနှစ်ဆယ်နီးခါမှ အဲဒီကျမ်းကြီးကို ပုံနှိပ်ဖို့ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူထံက ပထမစာအုပ်ကို သူသေတဲ့ ၂၄ ၊ မေ ၁၅၄၃ နေ့ရောက်မှ ရရှိသွားပါတယ်။

အဲဒီစာအုပ်ထဲမှာ ကောပါနိကပ်စ်ပြောပြတဲ့အတိုင်း နေဟာ သူ့ဝင်ရိုးတန်းပေါ်မှာ လှည့်နေတယ်။ လက မြေကမ္ဘာကို ပတ်ပြီး လှည့်နေတယ်။ မြေကမ္ဘာနဲ့တကွအခြားဂြိုဟ်တွေကလဲ နေကိုဝိုင်းလှည့်နေကြတယ်ဆိုတာ အတိအကျ ဖော်ပြရေးသားထားပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သူ့ရှေ့ကသွားသူတွေအတိုင်း နေအဖွဲ့အစည်း (Solar system) နဲ့ စကေး (scale အချိုး) ကိုတွက်တာ မမှန်ဘူး။ ပြီးတော့ လှည့်တယ်ဆိုတိုင်း ပတ်လမ်း (orbit) ဟာ တစ်ပြိုင်နက် စက်ဝိုင်းကြီး(cricles) ၊ စက်ဝန်းငယ် (epicycles) လှည့်နေတယ်လို့ ပြောတာတော့ မှားတယ်။ ဒါနဲ့ သူ့သီအိုရီဟာ သင်္ချာနည်းအရ ရုပ်ပုံနှုန်းမှုမကာ မှားနေတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီကျမ်းကိုချက်ချင်း စိတ်ဝင်စားသူတွေ ပေါ်လာတယ်။

www.burmeseclassic.com

တခြား နက္ခတ္တဗေဒဆရာတွေ၊ အထူးသဖြင့် ဒိန်းမတ်(Denmark) နက္ခတ္တပညာရှင်ကြီး တိုက်ချိုဘရာဟီ (Tycho Brahe) တို့ လှုပ်ရှားလာကြပြီး ဂြိုဟ်သွားဂြိုဟ်လာကို ပိုမိုတိကျအောင် လေ့လာတွက်ချက်ကြပါတယ်။ စောင့်ကြည့်လို့သိရတဲ့ အချက်တွေကို စုပေါင်းပြီးပေးသူက တိုက်ချို (Tycho) ဖြစ်မယ်။ ဂျိုဟန်နစ် ကယ်ပလာ (Johannes Kepler) က ဂြိုဟ်သွား ဂြိုဟ်လာရဲ့ နောက်ဆုံးပုံစံအမှန်ကို ဖော်ထုတ်ပေးပါတယ်။

စမော့စ်နယ်သား အရိစ်တာကပ်စ်က စတင်ဖော်ထုတ်တဲ့ နေကိုဗဟိုပြုမူကြမ်းက ကောပါနိကာ့စ်ထက် ရာစုနှစ်တစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ် စောပေမယ့် လူအများက ကောပါနိကာ့စ်ကိုပဲ ဒီသဘောတရားကိုစတင် ဖော်ထုတ်သူလို့ ဝိုင်းပြီးဂုဏ်ပြုကြတာလဲ စင်စစ်မမှားပါ။ အရိစ်တာ ကပ်စ်က ဒီစိတ်ကူးကို ကပ်သီးကပ်သတ်ကြံဆပြီးဖော်ထုတ်ပေမယ့် သက်ဆိုင်ရာ အသေးစိတ်ဆွေးနွေးတင်ပြချက်ကို လုံလောက်အောင် မပေးနိုင်လို့ သိပ္ပံနည်းကျ အသုံးချမရဘဲ ရှိခဲ့ရတယ်။ ကောပါနိကာ့စ်က မူကြမ်းကို သင်္ချာနည်းနဲ့ အသေးစိတ်တွက်ပြတော့မှ အသုံးဝင်တဲ့ သိပ္ပံ သီအိုရီတစ်ခု ဖြစ်လာပါတယ်။ ရှေ့ကိုတင်ကြိုပြီး ဂြိုဟ်သွားဂြိုဟ်လာကို တွက်ယူလို့ရတယ်။ နက္ခတ္တဗေဒမျှော်စင်တွေက တွက်ယူကိန်းတွေ မှန်မမှန်စောင့်ကြည့်ပြီး စစ်ဆေးနိုင်တယ်။ အဲဒီတော့မှ ရှေးကအယူဖြစ်တဲ့ မြေကမ္ဘာဟာ စကြဝဠာရဲ့ ဗဟိုဖြစ်တယ်ဆိုတာကို အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိ နှိုင်းယှဉ် ကြည့်ပြီး မှန်မမှန်ပြောနိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။

ကောပါနိကာ့စ်ရဲ့ သီအိုရီကြောင့် စကြဝဠာဆိုင်ရာ အယူ ဟောင်းကို ဖယ်ထုတ်ပြီး ဒဿနိကအမြင်အားလုံးကို အကြီးအကျယ် ပြောင်းလဲစေခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အကြောင်းတစ်ခု သတိထားစရာက နက္ခတ္တဗေဒ တစ်ခုတည်းကို ရူပဗေဒ၊ ဓာတုဗေဒနဲ့ သတ္တဗေဒတို့ လို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်စရာကိစ္စမရှိပါ။ တစ်မျိုးပြောရင် (ကမ္ဘာကနေ ကို ပတ်သလားစသဖြင့်) မှန်အောင်မသိလဲ ရုပ်မြင်သံကြားစက်၊ စက် မောင်းရထားနဲ့ ခေတ်ဓာတုဗေဒ စက်ရုံတွေက ကောပါနိကာ့စ်သီအိုရီကို လုံးမသိပေမယ့် ကောင်းကောင်းတပ်ဆင်နိုင်တယ်။ (ဖရဒေး၊ မက်ဆဝဲလ်၊

လဗွိုင်ဆာနဲ့ နျူတန်တို့ စိတ်ကူးတွေမပါဘဲ အပေါ်ကပြောခဲ့တဲ့ ပစ္စည်းတွေကို တည်ဆောက်လို့မရပါ။)

ကောပါနိကပ်စ်ကြောင့် တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်လားမှု ဘာရှိ သလဲလို့ရှာရင် တွေ့မှာမဟုတ်ပါ။ ဒီလိုဆိုတိုင်း သူ့ဆောင်ရွက်ချက်ဟာ အလဟဿဖြစ်ရမှာလား၊ ကောပါနိကာ့စ်ရေးတဲ့ ကျမ်းဟာ ဂလီလီယိုနဲ့ ကက်ပလာ တို့ရဲ့ ကျမ်းတွေအတွက် တကယ်အသုံးကျတဲ့ အချိုးနိဒါန်းဖြစ် ပါတယ်။ အဲဒီနှစ်ကျမ်းကလဲ နျူတန်ပေါ်ထွန်းဖို့ လမ်းပြပေးခဲ့ပါတယ်။ အဲဒါတွေသုံးပြီး နျူတန်က လှုပ်ရှားမှုနဲ့ ဆွဲငင်မှုဥပဒေ (laws of motion and gravitation) ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ သမိုင်းနည်း အရ ပြောရရင် **အာကာသစက်လုံးတွေရဲ့လှည့်ပတ်ခြင်း အကြောင်း** *(On the Revolution of the Celestal Apheres)* ဟာ ခေတ်နက္ခတ္တ ဗေဒရဲ့အစ ဖြစ်တယ်။ ဒါထက်ပိုပြီးအရေးပါတာက ခေတ်သိပ္ပံရဲ့အစ ဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

၂၀

အန်တွိုင်လော်ရင်လဗွိုင်ဆာ

(Antoine Laurent Lavoisier)

(၁၇၄၃–၁၇၉၄)

ဓာတုဗေဒပေါ်ထွန်းကြီးပွားစေဖို့ ဆောင်ရွက်ကြရာမှာ ပြင်သစ်သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး အန်တွိုင်လော်ရင်လဗွိုင်ဆာ (Antoine Laurent Lavoisier) ဟာ အင်မတန်အရေးပါသူ တစ်ဦးဖြစ်ပါတယ်။ ပါရီမှာ သူ့ကိုမွေးတဲ့ ၁၇၄၃ ခုနှစ်က ဓာတုဗေဒဟာ ရူပဗေဒ၊ သင်္ချာနဲ့ နက္ခတ္တဗေဒတို့ထက် အများကြီးနောက်ကျနေတယ်။ ဆေးစပ်သူများ (chemists) တွေ့ရှိထားတဲ့ အကြောင်းအရာတွေ အတော်များများရှိပေမယ့် အဲဒါတွေကိုခြုံပြီး သဘောတရားအချုပ်ဆိုတဲ့ ပေါင် (ဘောင်) တစ်ခုတည်းစုစည်းပြီး ထည့်ပေးဖို့လိုနေပါတယ်။ အဲဒီအချိန်က လေနဲ့ရေကိုဒြပ်ကြီး (elements) ထဲမှာ ထည့်မထားသင့်ဘဲ ထည့်ထားကြပါတယ်။ ဒါ့ထက်ပိုဆိုးတာက မီးရဲ့သဘာဝကိုကောင်းကောင်းနားမလည်ကြပါ။ မီးတောက်တဲ့ ပစ္စည်းမှန်ရင်ဖူကြမ်းအရ "ဖလော်ဂျစ်တန်" လို့ယူဆကြတယ်။ မီးတောက်တဲ့အခါ လောင်စာက ဖလော်ဂျစ်တန် (phlogiston) ကို လေထဲမှာ ထုတ်လွှင့်တယ်လို့ ယုံကြည်ယူဆထားကြပါတယ်။

အစွမ်းအစရှိတဲ့ ဂျိုးဆက်ဗလက် (Joseph Black) ဂျိုးဆက်ပရီစလေ (Joseph Priestley)၊ ဟင်နရီကဗင်ဒစ် (Henry Cavan-

www.burmeseclassic.com

dish) စတဲ့ လူတော်အေးစပ်သူတွေဟာ ၁၇၅၄-၁၇၇၄ အတွင်းမှာ အရေးကြီးတဲ့ ဓါတ်ငွေ့တွေဖြစ်တဲ့ အောက်ဆီဂျင်၊ ဟိုက်ဒရိုဂျင်၊ နိုက်ထရိုဂျင်နဲ့ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်တွေကို တစ်မျိုးစီ သီးသန့်ပြီးခွဲထုတ်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ဟာ ဖလော်ဂျစ်တန် သီအိုရီကိုလက်ခံထားကြတော့ သူတို့ရှာဖွေတွေ့ရှိထားတဲ့ ဓါတ်ပစ္စည်း (chemical substance) ရဲ့ သဘာဝသို့မဟုတ် အရာရောက်ပုံကို သဘောမပေါက်ဘဲရှိပါကြပါတယ်။ အောက်စီဂျင်ကို ဥပမာအားဖြင့် ဖလော်ဂျစ်တန်မရှိတဲ့လေလို့ထင်တယ်။ ဆိုလိုတာက ဒီလေထဲမှာ ဖလော်ဂျစ်တန်အားလုံးမရှိ ကင်းစင်တယ်လို့ထင်တယ်။ (သစ်သားတစ်စဟာ ရိုးရိုးလေပြင်မှာထက် အောက်စီဂျင်ထဲမှာပိုပြီး မြန်မြန်လောင်ကျွမ်းသွားတယ်လို့တွေ့တော့ ဖလော်ဂျစ်တန်မရှိတဲ့လေဟာ လောင်နေတဲ့ထင်းက ဖလော်ဂျစ်တန်ကို ခပ်မြန်မြန်ယူလိုက်တာဖြစ်မယ်လို့ တွက်ကြပါတယ်။) သိသာထင်ရှားတဲ့အချက်တစ်ခုဟာ တကယ်တိုးတက်ဖို့ အခြေခံအချက်တွေကို မှန်အောင်သိထားပြီးမှ ဖြစ်နိုင်တယ်။

လဗွိုင်ဆာက အစအနတွေကို အချိတ်အဆက်ကျနအောင် ပေါင်းစပ်ပြီး ရုပ်လုံးဖော်ပေးသူဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ကြောင့် ဓါတ်သဘာဝ သီအိုရီ (chemical theory) ဟာ လမ်းမှန်ရောက်တယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ လဗွိုင်ဆာက ဖလော်ဂျစ်တန်သီအိုရီဟာ မှားတယ်လို့စတင်ပြောပါတယ်။ ဖလော်ဂျစ်တန်ဟာ ဝတ္ထုပစ္စည်းမဟုတ်ဘူး၊ တောက်လောင်တယ်ဆိုတာ လောင်စာနဲ့ အောက်စီဂျင်ထိတွေ့တဲ့အခါ ဖြစ်ပေါ်တဲ့ကိစ္စဖြစ်တယ်။ ဆက်ပြီးပြောပြန်တာက ရေဆိုတာအခြေခံဝတ္ထုပစ္စည်းမဟုတ်၊ အောက်စီဂျင်နဲ့ ဟိုက်ဒရိုဂျင်ပေါင်းစပ်ထားတဲ့ ဓါတ်ပဲဖြစ်တယ်။ အဲဒီပြင် လေကမူရင်းသဘောမှာ အောက်စီဂျင်နဲ့ နိုက်ထရိုဂျင်ဆိုတဲ့ ဓါတ်ငွေ့နှစ်မျိုး ပေါင်းစပ်နေတာပဲဖြစ်တယ်။ ဒီလိုပြောပြချက်တွေဟာ အခုခေတ်မှာ ဘာမျှအဆန်းတကျယ်ပြောတဲ့ စကားတွေ မဟုတ်ဘူးပေါ့။ ဒါပေမယ့် လဗွိုင်ဆာထက် အသက်ကြီးသူတွေနဲ့ သူနဲ့ရွယ်တူတွေအဖို့တော့ သိပ်ဆန်းတဲ့စကားတွေဖြစ်နေတယ်။ လဗွိုင်ဆာရဲ့ သူ့သီအိုရီတွေက စနစ်တကျ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ပေါင်းစပ်ပုံဖော်ပြီး သက်သေနဲ့တကွ တင်ပြတာတောင် ထင်ရှားတဲ့ ဆေးစပ်သူတွေက လက်မခံပါ။ ဒါပေမယ့် လဗွိုင်ဆာရဲ့ ဓာတုဗေဒဖြစ်စဉ် ***(Elements of chemistry)*** စာအုပ်ဟာ သိပ်ကောင်းတဲ့ လက်ကိုင်စာအုပ်ဖြစ်တယ်။ သူ့အဆိုကြမ်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြတယ်။ သက်သေအထောက်အထားတွေ တန်းစီပြီး ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဖက်တွဲပြသတယ်။ မျိုးဆက်သစ်ကတော့ သိပ်ကျေနပ်ပြီး သူ့ပြောသမျှကို လက်ခံကြပါတယ်။

ရေနဲ့ လေဟာ ဒြပ်ကြီးတွေ (elements)မဟုတ်ဘူးဆိုတာကို သူ့စာအုပ်မှာ လဗွိုင်ဆာကရှင်းပြတဲ့အပြင် ဒြပ်ကြီးစာရင်းဝင်ပစ္စည်း (elementrry substances) တွေရဲ့ အမည်စာရင်းကိုလဲ ရေးပေးပါတယ်။ ဒီစာရင်းမှာ အမှားနည်းနည်းပါပေမယ့် ခုခေတ်သုံးတဲ့ ဓာတုဒြပ်စင် (chemical elements) စာရင်းဟာ လဗွိုင်ဆာရဲ့ စာရင်းကိုအခြေခံထားပြီး ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ထားတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

လဗွိုင်ဆာဟာ (ဗာထိုလေ Berthollet ၊ ဖောခရွိုင် Fourcroi နဲ့ ဂိုတုံဒေမောဗော Guyton de Morveau တို့တွဲပြီး) ဓာတုဆိုင်ရာ နာမည်စာရင်း (chemical nomenclature) ကို ပထမဆုံးအကြိမ် စနစ်တကျရေးဆွဲပြီးစီးတယ်။ အဲဒီလဗွိုင်ဆာရဲ့ စနစ်ကို(အခြေခံအားဖြင့် ကနေ့ထိသုံးစွဲနေကြပါတယ်။) ဓါတ်တစ်ခုမှာ ဘာတွေပါဝင်တယ်ဆိုတာ ဖော်ရင် ဒီစာရင်းမှာပေးထားတဲ့ နာမည်အတိုင်း ဖော်ပြမြဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုစနစ်တစ်ခုတည်းကို တစ်ကမ္ဘာလုံးက ဆေးစပ်သူတွေသုံးတော့ ဓါတ်အသစ်တွေ့ရင် တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦးဆက်သွယ် အသိပေးဖို့ သိပ်လွယ်သွားတယ်။

ဓာတုတုံ့ပြန်ခြင်း (chemical reaction) မှာ သုံးဖို့ဒြပ်ထုတည်မြဲခြင်း (conservation of mass) အခြေခံအချက်တွေကို ပထမဦးဆုံး ရှင်းလင်းပြောပြနိုင်သူဟာ လဗွိုင်ဆာပဲဖြစ်ပါတယ်။ မူရင်းဝတ္ထုပစ္စည်းမှာ ပါဝင်တဲ့ဒြပ်တွေဟာ ဓာတုတုံ့ပြန်မှုကြောင့် အစီအစဉ်တစ်မျိုးပြောင်းပေမယ့် ပျက်စီးမသွားပါ။ အဆုံးသတ် ပစ္စည်းကို ချိန်ကြည့်ရင်

အစကပါဝင်ခဲ့တဲ့အတိုင်း အလေးချိန်ရှိတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဓါတ်တုံ့ပြန်တဲ့အခါပါဝင်တဲ့ ဓါတ်တွေကိုမဖြစ်မနေ သေသေချာချာချိန်တွက်ပါလို့ လဗွိုင်ဆာက တိုက်တွန်းတဲ့အခါကစပြီး ဓာတုဗေဒဟာတိကျတဲ့ သိပ္ပံပညာရပ်တစ်ခု အဝင်အပါ ဖြစ်လာပါတယ်။ နောက်ဆက်လက် တိုးတက်ဖို့ လမ်းပေါ်ရောက်ပြီလို့လဲ တစ်နည်းပြောနိုင်ပါတယ်။

လဗွိုင်ဆာဟာ ဘူမိဗေဒ အနည်းအပါးဝင်ရောက်လေ့လာပြီး အသိသစ်တွေရအောင် ရှာဖွေပေးခဲ့ပါသေးတယ်။ အများကြီးရှာဖွေပေးတာကတော့ ဇီဝကမ္မဗေဒ(Physiology) မှာဖြစ်ပါတယ်။ အသေအချာစမ်းသပ်ချက်တွေကို (လပလေ့ Laplace နဲ့ တွဲဖက်အလုပ်လုပ်ရင်း) ဇီဝကမ္မဗေဒအားထုတ်ခြင်း တစ်ခုဖြစ်သော အသက်ရှူခြင်း (respiration) ဟာ အခြေခံအားဖြင့် အပျော့စားလောင်ကျွမ်းတဲ့ တောက်လောင်ခြင်း (slowcombustion) တစ်ခုဖြစ်တယ်လို့ ပြောပြနိုင်ပါတယ်။ လူနဲ့တိရစ္ဆာန်တွေဟာ အသက်ရှူတဲ့အခါ လေထဲမှာပါသွားတဲ့ အောက်စီဂျင်ကြောင့် ဇီဝပစ္စည်း (organic material)ကို ကိုယ်ခန္ဓာအတွင်းမှာ ဖြည်းဖြည်းလောင်ကျွမ်းတဲ့အခါ လှုပ်ရှားသွားလာဖို့ စွမ်းအင်ကိုရပါတယ်။ ဒီတွေ့ရှိချက်ဟာ ဟာဗေ (Harvey) က ခန္ဓာကိုယ်တွင်းမှာ သွေးလှည့်ပတ်သွားလာပုံကို စတင်ဖော်ထုတ်နိုင်သလို အများကြီးအကျိုးရှိတဲ့ အသစ်တွေ့ရှိချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့်လဲ လဗွိုင်ဆာရဲ့ အကြောင်းကို ဒီစာအုပ်မှာ ထည့်တာဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ လဗွိုင်ဆာဟာ ဘာကြောင့်ထိပ်တန်းက အရေးပါတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရသလဲဆိုတော့ သူပုံစံချပေးတဲ့ ဓာတုသီအိုရီကြောင့် ဓာတုဗေဒဆိုတဲ့ သိပ္ပံပညာဟာ လမ်းမှန်ပေါ်မှာ ရပ်တည်ခွင့်ရခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် အများအားဖြင့် သူ့ကို 'ခေတ်ဓာတုဗေဒသခင်' လို့ခေါ်ကြပြီး သူဟာ ဒီလိုပဲအခေါ်ခံထိုက်သူ အမှန်စင်စစ်ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီစာအုပ်ထဲက တခြားပုဂ္ဂိုလ်တွေလိုပဲ လဗွိုင်ဆာဟာ ငယ်ငယ်က ဥပဒေပညာသင်ခဲ့တယ်။ ဥပဒေဘွဲ့ရခဲ့တယ်။ ပြင်သစ်မှာ ရှေ့နေလိုက်ခွင့်ရခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် သူဟာ တကယ်တမ်းရှေ့နေ လုပ်မစားပါ။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

သူပါဝင်ဆောင်ရွက်တဲ့ နေရာတွေက အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းရာထူးတွေသာ များပါတယ်။ သူက အခွန်ကောက်တဲ့အဖွဲ့မှာလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖူးတယ်။ ဒါကြောင့် ၁၇၈၉ ပြင်သစ်သူပုန်အပြီး တော်လှန်ရေးအစိုးရက သူ့ကို မသင်္ကာဖြစ်တာနဲ့ သူနဲ့အတူတူ အဲဒီအခွန်ကောက်အဖွဲ့ဝင် နှစ်ဆယ့်ခုနစ်ဦးကို ဖမ်းတယ်။ တော်လှန်ရေးခေတ်က အများသိကြတဲ့အတိုင်း စွပ်စွဲချက်မှန်ဖို့ သိပ်တိကျအောင် စစ်ဆေးမနေပေမယ့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချတာ တော့မြန်တယ်။ (၈၊ မေ၊ ၁၇၉၄) တစ်ရက်တည်းမှာ သူတို့နှစ်ဆယ့်ရှစ်ယောက်စလုံးကို ရုံးတင်စစ်ဆေးစီရင်ချက်ချပြီး ခေါင်းဖြတ်သတ်လိုက်ပါတယ်။ လဗွိုင်ဆာမှာ အင်မတန်ဉာဏ်စွမ်းရှိပြီး သူလုပ်သမျှ သုတေသနမှာ ကူညီတဲ့မယား ကျန်ရစ်ပါတယ်။

ခုံအဖွဲ့က အမှုစစ်တဲ့အခါမှာ လဗွိုင်ဆာကို သက်ညှာဖို့ သိပ္ပံနဲ့ပတ်သက်ပြီး သူဆောင်ရွက်ခဲ့သမျှတွေကို တင်ပြပါတယ်။ တရားသူကြီးက "တော်လှန်ရေးမှာ ဉာဏ်ကြီးရှင်တွေ မလိုဘူး" (The Republic has no need of geniuses) လို့ တိုတိုပြတ်ပြတ်ပြောဖြစ်ပါတယ်။ သင်္ချာဆရာကြီး လာရန့် (Lagrange) က သူ့လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ပညာရှင်အတွက် အမှန်ကန်ဆုံး မှတ်ချက်ကတော့ "**အဲဒီခေါင်းကို ဖြတ်ပစ်ဖို့ တစ်ခဏကြာမယ်။ ဒါပေမယ့် နောက်နှစ်တစ်ရာကြာတောင် ဒီခေါင်းမျိုး နောက်တစ်လုံးမရနိုင်ဘူး**" ဆိုတဲ့ မှတ်ချက်ဖြစ်ပါတယ်။

၂၁

မဟာကွန်စတဲန်တင်း
CONSTANTINE THE GREAT

C.280-337

(၂၈၀-၃၃၇)

မဟာကွန်စတဲန်တင်း (Constantine the Great) ဟာ ရောမ (Rome) ရဲ့ ပထမဆုံး ခရစ်ယာန်သာသနာဝင် ဧကရာဇ် (emperor) ဖြစ်ပါတယ်။ သူက ခရစ်ယာန်သာသနာကို ကူးပြောင်းစင်ရောက်လာတော့ ခရစ်ယာန် သာသနာကြီးပွားအောင် အထောက်အကူမျိုးစုံလုပ်ပေးတဲ့အတွက် အရင်က သတ်ဖြတ်နှိပ်ကွပ်ခြင်းခံရတဲ့ ယုံကြည်မှုဟာ ဥရောပ (Europe) မှာ ရှေ့ဆောင်သာသနာ ဖြစ်ခဲ့ရပါတယ်။

ခရစ်နှစ် ၂၈၀ လောက်က သူ့ကို မွေးဖွားပါတယ်။ အခု ယူဂိုစလေဗီယခေါ်တဲ့ နိုင်ငံ နဲစပ်စ် (အခုနစ်ရှ်) မြို့မှာ မွေးတယ်။ ဖခင်က တပ်မတော်အရာရှိကြီးဖြစ်ပြီး ဧကရာဇ်ဒိုင်အိုကလေတီယန်နန်းစံတဲ့ နန်းတော မေဒယမှာ ကြီးပြင်းခဲ့ပါတယ်။

ဒိုင်အိုကလေတီယန် ထီးနန်းစွန့်လွှတ်တဲ့ ၃၀[illegible]မှာ ကွန်စတဲန်တင်းရဲ့ ဖခင်ကွန်စတဲန်တီယပ်စ်က ရောမလက်[illegible] အနောက်ခြမ်းကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ ဖြစ်လာပါတယ်။ နောက်[illegible]နှစ် ကွန်စတဲန်တီယပ်စ် ကွယ်လွန်တဲ့အခါ ကွန်စတဲန်တင်းကို သူ့[illegible]သားများက ဧကရာဇ်တင်မြှောက်ပါတယ်။ ဒါကို တခြားဗိုလ်[illegible]ချုပ်ကြီးတွေက မထောက်ခံဘဲ ပြည်တွင်းစစ်တွေ အများကြီး [illegible]ပေါက်ခဲ့ပါတယ်။ ၃၁၂ ခုနှစ်မှာ

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

နောက်ဆုံးဘက်ပြိုင်သူ မဲဇန်တီယပ်စ်ကို ရောမအနီး မီလ်ဗီယန်တံတား စစ်ပွဲမှာ အောင်နိုင်လိုက်ပါတယ်။

အဲဒီအခါကစပြီး လက်နက်နိုင်ငံရဲ့ အနောက်ခြမ်းမှာ ကွန်စတဲန်တင်းကို ဘက်ပြိုင်သူမရှိပေမယ့် အရှေ့ခြမ်းမှာ လီစီနီယစ်အမည်ခံ နောက်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ယောက် စိုးမိုးနေပါတယ်။ ကွန်စတဲန်တင်းက လီစီနီယစ်ကိုလည်း ၃၂၄ ခုမှာ တိုက်ခိုက်အောင်မြင်တဲ့အတွက် ထိုအခါကစပြီး ကွန်စတဲန်တင်းဟာ သူသေဆုံးတဲ့ ၃၃၇ ခုထိ ရောမလက်နက်နိုင်ငံတစ်ခုလုံးရဲ့ ကေရာဇ်ဖြစ်လာပါတယ်။

ကွန်စတဲန်တင်းဟာ ဘယ်အချိန်က ခရစ်သာသနာဝင်အဖြစ် ကူးပြောင်းတယ်ဆိုတာ မသိပါ။ လူပြောများတာကတော့ မီလ်ဗီယန်တံတားစစ်ပွဲမှာ ကွန်စတဲန်တင်းက ကောင်းကင်မှာ မီးလောင်နေတဲ့ လက်ဝါးကပ်တိုင်ကိုမြင်တယ်၊ တိုင်နဲ့အတူ စာတစ်ကြောင်းကိုလည်း ဖတ်ရသတဲ့။ စာက "ဒီလက္ခဏာအားကိုးနဲ့ မင်းနိုင်ရမယ်" လို့ရေးထားတယ်။ ဘယ်အချိန်က ဘယ်လိုခရစ်သာသနာဝင် ဖြစ်တယ်ဆိုတာ အရေးမကြီးပါ။ သူက စွဲမြဲယုံကြည်စိတ်ပြင်းထန်ပြီး ခရစ်သာသနာ တိုးတက်အောင် တကယ်ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။ ခေတ်ဦး သူဆောင်ရွက်ပုံက မီလန်အမိန့်တော်ကို ထုတ်ပြန်တယ်။ အဲဒီအမိန့်တော်က ခရစ်ဝါဒဟာ တရားဝင်ယုံကြည်မှုဖြစ်လို့ နှိပ်ကွပ်ခြင်းမရှိရလို့ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်တယ်။ အဲဒီအမိန့်တော်အရ အရင်အထက်ထက်က ခရစ်ဝါဒကို နှိပ်ကွပ်စဉ်အခါမှာ ကျောင်းတော်ပိုင်ပစ္စည်းတွေကို ပြန်ပေးစေတယ်။ ပြီးတော့ တနင်္ဂနွေနေ့ကိုလည်း ဝတ်ပြုနေ့လို့သတ်မှတ်ပေးတယ်။

မီလန်အမိန့်တော်ကို သာသနာနှိပ်ကွပ်ရေးတွေ [illegible]ဆိုတဲ့ လူအများခံယူချက်ကို အရင်းမူလထားပြီး ထုတ်ပြန်ခဲ့တာ [illegible]ပါ။ ဒါရဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်မှ မှန်တယ်။ ကွန်စတဲန်တင်းလက်[illegible]ကစပြီး ဂျူးနှိပ်ကွပ်ရေး တရားဝင်စပါတော့တယ်။ ဒီနှိပ်ကွပ်ရေး[illegible] ခရစ်သာသနာဝင် ဥရောပမှာ ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ပေါ်[illegible]ခဲ့ပါတယ်။

ကွန်စတဲန်တင်းက ခရစ်ဝါ[illegible]နိုင်ငံတော်သာသနာလို့ မသတ်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မှတ်ပါ။ ဒါပေမယ့် သူပြဋ္ဌာန်းတဲ့ဥပဒေနဲ့တခြား ပေါလစီတွေအ
ခရစ်ဝါဒကြီးပွားပျံ့နှံ့ဖို့ အများကြီးဆောင်ရွက်ပေးပါတယ်။ သူလက်ထက်
မှာပဲ ခရစ်သာသနာဝင်ထဲကို ကူးပြောင်းနိုင်ရင် ရာထူးကြီးကြီးရနိုင်တယ်
သူ့အမိန့်နဲ့ကျောင်းတော်က အခွင့်အရေးတွေ အများကြီးရတယ်။ အပြစ်
ကင်းလွတ်ခွင့်တွေလဲ အများကြီးရတယ်။ ကမ္ဘာကျော် ဗက်သ်လေဟဲမ်
ဖွားတော်မူရာ ကျောင်းတော် (Church of the Nativity in
Bothlehem) နဲ့ ဂျေရုစလင်သင်္ချိုင်းတော် ရာကျောင်းတော် (the
Church of the Holy Sepulchre) လို ကျောင်းတော်ကြီးတွေကို
သူလက်ထက်ကစပြီး တည်ဆောက်ခဲ့ပါတယ်။

ပထမ ခရစ်အယူရှိတဲ့ ရောမဧကရာဇ်ဆိုရုံနဲ့ပဲ ကွန်စတဲန်တင်း
ကို ဒီစာအုပ်မှာ ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်ပါပြီ။ ဒါပေမယ့် ရှေ့အဖို့ နှစ်ရှည်လ
များကြာအောင် အကျိုးရှိတဲ့ တခြားဆောင်ရွက်ချက်တွေကိုလဲ ဒီနေရာမှာ
ထည့်သွင်းဖော်ပြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပထမအတွက်က ဗိုင်ဇန်တီယမ်
မြို့တော်ကို ကွန်စတဲန်တီနိုပယ် အမည်သစ်ပေးပြီး ပြန်ဆောက်တယ်။
အများကြီးချဲ့တယ်။ သူ့နေပြည်တော်အဖြစ် သတ်မှတ်တယ်။ ကွန်စတဲန်
တီနိုပယ် (အခုအခေါ် ဣစတန်ဗူလ်) ဟာ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး မြို့တော်ကြီး
တစ်ခုဖြစ်လာပါတယ်။ ၁၄၅၃ ခုအထိ ရောမအရှေ့လက်နက်နိုင်ငံရဲ့
မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီနောက် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာဆက်ပြီး အော်တို
မန်လက်နက်နိုင်ငံရဲ့ မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

ခရစ်ကျောင်းတော်တွင်း သမိုင်းမှာလဲ ကွန်စတဲန်တင်းဟာ
အရေးပါတဲ့ နေရာကပါဝင်ခဲ့တယ်။ (ခရစ်ကျမ်းဆရာနှစ်ဦးက ဆန့်ကျင်
တဲ့ဝါဒနှစ်မျိုးတင်တဲ့) အရီယပ်စ်နဲ့ အသန်နာစီယပ်စ်တို့ တပည့်တွေကိုစွဲ
နီကေယကောင်စီကို ၃၂၅ မှာ ခေါ်ပေးရတယ်။ ကျောင်းတော်ရဲ့ ပထမ
အထွေထွေ ဆွေးနွေးပွဲကြီးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီပွဲမှာ ကွန်စတဲန်တင်းဟာ
အင်မတန် အားကြီးမာန်တက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပြီး ခေတ်ဟောင်း
ကျောင်းတော်ဝါဒအဖြစ်နဲ့ နီကေနေအယူကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါတယ်။

ဒါထက်ပိုပြီး အရေးပါတာတွေက သူထုတ်ပြန်တဲ့ လူအများ

ိုင်ရာဥပဒေဖြစ်တယ်။ တချို့အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း (ဥပမာ အမဲ
ည် butchers မုန့်ဖုတ်သမား bakers) တွေကို ရိုးရာအလိုက်လုပ်စေ
ယ်။ နောက်အမိန့်တော်တရပ်က ကိုလိုနီ (မြေငှားတမျိုး) ကို မိမိစိုက်ပျိုး
မြေက ထွက်သွားခွင့်မပေးပါ။ ခေတ်သစ်အခေါ် အရ ကိုလိုနီ (Colo-
i) ဟာ မြေကျွန်တွေဖြစ်လာတယ်။ မြေနဲ့လူ မကွဲမကွာတွဲပေး
င်းဖြစ်တယ်။ အဲဒီဥပဒေမျိုးတွေနဲ့ ခေတ်လယ်ဥရောပ လူ့အဖွဲ့အစည်း
စ်ခုလုံးကို အခြေချပေးတဲ့ ဥပဒေတွေဖြစ်ပါတယ်။

ကွန်စတဲန်တင်းဟာ ခရစ်ယာန် သာသနာဝင်ဖြစ်ပေမယ့်
သခါနီးအထိ နှစ်ခြင်းမခံပါ။ ဒီလို ခံယူချက်မရှိပေမယ့် ခရစ်
ာသနာဝင်ဖြစ်တာ ကြာပါပြီ။ ထင်ရှားတဲ့အချက်တစ်ခုက ခရစ်
ာသနာရဲ့ အနှစ်သာရကို သူပြည့်စုံအောင် နားမလည်ဘူးလို့လဲ
ျက်ဆစရာရှိပါတယ်။ သူ့ခေတ်သူ့အခါကပဲ သူ့ကို မညှာမတာ ရက်စက်
မ်းသူလို့ ခေါ်နိုင်ပါတယ်။ ရန်သူအပေါ်မှာ သာမက သူ့မယားနဲ့
ားကြီးကို ၃၂၆ က ကွပ်မျက်တာဟာ ဘာကြောင့်လည်းလို့ မပြော
တ်ပါ။

ကွန်စတဲန်တင်း ခရစ်ဝါဒီဖြစ်လာတာကြောင့် သမိုင်းပုံစံတစ်
ျိုးဖြစ်မသွားပါ။ မလွဲမသွေဖြစ်ပေါ်လာရမယ့် အချက်ကိုဖွင့်ပေး
ိုက်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဧကရာဇ်ဒိုင်အိုကလီတန် ၂၈၄-၃၀၅ လက်
တ်က ခရစ်သာသနာဝင်တွေကို ရက်ရက်စက်စက်ဖိနှိပ်ခဲ့ပေမယ့်
ချုပ်ပြောတော့ မအောင်မြင်ပါ။ အဲဒီအချိန်မှာ ခရစ်ဝါဒီက သိပ်ပြီးနိုင်
ပြီဖြစ်လို့ ဘယ်လောက်ပဲ ရက်ရက်စက်စက် ဖိနှိပ်ပေမယ့် ပျောက်ကွယ်
ားတော့မှာ မဟုတ်ပါ။ ခရစ်သာသနာဝင်တွေကို နှိပ်ကွပ်ဖို့ ဒိုင်အိုက
တန်တောင် မတတ်နိုင်ရင် ကွန်စတဲန်တင်းဝင်မလာလည်း ခရစ်ဝါဒက
ောင်မြင်တော့မှာဆဲဆဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီလို မှန်းဆတာမျိုး လုပ်ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်
ုံးချုပ် မပြောနိုင်ပါ။ ကွန်စတဲန်တင်းမပေါ်လာရင် ဘယ်လိုဖြစ်မလဲ
ိုတာလည်း ပြောဖို့ခက်တယ်။ ထင်ရှားတာက သဝင်လာတဲ့အခါ

www.burmeseclassic.com

ခရစ်ဝါဒဟာ တဟုန်ထိုးကြီးထွားပြန့်ပွားပြီး သက်ဝင်ယုံကြည်သူ အများကြီး ဖြစ်လာတာပါပဲ။ လူတစ်စုသာ ယုံကြည်တဲ့ဝါဒကနေပြီး ရာစုနှစ်တစ်ခု အတွင်း ကမ္ဘာမှာ အကြီးဆုံးလက်နက်နိုင်ငံရဲ့ အားအကြီးဆုံးနဲ့ အသိ အမှတ်ပြု ယုံကြည်မှု ဖြစ်လာပါတယ်။

ရှင်းရှင်းပြောရရင် ကွန်စတန်တင်းဟာ ဥရောပသမိုင်းကို လက်ဝါးကလက်ခုံဆိုသလို ချက်ချင်းပြောင်းပြန်လှန်ပြီး ပြောင်းလဲပေး သူဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ရဲ့ အဆင့်ကို ဖော်ပြရမယ်ဆိုရင် တောအဲလီဇန်ဒါ၊ နပိုလီယန်နဲ့ ဟစ်တလာတို့ထက် ပေါ်လစီကြီးထွားကြီးသူဖြစ်ပါတယ်။

၂၂

ဂျိမ်းစ်ဝပ် (၁၇၃၆-၁၈၁၉)

JAMES WATT (1736-1819)

စကော့တလန်လူမျိုး ဂျိမ်းစ်ဝပ် (**James watt**) ဟာ ရေနွေးငွေ့ အင်ဂျင်စက်ကို တီထွင်တဲ့အတွက် စက်မှုတော်လှန်ရေးမှာ တကယ့် ထိပ်သီး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ခဲ့ရတယ်။

အမှန်ကတော့ ဒီရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်စက်ကို စတင်တီထွင်တဲ့ လူမဟုတ်ဘူး။ အလားတူဖန်တီးမှုကို ခရစ်တစ်ရာစုနှစ်က ဟီရိုမှာနေတဲ့ အယ်လီဇံဒရီက ဖော်ထုတ်ဖူးပါတယ်။ရေစုပ်ဖို့သောမတ်ဆေဗရီက ၁၆၉၈ မှာ ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်ကိုလုပ်ပြီး မှတ်ပုံတင်ခဲ့ဖူးတယ်။ အင်္ဂလိပ် အမျိုးသား သောမတ်နျူကိုမဲန်က ပိုပြီးစနစ်ကောင်းတဲ့ အလားတူစက်ကို ၁၇၁၂ မှာ မှတ်ပုံတင်လိုက်တယ်။ နျူကိုမဲန်ရဲ့ စက်လဲသိပ်အားကောင်း လှတာ မဟုတ်လို့ ကျောက်မီးသွေးတွင်းထဲက ရေစုပ်ထုတ်ဖို့လောက်ပဲ အသုံးကျပါတယ်။

ဝပ်ကိုယ်တိုင်က ၁၇၆၄ ရောက်တဲ့အခါ ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်မှာ နျူကိုမဲန်ရဲ့စက်ကို နည်းနည်းပြင်ဆင်သုံးရာက ဒီ့ထက် ကောင်းသထက် ကောင်းအောင် လုပ်ချင်လာစိတ် ပေါ်ခဲ့တာ ဖြစ်တယ်။ ဝပ်ဟာ တစ်နှစ် လောက်ပဲ လက်နက်ကရိယာကို အသုံးအတင့် လုပ်တတ်အောင် လေ့ကျင့်ဖူးတာ ဖြစ်ပေမယ့် ဒီဘက်မှာ တီထွင်ဉာဏ်ကြီးသူ ဖြစ်လာပါ တယ်။ သူက နျူကိုမဲန်ရဲ့ စက်ကို အများကြီးတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်

www.burmeseclassic.com

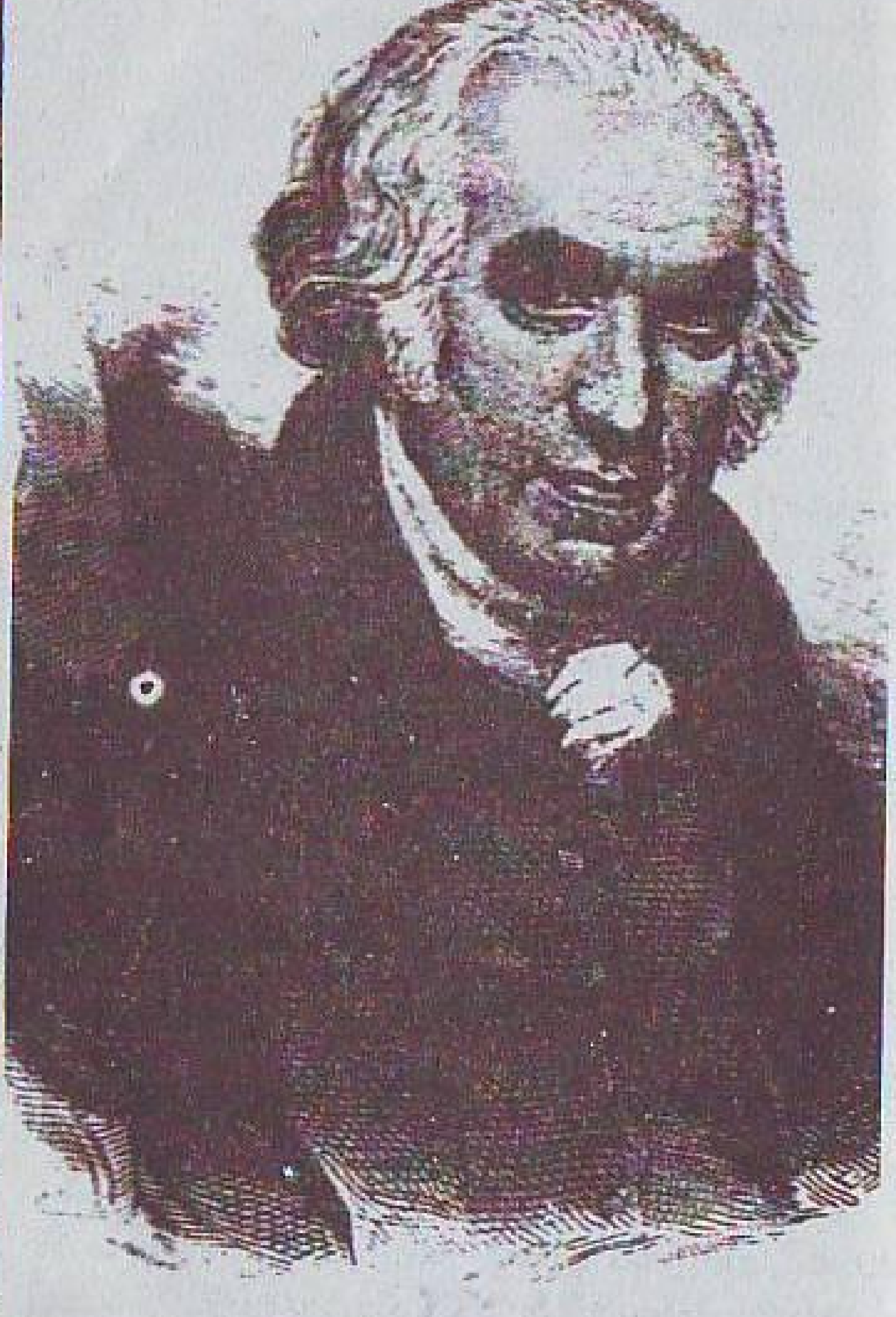

လုပ်နိုင်တဲ့အတွက် သူ့ကိုပဲ ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်ကို စလုပ်သူလို့ ပြောလို့ဖြစ်နိုင်စရာရှိပါတယ်။

ဝပ်က ပထမအနေနဲ့ သိပ်ကောင်းအောင် ပြင်လိုက်တဲ့စက်ကို ၁၇၆၉ မှာ မူပိုင်မှတ်ပုံတင်ပါတယ်။ သူ့လက်ရာက အငွေ့ကိုသိပ်သည်းအောင်လုပ်တဲ့ စက်ခန်းကို သီးခြားတပ်ပေးတာပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ ရေနွေးငွေ့သိုလှောင်အိုးကိုလည်း ခွာပြီးတပ်ပေးထားတယ်။ နှစ်ဖက်ခပ်တဲ့အင်ဂျင်ကိုလည်း ၁၇၈၂ မှာ တီထွင်လိုက်တယ်။ နောက် အစိတ်အပိုင်းတချို့မှာ နည်းနည်းစီ ပြုပြင်ပေးလိုက်တဲ့အခါ ဒီလိုသစ်ဆန်းလိုတဲ့ပစ္စည်းတွေရဲ့ သတ္တိဂုဏ်ကြောင့် ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်ဟာ အရင်ကထက်အချိုးလေးဆမျှမကပိုပြီး အားကြီးကောင်းမွန်လာပါတယ်။ အဲဒီအခါမှာ ဉာဏ်စွမ်းဉာဏ်စ ကြီးကျယ်ပါပေတယ်လို့ ချီးမွမ်းရပေမယ့် သိပ်ပြီး အသုံးမဝင်လှပါဘူးဆိုတဲ့ လက်ရာဟာ အင်မတန်ကြီးမားတဲ့ စက်မှုစွမ်းအားပစ္စည်းတစ်ခု ဖြစ်လာပါတော့တယ်။

ဝပ်ဟာ (၁၇၈၁ ကပဲ) အရင်က အပြန်အလှန်သွားတဲ့ စက်ကို တစ်ပတ်လည်အောင် လှည့်တဲ့စက်ဖြစ်ဖို့ ဂီယာတွေတပ်ပေးလိုက်တယ်။ ဒီနည်းတစ်ခုတည်းနဲ့ပဲ ရေနွေးငွေ့စက်ဟာ နည်းမျိုးစုံသုံးနိုင်တဲ့ စက်ဖြစ်လာပါတော့တယ်။ ဝပ်က ၁၇၈၈ မှာ ဘေးကိုပြန့်ပွားစေတဲ့ အထိန်းတပ်ပေးလိုက်တဲ့အတွက် စက်ရဲ့အမြန်နှုန်းကိုလိုသလို အလိုအလျောက်ထိန်းချုပ်နိုင်တဲ့ အဖြစ်ကိုရောက်အောင် စီမံပေးတယ်။ ဖိအားပြတဲ့ ဗိုင်ခွက် ၁၇၉၀၊ ဂရိချိုးတဲ့ဗိုင်ခွက်၊ လက်ကျန်ပြတဲ့ ဗိုင်ခွက်နဲ့ အ[illegible] လျှောက်တဲ့ပိုက်ကို အဖွင့်အပိတ်လုပ်တဲ့ ကိရိယာအပါအဝင် ပြုပြင်ချက်တွေ အမျိုးမျိုးတပ်ဆင် ပေးလိုက်တယ်။

ဝပ်ကိုယ်တိုင်က စီးပွားရေးလုပ်ငန်းသဘောကို သိပ်နားလည်တာမဟုတ်ပါ။ အဲဒါနဲ့ ၁၇၇၅ မှာ အင်ဂျင်နီယာလည်းဖြစ်၊ စီးပွားရေးလည်း လာဘ်မြင် မက်သယူဗိုလတွန်နဲ့ ဖက်စပ်(စီးပွားဘက်) လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီကစပြီးနောက် နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်ကြာအောင် ဝပ်ဗိုလတွန်လုပ်ငန်းက ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်တွေ အများကြီးထုတ်ရောင်းနိုင်လို့ သူတို့နှစ်

www.burmeseclassic.com

ယောက် အတွဲလိုက် ချမ်းသာကြွယ်ဝသူတွေ ဖြစ်လာကြပါတယ်။

ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်နဲ့ အသုံးဝင်ပုံကို ကုန်စင်အောင် ဦးကာခဲ့ပြီး ပြောနိုင်ဖို့ ခက်တယ်။ စက်မှုတော်လှန်ရေးမှာ တခြားတီထွင်မှုတွေလည်း ပါတယ်ဆိုတာ မှန်ပါတယ်။ နောက်ပြီး သတ္တုတူးဖော်ရေးမှာ ရှေးက ထက်သာတယ်။ သတ္တုအရေကြီးပြီး ပုံလောင်းနည်းစတဲ့ လုပ်ငန်းကြီး စက်မှုတွေ မျိုးစုံရှိနေပါပြီ။ လွန်းပျံ (တီထွင်သူ ဂျွန်ကေး ၁၇၃၃) ဝါဖန့်စက် တီထွင်သူ ဂျိမ်းစ်ဟာ ဂရိစ် ၁၇၆၄ တို့ရဲ့ စက်ကိရိယာတွေဟာ ဝပ်စက်ထက်စောပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီတီထွင်ချက် အများစုက အနည်းအပါး ပြုပြင်မွမ်းမံတာတွေပဲဖြစ်တယ်။ စက်မှုတော်လှန်ရေးကို ဘယ်စက်တမှု သူတစ်ခုတည်းနဲ့ တော်လှန်ရေးကို ချီးမြှောက်တင်ပို့နိုင်တဲ့ စွမ်းအားမရှိပါ။ ရေနွေးငွေ့စက်ကတော့ တစ်ခဲနက်ချုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်တဲ့ စွမ်းအားရှိတယ်။ သူသာမပါရင် စက်မှုတော်လှန်ရေး ထွန်းကားလာပုံမှာ အများကြီး ကွာခြားသွားမယ်လို့ ဆိုနိုင်တယ်။ ရှေးရှေးက လေရဟတ် ရေဘီးတွေကို လူ့ခွန်အားအစား လှုပ်ရှားမှုကိုပေးနိုင်တဲ့ စွမ်းအားအဖြစ်နဲ့ သုံးခဲ့ပါတယ်။ ထုတ်လုပ်နိုင်တဲ့အားကို အကုန်သွင်းထုတ်မပေးနိုင်ပါ၊ ရေနွေးငွေ့စက်ပေါ်လာတဲ့အခါ ဘာအကန့်အသတ်မှ မရှိဘဲ ထုတ်ကုန် စွမ်းအားမြင့်မားလာတယ်။ ကုန်ထုတ်ဖို့ စွမ်းအားလိုသလို ဖန်တီးယူနိုင်တယ်။ အဲဒီတော့ ထွက်ကုန်တွေအများကြီး တိုးပွားလာပါတယ်။ ဆီအထွက်ကို ၁၉၇၃ က ကန့်သတ်လိုက်တော့ အားကုန်ခမ်းရင်စက်မှု လုပ်ငန်းအားလုံး ဘယ်လိုဖောက်ပြန်ဆုတ်ယုတ်ကုန်သလဲဆိုတာ သတိထားမိကြမယ်ထင်ပါတယ်။ အဲဒါကို သဘောပေါက်ရင် ဝပ်ရဲ့ တီထွင်မှုသာမပါရင် စက်မှုတော်လှန်ရေး ဘယ်အခြေအနေရောက်သွားမယ်ဆိုတာ မှန်းဆသိမြင်နိုင်ပါတယ်။

စက်ရုံတွေအတွက် လိုမယ့်အားကို ပေးနိုင်စွမ်းတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကို ခဏထားဦး၊ ရေနွေးငွေ့အင်ဂျင်မှာ တခြားအသုံးတွေ အများကြီးရှိသေးတယ်။ သူကောင်း ဖျော့ဖရှိုင်ဒက်ဖန်းစ်က ၁၇၈၃ မှာ လှေကို ရေနွေးငွေ့စက်တပ်ပြီး မောင်းနှင်နည်းကို တီထွင်အောင်မြင်တယ်၊

ပထမဆုံးရေနွေးငွေ့စွမ်းအားနဲ့ မောင်းတဲ့ရထားကို ၁၈၀၄ မှာ ရစ်ချတ် ထြေဗီသစ်ခ်က ပထမစတင်တည်ဆောက်တယ်။ ဒီလိုစတင်ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ (မီးသင်္ဘော၊ မီးရထား) နှစ်မျိုးစလုံးဟာ စီးပွားရေးမှာ တွင်ကျယ် အောင်မြင်တယ်လို့ မဆိုသာ။ ဒါပေမယ့် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်း နည်းနည်း ကွာခြားလာတဲ့ အခါမှာတော့ မီးသင်္ဘောမီးရထားတွေဟာ ကြည်းလမ်း၊ ရေလမ်းဆက်သွယ်ရေးမှာ တကယ့်ကိုတော်လှန် ပြောင်းလဲစေနိုင် ပါတယ်။

စက်မှုတော်လှန်ရေးနဲ့ အမေရိကန်သူပုန်၊ ပြင်သစ်သူပုန် တွေဟာ ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါတွေပေါ်ပေါက်တဲ့အချိန်က ဒီလိုတိုက်ဆိုင်တာက သိပ်အရေးမပါဘူး ထင်ပေမယ့် နိုင်ငံရေးတော်လှန် မှုထက် စက်မှုတော်လှန်မှုက လူသားတွေရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝခံစားမှုကို ပိုပြီးထိရောက်အောင် ပြုပြင်နိုင်စွမ်းရှိတယ်ဆိုတာ အခုအခါမှာတော့ သိရှိလာကြပါတယ်။ အဲဒါတွေကြောင့် ဂျိမ်းစ်ဝပ်ဆိုသူဟာ သမိုင်းမှာ ဩဇာအကြီးမားဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တယ်လို့ သတ်မှတ်ရခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၂၃

မိုင်ကယ်လ် ဖာရာဒေး (၁၇၉၁–၁၈၆၇)

MICHAEL FARADAY (1791-1867)

ခုခေတ်ဟာ လျှပ်စစ်ခေတ်ဖြစ်ပါတယ်။ လေယာဉ်ပြင်ခေတ်လို့ခေါ် သူလဲရှိတယ်။ အနုမြူခေတ် (နျူကလီယခေတ် The Nuclear Age) ခေါ်သူလဲရှိတယ်။ လေယာဉ်ပြင်ကို ခရီးဆန့်တယ်။ အနုမြူလက်နက် ကရိယာတွေ သုံးတယ်။ ဘယ်လောက်ပဲ စွမ်းအားကြီးကြီး လူအများစုရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝမှာ အထင်အရှား လွှမ်းခြုံစိုးမိုးမလာသေးဘူး။ ဒါပေမယ့် လျှပ်စစ်ပစ္စည်း အမြောက်အမြားကိုတော့ အမြဲသုံးနေကြတယ်။ အမှန်က ခေတ်သစ်ကမ္ဘာမှာ လျှပ်စစ်အသုံးလောက် ပညာရပ်တိုင်းမှာ အပြီးတိုင် စိမ့်ဝင်စွဲမြဲနေတာ ဖြစ်တယ်လို့ပြောနိုင်တယ်။ ဒီစကားမှားတယ်လို့ မငြင်းနိုင်ပါ။

လျှပ်စစ်ကို နိုင်နင်းအောင်သုံးစွဲနိုင်ဖို့ ကြိုးစားတီထွင်ဆောင်ရွက် တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေများပါတယ်။ ဒီပုဂ္ဂိုလ်တွေထဲမှာ ချာလ် ဩဂတ်စတိုင်ဒေ ကောလုံး၊ ကောင့်အလစန်ဒြောဗေါလ်တာ၊ ဟဲန်စ်ခရစ်စတီယံ ဩစတက်နဲ့ အန်ဒြေမာရေအမ်ပဲတို့က အရေးအပါဆုံးဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလူတွေအထဲမှာ ထက် မိုင်ကယ်ဖာရာဒေးနဲ့ ဂျိမ်စ်ကလပ်မက်ဇဝဲဆိုတဲ့ အင်္ဂလိပ်သိပ္ပံ ပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်က ပိုပြီးကြီးကျယ်အရာရောက် ပါသေးတယ်။ သူတို့နှစ်ယောက်ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်က တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက်က ဖြည့်စွက်ပေးတဲ့ သဘောများတယ်။ သူတို့နှစ်ဦးလုပ် သမျှဟာ တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် ဖြည့်စွက်တဲ့သဘောပါပေမယ့် သူတို့က ပေါင်းစပ်လုပ်ကြမယ်ဆိုတဲ့ ဆက်ဆံကူးလုံးဝမရှိပါ။ ဒါပေမယ့်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဘစ်ဦးစီလုပ်သမျှဟာ အခုသူ့အတွက် ကျော်စွာစာရင်းမှာ အဆင့်မြင့်မြင့် နေရာရဖို့ ထိုက်တန်နေပါတယ်။

မိုင်ကယ်လ်ဖာရာဒေးက အင်္ဂလန်၊ မြို့ဝင်တန် ဇာတိ၊ ၁၇၉၁ မှာ မွေးဖွားခဲ့ပါတယ်။ ငယ်ငယ်က ဆင်းရဲနွမ်းပါးလို့ ကိုယ်ထူကိုယ်ထ ပညာရှာခဲ့ရပါတယ်။ အသက်တစ်ဆယ့်လေးနှစ်မှာ စာအုပ်ချုပ်၊ စာအုပ်ရောင်းဆိုင်တစ်ဆိုင်မှာ လုပ်သားအဖြစ်ဝင်ရောက်လုပ်ခဲ့ရတယ်။ အဲဒီမှာ စာအုပ်တွေအများကြီးကို ဖတ်ခွင့်ရခဲ့တယ်။ အသက်နှစ်ဆယ်မှာ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးသိပ္ပံပညာကျော် ဆာဟမ်ဖရီဒေဗီဟောပြောပွဲချက်တွေကို တက်ရောက်နားထောင်ခွင့်ရခဲ့လို့ သိပ်အားကျပြီး ဆက်လက်တပည့်ခံလိုစိတ်ပေါ်လို့ ဒေဗီဆီကို စာရေးမိတယ်။ ဒေဗီကလက်ထောက်ခန့်တယ်။ နှစ်တယ်မကြာဘူး။ ဖာရာဒေးကိုယ်တိုင်အရေးပါတဲ့ အသစ်တွေ့ရှိချက်တွေ လုပ်နိုင်လာတယ်။ သင်္ချာအခြေခံမှာ ညံ့ပေမယ့် ရူပဗေဒစမ်းသပ်ချက်တွေမှာ သူ့ကိုကျော်နိုင်သူ မရှိပါ။

ဖာရာဒေးရဲ့ လျှပ်စစ်မှာ အရေးပါတဲ့ ပထမဆုံးစမ်းသပ်တွေ့ရှိချက်ဟာ ၁၈၂၁ မှာ ထွက်လာပါတယ်။ အရင်နှစ်နှစ်လောက်က ဩအာစတက်က ရိုးရိုးမြောက်ဘက်ပြ အိမ်မြှောင်တစ်ခုအနားမှာ လျှပ်စစ်ဓါတ်အားစီးနေတဲ့ ဝိုင်ယာကြိုးရှိနေရင် အိမ်မြှောင်လက်တံ ရွေ့တယ်လို့ တွေ့ရှိခဲ့တယ်။ ဖာရာဒေးက အဲဒါကိုအခြေပြုပြီး သံလိုက်ကို မရွေ့အောင် ချုပ်နိုင်ရင် ဝိုင်ယာကြိုးလှုပ်ရမယ်လို့ တွေးမိတယ်။ အဲဒီ တွက်ကိန်းနဲ့ စိတ်ကူးကို ဖော်ထုတ်တဲ့အခါ တရံတဆစ်မျှ ကြံ စိတ်ကူးဖော်ထုတ်နိုင်စွမ်းမရှိတဲ့ ပစ္စည်းတစ်မျိုးရရှိခဲ့ပါတယ်။ သံလိုက် ဝန်းကျင်မှာ ဝိုင်ယာကြိုးအခွေကို လျှပ်စစ်ဓါတ်လွှတ်ပေးလိုက်တဲ့အခါ ဝိုင်ယာကြိုးက အဆက်မပြတ်လည်ပတ်ကြောင်း တွေ့ရှိပါတယ်။ ဖာရာဒေးက ပထမဆုံးပေါ်တဲ့ လျှပ်စစ်မော်တာကို တည်ဆောက်မိခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ အခုလို ဖာရာဒေးတွေ့တဲ့ ပစ္စည်းဟာ ရှေးကျပေမယ့် ကနေ့ကမ္ဘာမှာ သုံးစွဲနေသမျှ လျှပ်စစ်မော်တာတွေကို ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားပေးတဲ့ မူလပစ္စည်းဖြစ်ပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ဖော်ပြခဲ့တဲ့အတိုင်း (မော်တာပေါ်လာတာဟာ) အင်မတန်ကြီးကျယ်တဲ့ လမ်းကြောင်းကိုတောင် ဆောက်လုပ်ခြင်းဖြစ်တယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလလိုပြောရပေမယ့် လျှပ်စစ်ဓါတ်အားကို စတင်ဖို့ လက်ရှိတတ်စွမ်းသမျှ ဓါတုပစ္စည်းနဲ့လုပ်တဲ့ ဘက်ထရီတွေကိုပဲ အားကိုးနေရရင် ဘာမှမယ်မယ်ရရ အသုံးချလို့ မရနိုင်သေးပါ။ ဖာရာဒေးက သံလိုက်ဓါတ်အားကိုပဲသုံးပြီး လျှပ်စစ်ဓါတ်အားကို ရအောင်လုပ်ယူရင် ရနိုင်တယ်။ လုပ်နည်းရှာရမယ်လို့ ဆုံးဖြတ်တယ်။ ခုထိသိရသမျှပြောရရင် မလှုပ်နိုင်တဲ့ သံလိုက်ဟာ အနီးအနားမှာရှိတဲ့ ဝိုင်ယာကြိုးကို လျှပ်စစ်ဝင်လာအောင် (မ) သွင်းနိုင်ပါ။ ၁၈၃၁ ရောက်တဲ့အခါ ဖာရာဒေးစတင်တွေ့ရှိတဲ့အချက်က သံလိုက်ကို ဝိုင်ယာကြိုးကွင်းထဲထည့်ထားရင် သံလိုက်လှုပ်ဆဲမှာ ဝိုင်ယာကြိုးကွင်းထဲကို ဓါတ်အားဝင်မယ်ဆိုတဲ့ အချက်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို ဖြစ်စဉ်ကို လျှပ်စစ်သံလိုက်ညှို့ခြင်းလို့ ခေါ်ပါတယ်။ ဒီဖြစ်စဉ်ကို ထိန်းချုပ်တဲ့ဥပဒေကို ဖာရာဒေးရဲ့ နိယာမခေါ်တယ်။ အဲဒီလိုနိယာမတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်နိုင်တာကိုပဲ ဖာရာဒေးရဲ့ တစ်ဦးတည်းလုပ်တဲ့ အကြီးဆုံးစွမ်းဆောင်ချက်လို့ ချီးမွမ်းပြောဆိုလေ့ရှိပါတယ်။

ကြီးမားတဲ့အထိမ်းအမှတ် ပြာသာဒ်ကြီးလို့ တင်စားပြောရလောက်အောင် အရေးပါတဲ့တွေ့ရှိချက် (discovery) ရဲ့အရေးပါပုံအကြောင်းနှစ်ချက်ရှိပါတယ်။ ပထမအချက်က ဖာရာဒေးရဲ့နိယာမ (Faraday's Law) ဟာ လျှပ်စစ်သံလိုက်ပညာ (electromagnetism) သီအိုရီကို ကောင်းကောင်းနားလည်ဖို့ အခြေခံကိုပေးတယ်။ ဒုတိယအချက်က လျှပ်စစ်သံလိုက်ညှို့ခြင်း (electromagnetic induction) ကိုသုံးတတ်ရင် လျှပ်စီးအဆက်မပြတ်ပေးနိုင်မယ်။ ဒီလိုပြောတဲ့အတိုင်းမှန်ကြောင်းကို ဖာရာဒေးက ပထမလျှပ်စစ်ဒိုင်နမို လုပ်ပြခဲ့ပါတယ်။ အခုခေတ်သစ် လျှပ်ထုတ်စက်ခေါ်တဲ့ မြို့တော်နဲ့စက်ရုံတွေကို စွမ်းအားပေးတဲ့စက်တွေဟာ ဖာရာဒေးရဲ့ပစ္စည်းကိရိယာထက် အများကြီးရှုပ်ထွေးပြီး ကြီးကျယ်ပေမယ့် အရင်းခံသဘောသွားကတော့ လျှပ်စစ်သံလိုက်ညှို့သွင်းခြင်းအပေါ်မှာ အခြေခံတာပဲဖြစ်ပါတယ်။

ဓာတုဗေဒနယ်မှာလဲ ဖာရာဒေးက အသိသစ်တွေ ဖြည့်စွက်ပေးခဲ့ပါသေးတယ်။ ဓာတ်ငွေ့တွေကို အရည်ဖြစ်အောင် လုပ်နည်းတီထွင်ပေးပါတယ်။ ပြီးတော့ ဗင်ဇင်းအပါအဝင် ဓာတုပစ္စည်းတွေ အများကြီးကို ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ သူရေးသားတဲ့ကျမ်းတွေထဲမှာ အဖိုးအတန်ဆုံးကျမ်းကတော့ လျှပ်စစ်ဓာတုဗေဒဆိုတဲ့ လျှပ်စီးတွေကြောင့် ဓာတုအကျိုးဖြစ်ပေါ်ပုံကို လေ့လာချက်ဖြစ်ပါတယ်။ ဖာရာဒေးဟာ အသေအချာ စမ်းသပ်ချက်တွေလုပ်ပြီးမှ လျှပ်လိုက်ပစ္စည်းနိယာမနှစ်ချက်ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့တယ်။ ဒီနိယာမတွေကို သူ့နာမည်နဲ့ တွဲဖက်ခေါ်ပြောလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီနိယာမတွေကိုလဲ လျှပ်စစ်ဓာတုဗေဒပညာရဲ့ အခြေခံအကြောင်းချင်းရာ တွေဖြစ်ပါတယ်။ တချို့ အရေးပါတဲ့ ဝေါဟာရ -

ဥပမာ အပ်နုတ် (anode)
ကတ်သုတ် (cathode)
အီလက်ထရုတ် (electrode)
အိုင်ယွန် (ion)
တွေကို ဖာရာဒေးထွင်တယ်။ အသုံးတွင်ကျယ်လာအောင် ပြောဟောပါတယ်။

ရူပဗေဒမှာ သံလိုက်ပိုင်းဆိုင်ရာအားနဲ့ လျှပ်စစ်ပိုင်းဆိုင်ရာအား ဆိုတဲ့ အဖိုးတန်စိတ်ကူးတစ်ခုကို စတင်ဖော်ထုတ်ပါတယ်။ သံလိုက်ကို ရှေ့တန်းမတင်ဘဲ ဝန်းကျင်နယ်ပယ် ဆက်စပ်ပုံကိုပြောရင်း မက်... ညီမျှခြင်းတွေကိုပါထည့်ပြီး ခေတ်ရူပဗေဒတိုးတက်ရေးလမ်း...ပေး ပါတယ်။ ဝင်ရိုးစွန်းအလင်းကို သံလိုက်ပြင်ပေါ်ဖြ... လွှတ်ရင် အလင်းသန့်ခြင်းပြောင်းမယ်တဲ့။ ဒီကိစ္စကို စတင်...တ်နိုင်တာ သိပ် ကျေးဇူးရှိတယ်။ အလင်းနဲ့သံလိုက်ဓာတ်ဟာ ...စပ်မှုရှိပါကလားလို့ သူပြောတော့မှ စပြီးသိလာကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဖာရာဒေးဟာ သိပ်...ရုပ်လဲချောတယ်၊ ... သိပ်ပွဲအကြောင်း ဟောပြောရာမှာလဲ သိပ်လူကြိုက်များတယ်။ ဒါပေမယ့်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မောက်မာတဲ့စိတ်မရှိဘူး။ အကျော်အစောငွေနဲ့ ဂုဏ်ပကာသနကိုလဲ ဂရုမစိုက်ပါ။ သူ့ကို ဆာဘွဲ့ပေးတယ်။ လက်မခံပါ။ ဗြိတိသျှအသင်းတော် ဥက္ကဋ္ဌတင်တာလဲ ငြင်းတယ်။ ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်နဲ့ အိမ်ထောင်သက်ရှည်တယ်။ သားသမီးမထွန်းကားပါ။ အသက် ၇၆၊ ၁၈၆၇ လန်ဒန်အနားက

၂၄

ဂျိမ်းကလပ်မက်ဇဝဲလ် ၁၈၃၁ – ၁၈၇၉

James Clerk Maxwell (1831 - 1879)

အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားကြီး ရူပဗေဒပညာရှင် ဂျိမ်းကလပ်မက်ဇဝဲလ်ကို လျှပ်စစ်အားနဲ့သံလိုက်အားတွေရဲ့ အခြေခံနိယာမကို ဖော်ထုတ်နိုင်တဲ့ ညီမျှခြင်းလေးချက်တစ်စုံကို စံနည်းချပေးသူအဖြစ်နဲ့ လူသိများပါတယ်။

မက်ဇဝဲလ်မပေါ်မီ နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာကပဲ ဒီလေ့လာရေးနယ်နှစ်နယ်မှာ ကျယ်ပြန့်အောင် စစ်ဆေးစုံစမ်းပြီး ဖြစ်နေပါတယ်။ အဲဒါအပြင် ဒီအခြင်းအရာနှစ်ခုဟာ အင်မတန်နီးစပ်တယ်လို့လဲ သိနေကြပါပြီ။ လျှပ်စစ်နဲ့သံလိုက်နိယာမတွေ နီးစပ်လှပါတယ်ဆိုပေမယ့် ဘယ်လိုအခြေအနေမျိုးမှာ ဘယ်လိုဆိုတာမျိုးမှာပဲ သိကြတာ။ မက်ဇဝဲလ်မပေါ်မီက အကုန်ခြုံငုံပြီးတော့ ဖော်ပြတဲ့သီအိုရီမရှိသေးပါ။ (အများကြီးအဆင့်မြင့်ပေမယ့်) အချုပ်လုပ်ထားတဲ့ ညီမျှခြင်းလေးချက်နဲ့ လျှပ်စစ်နဲ့သံလိုက်ဇီဝသရုပ်ဟာ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေပုံကို မက်ဇဝဲလ်က အတိအကျဖော်ပြနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုနဲ့ အင်မတန်ကွဲပြားနေတဲ့သဘာဝ အခြင်းအရာတစ်ခုကို သူက နားလည်လွယ်တဲ့ သီအိုရီတစ်ခုနဲ့ တိတိကျကျရှင်းပြနိုင်ပါတယ်။ မက်ဇဝဲလ်ရဲ့ညီမျှခြင်းတွေကို ယခင်ရာစုနှစ် (၁၉ ရာစုနှစ်) က သီအိုရီပိုင်းနဲ့ အပိုသိပ္ပံ (Applied Science) တွေမှာပါ အနံ့အပြားသုံးစွဲခဲ့ကြပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

မက်ဇဝဲလ်ရဲ့ညီမျှခြင်းတွေဟာ အကြမ်းဖျင်းညီမျှခြင်းတွေဖြစ်လို့ ဘယ်အခြေအနေမှာပဲဖြစ်ဖြစ် သူတို့ကို ယူငင်အသုံးချနိုင်တဲ့အတွက် သူတို့ရဲ့အသုံးဝင်ပုံဟာ မြင့်သထက်မြင့်လာရပါတယ်။ အရင်သိပ္ပံသမားတွေ လျှပ်စစ်နဲ့သံလိုက်နိယာမတွေကို မက်ဇဝဲလ်က ရှင်းပြနိုင်သလို အရင်က အဖြေမပေါ်တဲ့အကြောင်း အချက်တွေကိုလဲ ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။

မက်ဇဝဲလ်ဟာ အင်မတန်အရေးကြီးတဲ့အသိသစ်တွေကို သူကိုယ်တိုင်ပဲ ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့တယ်။ သူညီမျှခြင်းတွေနဲ့ ဖော်ထုတ်ပြနိုင်တဲ့ အချက်တစ်ခုက လျှပ်စစ်သံလိုက်ဆိုင်ရာကိစ္စမှာ အချိန်မှန်အနေအထား လွှဲပြောင်းခြင်းရှိတယ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုလွှဲပြောင်းခြင်းကို လျှပ်စစ်သံလိုက်လှိုင်း လို့ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီလှိုင်းဟာ စဖြစ်တဲ့နေရာက နေပြီး လဟာပြင် (space) ထဲရောက်တဲ့အထိ ပြန့်လွင့်သွားပါတယ်။ မက်ဇ ဝဲလ်က ဒီလျှပ်စစ်သံလိုက်လှိုင်းဟာ အကြမ်းဖျင်းတစ်စက္ကန့်မှာ အမြန်နှုန်း ၃၀၀,၀၀၀ ကီလိုမီတာ၊ ၁၈၆,၀၀၀ မိုင်ရှိတယ်လို့ တွက်ပြပြန်တယ်။ ပြီးတော့ ဒီပျံ့နှံ့နှုန်းဟာ အလင်းရောင်ရဲ့ပျံ့နှုန်းနဲ့ တစ်ထပ်တည်း တူညီတယ်လို့ပြောတယ်။ အဲဒါကိုပဲထောက်ပြီး သူက အလင်းရောင်လဲ လျှပ်စစ်သံလိုက်လှိုင်းတွေထဲမှာ ပါဝင်နေတယ်လို့ပြောတာ မှန်ကန်တယ်လို့ ပြောပါတယ်။

မက်ဇဝဲလ်ရဲ့ညီမျှခြင်းတွေဟာ လျှပ်စစ်နဲ့သံလိုက်အခြေခံနိယာမတွေဖြစ်ရုံမက မြင်ကွင်း (optics) ရဲ့အခြေခံနိယာမတွေလဲဖြစ်ပါတယ်။ အဖြစ်မှန်ကိုပြောရရင် အရင်ကသိသလောက် မြင်ကွင်းနိယာမတွေကို သူညီမျှခြင်းတွေနဲ့တောက်ယူနိုင်တဲ့အပြင် အရင်က မသိခဲ့တဲ့ သက်ဆိုင်ရာအချက်အလက်တွေ အများကိုလဲ သူညီမျှခြင်းတွေကို သုံးပြီးဖော်ထုတ်နိုင်ပါသေးတယ်။

မျက်စိနဲ့မြင်နိုင်တဲ့အလင်း (visible light) တစ်ခုတည်းပဲ လျှပ်စစ်သံလိုက်ဖြန့်ချက် (electromagnetic radiation) ထဲမှာ ပါဝင်တာမဟုတ်ပါ။ မက်ဇဝဲလ်ရဲ့ ညီမျှခြင်းအရ တခြားလျှပ်စစ်သံလိုက် လှိုင်းတွေလဲ သူတို့ရဲ့အသီးသီး လှိုင်းအလျားညီပမာဏ (wavelength)

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

နဲ့ဖြစ်ပေါ်နှုန်း (frequency) တွေရှိပါတယ်။ ဒီလိုသီအိုရီအရ ကောက်ချက်ဟာ တကယ်ဟုတ်တယ်လို့ အံ့ဩလောက်အောင် လက်တွေ့ပြသနိုင်သူက ဟိန်ရစ်ချ်ဟာ့ဇ် (Heinrich Hertz) ဖြစ်တယ်။ ဒီပုဂ္ဂိုလ်က မက်ဇဝဲလ် ကြိုတင်ပြောပြ (predict) ခဲ့သလို ဟုတ်တယ်လို့ ပြနိုင်သူဖြစ်ပါတယ်။ နောက်နှစ်နည်းနည်းကြာတော့ ဂုတလီယယ်လ်မိုး မာကိုနီ (Guglielmo Marconi) က အဲဒီမမြင်နိုင်တဲ့လှိုင်းတွေကို ကြိုးမဲ့ဆက်သွယ်ရေးမှာ အသုံးပြုနိုင်တယ်လို့ လက်တွေ့ပြသခဲ့ပြီး ရေဒီယိုအသံလွှင့်စက် ကိုဖြစ်မြောက်အောင်တီထွင်ခဲ့ပါတယ်။ ကနေ့တော့ ဒါကိုပဲ တီဗွီ ရုပ်သံလွှင့်မှာ သုံးနေပါပြီ။

ဓာတ်မှန် (X - rays)၊ ဂါမာရောင်ခြည် (Gramma rays)၊ အင်ဖရာရက်ရောင်ခြည် (Infrared rays) နဲ့ အာရထာဗိုင်အိုလက်ရောင်ခြည် (Ultraviolet rays) တွေဟာလဲ ဒီလျှပ်စစ်သံလိုက် ဖြန့်ချက်ထဲမှာ ပါဝင်ပါတယ်။ အဲဒါတွေကို မက်ဇဝဲလ်ရဲ့ညီမျှချက် (Maxwell's equations) တွေကို အသုံးပြုပြီး လေ့လာကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

မက်ဇဝဲလ်ကျော်ကြားဖို့ အရင်းခံတဲ့အချက်က လျှပ်စစ်သံလိုက်နဲ့မြင်ကွင်းဆိုင်ရာ တွေ့ရှိချက်တွေဖြစ်ပေမယ့် နက္ခတ္တဗေဒသီအိုရီ (astronomical theory) နဲ့ သာမိုဒိုင်နမစ် (အပူရဲ့သဘောကိုလေ့လာချက်) ဆိုင်ရာ အသိဉာဏ်တွေကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်တာကြောင့်လဲ အခုလောက်ကျော်ကြားလာရတာဖြစ်တယ်။ သူအထူးစိတ်ပါ ဝင်စားတဲ့ကိစ္စတစ်ခုက ဓာတ်ငွေ့အစွမ်းဆိုင်ရာသီအိုရီ (Kinetic theory of gases) ဖြစ်ပါတယ်။ မက်ဇဝဲလ်က ဓာတ်ငွေ့မော်လီကျူး (molecules of a gas) တိုင်း ပျံ့ထွက်တဲ့အမြန်နှုန်းမတူဘူးလို့သိတယ်။ တချို့မော်လီကျူးတွေက လှုပ်ရှားမှုနှေးတယ်။ တချို့ကမြန်တယ်။ တချို့ကျတော့ အဆမတန်မြန် (extremely high speed) တယ်။ မက်ဇဝဲလ်က ဘယ်အပူရှိန်ရောက်ရင် ဘယ်ဓာတ်ငွေ့ရဲ့မော်လီကျူးအစိတ်အပိုင်းတွေ (Fraction of the molecules) ဟာ ဘယ်အမြန်နှုန်း (Velocity) ရဲ့ရွေ့ရှားမယ်လို့ ကိန်းသေနည်း (Formula) ထုတ်ပေးခဲ့တယ်။

အဲဒီနည်းကို သိပ္ပံညီမျှခြင်းတွေထဲမှာ အသုံးအတွင်ကျယ်ဆုံး ညီမျှခြင်းဖြစ်ပြီး ရူပဗေဒဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်မျိုးစုံမှာ အများဆုံးယူငင် သုံးစွဲကြပါတယ်။ မက်ဇဝဲလ်ရဲ့ဖြန့်ဖြူးခြင်း (Maxwell's Distribution) လို့ဖော်ပြလေ့ရှိပါတယ်။

မက်ဇဝဲလ်ကို စကော့တလန်၊ အီဒင်ဘတ်မှာ ၁၈၃၁ က မွေးဖွားခဲ့တယ်။ အရွယ်နဲ့မတန်အောင် ဉာဏ်စွမ်းထက်မြက် (precocious) သူဖြစ်တယ်။ အသက်တစ်ဆယ့်ငါးနှစ်ကပဲ အီဒင်ဘတ်အသင်းတော်လို သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ စာတမ်းတစ်စောင်တင်သွင်းခဲ့တယ်။ အီဒင်ဘတ်တက္ကသိုလ်မှာ တက်ရောက်ပြီး ကိမ်းဗရစ်တက္ကသိုလ် (Cambridge University) က ဘွဲ့ရခဲ့တယ်။ အရွယ်ရောက်ကတည်းက တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခ တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့တယ်။ နောက်ဆုံးကိမ်းဗရစ်မှာ အမှုထမ်းခဲ့ပါတယ်။ အိမ်ထောင်ပြုတယ်၊ သားသမီးမထွန်းကားပါ။ နျူတန်နဲ့ အိုင်စတိန်းရဲ့ကြားမှာ သူ့လောက်တော်တဲ့ ရူပဗေဒသီအိုရီပညာရှင်တစ်ယောက်မှ မရှိလို့အများကပဲ ဂုဏ်ပြုပြောဆိုလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီလိုတောက်ပြောင်တဲ့ဘဝဟာ ကြီးရင့်တဲ့အထိ မနေရဘဲ ၁၈၇၉ မှာ ကင်ဆာရောဂါနဲ့ အသက်လေးဆယ့်ရှစ်နှစ်မပြည့်ခင် ကွယ်လွန်သွားပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

၂၅

မာတင်လူသာ (၁၄၈၃–၁၅၄၆)

MARTIN LUTHER (1483-1546)

မာတင်လူသာ (Martin Luther) က ရောမကက်သလစ်ကျောင်းတော်ကို စတင်အာခံတဲ့အတွက် ပရိုတက်စတင့် တော်လှန်ရေးပေါ်ပေါက်လာရပါတယ်။ သူကို ဂျာမနီ အိုင်လဲပဲန်မြို့မှာ ၁၄၈၃ က မွေးဖွားခဲ့ပါတယ်။ တက္ကသိုလ်ပညာကောင်းကောင်းရခဲ့ပြီး ခေတ္တခဏလောက် (အဖရဲ့တိုက်တွန်းချက်ကြောင့်) ဥပဒေပညာသင်ခဲ့ဖူးတယ်။ ဒါပေမယ့် ဥပဒေပညာကိုကုန်အောင်မသင်ဘဲ ဩဂတ်စတီနိယရဟန်းဘောင်ကို ကူးပြောင်းဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ၁၅၁၂ မှာ ဂုဏ်ထူးရပါရဂူဘွဲ့ကို ဝတ်တင်အသင်းတက္ကသိုလ်ကရခဲ့ပြီး မကြာမီ အဲဒီတက္ကသိုလ် ပညာအသိုင်းအဝိုင်းကို ရောက်သွားပါတယ်။

တဖြည်းဖြည်းကျောင်းတော်အပေါ်မှာ မကျေနပ်ချက်တွေပွားများလာတယ်။ ရောမကို ၁၅၁၀ ပြည့်နှစ်မှာ ရောက်သွားတဲ့အခါ ရောမဘုန်းကြီးတွေ လူ့ဝတ်ကြောင်နဲ့မခြား ပေါ်တင်ဆိုးသွမ်းနေတာတွေ တွေ့ရှိတဲ့အခါ အင်မတန် တုန်လှုပ်ခြောက်ခြားသွားတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျောင်းတော်လုပ်ပုံတွေကို စတင်ကန့်ကွက်ရမယ်လို့ နှိုးဆော်တဲ့ အကြောင်းကတော့ ကျောင်းတော်က ခွင့်လွှတ်လွှာတွေရောင်းတဲ့ ကိစ္စဖြစ်

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

ပါတယ်။ (ခွင့်လွှတ်လွှာဆိုတာက အပြစ်ရှိပေမယ့် ဒဏ်ကကင်းလွတ်စေ သတည်းလို့ ကျောင်းတော်ကရွေးနုတ်ပေးတယ်။ ဒဏ်ကျရင်လဲ စတိလောက်အချိန်တိုတိုပဲ ခံရအောင်ပြောပေးမယ်ဆိုတဲ့ သဘောဖြစ်မယ်) လူသာက ၃၁ အောက်တိုဘာ ၁၅၁၇ မှာ နာမည်ကျော် စွဲချက်ကိုးဆယ့်ငါးချက်ရေးပြီး ဝတ်တင်ဖာ့ခ်ကျောင်းတော်တံခါးမှာ သွားပြီးချိတ်ဆွဲခဲ့တယ်။ ကျောင်းတော်ရဲ့ သိမ်ဖျင်းယုတ်ညံ့တဲ့အမှုအကျင့်တွေကို အထွေထွေစာရင်းလုပ်ပြီး အပြင်းအထန်ရှုံ့ချတဲ့အပြင် ခွင့်လွှတ်လွှာရောင်းချတာကို အတိအကျ ဖော်ထုတ်တိုက်ခိုက်ပါတယ်။ စွဲချက်ကိုးဆယ့်ငါးချက် မိတ္တူတစ်စောင်ရေးကူးပြီး မိန့်သာသနာပိုင်ချုပ်ဆီကို ပို့တယ်။ နောက်ဒီစွဲချက်တွေကို ပုံနှိပ်ပြီး နယ်တွင်းအနှံ့အပြားပေးဝေပါသေးတယ်။

လူသာရဲ့ ကျောင်းတော်ကိုကန့်ကွက်ချက်ဟာ ဖြည်းဖြည်းကြီးကျယ်လာပြီး ရဟန်းမင်းရဲ့ ဩဇာကိုမခံလို့ အတိအလင်းပြောတဲ့အထိဖြစ်လာတယ်။ ကျောင်းတော်ရဲ့ ကောင်စီချုပ်တွေကိုပါ မလေးစားနိုင်တော့ပါ။ သမ္မာကျမ်းတစ်ခုတည်းကိုသာ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြသုံးမယ်၊ ရိုးရိုးအတွေးနဲ့ဟုတ်မဟုတ် ဆုံးဖြတ်မယ်လို့ ပြောတဲ့အထိဖြစ်လာတယ်။ ကျောင်းတော်က ဘယ်နည်းနဲ့မှ ဒါမျိုးကိုကျေကျေနပ်နပ် လက်သင့်ခံမှာမဟုတ်ပါ။ လူသာကို ကျောင်းတော်အရာရှိတွေက ရှေ့မှောက်ကိုလာရမယ်လို့ ဆင့်ခေါ်ပြီး အကြိမ်ကြိမ်စစ်ဆေးကြားနာပြီး အယူကိုစွန့်ဖို့ အမိန့်ချတယ်။ နောက်ဆုံး မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိလို့စွပ်စွဲပြီး ဝမ်းလွှတော်က ၁၅ [illegible] ဥပဒေကို ချိုးဖောက်သူလို့ ဆုံးဖြတ်ပြီး သူ့ရေးသမျှကို ဖျက်ဆီး[illegible]ယ်လို့ ကြေညာပါတယ်။

ဒီလိုအရေးယူခံရပြီဆိုရင် လူသာကိုတား[illegible]ပြီး မီးလောင်တိုက်သွင်းဖို့ပဲရှိပါတော့တယ်။ ဒါပေမယ့် [illegible]မျိုး အများကြီးက သူ့ကိုထောက်ခံတယ်။ နယ်ရှင်ပယ်ရှင် [illegible]ကြီးမင်းသားကြီး တချို့လဲ သူ့ဘက်သားတွေဖြစ်နေတယ်။ [illegible] တစ်နှစ်လောက်ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေရတယ်။ သူ့ကို ဂျာမန်မှာ အားပေးသူများလို့ ကြီးကျယ်တဲ့

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

အပြစ်ဒဏ် မပေးရဲဘူးပေါ့။

လူသာကလဲ စာရေးတဲ့နေရာမှာ သိပ်သွက်တယ်။ သူ့ရေးသမျှဟာ လူအများလိုက်နာအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်တယ်။ ဩဇာရှိတယ်။ သူ့ရေးတဲ့ကျမ်းတွေထဲမှာ အရေးအပါဆုံးကတော့ သမ္မာကျမ်းကို ဂျာမန်ဘာသာပြန်ဆိုတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီကျမ်းကြောင့် စာတတ်သူတိုင်း ကျမ်းစာတွေကို ကျောင်းတော်နဲ့ ဘုန်းကြီးမပါဘဲ ဖတ်နိုင်ပါတယ်။ လူသာရဲ့ ဘာသာပြန်ဟာ ဂျာမန်ဘာသာစကားနဲ့ စာပေကို အများကြီး ကျေးဇူးပြုနိုင်တဲ့ ကျမ်းဖြစ်လာပါတယ်။

လူသာရဲ့ ကျမ်းဂန်အယူအဆကို အခုလို အတိုကလေးရှင်းရုံနဲ့ ဘယ်လိုမှ နားမလည်နိုင်ပါ။ သူ့သော့ချက်ကတော့ ယုံကြည်ချက်တစ်ခုတည်းနဲ့ အရာရာကို ကောင်းလှပြီလို့ မဆုံးဖြတ်သင့်ဆိုတဲ့ အချက်ဖြစ်ပါတယ်။ အဒီတွေးတောချက်ကို လူသာက စိန့်ပေါလ်ရေးတဲ့ စာတွေထဲမှာ တွေ့ရှိတယ်။ ဒါကို ဆုပ်ကိုင်ထားတယ်။ လူသာက လူ့သဘာဝဟာ ပင်ကိုယ်ကပဲ အပစ်နဲ့ညစ်နွမ်းနေလို့ ကောင်းတဲ့အလုပ်တစ်ခုထဲနဲ့ ငရဲမှ ကင်းလွတ်တော့လို့ မကယ်နိုင်။ လွတ်မြောက်ခြင်းကို ယုံကြည်မှုကရမယ်။ ထာဝရဘုရားသာလျှင် ကယ်တင်နိုင်တယ်။ ဒီလိုဆိုရင် ကျောင်းတော်က ကင်းလွတ်ခွင့် ရောင်းနေဖို့မသင့်၊ အကျိုးမရှိ။ အမှန်ကိုပြောရင် ခရစ်သာသနာဝင်တစ်ဦးနဲ့ ထာဝရဘုရားကြားမှာ ကျောင်းတော်ဟာ မရှိမဖြစ် ကြားကနေရမယ်လို့ အစဉ်အလာ ယူဆတာဟာမှားတယ်။ လူသာရဲ့ အယူကိုလိုက်ရင် ရောမကက်သလစ်ကျောင်းတော်ရဲ့ ဖြစ်ပျက်ခြင်းမူလ အကြောင်းအရာဟာ တစ်ခါတည်း တစ်ချက်တည်း ပျက်စီးတိမ်ကော သွားမယ်။

ကျောင်းတော်မရှိလျှင် ဖြစ်တယ်လို့ပြောတဲ့အပြင် လူသာက ကျောင်းတော်ရဲ့ ယုံကြည်ဆောင်ရွက်ချက်များစွာကို အတိအကျဖော်ပြပြီး ဆက်လက်မလုပ်သင့်ကြောင်း ပြောဆိုပြန်တယ်။ ဥပမာ အပြစ်က စင်ကြယ်သွားအောင် ပြုပြင်ပေးတဲ့နေရာရယ်လို့ နေရာသီးခြားရှိ။ ကလာဂျီတွေ အိမ်ထောင်မပြုရလို့ တားဆီးတာတွေကို မပြုရလို့ပြော-

တယ်။ သူကိုယ်တိုင်လဲ အရင်က နန်းလူထွက်တစ်ယောက်ကို လက်ထပ်ပြီး ကလေးခြောက်ယောက်ရပါတယ်။ လူသာဟာ သူ့ဇာတိမြို့ဖြစ်တဲ့ အိုင်လဲဗဲန်မှာဘဲ ၁၅၄၆ မှာ ကွယ်လွန်သွားပါတယ်။

မာတင်လူသာဟာ အမှန်ကတော့ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ကန့်ကွက်သူ အမည်ခံတွေးခေါ်ပညာရှင် တစ်ယောက်မဟုတ်ပါ။ သူ့ထက်နှစ်တစ်ရာစောပြီး ကျောင်းတော်ကို ဝေဖန်သူ ယန်ဟုစ်ဟာ ဗိုဟေမိယမှာ ပေါ်ခဲ့တယ်။ တစ်ဆယ့်လေးရာစုနှစ်တုန်းက အင်္ဂလန်မှာ ပညာရှင် ဂျွန်ဝိကလစ်ဟာ ကျောင်းတော်ကို ဝေဖန်ဖူးတယ်။ တစ်ဆယ်နှစ်ရာစုနှစ်က ပြင်သစ်အမျိုးသားပီတာဝါလ်ဒိုကို အစောဆုံးကန့်ကွက်သူလို့ အမှန်တကယ်ခေါ်ရမှာပါ။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလို ရှေးကပြောဆိုလှုပ်ရှားခဲ့တာတွေက မကျယ်ပြန့်၊ ဒေသအလိုက် ကွက်ကွက်ကလေးပဲ ရှိခဲ့တယ်။ ၁၅၁၇ ရောက်တဲ့အခါမှာတော့ ကက်သလစ်ကျောင်းတော်ကို မကျေနပ်သူတွေက နေရာအနှံ့ဆိုသလို အများအပြားရှိနေပြီးဖြစ်လို့ လူသာပြောလိုက်တဲ့ စကားတွေက သံကြိုးကွင်းဆက်လို အနှံ့အပြား အကွာအဝေးမီးထတောက်အောင် မီးတို့ပေးသလိုဖြစ်ပြီး ဥရောပအနှံ့ပျံ့သွားပါတယ်။ ဒါကြောင့် လူသာကိုပဲ ပြုပြင်ရေးကို အစပြုတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါတယ်လို့ ခေါ်သင့်ခေါ်ထိုက်ပါတယ်။

ပြုပြင်ရေးရဲ့ အဆက်၊ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်ရပ်ကတော့ ကန့်ကွက်ဂိုဏ်းတွေ အများကြီးပေါ်ပေါက်လာပါတယ်။ အမှန်တကယ်က ကန့်ကွက်ဝါဒဟာ ပင်မဖြစ်တဲ့ခရစ်ဝါဒရဲ့ အကိုင်းအခက်[illegible]ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် အကိုင်းအခက်တွေ အင်မတန်များတယ်လို့မပြောနိုင်ပါ။ အဲဒါအပြင် ဗုဒ္ဓဘာသာသာနာကို ယုံကြည်တဲ့လူထက်[illegible]ကန့်ကွက်ဝါဒကို လက်ခံသူက ပိုများတယ်။ တကယ်ကတော့ [illegible]အများအယူဝါဒအများစု ထက် ပိုပြီးများပါတယ်။

ပြုပြင်ရေးရဲ့ ဒုတိယအရေး[illegible] အကျိုးသက်က ဥရောပမှာ သာသနာရေးစစ်ပွဲတွေ အနှံ့အပြား[illegible]ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါတယ်။ (နမူနာပြောရရင် ၁၆၁၈ က ၁၆၄၈ ထိ [illegible]ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့) နှစ်သုံးဆယ်စစ်ဟာ

www.burmeseclassic.com

အင်မတန်ရိုင်းစိုင်းရက်စက်တဲ့ သတ်ဖြတ်ပွဲကြီးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ တကယ်တိုက်ခိုက်တဲ့ စစ်တွေအပြင် ကက်သလစ်နဲ့ ပရိုတက်စတင့်နိုင်ငံရေးမှာ ပြိုင်ဆိုင်ကြတာတွေပဲ ဥရောပမှာ နောက်ထပ်နှစ်ပေါင်းရာနဲ့ချီပြီး အချိန်အကြာကြီး ဖြစ်ပွားနေပါတယ်။

ပြုပြင်ရေးဟာ အနောက်ဥရောပမှာ ဉာဏ်ပညာထွန်းကားလာခြင်းကို ပေါ်ပေါက်စေတဲ့အကြောင်းအချက်ထဲမှာ အရေးပါပြီး ထက်မြက်တဲ့ အကြောင်းရင်း တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ရောမကက်သလစ်ကျောင်းတော်အမည်နဲ့ ၁၅၁၇ မတိုင်မီက အများအသိအမှတ်ပြုပြီး ခိုင်ခန့်တည်မြဲတဲ့ ကျောင်းတော်ဆိုလို့ ဒီတစ်ခုပဲရှိပြီး အဲဒီကျောင်းတော်က ဖွဲ့ထွက်သူပေါ်ကို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိလို့ သတ်မှတ်လိုက်တယ်။ ဒီအခြေအနေအတိုင်းဆိုရင် လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်လို့မဖြစ်၊ ဒါမျိုးကို အားမပေး၊ အခွင့်မပြုဆိုသလို အဟန့်အတားဖြစ်နေတယ်။ ပြုပြင်ရေးပြီးချိန်ကစပြီး နိုင်ငံပေါင်းများစွာမှာပဲ ယုံကြည်မှုမှာ လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ရမယ်ဆိုတဲ့ အခြေခံသဘောကို လက်ခံလာကြပြီး တခြားအကြောင်းအရာတွေမှာပဲ အနှောင့်အယှက်မရှိ အန္တရာယ်ကင်းတယ်လို့ တွေးခေါ်လာကြတယ်။

သတိပြုသင့်တဲ့ တခြားအကြောင်းအချက်တစ်ခု ရှိပါသေးတယ်။ ဒီကျော်စွာတစ်ရာ စာရင်းမှာ အများစုက ဂရိတ်ဗြိတိန်က ပုဂ္ဂိုလ်တွေဖြစ်ပြီး ဂျာမနီက ဒုတိယလိုက်ပါတယ်။ အဲဒါအပြင် ဒီစာရင်းပါလူတွေအများစုက မြောက်ဥရောပနဲ့ အမေရိကမှာရှိတဲ့ ပရိုတက်စတင့်နိုင်ငံတွေက လူတွေပဲများနေတယ်။ အဲဒါအပြင် (ဂူတန်ဘာ့ဂ်)နဲ့ သျှာလမိန်တို့နှစ်ဦးပဲ ၁၅၁၇ မတိုင်မီက ပေါ်ထွက်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ လူသာပဲပါဝင်ခဲ့တယ်။ အခု ပရိုတက်စတင့်နိုင်ငံတွေက လူတွေဟာ လူ့စလေလူ့သမိုင်းမှာအာမှု ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက်လုပ်ခဲ့ဖူးပုံ မပေါ်ပါ။ အဲဒီတော့ ထင်ရှားလာတဲ့ အချက်က ပရိုတက်စတင့်ဝါဒခေါ်တဲ့ ပြုပြင်ရေးဟာ အရင်အနှစ် ၄၅၀ အတွင်းက အင်မတန်ထင်ရှားတဲ့ လူတွေအများကြီးပေါ်လာအောင် စေ့ဆော်ပေးခဲ့တယ်လို့ တစ်နည်းတစ်လမ်းပြောရမလိုဖြစ်နေပါတယ်။ ဒီဒေသတွေမှာ ဉာဏ်ကို လွတ်လပ်ကျယ်ပြန့်စွာတွေး

နိုင်ခွင့်ရှိလို့ ဆိုတဲ့အချက်ဟာ အင်မတန်အရေးပါတဲ့ အကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်လာပါတယ်။

လူသာကို အပြစ်ကင်းစင်သူလို့ မပြောနိုင်ပါ။ သူကိုယ်တိုင်က သာသနာရေးမှာ အရာရောက်သူ၊ အာဏာပိုင်တွေကို တော်လှန်ပုန်ကန်ခဲ့ပေမယ့် သာသနာရေးဆွေးနွေးရာမှာ သူနဲ့သဘောမတူတဲ့ လူတွေကို နည်းနည်းမှ သည်းခံပြောဆိုလေ့မရှိသူ ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ရဲ့ သည်းမခံစိတ်ကို အတုယူပြီး ဂျာမနီမှာ သာသနာရေးစစ်တိုက်ကြတဲ့အခါ သိပ်ပြင်းထန်ရက်စက်ကြတယ်လို့ ပြောရင်ဖြစ်နိုင်တယ်။ ဘာပြုလို့ပဲဆိုတော့ အင်္ဂလန်လိုနေရာမှာတော့ ဂျာမနီမှာလောက် ပြင်းထန်ရက်စက်ခြင်းမရှိပါ။ ပြီးတော့ လူသာဟာ ဆီမိတမ်ဆန့်ကျင်ရေးမှာလဲ ပြင်းထန်ရက်စက်တယ်။ အဲဒါကြောင့် နောင်အခါ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်အတွင်း ဂျာမဏီမှာ ဟစ်တလာခေတ်အတွက် လမ်းခင်းပေးသလိုရှိမယ်လို့လည်း တွေးထင်နိုင်ပါတယ်။

လူသာဟာ မကြာခဏတရားရုံးတော်ရဲ့ အာဏာကို လေးစားဖို့လိုကြောင်း အလေးအနက်ပြောလေ့ရှိတယ်။ အဲဒါဘာ့ကြောင့်လဲဆိုရင် ကျောင်းတော်က အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို လွှမ်းမိုးချယ်လှယ်ခဲ့တာကို ဦးတည်တိုက်ခိုက်လိုတဲ့အတွက် ဖြစ်ဟန်တူပါတယ်။ ပြုပြင်ရေးဟာ ခမ္မသဘောငြင်းခုံတာ သက်သက်မဟုတ်ဘူး။ ဂျာမဏီအမျိုးသား သူပုန်တွေ ရောမလွှမ်းမိုးနေတာကို တိုက်ဖျက်တဲ့ပွဲလို့လဲ ယူဆရမှာဖြစ်တယ်။ အဲဒါကြောင့် လူသာကို ဂျာမဏီက မင်းသားတွေက ကူညီရိုင်းပင်းခဲ့တာဖြစ်တယ်။ လူသာရဲ့ မူလရည်ရွယ်ချက်ကို ထောက်ထားစရာမလိုဘဲ သူပြောသမျှဟာ ဂျာမဏီပရိုတက်စတင့်တွေကို နိုင်ငံရေးမှာ အာဏာရှင်စနစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးပါလို့ပြောသလို ဖြစ်နေပါတယ်။ တစ်နည်းပြောတော့ လူသာရေးသားခဲ့တာတွေဟာ ဟစ်တလာခေတ်ကို လမ်းခင်းပေးသလို ဖြစ်လာပါတယ်။

တချို့လူတွေက မာတင်လူသာကို ဘာပြုလို့ကျော်စွာစာရင်းမှာ ခုထက်မြင့်တဲ့နေရာကို မပေးသလဲလို့မေးကောင်းမေးမယ်။ ဘာပြုလို

www.burmeseclassic.com

www.burmeseclassic.com

လဲဆိုရင် ပထမအချက်က လူသာဟာ ဥရောပတိုက်သား၊ အမေရိက တိုက်သားတွေအဖို့ သိပ်အရေးပါတာ မှန်ပေမယ့် အာရှတိုက်သား၊ အာဖရိကတိုက်သားတွေအဖို့ နှိုင်းယှဉ်ပြောရင် သူတို့အထဲမှာ ခရစ်ယာန် သာသနာဝင်နည်းတဲ့အတွက် သိပ်ပြီးအရေးမပါဘူး။ တရုတ်၊ ဂျပန်၊ ကုလားဆိုရင် ကက်သလစ်ဖြစ်ဖြစ် ပရိုတက်စတင့်ဖြစ်ဖြစ် တစ်ဦးနဲ့ တစ်ဦးမတူ ကွဲပြားခြားနားတယ်လို့ မသိဘူး။ (ဥရောပတိုက်သားတွေက ကွန်ဖြူးရှပ်နဲ့ ဗုဒ္ဓဝါဒ ...) ကူစလမ်ရဲ့ စွန်နီနဲ့ ရှီအိုက်ခြားနားချက်ကို မသိကြသလိုရှိမှာပါဘဲ။) ဒုတိယအချက်က လူသာဟာ သမိုင်းစံနှုန်းအရပေါ် လာတာ မကြာသေးပါ။ ဒါ့ကြောင့် လူ့သမိုင်းမှာ သူ့အရှိန်သြဇာဟာ မိုဟာမက်၊ ဗုဒ္ဓ၊ မိုစက် တို့လောက်မရှိနိုင်ပါ။ အဲဒါအပြင် အရင်ရာစုနှစ်တချို့မှာ အနောက် နိုင်ငံတွေမှာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဘက်က အင်အားဆွဲဆောင်မှုကျဆင်းပြီး လူမှုရေးကိစ္စတွေမှာ ယုံကြည်မှုကို အရင်အနှစ်တစ်ထောင်မှာထိ ပါထား ခဲ့တာမျိုး နောက်နှစ်တစ်ထောင်မှာ မထားကြတော့ပါ။ ကိုးကွယ်ယုံ ကြည်မှုဆက်လက်ပြီး ယုတ်လျော့နေရာ၊ လူသာကို အခုခေတ်သမိုင်း ဆရာတွေက အလေးဂရုထားတာထက်၊ နောက်တစ်ခေတ်သမိုင်း ဆရာတွေက လေးစားမှုဆက်ပြီးပိုပြီး နည်းသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

နောက်ဆုံးပြောရမယ့် အချက်က တစ်ဆယ့်ခြောက်၊ တစ်ဆယ့် ခုနစ်ရာစုနှစ်တွေက ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ငြင်းခုံကြတာနဲ့ ခေတ်အပြိုင် လူတွေအပေါ်မှာ ရေရှည်အကျိုးပြုတဲ့ သိပ္ပံပညာစတင် ထွန်းကားနေပြီဖြစ်လို့ ခေတ်ပြိုင်လူသာနဲ့ ကော်ပါနီကပ်စ်ယှဉ်တဲ့အခါ လူသာဟာ တစ်ဦးချင်းအနေနဲ့ ပရိုတက်စတဲန့်ပြုပြင်ရေးမှာ တွင်ကျယ်ခဲ့ ပေမယ် သိပ္ပံတော်လှန်ရေးမှာ ကောပါနီကပ်စ်က ပိုပြီးတွင်ကျယ်လို့ စာရင်းထဲမှာ ရှေ့ကိုရောက်သွားရပါတယ်။

www.burmeseclassic.com

Michael H. Hart ဟာ Cornell University ကျောင်းထွက် New York Law School က L.L.B ဘွဲ့၊ Adelphi University က M.S ဘွဲ့၊ Princeton University က Ph.D ဘွဲ့ ရခဲ့ပြီး အခု System and Applied Science Corporation in Riverdale Maryland မှာ အကြီးတန်း သုတေသနပညာရှင်အဖြစ် အမှုထမ်းနေပါတယ်။ ကျော်စွာ ၁၀၀ ကို ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်က ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်ပြီး ၁၉၉၂ မှာ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ပါတယ်။

လူ့ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးစုံထဲက လောကီ၊ လောကုတ္တရာ ပရိုတ်သတ်အစုအစည်းများတဲ့ လူကိုရွေ့တန်းထားတယ်။ အဲဒါအပြင် လူတွေကို အကျိုးပြုတဲ့ အတွေးအခေါ် (စိတ်ပိုင်း) အောင်မြင်သူကို ထိပ်တန်းထားတယ်။ နိုင်ငံရေးသမားက နောက်တန်းမှာ နေရတယ်။ ကမ္ဘာ့ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုမှာ ဗုဒ္ဓ၊ ခရစ်၊ ဟင်ဒီ၊ မူဟာမ္မဒ်ဆိုသလို တန်းစီလိုက်တဲ့အခါ ယုံကြည်သူ လူဦးရေနဲ့ ပြောရင် ခရစ်ကများမယ်။ လူတွေပေါ်မှာ (နေ့စဉ်နေထိုင်ရေး၊ ဘဝလမ်း ကြောင်း) အဝင်အပါ ဩဇာအရှိဆုံးက မူဟာမ္မဒ်ဖြစ်လို့ သူကိုပဲ နံပါတ် (၁) ထားလိုက်တယ်။ ဒါကို လက်ခံကြမည် မထင်ပါ။ ဒါပေမယ့် သူ့စာအုပ်ကို ဘာသာပြန်တဲ့သူက သူ့အစီအစဉ်ကိုပြင်ခွင့်မရှိပါ။

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

www.burmeseclassic.com